

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ปี 2

โดย ผศ. ชล บุนนาค คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และคณะ

กรกฎาคม พ.ศ. 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ปี 2

คณะผู้วิจัย

1. ผศ.ชล บุนนาค	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี	นักวิจัยอิสระ
3. นายอรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกูล	นักวิจัยอิสระ
4. นางสาวธัญรดา เวียงเกตุ	นักวิจัยอิสระ
5. นายณรงค์ ชุมสุพรรณวารี	นักวิจัยอิสระ

ชุดโครงการ การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ระยะที่ 2 ได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2561 – 2562 โดยมีวัตถุประสงค์ ทั้งหมด 5 ประการดังนี้ (1) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และผลิตงานวิจัยภายใต้ ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) เพื่อประสานงานเครือข่ายนักวิจัย และผู้ที่มีส่วน ได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์และถอดบทเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ และผลิตเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Paper) (3) เพื่อติดตาม ความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล (4) เพื่อพัฒนาเครือข่ายนักวิชาการในระดับภาคและ ระดับประเทศนำมาซึ่งทางออกให้การพัฒนาที่ยั่งยืน และ (5) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์ปัจจุบัน และความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์โครงการดังกล่าวและเป็นการสานต่องานของโครงการประสานงานฯ ใน ระยะที่ 1 โครงการประสานงานฯ จึงเล็งเห็นว่า ในระยะที่ 2 ควรดำเนินยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

A. ยุทธศาสตร์งานวิจัย: ประสานงานการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำ (การพัฒนาโจทย์) กลางน้ำ (สนับสนุนการวิจัย) ปลายน้ำ (การผลักดันให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์) ในกรอบ ยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่:

A1 ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยุทธศาสตร์

(Policy Research on SDGs – PRO SDGs)

A2 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ยุทธศาสตร์ (Localizing SDGs)

A3 ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ (STI for SDGs)

B. ยุทธศาสตร์การสร้างปัจจัยเอื้อเพื่องานวิจัย

B1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับ SDGs ที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่ม (Knowledge Platform) และการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ ภาคนโยบาย ภาคเอกชน ภาค ประชาชน ที่จะเข้ามาช่วยกันหาทางออกให้กับปัญหาความยั่งยืนในประเทศไทยผ่านกิจกรรม การวิจัย

ในบทสรุปผู้บริหารนี้จะนำเสนอผลของการดำเนินงานแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (บทที่ 2 ในรายงาน)

การสนับสนุนการวิจัยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วนคือ (1) การสนับสนุนงานวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) การนำ SDGs ไปปฏิบัติการจริงในพื้นที่ และ (3) การสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการสนับสนุนการวิจัยจะเน้นหนักไปในหัวข้อที่ 1 และ 2 ในขณะที่หัวข้อที่ 3 นั้นยังอยู่ในขั้นของการสำรวจและทำความเข้าใจสถานการณ์ด้านองค์ความรู้และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับ SDGs

1.1 การสนับสนุนงานวิจัยเชิงนโยบาย

การสนับสนุนงานวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research on SDGs) นั้นมี 2 ส่วนหลัก คือ (1) การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ฯ ระยะที่ 2 และ (2) การสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นอื่น ๆ

1.1.1 การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย ระยะที่ 2

สำหรับประเด็นที่ 1 นั้น การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย นั้นได้มีการดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ระยะที่ 1 ในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2560 มีวัตถุประสงค์การศึกษาที่สำคัญคือ ต้องการหามีการศึกษาเกี่ยวกับนิยาม ความหมายและคำจำกัดความของเป้าประสงค์และตัวชี้วัด ศึกษาความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดกับบริบทของประเทศไทย และเสนอตัวชี้วัดที่เหมาะสม สำรวจสถานะปัจจุบันของแต่ละเป้าประสงค์ทั้งในด้านของสถานการณ์ และการดำเนินงานในปัจจุบันของภาคส่วนต่าง ๆ ประเมินความพร้อมในการบรรลุเป้าประสงค์ต่าง ๆ โดยอาศัยการประเมินในมิติความพร้อมด้านองค์ความรู้ มิติข้อมูลทางสถิติ มิติด้านกฎหมายและการบริหารงานภาครัฐ มิติด้านทรัพยากรและงบประมาณ และมิติการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ จากนั้นจึงทำการจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ภายใต้เป้าหมายนั้น และสำรวจมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมายทั้งจากภายในและต่างประเทศในเบื้องต้น

ในระยะที่ 1 มีการให้ทุนสำรวจสถานะทั้งหมด 12 ทุน ครอบคลุม 12 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน (No Poverty) เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger) เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education) เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy) เป้าหมายที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth) เป้าหมายที่ 9 อุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน (Industry, Infrastructure, and Innovation) เป้าหมายที่

12 แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) เป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) เป้าหมายที่ 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life under Water) เป้าหมายที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land) และเป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace, Justice, and Strong Institution) โดยต้นสังกัดของนักวิจัยที่ดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ครอบคลุมหลายมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ประกอบด้วย 1) สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 3) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 4) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5) วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 6) คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล และ 7) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สำหรับโครงการสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ ในระยะที่ 2 นี้ มุ่งหมายที่จะดำเนินการสำรวจสถานะในเป้าหมายที่เหลืออยู่อีก 5 เป้าหมาย โดยใช้เงื่อนไขทั้งด้านงบประมาณและกรอบเวลาเหมือนกับระยะที่ 1 คือ งบประมาณ 300,000 บาทในช่วงเวลา 5 เดือน ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวทำให้โครงการต้องแตกเป้าหมายบางเป้าหมายคือเป้าหมายที่ 17 หันส่วนเพื่อการพัฒนา ออกเป็น 3 หัวข้อย่อยเนื่องจากเป้าประสงค์ภายใต้เป้าหมายที่ 17 มีถึง 19 เป้าประสงค์ และมีประเด็นอยู่ร่วมกันในเป้าหมายเดียว ดังนั้นในการประกาศโจทย์ โครงการประสานงานฯ จึงประกาศรับข้อเสนอและคัดเลือกในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม 2561 และกำหนดให้มีหัวข้อวิจัยทั้งหมด 7 หัวข้อ ครอบคลุม 5 เป้าหมาย ดังนี้

- เป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย
- เป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์และยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 17(1) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านการเงิน (Finance) และการค้า (Trade) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 17.5, 17.10, 17.11 และ 17.12
- เป้าหมายที่ 17(2) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านประเด็น

เชิงระบบ (Systemic Issues) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.13, 17.14, 17.15, 17.16 และ 17.17

- เป้าหมายที่ 17(3) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobalizationและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านเทคโนโลยี (Technology) และการสร้างศักยภาพ (Capacity Building) และการติดตามความก้าวหน้า (Data, Monitoring and Accountability) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.6, 17.7, 17.8, 17.9, 17.18 และ 17.19

หลังจากประกาศโจทย์ มีข้อเสนอโครงการส่งเข้ามาทั้งหมด 26 ข้อเสนอจากทั่วประเทศ มีข้อเสนอที่ผ่านการคัดเลือกทั้งสิ้น 4 ข้อเสนอ ครอบคลุมเป้าหมายที่ 3, 6, 11, และ 17(1) และดำเนินการขึ้นสัญญาในเดือนมกราคม 2562 และดำเนินการถึงเดือนพฤษภาคม 2562 และต่อมาเพื่อให้ครอบคลุมเป้าหมายที่ 10 ทางโครงการได้ทาบทาม อาจารย์วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร จากศูนย์วิจัยด้านความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาเสนอข้อเสนอโครงการและดำเนินการวิจัยเป้าหมายที่ 10 ในภายหลัง

เมื่อสิ้นสุดโครงการประสานงานฯ ระยะที่ 2 สามารถสรุปเป้าหมายที่มีข้อเสนอการวิจัยที่ผ่านการคัดเลือก ขึ้นสัญญาและให้ทุนแล้ว คณะผู้วิจัย พร้อมทั้งและสถานะของโครงการได้ตามตารางที่ 1 สำหรับหัวข้อวิจัยเป้าหมาย 17(2) และ 17(3) ไม่สามารถหาผู้ดำเนินการวิจัยได้ทันระยะเวลาของโครงการ

ตารางที่ 1 เป้าหมายและผู้เสนอโครงการที่ได้รับการคัดเลือกให้ทุนและสถานะของโครงการ

เป้าหมาย	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด	สถานะ
SDG 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย	อ.นิตยา พรหมกันทา คณะพยาบาลศาสตร์ ม.พะเยา	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว
SDG6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	ดร.เสถียร ฉันทะ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มรภ.เชียงราย	อยู่ระหว่างการแก้ไขร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
SDG 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ	อาจารย์วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	อยู่ระหว่างดำเนินการ
SDG11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน	ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์ สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง ม.ธรรมศาสตร์	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว

เป้าหมาย	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด	สถานะ
SDG17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobal การดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน	ดร.กุลบุตร โกเมนกุล สาขาการเงินและการลงทุน คณะบริหารธุรกิจ ม.รังสิต	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว

1.1.2 การสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นอื่น ๆ

การวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นอื่น ๆ ที่โครงการมีความตั้งใจจะสนับสนุนนั้นอยู่บนฐานคิดที่ว่า ในขณะที่ประเด็น SDGs โดยตรงมีนักวิจัยและนักวิชาการทำงานกันอยู่แล้ว ประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องวิธีการนำ SDG ไปปฏิบัติให้บรรลุ (Means of Implementation: Mol) ในบริบทประเทศไทยยังไม่ได้มีการศึกษาเท่าที่ควร จึงเห็นว่าควรจะมีการสนับสนุนประเด็นเหล่านี้เพื่อให้องค์ความรู้ไปหนุนเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเด็นวิธีการนำ SDG ไปปฏิบัติให้บรรลุ Mol มีทั้งหมด 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สถาบันและระบบการบริหารจัดการ (ระบบธรรมาภิบาล) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institution and governance for Sustainability)
2. กลไกทางการเงินและการระดมทุนเพื่อการพัฒนา (Finance for Development)
3. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Transformative Partnership)
4. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology and Innovation: STI)
5. การสร้างศักยภาพที่จำเป็น (Capacity Building)
6. ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation)

ทางโครงการประสานงานฯ ได้ดำเนินการทาบตามนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นข้างต้นมาทำการร่างข้อเสนอการวิจัยเพื่อขอรับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. เดิม) อย่างไรก็ตาม ระหว่างกระบวนการดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในระบบวิจัยของประเทศ คือ การตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ขึ้น และ สกว. ได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นหน่วยงานในการดำเนินนโยบาย (Policy Deployment) และจัดสรรทุนวิจัยในระดับหน่วยงาน (Budget Allocation) แทน โดยที่ในระหว่างนั้นไม่มีความชัดเจนว่าโครงการประสานงานฯ และการสนับสนุนจะถูกดำเนินการต่อไปอย่างไรในระยะยาว ข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการชวนนักวิจัยมาทำข้อเสนอและดำเนินการวิจัย หากไม่มีความแน่นอนในเรื่องแหล่งทุนและการสนับสนุน โครงการประสานงานฯ ก็ยากที่จะให้ข้อมูลหรือให้คำมั่นใด ๆ ในเรื่องทุนวิจัยแก่นักวิจัยได้ ในท้ายที่สุดเมื่อโครงการประสานงานฯ สิ้นสุดระยะเวลาลงก็ยิ่งขาดความชัดเจนในประเด็นนี้ โครงการประสานงานฯ จึงไม่ได้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอร่วมกับนักวิจัยต่อจนสำเร็จเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยแต่อย่างใด

ข้อเสนอโครงการวิจัยเชิงนโยบาย ผู้เสนอโครงการและสถานะของโครงการแสดงอยู่ในตารางที่ 2

ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบาย	ผู้เสนอข้อเสนอโครงการ / หุ้นส่วนความร่วมมือ	สถานะ
งานอาสาสมัครกับการพัฒนาที่ยั่งยืน: - การศึกษาสถานะปัจจุบันของงานอาสาสมัครกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย - การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลกระทบของงานอาสาสมัครกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย	เครือข่ายจิตอาสา (เครือข่ายความร่วมมือและนักวิจัย) และนักวิจัยจากวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นักวิจัย)	กำลังพัฒนา Concept Paper
การประยุกต์กระบวนการ Foresight กับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับ (ปัจจุบันปรับให้เป็นโครงการ Foresight เพื่อการวางแผน ววน. ระดับพื้นที่ภายใต้กรอบ SDGs)	ดร.ธัญพร สุนทรธรรม วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นักวิจัย)	กำลังพัฒนาข้อเสนอโครงการ
การทบทวนและพัฒนากลไกการระดมทุนเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่	Change Fusion (นักวิจัย)	กำลังพัฒนา Concept Paper
การปรับปรุงและพัฒนาแนวปฏิบัติของการตรวจเงินแผ่นดินในส่วนของ Performance auditor ให้สอดคล้องกับ SDGs	สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สดง.) (เครือข่ายความร่วมมือ)	สดง. ต้องการทำวิจัยในปี พ.ศ.2563

1.2 การสนับสนุนงานวิจัยด้านการนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs)

1.2.1 การสนับสนุนงานวิจัยถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs

ในประเทศไทยเคยมีการดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความสอดคล้องกับ SDGs ในหลายพื้นที่ แต่ละพื้นที่อาจนำโดยภาคส่วนที่แตกต่างกัน บางภาคส่วนอาจเป็นภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางพื้นที่อาจเป็นเจ้าหน้าที่ราชการ บางพื้นที่เป็นภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชน บางพื้นที่เป็นภาคเอกชนก็ว่าได้ ในอีกหลายพื้นที่เองก็ยิ่งเพิ่งเริ่มที่จะแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ฉะนั้นทางโครงการจึงตระหนักว่า เราควรเรียนรู้จากทั้งพื้นที่ประสบความสำเร็จแล้ว และพื้นที่ใหม่ที่กำลังจะดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

ทางโครงการได้ติดต่อกับนักวิจัยและหน่วยงานจากพื้นที่เพื่อค้นหา พื้นที่ตัวอย่างที่มีความสำเร็จเพื่อถอดบทเรียน และผลักดันให้พื้นที่นำ SDGs เข้าไปผนวกกับแผนพัฒนาพื้นที่ โดยในปี 2561 ได้มีการแสดงความสนใจ และส่งข้อเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ตามที่แสดงในตารางที่ 3 อย่างไรก็ดี จากโครงการที่ทางโครงการประสานงานฯ พยายามทาบทามนักวิจัยมาร่างให้เกิดข้อเสนอการวิจัยทั้งหมด 7 โครงการ มี 2 โครงการที่ได้ขึ้นสัญญาแล้ว และอยู่ระหว่างการดำเนินการ ส่วนโครงการที่เหลือได้หยุดการพัฒนาข้อเสนอโครงการไปเนื่องจากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับแหล่งทุนและแนวทางการสนับสนุนการวิจัย

ตารางที่ 3 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้รับผิดชอบโครงการ	เป้าหมาย SDGs	สถานะโครงการ ณ 25 ต.ค. 2562
1	แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืน (ศึกษาสามเมือง)	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย / ดร.รัตมณี อ่องสกุล ร่วมกับ ดร. จุฑาทิพย์ และคณะ	ด้านเมืองและการตั้งถิ่นฐาน	อนุมัติโครงการแล้ว อยู่ระหว่างการดำเนินการ
2	การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของโครงการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าและการส่งเสริมการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน (อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่)	ดร.กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์ ร่วมกับ WWF-Thailand	ด้านป่าไม้ และด้านความมั่นคงทางอาหาร	อนุมัติโครงการแล้ว อยู่ระหว่างการดำเนินการ
3	การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจากฐานรากเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมือง	อาจารย์ สุรางค์รัตน์ จำเริญพล ร่วมกับ อาจารย์ อนุธรรม พิทักษ์ธานิน และ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านความยากจน และด้านเมืองและการตั้งถิ่นฐาน	กำลังอยู่ในช่วงการแก้ไขข้อเสนอโครงการ
4	ชุดโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดการภูมิทัศน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจากฐานล่าง	คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.) / คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข และคณะ	อยู่ในช่วงสรุปโครงการ เพื่อส่งพิจารณา	
5	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล	สกว. (สกว.)	อยู่ในช่วงการหาหัวข้อวิจัย	
6	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่ด้านชายจังหวัดเลย	อาจารย์เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะ	ด้านสุขภาพ และด้านความมั่นคงด้านอาหาร	อยู่ในช่วงการหาหัวข้อวิจัย
7	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่กระบี่	คุณศุภกิจ และ Krabi Go Green	อยู่ในช่วงการหาหัวข้อวิจัย	

1.2.2 การทดลองนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ (Localizing SDGs)

สิ่งสำคัญของการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในประเทศ คือ การนำ SDGs ไปเป็นเป้าหมายการพัฒนาของท้องถิ่น สกว. ร่วมกับคณะทำงาน SDG Move จึงสนับสนุนการวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs) และกำหนดให้มีพื้นที่ (ระดับจังหวัด) เป็นต้นแบบของการนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ จึงได้เลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดนำร่อง

ด้วยความพิเศษของธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งมีจำนวนประชากรหลายชาติพันธุ์ ที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอยู่ทั่วทั้งจังหวัด นั้นสามารถเพิ่มแรงดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ด้วยความลำบากในการเดินทาง บวกกับข้อจำกัดหลายอย่างทั้งการขนส่งสินค้า สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เศรษฐกิจของแม่ฮ่องสอนยังมีขนาดเล็กที่สุดในประเทศ และเป็นจังหวัดที่ยากจนที่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูง จังหวัดจะต้องมีการพัฒนาระบบขนส่งและระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสม ตอบโจทย์ความต้องการของคนในจังหวัด เพิ่มความพลวัตในการรับมือกับภัยพิบัติที่สามารถเกิดขึ้นได้ และไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไป ดังนั้นแม่ฮ่องสอนจึงถูกมองว่าจะเป็นหนึ่งในจังหวัดที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ การนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังจะมีส่วนสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งได้กำหนดให้แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่ หรือ “แม่ฮ่องสอนโมเดล” เพื่อแก้ไขปัญหาตามกรอบปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน และผลักดันให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมครอบคลุมทุกมิติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี บนฐานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ทางโครงการประสานงานฯ จึงจัดให้มีการให้ทุนกับ 3 โครงการที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนภายใต้โครงการประสานงานฯ ตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบาย	ผู้วิจัย	สถานะ
1. โครงการสังเคราะห์งานวิจัยของสกว. ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน	รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร	เสร็จสิ้นโครงการ
2. โครงการหน่วยจัดการกลาง SDGs แม่ฮ่องสอน	รศ.ดร. ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา	อยู่ระหว่างดำเนินการ
3. โครงการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตขุนยวม	รศ.ดร.สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อยู่ระหว่างดำเนินการ

นอกจากนี้โครงการประสานงานฯ ยังมีความประสงค์จะสนับสนุนการวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดเลยอีกด้วย โดยในจังหวัดสตูลมีความโดดเด่นด้านธรณีวิทยา โบราณคดี

นิเวศวิทยาและวัฒนธรรม ประสบความสำเร็จในการขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geopark) และทาง รศ.ดร.นาฏสุตา ภูมิจำนง ได้เสนอข้อเสนอโครงการอุทยานธรณีโลกสตูล: การถอดบทเรียนและการประเมินแบบเสริมพลังสู่แนวทางการจัดการในอนาคตและการขยายผลสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” มาให้ทาง สกว. พิจารณา แต่เนื่องจากข้อเสนอนั้นถูกเสนอมาในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง จึงทำให้ขณะนี้โครงการยังไม่เกิดขึ้น และอยู่ระหว่างการประสานงานกับทาง สกว. และวช. เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนโครงการดังกล่าวต่อไป

สำหรับจังหวัดเลยนั้น มีพื้นที่ อ.ด่านซ้าย จ.เลย ที่มีโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดย รศ.ดร. เอกรินทร์ พึ่งประชา ทำงานอยู่ในพื้นที่ พื้นที่นี้มีความน่าสนใจในเชิงของกระบวนการทำงานกับท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อย่างบูรณาการ โดยนักวิจัยได้เริ่มงานวิจัยในพื้นที่นี้จากงานด้านวัฒนธรรม (ผีตาโชน) แล้วจึงขยับไปสู่การทำงานด้านการบริหารจัดการลุ่มน้ำหมัน ซึ่งเป็นลุ่มน้ำหลักในพื้นที่ ร่วมกับชุมชนตลอดลุ่มน้ำและโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช ด่านซ้าย ก่อนที่จะมาขยายงานเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะเรื่องพื้นที่ป่า ผ่านการเคลื่อนงานด้านเกษตรอินทรีย์กับชาวบ้านในพื้นที่โดยอาศัยเหตุผลด้านสุขภาพเป็นแรงจูงใจ อย่างไรก็ตามเนื่องจากนักวิจัยติดภารกิจอื่น จึงยังไม่ได้มีการเสนอข้อเสนอโครงการมาเพื่อการให้ทุน และในปัจจุบันภายใต้โครงสร้างใหม่ น่าจะต้องไปขอทุนกับทาง วช. แทนหากจะมีการดำเนินโครงการต่อไป

1.3 การสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

สำหรับความก้าวหน้างานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology, and Innovation: STI) นั้น เป็นหนึ่งในการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการประสานงานที่จะเน้นการทบทวนงานวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์ช่องว่างงานวิจัย (Gap Analysis) ในด้าน STI ว่าในปัจจุบันมีการทำวิจัยในด้านใดที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบรรลุ SDGs เป้าประสงค์ได้บ้าง และยังมีเป้าประสงค์ที่ขาดเทคโนโลยี ที่จะช่วยเพิ่มแรงผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ตามแนวทาง Means of Implementation ที่ The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP) ได้เสนอจากการดำเนินงานว่าควรผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในเหล่านี้¹ รวมถึงเรื่อง STI ด้วยเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งงานวิจัยที่เราจะพิจารณานั้นจะพิจารณาจากที่ สกว. สนับสนุนเป็นหลักก่อน ผลการวิจัยจะถูกนำไปสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลต่อไป

ผลลัพธ์ที่มุ่งหวังจะเกิดขึ้นในการดำเนินงานในช่วง 1 ปีนี้ ได้แก่:

---

¹ The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), “Means of Implementation,” ESCAP, <https://www.unescap.org/2030-agenda/means-of-implementation> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2561).

1. รายงานความเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (STI-SDG Mapping)
2. รายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

1.3.1 ความเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สิ่งแรกที่โครงการประสานงานฯ ทำการศึกษาคือความเชื่อมโยงระหว่าง STI กับ SDGs โดยทำการประเมินว่าสาระสำคัญของเป้าประสงค์ทั้งหมดคืออะไร โดยสรุปเป็นคำสำคัญ (Keyword) ของเป้าประสงค์นั้นๆ แล้วจึงพิจารณาว่า มีความเกี่ยวข้องกับ STI หรือไม่ โดยความเกี่ยวข้องกับ STI นั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

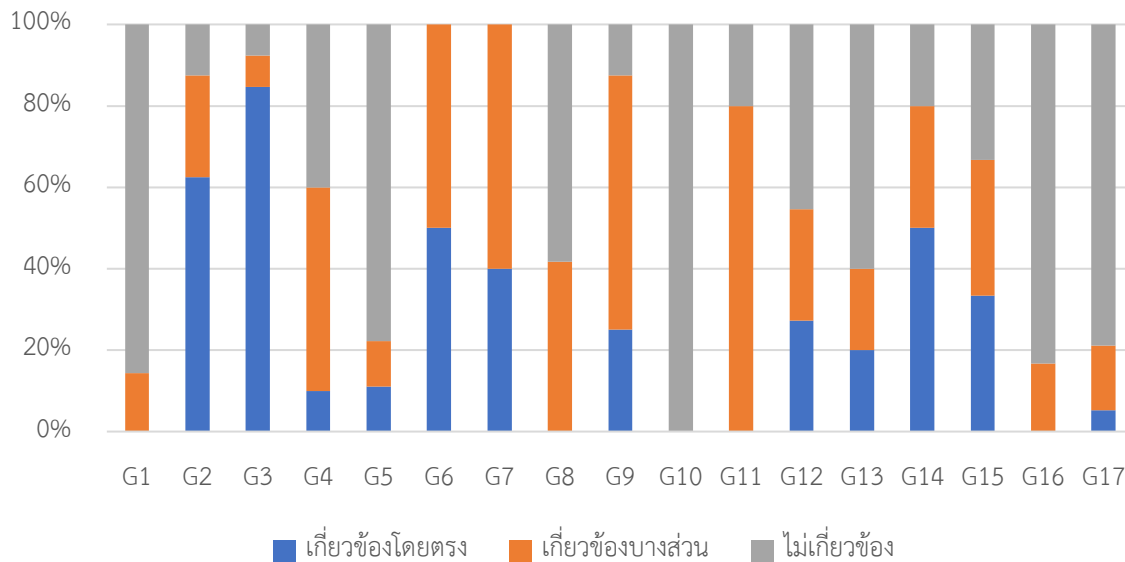
1. **เกี่ยวข้องโดยตรง** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์ มีการระบุไว้ถึงความเกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และวิทยาศาสตร์ไว้ชัดเจน โดยจากการทบทวนพบว่ามี จำนวน 40 เป้าประสงค์
2. **เกี่ยวข้องบางส่วน** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์มีการระบุไว้บางส่วน อาจระบุถึงแนวทางหรือกลไก ที่มีความเกี่ยวข้อง มุ่งให้นำไปสู่เป้าหมาย ผ่านเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม จากการทบทวนมี จำนวน 51 เป้าประสงค์
3. **ไม่เกี่ยวข้อง** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์ ไม่มีการระบุ หรืออ้างถึงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมปรากฏอยู่เลย จากการทบทวนมีจำนวน 78 เป้าประสงค์

แผนภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนความเกี่ยวข้องแต่ละระดับระหว่าง STI กับ SDGs จำแนกตามเป้าหมาย หากมองในภาพรวม เป้าหมายที่มีระดับความเกี่ยวข้องโดยตรงรวมกับเกี่ยวข้องบางส่วนกับ STI เป็นสัดส่วน 100% มีอยู่ทั้งหมด 2 เป้าหมายคือ เป้าหมายที่ 6 น้ำและสุขอนามัย และเป้าหมายที่ 7 การเข้าถึงพลังงานสะอาด ส่วนเป้าหมายที่มีระดับความเกี่ยวข้องระหว่าง STI กับ SDG สูงที่สุด (เกินกว่าร้อยละ 80 ของเป้าประสงค์ทั้งหมด) คือเป้าหมายที่ 3 สุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนเป้าหมายที่มีสัดส่วนความเกี่ยวข้องจำนวนน้อยที่สุดคือเป้าหมายที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำ ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่เน้นมิติเศรษฐกิจ และสังคมโดยตรง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมใด ๆ ถูกกล่าวถึงในเนื้อหาของเป้าหมายนั้น

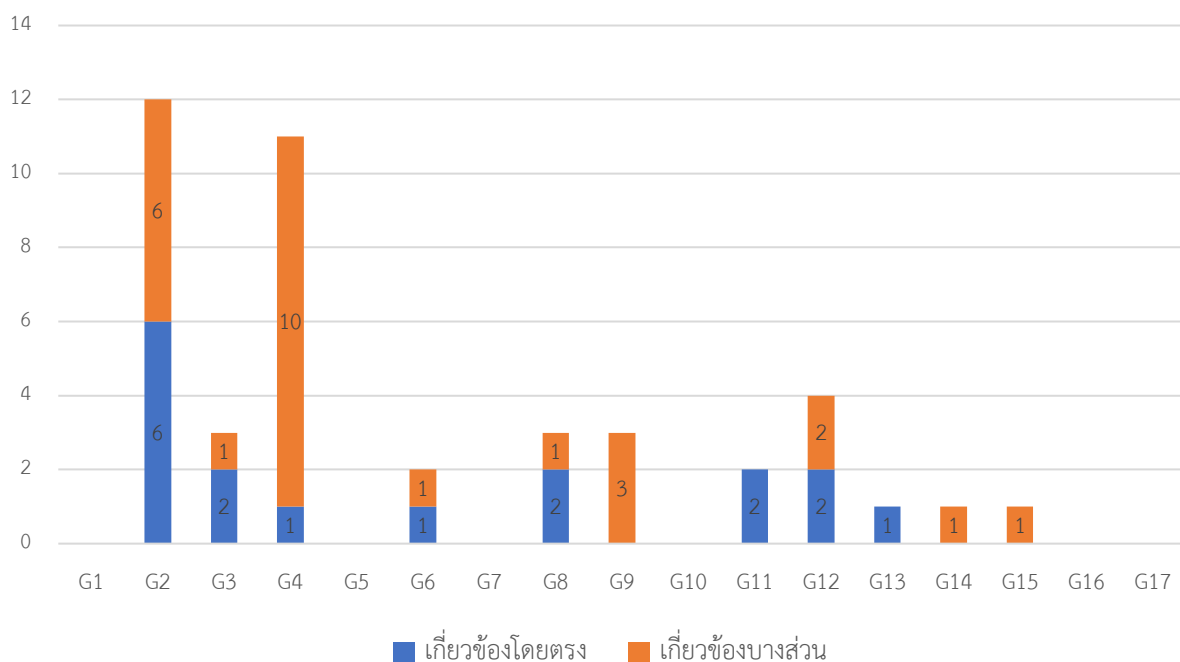
ในลำดับต่อมา โครงการประสานงานฯ ได้ทำการทบทวนงานวิจัยของ สกว. โดยเข้าถึงข้อมูลผ่าน <https://elibrary.trf.or.th/> และค้นหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ STI ผ่านการใช้คำค้นหาคือคำว่า “เทคโนโลยี” และ “นวัตกรรม” พบว่า มีงานวิจัยที่ตรงกับคำว่าเทคโนโลยี จำนวน 1,069 โครงการ และนวัตกรรมจำนวน

145 โครงการ รวมเป็นทั้งหมด 1,214 โครงการ จากจำนวนทั้งหมดดังกล่าว โครงการประสานงานฯ ได้ทำการ สุ่มทบทวนจำนวน 165 โครงการ พบว่ามีโครงการที่เกี่ยวข้องกับ STI โดยตรง จำนวน 13 โครงการ และ เกี่ยวข้องกับ STI บางส่วน จำนวน 25 โครงการ ซึ่งสามารถจำแนกตามเป้าหมาย SDGs ได้ตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพ 1: เปรียบเทียบสัดส่วนความเกี่ยวข้องแต่ละระดับระหว่าง STI กับ SDGs จำแนกตามเป้าหมาย

แผนภาพ 2: จำนวนงานวิจัยของสกว. ที่เกี่ยวข้องกับ STI จำแนกตามเป้าหมาย SDG

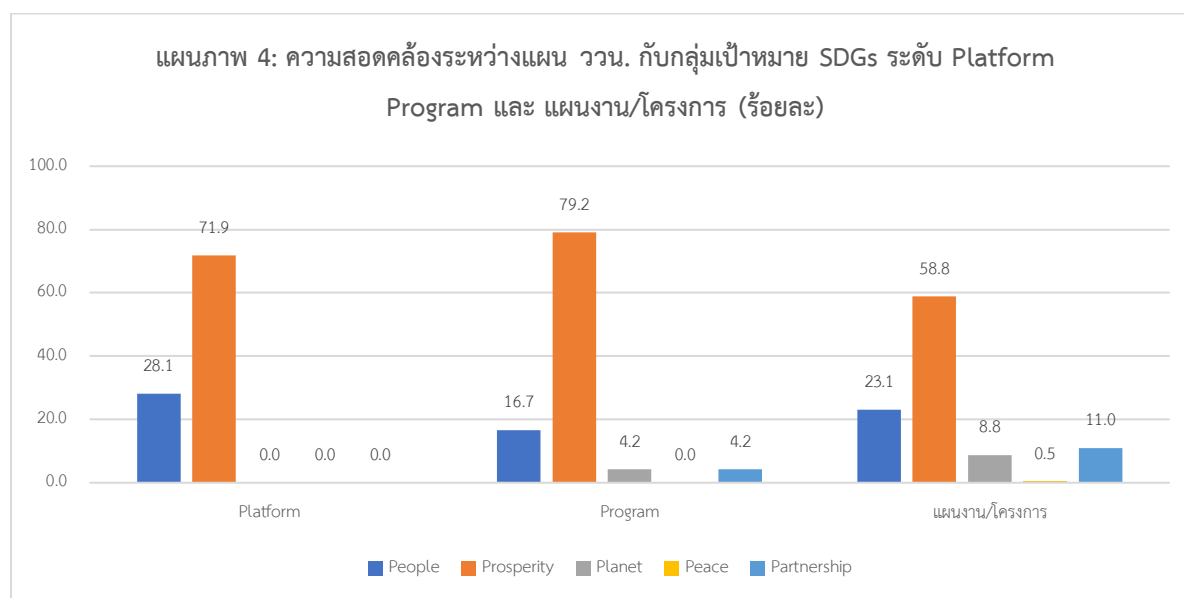
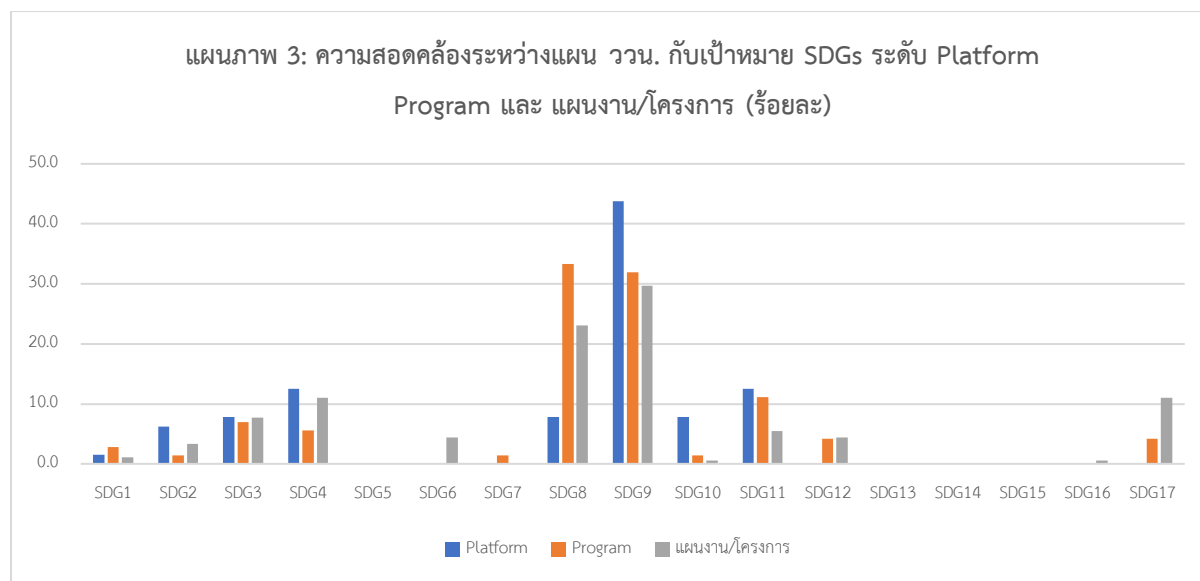

จากแผนภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จากโครงการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ STI ทั้งระดับโดยตรง และบางส่วนอันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 38 โครงการนั้น เมื่อจำแนกโครงการดังกล่าวตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า เป้าหมายที่มีการทำงานวิจัยเกี่ยวข้องกับ STI มากที่สุดคือ เป้าหมายที่ 2 จำนวน 12 โครงการที่เกี่ยวข้อง โดยเกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 6 โครงการ และเกี่ยวข้องบางส่วน จำนวน 6 โครงการ สำหรับเป้าหมายที่ยังไม่พบว่ามีเกี่ยวข้องกับเรื่อง STI ทั้ง 2 ระดับนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีจำนวน 6 เป้าหมายที่ยังขาดไปใน ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 5 เป้าหมายที่ 7 เป้าหมายที่ 10 เป้าหมายที่ 16 และเป้าหมายที่ 17 อนึ่ง แผนภาพที่แสดงข้างต้นเป็นเพียงข้อค้นพบจากกลุ่มตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น ยังไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นตัวแทนของโครงการวิจัย สกว. ทั้งหมดได้

1.3.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับ แผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน)

หลังจากมีการเปลี่ยนโครงสร้างระบบวิจัยของประเทศไทยและมีการตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) การบริหารงานวิจัยของประเทศไทยก็ประสบกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งคือ การวิจัยในประเทศไทยนับจากนี้ควรจะต้องเป็นงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์ที่สำคัญของประเทศและของโลกได้ โจทย์ดังกล่าวก็คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ตอบโจทย์ดังกล่าว กระทรวง อว. โดยการดูแลของสำนักงานสภาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จึงเสนอแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (แผน ววน.) เป็นแผนหลักในการดำเนินนโยบายและจัดสรรงบประมาณด้านงานวิจัย ดังนั้น คำถามสำคัญสำหรับโครงการประสานงาน ฯ ก็คือ แผน ววน. นี้สอดคล้องกับ SDGs เพียงใด

การศึกษาความสอดคล้องระหว่างแผน ววน. กับ SDGs จะดำเนินการโดยพิจารณาเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์หลัก (Objective and Key Results: OKR) ของแผน ววน. ในระดับ Platform Program และแผนงาน/โครงการ ปี 63 เป็นหลัก โดยในระดับ Platform และ Program จะพิจารณาที่ผลสัมฤทธิ์หลัก (KR) ในขณะที่ระดับแผนงาน/โครงการจะพิจารณาที่เป้าหมาย (O) เนื่องจากในระดับดังกล่าวปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สื่อสารให้เห็นรายละเอียดของเจตนารมณ์ของแผนแต่ละระดับได้ชัดเจนที่สุด

ผลของการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผน ววน. และ SDGs ได้ถูกแสดงไว้โดยสรุปในแผนภาพที่ 3 และ 4 และมีข้อสังเกตที่สำคัญดังนี้

ข้อสังเกตที่ชัดเจนประการหนึ่งคือ แผน ววน. มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม มากที่สุด ซึ่งไม่น่าแปลกใจ เนื่องจากแผน ววน. คือแผนที่ว่าด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และเป้าประสงค์และตัวชี้วัดของเป้าหมายที่ 9 นั้นมีส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและนวัตกรรมโดยตรง คือ เป้าประสงค์ที่ 9.5 เพิ่มพูนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน และการใช้จ่ายในภาคสาธารณะและเอกชนในการวิจัยและพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการที่แผน ววน. จะมีความเกี่ยวข้องกับ

เป้าหมายที่ 9 นั้นจึงเป็นที่ไม่เกินความคาดหมาย และข้อสังเกตนี้เด่นชัดมากในความสำเร็จของแผน ววน. กับ SDGs ในระดับ Platform

ประการที่สอง ความสำเร็จระหว่างแผน ววน. กับ SDGs มีการกระจายตัวสอดคล้องกับเป้าหมายจำนวนมากขึ้นเมื่อพิจารณาในระดับที่ย่อยลงไปจากระดับ Platform ไปยัง Program และแผนงาน/โครงการจากระดับ Platform ที่สอดคล้องกับเพียง 8 เป้าหมาย ก็เพิ่มเป็น 11 เป้าหมายในระดับ Program และ 12 เป้าหมายในระดับแผนงานและโครงการ อย่างไรก็ตาม มีข้อควรระวังว่าระดับความสำเร็จของแต่ละเป้าหมายจะคงที่ในระดับ Platform Program และเป้าหมาย มีบางเป้าหมายที่ไม่ได้ปรากฏว่ามีความสอดคล้องในระดับ Platform มากนักกลับมามีความสอดคล้องในระดับ Program และแผนงาน/โครงการ เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย เป้าหมายที่ 6 น้ำและสุขอนามัย เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีงานที่มีคุณค่า เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง และ เป้าหมายที่ 17 หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ในทางกลับกันก็มีเป้าหมายที่มีความสอดคล้องในระดับ Platform แต่ในระดับ Program และแผนงานโครงการกลับมีความสอดคล้องน้อยลงอย่างชัดเจน คือ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ ส่วนเป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นแม้ความสำเร็จระดับ Program จะลดลงแต่ก็กลับมาสอดคล้องยิ่งขึ้นในระดับแผนงาน/โครงการ

ประการที่สาม แผน ววน. ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นของเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศสภาพ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมาย 14 ชีวิตใต้น้ำ (ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และมหาสมุทร) เป้าหมายที่ 15 ชีวิตบนบก (ระบบนิเวศและทรัพยากรบนบก) และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 7 การเข้าถึงพลังงานที่สะอาดและจ่ายได้ และเป้าหมายที่ 16 เรื่อง สันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็งเพียงเล็กน้อย

คำถามคือ การที่แผน ววน. ไม่ครอบคลุมเป้าหมายเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนว่าเป้าหมายเหล่านี้ไม่สำคัญอย่างนั้นหรือ ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าหลายประเด็นภายใต้เป้าหมาย SDGs ที่ไม่สอดคล้องกับแผน ววน. ยังมีอีกหลายประเด็นที่เป็นความท้าทายที่สำคัญของสังคมไทย เช่น

(1) ประเด็นเรื่องสันติภาพ การเมืองประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเหนียวรั้งสังคมไทยมาเป็นเวลานานทั้งในภาพรวมและในเขตจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 16 นอกจากนี้ UNESCAP (2019) ยังชี้ในรายงาน SDG Progress Report 2019 ด้วยว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยมีแนวโน้มความก้าวหน้าในเป้าหมายที่ 16 แบบย้อนกลับ (Reversal trend) อีกด้วย ซึ่งถือเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง

(2) ประเด็นเรื่องการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นธรรม ทั้งในระดับสังคมและระดับท้องถิ่น ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศไทย (UNESCAP 2019)

(3) ประเด็นเรื่องแม่ข่าย ซึ่งเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สุดภายใต้ SDGs ของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 และ 5 แต่ไม่ถูกกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญแต่อย่างใด (SDSN 2019)

(4) ประเด็นเรื่องขยะในทะเล ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง และเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ซึ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันและมีเครือข่ายนักวิจัยที่ค่อนข้างเป็นรูปเป็นร่าง นอกจากนี้ SDG Progress Report 2019 (UNESCAP 2019) ยังระบุว่า เป้าหมายที่ 14 ยังเป็นประเด็นที่ขาดข้อมูลที่เพียงพอในการประเมิน และภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ก็การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายก็ยังไม่ดีพอ อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวไม่ปรากฏทั้งในระดับ Platform และ Program แต่อย่างใด

(5) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศบนบกของประเทศไทย ซึ่งเช่นเดียวกับเป้าหมายที่ 14 UNESCAP (2019) ระบุว่าเป้าหมายที่ 15 นี้ยังขาดข้อมูลที่เพียงพอและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังทำได้ไม่ดีพอ ยิ่งไปกว่านั้น SDG Index (Bertelsmann Stiftung and SDSN, 2019) ยังชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพอีกด้วย ประเด็นเป้าหมายที่ 15 ยังเชื่อมโยงไปถึงระบบการจัดการและระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เชื่อมโยงกับเขตป่าสงวนและการเพิ่มพื้นที่ป่า กติกาและเทคนิควิธีที่จะทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืนยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญภายใต้รัฐบาลที่ยังคงให้ความสำคัญกับการทวงคืนผืนป่า และ Bioeconomy กับความเป็นธรรมในการแบ่งสรรผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างประเทศและระหว่างคนท้องถิ่นกับทุนใหญ่ เป็นประเด็นที่มีได้มีการกล่าวถึงและให้ความสำคัญแต่อย่างใด

ประการที่สี่ ในภาพที่ใหญ่กว่านั้น หากพิจารณาในมิติความยั่งยืนตาม SDGs คือ 5P ประกอบด้วย ด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (Partnership) จะพบว่า แผน ววน. ให้ความสำคัญกับมิติด้านสิ่งแวดล้อมและสันติภาพน้อยมาก แต่เน้นหนักไปที่มิติเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของแผน ววน. หากพิจารณาจากมิติความยั่งยืน ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 10

ประการสุดท้าย จริยอยู่ว่า แผน ววน. ถูกวางบทบาทให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ และในความเป็นแผนยุทธศาสตร์ ทำให้แผน ววน. ไม่สามารถดำเนินการทุกเรื่องได้ แต่ถึงกระนั้นผู้เขียนเชื่อว่า แม้จะต้องเลือกทำแค่บางเรื่อง การวางกรอบสำหรับยุทธศาสตร์ก็สามารถทำให้สมดุลได้ เช่น วางกรอบเอาไว้ว่า แผน ววน. จะต้องมีการรอบความคิดครอบคลุมมิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสันติภาพ แล้วเลือกบางเรื่องในมิติเหล่านั้นก็ได้ หรือหากเน้นมิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับมิติเศรษฐกิจนั้นก็ควรจะถูกรวมอยู่ในแผนด้วย เป็นต้น

2. การประสานงานเชื่อมโยงเครือข่าย

งานสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายของโครงการประสานงาน ฯ ประกอบด้วย:

1. การผลักดันให้เกิดการจัดตั้ง Sustainable Development Solutions Network (SDSN)
2. ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการพัฒนา National SDGs Indicators
3. ความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในการผนวก SDGs เข้าไปในกระบวนการทำงานของ Performance Auditor
4. ความร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (อพวช.)
5. ความร่วมมือกับองค์กร Gruppo Jobel ประเทศอิตาลี
6. โครงการ SDG Media ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และกลุ่ม Happy Hub ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ
7. โครงการปฏิบัติการสร้างการรับรู้ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
8. ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ผ่านการสร้างพันธมิตรทางการวิจัยกับหน่วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การเป็นวิทยากรรับเชิญบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการและการขับเคลื่อนที่สำคัญด้าน SDGs

2.1 การผลักดันให้เกิดการจัดตั้ง Sustainable Development Solutions Network (SDSN)

Sustainable Development Solutions Network (SDSN) เป็นเครือข่ายความรู้ด้านการพัฒนา ระดับโลกเพื่อหาทางออกให้กับความท้าทายที่ขัดขวางหนทางสู่ความยั่งยืน ทำงานร่วมกับองค์การสหประชาชาติอย่างใกล้ชิด ก่อตั้งโดย ศาสตราจารย์เจฟฟรีย์ แซคส์ (Jeffrey Sachs) แห่ง Earth Institute, Columbia University สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี ค.ศ.2012 หลังจากการประชุม UN Conference on Sustainable Development (Earth Summit: Rio+ 20) ในปี 2012 จนกระทั่งปัจจุบัน คณะกรรมการกำกับทิศทางถูกตั้งอยู่ในรูปของสภาผู้นำ (Leadership Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับโลกจำนวน 125 คนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และภาครัฐ² SDSN มีสำนักงานเลขาธิการใน New York, Paris และ New Delhi นอกจากนี้ SDSN ยังส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายเชิงประเด็น (Thematic Networks) เพื่อหาทางออกในประเด็นบางประเด็นเป็นการเฉพาะ และเครือข่ายเชิงพื้นที่ในระดับชาติและภูมิภาค (National and Regional SDSNs) เพื่อหาทางออกในระดับพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมี

---

² <http://unsdsn.org/about-us/leadership-council/>

บริบทที่แตกต่างกันอีกด้วย SDSN ยังเปิดรับสมาชิกระดับสถาบันด้วย ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย 800 แห่งทั่วโลกเป็นสมาชิก

ภารกิจหลักของ SDSN³ คือการสร้างเครือข่ายความรู้ในระดับโลกเพื่อระดมความเชี่ยวชาญทางวิชาการและทางเทคนิค และทรัพยากรอื่น ๆ (mobilization of expertise and resources) มาเพื่อร่วมกันเรียนรู้ หาทงออกอย่างบูรณาการ และนำเสนอเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืนเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อตกลงปารีสว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Paris Agreement) SDSN ในระดับโลกดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ประการคือ 4:

1. **Policy Analysis and Implementation Tools** - SDSN ทำงานร่วมกับเครือข่ายเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ในการวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลิตเครื่องมือในการนำ SDGs และ Paris Agreement ไปปฏิบัติให้เกิดผล
2. **Solutions Network** - กระตุ้นให้เกิดเครือข่ายทางแก้ปัญหา (Solutions Networks) ทั้งในเชิงประเด็น (Thematic Networks) และเชิงพื้นที่ (National and Regional Networks) ดังที่ได้เกริ่นไว้ข้างต้น
3. **Education for Sustainable Development** - การทำงานด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ
4. **Outreach and Mobilization** สร้างความเข้าใจกว้างและระดมทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับเครือข่าย SDSN เพียงเล็กน้อย ในปัจจุบันมีองค์กรในประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่เพียง สถาบัน ประกอบด้วย 3 สถาบันวิจัย/องค์กร ประกอบด้วยหน่วยงานประเภทมหาวิทยาลัย 6 ภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) หน่วยงานประเภทมูลนิธิผู้ให้ทุน องค์กร/พัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม อย่างละ 1 สถาบัน ประกอบด้วย มูลนิธิมั่นพัฒนา (Thailand Sustainable Development Foundation-TSDF), Freeland, และสถาบันไทยพัฒน์ (Thaipat Institute) และปัจจุบันยังไม่มีเครือข่าย SDSN ในประเทศไทย แต่เครือข่าย SDSN ประเทศไทยมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากข้อจำกัดของการขับเคลื่อนภาครัฐ และการมี SDSN ยังจะช่วยเพิ่มการบูรณาการระหว่างภาคส่วนภายในประเทศและเชื่อมความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศเพื่อหาทางออกให้ปัญหาหนึ่ง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

การเกิดขึ้นของ SDSN ประเทศไทย อาจจะช่วยแก้ปัญหาและเสริมพลังในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยได้หลายประการ:

---

³ <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2018/05/180627-SDSN-Overview-Formatted-MASTER.pdf>

ประการแรก SDSN ประเทศไทยจะช่วยเพิ่มความชอบธรรม (Legitimacy) ให้ภาควิชาการในการใช้ประเด็นด้านความรู้ ข้อมูล และงานวิจัยในการบูรณาการข้ามภาคส่วนเพื่อจัดการกับประเด็น SDGs เนื่องจาก SDSN ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับ SDSN ระดับโลกและองค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นต้นเรื่องของ SDGs โดยตรง

ประการที่สอง การทำงานแบบ SDSN ที่เน้นการอำนวยความสะดวกให้เกิดเครือข่ายความรู้ทั้งในเชิงประเด็น (Thematic Networks) และเชิงพื้นที่ (National and Regional SDSN) เพื่อจัดการกับประเด็น SDGs ในพื้นที่นั้น ๆ จะช่วยให้การขับเคลื่อน SDGs มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจโดยอาศัยความรู้และข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อน การกระจายอำนาจและการใช้ข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อนจะช่วยให้การจัดการประเด็นที่ซับซ้อนอย่าง SDGs เป็นไปได้มากยิ่งขึ้น จะช่วยเสริมการทำงานของภาครัฐในหลายด้าน และเปิดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมให้กับภาคส่วนอื่น ๆ อีกด้วย

ประการที่สาม เครือข่าย SDSN ประเทศไทยสามารถเป็นตัวกลางในการทำหน้าที่ทบทวนการดำเนินงานของประเทศไทยอย่างมีส่วนร่วมและเป็นกลาง โดยอาจทำรายงานร่วมกับภาครัฐหรือทำรายงานคู่ขนานก็ได้

ประการที่สี่ การมีเครือข่าย SDSN ในประเทศไทยจะช่วยให้การเชื่อมโยงความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเป็นไปได้อย่างง่ายขึ้นผ่านเครือข่าย SDSN ระดับโลกและระดับภูมิภาค ซึ่งจะช่วยเสริมพลังด้านความรู้และเทคนิคในประเด็น SDGs ให้กับประเทศไทยด้วยและในขณะเดียวกัน องค์ความรู้และประสบการณ์จากประเทศไทยก็สามารถเป็นประโยชน์กับประเทศอื่นผ่านเครือข่าย SDSN นี้ได้เช่นกัน ฉะนั้น SDSN ประเทศไทยจะเป็นกลไกที่สำคัญกลไกหนึ่งในการหนุนเสริมให้การขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยของทุกภาคส่วนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น

SDG Move มีแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดตั้ง SDSN Thailand ดังต่อไปนี้:

1. ให้คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมัครเป็นสมาชิกของ SDSN Global
2. ร่างข้อเสนอเกี่ยวกับการดำเนินงาน SDSN Thailand และเชิญประชุมคณะทำงานรวมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อไป
3. ประสานงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ SDSN ในประเทศต่าง ๆ
4. ประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง SDSN Thailand ต่อไป

แม้ว่าในขณะนี้ การจัดตั้งศูนย์ SDSN ประจำประเทศไทย ยังอยู่ในช่วงการดำเนินการ ทาง SDG Move ได้ใช้หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็น ระหว่างการประชุม การสัมมนาวิชาการ และการพบปะทางวิชาการ ในการส่งเสริมให้หลากหลายมหาวิทยาลัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของ SDSN และเข้าร่วมเป็นสมาชิกหลังจากที่ SDSN ประจำประเทศไทยได้ถูกก่อตั้งแล้ว ภายหลังจากการประชุม SDG Forum ซึ่งจัดโดยโครงการวิจัยฯ นักวิชาการจากหลายมหาวิทยาลัยต่างให้ความสนใจในการเข้าร่วม SDSN โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.2 ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการพัฒนา National SDGs Indicators

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เป็นหน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของอนุกรรมการชุดที่ คือ อนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ 3 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเจ้าภาพในการจัดทำตัวชี้วัด SDGs ในประเทศไทย ซึ่งโครงการประสานงานฯ มีความสัมพันธ์อันดีกับสำนักสถิติวางแผน ที่รับผิดชอบการจัดทำ SDGs เสมอมาเนื่องจากพบกันในการประชุมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

หน้าที่ในการจัดทำตัวชี้วัด SDGs ในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือการจัดทำตัวชี้วัดของประเทศไทยเพื่อใช้ในการรายงานความก้าวหน้าของ SDGs ผ่านกลไกด้านสถิติขององค์การสหประชาชาติ และผ่านการรายงานอิสระระดับชาติ (Voluntary National Review: รายงาน VNR) ที่ประเทศไทยสามารถสมัครเพื่อนำเสนอในการประชุมระดับสูงทางการเมืองว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (High-Level Political Forum on Sustainable Development: HLPF) ส่วนที่สองคือ การจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ (National SDGs indicator) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการนำ SDGs ไปผนวกกับแผนและนโยบายของประเทศ (Mainstreaming SDGs) สสช. ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมอนุกรรมการชุดที่ ให้ดำเนินการจัดทำ National SDGs Indicator คือ การตรวจสอบตัวชี้วัดระดับชาติว่ามีข้อมูลหรือไม่ มีข้อมูลใดในประเทศที่เป็นตัวแทน (Proxy) ได้หรือไม่ และจะมีตัวชี้วัดเพิ่มเติม (Additional Indicators) ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยหรือไม่ ตัวชี้วัด National SDG indicators เหล่านี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานะความยั่งยืนของประเทศตามกรอบ SDGs และบางส่วนจะถูกส่งต่อไปยังระดับจังหวัดเพื่อเก็บข้อมูลของจังหวัด มารวมเป็นข้อมูลระดับประเทศต่อไป

กรอบในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ (National Indicators Framework) กรอบดังกล่าวคือขั้นตอนในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติที่ทางสหประชาชาติได้เสนอเอาไว้ กรอบดังกล่าวแบ่งขั้นตอนการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติออกเป็น ขั้นตอน คือ 3

1. **การจัดทำชุดตัวชี้วัด (Indicator Set)** ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับประเด็นต่าง ๆ ของเป้าประสงค์
2. **การจัดทำกรอบในการวัด (Measurement framework)** คือการจัดทำมาตรฐาน กรอบแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัย แหล่งข้อมูล และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ metadata ของตัวชี้วัด
3. **กลไกเชิงสถาบันในการพัฒนาและนำไปปรับใช้ (Institutional framework)** คือ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบสำหรับการเก็บ ประมวลผล กระจายรายงาน และใช้ข้อมูล กำหนดว่าภาคส่วนใดควรเกี่ยวข้องบ้างในขั้นตอนใด กำหนดลำดับขั้นตอนการเดินทางของข้อมูล และกำหนดกรอบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรอบในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติข้างต้นมีความสำคัญต่อกระบวนการวางแผนการจัดทำตัวชี้วัดมาก เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยจัดลำดับความคิดและขั้นตอนการทำงานของทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการให้เน้นไปที่จุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการก่อนที่จะขยับไปอีกจุดหนึ่ง หากขาดกระบวนการเหล่านี้ขั้นตอนอาจขาดประสิทธิภาพ หยุดชะงักหรือไปได้ช้า เช่น ระหว่างที่จัดทำชุดตัวชี้วัดอยู่กลับไปตั้งคำถามต่อนิยามคืออะไร หรือใครจะเป็นคนรับผิดชอบการเก็บ ซึ่งทั้งสองคำถามนี้เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งคือการจัดทำกรอบตัวชี้วัดและพัฒนากลไกเชิงสถาบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนาเช่นกัน และต้องอาศัยอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าเจ้าหน้าที่สถิติในองค์กรแน่นอน

ในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติในครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะบรรลุขั้นตอนที่ 1 คือ การจัดทำชุดตัวชี้วัด (Indicator Set) เท่านั้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ ร่างของเป้าประสงค์ระดับชาติ (Draft National Targets) และร่างของตัวชี้วัดระดับชาติ (Draft National Indicator Set) ซึ่งร่างของเป้าประสงค์จะต้องนำไปหารือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และร่างของตัวชี้วัดระดับชาติจะต้องส่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาและยอมรับ หลังจากนั้นจึงนำร่างทั้ง 2 ร่างส่งเข้าอนุมัติในคณะกรรมการที่ 1 และ 3 ก่อนนำเข้าสู่ที่ประชุม กพย. ต่อไป

ในการนี้ทาง สสชได้ทำการประสานงานกับโครงการฯ เพื่อขอคำปรึกษาและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำ National SDGs Indicators ซึ่งทางโครงการฯ ได้ตอบรับทาง สสช เพราะเห็นว่าการจัดทำ National SDGs Indicator มีความสำคัญ และจะเป็นโอกาสที่สำคัญในการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้จากรายงานวิจัยสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ ที่ได้ดำเนินการไปในระยะที่ 1

ตารางที่ 5 กำหนดการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ

ครั้งที่	ผู้เข้าร่วม	วัตถุประสงค์
1 (วันที่ 3 ถึง 4 ก.ย. 2561)	หน่วยงานภาครัฐ	- กำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) จากมุมมองหน่วยงานภาครัฐ ผนวกแผนระดับชาติและระดับหน่วยงานเข้าไปในเป้าประสงค์
2 (วันที่ 21 พ.ย. 2561)	ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ	- เปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาสังคมและภาควิชาการเข้าร่วมเพื่อกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) จากมุมมองของภาคประชาสังคมและวิชาการ คาดหวังว่าประเด็นการพัฒนาและปัญหาสังคมบางประเด็น หรือกลุ่มเปราะบางทางกลุ่มอาจถูกเสนอให้มีความสำคัญเป็นพิเศษในบริบทประเทศไทย
3 (วันที่ 11 ก.พ. 2562)	หน่วยงานภาครัฐ	- เป็นเวทีให้หน่วยงานภาครัฐได้พิจารณาข้อเสนอจากภาคประชาสังคมและภาควิชาการและสรุปเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) ชัดสุดท้าย - ระดมตัวชี้วัดที่จะสะท้อนเป้าประสงค์ระดับชาติเป็นชุดตัวชี้วัด

ครั้งที่	ผู้เข้าร่วม	วัตถุประสงค์
4 (วันที่ 26 ก.ค. 2562)	หน่วยงานภาครัฐ	- เป็นเวทีที่จัดขึ้นหลังจากที่ สสช. ได้รวบรวมข้อมูลทั้งการปรับเป้าประสงค์และตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับประเทศไทย และการตัวชี้วัดที่เสนอขึ้นมาใหม่จากการประชุมทั้งสามครั้ง - เพื่อให้หน่วยงานเจ้าภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแต่ละเป้าประสงค์ รองรับการเพิ่มเติม และ/หรือ การเปลี่ยนแปลงของเป้าประสงค์และตัวชี้วัด

ในช่วงโครงการระยะที่ 2 ที่ผ่านมาสํานักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการจัดการประชุมจำนวน 4 ครั้งกับหน่วยงานประเภทต่าง ๆ ตามตารางที่ 5 โดยโครงการประสานงาน ฯ มีบทบาทในการร่วมวางแผนภาพรวมของการประชุมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการภายในการประชุมแต่ละครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติให้ความสะดวก นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งที่ 2 โดยประสานงานผ่านทางเครือข่ายภาคประชาสังคมที่สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป (European Union) อีกด้วย

หลังจากกระบวนการประชุมครั้งที่ 4 เสร็จสิ้นลง คณะทำงาน สสช. ได้รวบรวมเอาตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ที่ได้รับการรับรองมาทำรายงานเพื่อส่งต่อไปยังกระทรวงเจ้าภาพในแต่ละเป้าหมาย เมื่อได้ผลตอบรับจากแต่ละกระทรวงแล้ว สสช. จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการ (คอก.) การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อดำเนินการในลำดับต่อไป ในส่วนตัวชี้วัดที่ยังไม่ได้รับรองในปีนี้จะนำไปใช้ในการพิจารณาเป้าประสงค์ระดับชาติในปีต่อไป

2.3 ความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในการผนวก SDGs เข้าไปในกระบวนการทำงานของ Performance Auditor

สำนักการต่างประเทศ ของ สตง. ติดต่อดูประสานงานกับโครงการประสานงานฯ ครั้งแรกในช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 โดยมีความประสงค์ที่จะให้โครงการประสานงานฯ ช่วยอบรมให้ความรู้เรื่อง SDGs กับผู้ตรวจในส่วนของ Performance auditor ที่ทำหน้าที่ในการตรวจว่าการใช้งบประมาณของรัฐมีประสิทธิภาพหรือไม่และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานผู้ใช้งบประมาณเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ หลังจากนั้นทาง สตง. เห็นศักยภาพที่จะมีความร่วมมือกัน จึงติดต่อมาอีกครั้งในช่วงกลางปี พ.ศ.2561 ซึ่งอยู่ในระยะที่ 2 ของโครงการพอดี เพื่อหารือเกี่ยวกับความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ในการนี้ทางสำนักการต่างประเทศ สตง. ได้ไปเรียนรู้จากที่ประชุม SAI ในต่างประเทศหลายครั้งและปัจจุบันประสบความสำเร็จในการผลักดันแนวคิด SDGs เข้าไปในการทำงานของ สตง. ในระดับผู้บริหารบัดนี้จึงต้องการสร้างความร่วมมือกับทางโครงการประสานงานฯ เพื่อทำหลักการดังกล่าวให้เกิดขึ้นจริงในทาง

ปฏิบัติ โดยมุ่งหมายให้โครงการประสานงานฯ เป็นภาคีวิชาการที่ร่วมมือกับ สตง. ในการพัฒนาหลักสูตรการอบรม SDGs ผู้ตรวจ พัฒนาสื่อการสอนในรูปแบบของ E-Learning และทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการผลักดันให้เกิดการรับเอาหลักการที่สอดคล้อง SDGs ไปปรับใช้ในการตรวจเงินแผ่นดินต่อไป ซึ่งกำหนดการตามปีงบประมาณมีตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การดำเนินงานขั้นต่อไปกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินแห่งชาติ

ปีงบประมาณ	กิจกรรม
2562	การอบรม SDG ระดับเบื้องต้นให้แก่ผู้ตรวจ
2562 - 2563	พัฒนาสื่อการสอน E-Learning สำหรับผู้ตรวจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2564	การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อผนวก SDGs เข้าไปในแนวปฏิบัติสำหรับการตรวจเงินแผ่นดินของสตง.
2565	

นอกจากนี้ทาง สตง. ยังมีความประสงค์จะทำข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) ระหว่างหน่วยงานคือ สตง. กับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/หรือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เพื่อความร่วมมือทางวิชาการในระยะยาวด้วย ในเบื้องต้น สตง. อยากให้นักวิจัยจากโครงการ SDG Move เข้าไปช่วยจัดอบรม และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้ตรวจมีความรู้เกี่ยวกับ SDGs เดิมที สตง. ต้องการให้มีการจัดการอบรมขึ้นภายในปลายปี 2562 ทว่า การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างภายในของ สตง. ทำให้ต้องเลื่อนโครงการนี้ไปเป็นปี 2563

2.4 ความร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) เป็นหนึ่งในองค์การภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีภารกิจในการสร้างความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมวิทยาศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมา อพวช. ยังอยากเป็นอีกองค์กรหนึ่งของประเทศไทยที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ด้วยการสร้างสังคมวิทยาศาสตร์ ด้วยการถ่ายทอดความรู้ สร้างความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านพิพิธภัณฑ์ กิจกรรม ให้กับประชาชน

ในปีที่ผ่านมา โครงการประสานงานฯ ได้ร่วมทำงานกับองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ เพื่อผลักดันให้มีการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) มาใช้ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (STI for SDGs) โดยนักวิจัยของโครงการประสานงานฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ฐานต่อไปนี้:

1. โครงการทูตเยาวชนวิทยาศาสตร์ไทย ประจำปี 2562 หรือ Young Thai Science Ambassador (YTSA 2019) ภายใต้หัวข้อ ร่วมมือกันรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Joining Hands for the Environment and Sustainable Development) เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2562 โดยมีนิสิตและนักศึกษา 45 คน จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทยเข้าร่วม
2. งาน the 5th ASEAN Student Science Project Competition (ASPC 2019) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 โดยมีนักเรียนมัธยมจากประเทศสมาชิกอาเซียน จีน เกาหลีใต้ และสวีเดน เข้าร่วม
3. งานมหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ประจำปี 2562 ณ อิมแพค เมืองทองธานี ในวันที่ 18 สิงหาคม 2562 เพื่อบรรยายให้กับเจ้าหน้าที่จากองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติจากประเทศสมาชิกอาเซียน

นอกจากการบรรยายแล้ว โครงการฯ ได้รับเชิญไปเป็นกรรมการงาน The 8th ASEAN Plus Three Junior Science Odyssey (APT JSO - 8) “The Role of Youth in Communicating Science for Sustainable Development Goals (SDGs) in the Regions” เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2562 ซึ่งมีนักเรียนมัธยมจากประเทศสมาชิกอาเซียน จีน เกาหลีใต้ และสวีเดน เข้าร่วม

โครงการประสานงานฯ และ อพวช. มีความตั้งใจที่จะร่วมกันทำงานเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยนักวิจัยของโครงการฯ ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี ได้รับเชิญให้เป็นพี่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และสิ่งแวดล้อม (NSM Science Media Centre)

2.5 ความร่วมมือกับองค์กร Gruppo Jobel ประเทศอิตาลี

องค์กร Gruppo Jobel – Art for Earth (Gruppo Jobel) เป็นองค์กรทางศิลปะจากกรุงโรม ประเทศอิตาลี โดย Gruppo Jobel ที่มีความต้องการในการผลักดันให้นานาประเทศทั่วโลกบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผ่านความร่วมมือด้านศิลปะ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ กับทุกภาคส่วน โดยในช่วงที่ผ่านมา Gruppo Jobel สนับสนุน SDGs ผ่านการประสานงานกับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคการศึกษา ชุมชนหลากหลายแห่งในประเทศอิตาลีและในทวีปยุโรป องค์กรของสหประชาชาติ และบริษัทระหว่างประเทศหลากหลายแห่ง

องค์กร Gruppo Jobel มีความประสงค์ที่จะจัดโครงการ SmartTalk Project เพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านการใช้ศิลปะและความคิดสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย โครงการฯ มุ่งมั่นที่จะผลิตกิจกรรมหลากหลายรายการที่เหมาะสมกับเมืองที่จะจัดงาน SmartTalk โดยใช้ความร่วมมือกับพันธมิตรในประเทศที่จัดงานและทั่วโลก

ในปี 2562 Gruppo Jobel ได้จัดงาน SmarTalk Rome ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และ SmarTalk Montréal ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา เดิมที Gruppo Jobel ได้ติดต่อและร่วมมือกับ SDG Move เพื่อที่จะจัดงาน SmarTalk Bangkok ขึ้นที่ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในเดือนตุลาคม 2562 (รูปที่ 3.3) อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการค้นหาศิลปินจากแขนงต่าง ๆ ทว่าความล่าช้าของผู้สนับสนุนด้านเงินทุน และปัญหาเชิงโครงสร้างภายในของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำให้ Gruppo Jobel และ SDG Move มีความจำเป็นที่จะต้องเลื่อนงาน SmarTalk Bangkok ไปยังปี 2563

2.6 โครงการ SDG Media ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และกลุ่ม Happy Hub ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ

โครงการ SDG Media เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้ และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs หนุนเสริมกับความพยายามของภาครัฐที่เป็นเจ้าภาพหลัก แต่เนื่อง SDGs เป็นเรื่องที่กว้างและไม่น่ายกนักในการสื่อสาร เรื่องบางเรื่องมีความซับซ้อนและต้องการความรู้ทางเทคนิค สาเหตุดังกล่าวทำให้การสร้างการรับรู้แนวทางของ SDGs ที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดอยู่มาก อย่างไรก็ตาม โครงการฯ วิทยาลัย พัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และทีม Happy Hub เห็นว่าข้อจำกัดนี้เป็นโอกาสที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ มาเพื่อตอบโจทย์นี้ ประกอบกับทางวิทยาลัยฯ ได้รับทุนจากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติมาดำเนิน การในประเด็นนี้ ทั้งสามภาคส่วนจึงได้ดำเนินงานร่วมกันโดยการสนับสนุนจากสำนักงานนวัตกรรมแห่ง ชาติในการจัดโครงการ SDG Media ขึ้น และในระหว่างการจัดทำโครงการได้เชิญคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานจัดงานด้วย

โครงการ SDG Media มุ่งหมายที่จะลดช่องว่างในการเข้าถึงประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้าใจ และเห็นประโยชน์จาก SDGs อีกทั้งเพิ่มจำนวนคนที่สนใจและขยายเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน จะนำมาซึ่งพลังในการขยายความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยต่อไป

โครงการนี้มีระยะเวลาการดำเนินงานมิถุนายน 2561 ถึง กันยายน 2561 มีกิจกรรม 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 คือการจัดประกวดสื่อ SDGs

ส่วนที่ 2 คือ การจัดเสวนา มีทั้งหมด 3 ครั้ง ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 หัวข้อ “รูปธรรมของความยั่งยืน”

ครั้งที่ 2 หัวข้อ “ศิลปะ...กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ครั้งที่ 3 “ความยั่งยืน...ของบุคคลทั่วไป”

ส่วนที่ 3 คือการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน

2.7 โครงการปฏิบัติการสร้างการรับรู้การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา ในระดับพื้นที่ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

จุดประสงค์ของโครงการปฏิบัติการนี้คือการสร้างการรับรู้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษา ในระดับพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค และสร้างการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค โดยมีผู้เข้าร่วมคือผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงนักเรียนและคณาจารย์ในระดับชั้นต่าง ๆ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้ง ผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาคนั้น ๆ

ตารางที่ 7 สถานที่จัดการประชุมจำแนกตามพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค

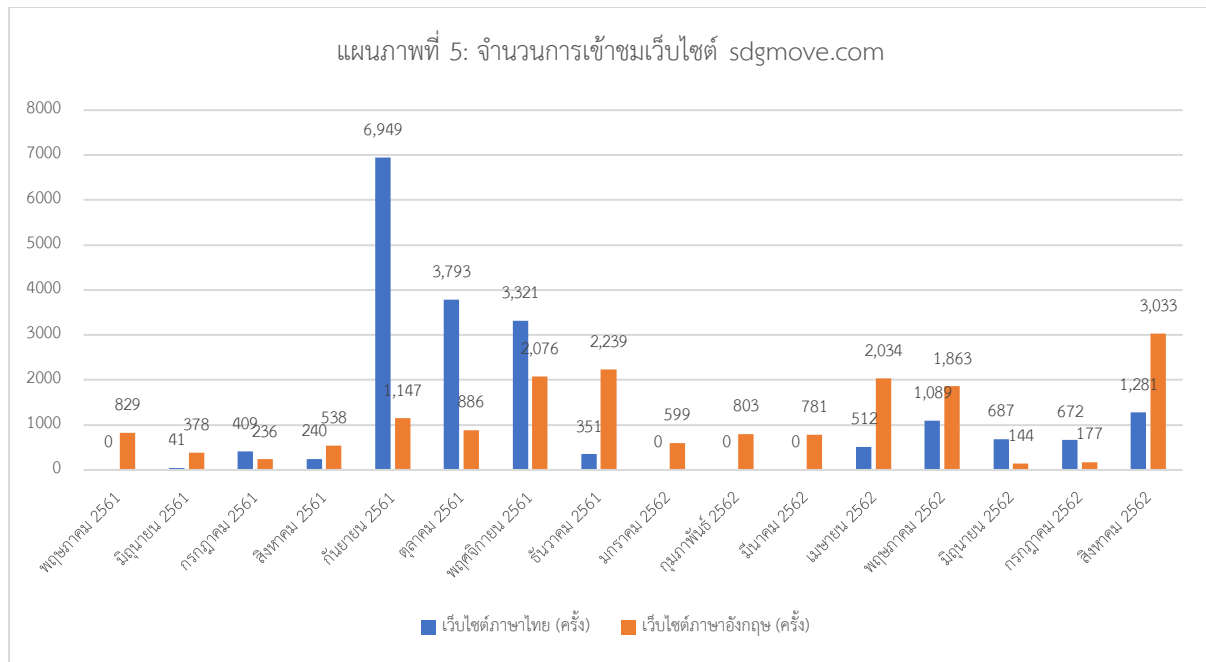
สำนักงานศึกษาธิการ	วันที่	สถานที่จัดการประชุม
ภาค 10 อุตรธานี	9 สิงหาคม 2562	โรงแรมเจริญโฮเทล จ.อุตรธานี
ภาค 1 ลพบุรี	14 สิงหาคม 2562	โรงแรมอยุธยา ซิตี้พาร์ค จ.พระนครศรีอยุธยา
ภาค 9 ฉะเชิงเทรา	15 – 16 สิงหาคม 2562	โรงแรมซันไรส์ ลาгуn โฮเทล แอนด์ กอล์ฟ จ.ฉะเชิงเทรา
ภาค 8 ชลบุรี	17 สิงหาคม 2562	โรงแรมบางแสน เฮอริเทจ จ.ชลบุรี
ภาค 7 ยะลา	20 สิงหาคม 2562	โรงแรมเซาท์เทิร์น วิว จ.ปัตตานี
ภาค 3 ราชบุรี	21 สิงหาคม 2562	โรงแรมเวสเทิร์น แกรนด์ จ.ราชบุรี
ภาค 17 พิษณุโลก และ ภาค 8 นครสวรรค์	22 สิงหาคม 2562	โรงแรมดิ อิมพีเรียล โฮเทล แอนด์ คอนเวนชั่น เซ็นเตอร์ จ.พิษณุโลก
ภาค 13 นครราชสีมา	23 สิงหาคม 2562	โรงแรมสีมาธานี จ.นครราชสีมา
ภาค 11 สกลนคร และ ภาค 14 อุบลราชธานี	26 – 27 สิงหาคม 2562	โรงแรมพลอย พาเลซ จ.มุกดาหาร
ภาค 15 เชียงใหม่	30 สิงหาคม 2562	โรงแรมดวงตะวัน จ.เชียงใหม่
ภาค 5 นครศรีธรรมราช	2 – 3 กันยายน 2562	โรงแรมเดอะ ทวิน โลตัส จ.นครศรีธรรมราช
ภาค 2 ปทุมธานี	4 กันยายน 2562	โรงแรมรอยัล ซิตี้ กรุงเทพมหานคร
ภาค 12 ขอนแก่น	9 กันยายน 2562	โรงแรมบุษราคัม จ. ขอนแก่น
ภาค 16 เชียงราย	17 กันยายน 2562	โรงแรมลักขวรรณ รีสอร์ท จ.เชียงราย
ภาค 6 ภูเก็ต	18 กันยายน 2562	โรงแรมดิวาน่า พลาซ่า จ.กระบี่
ภาค 4 สมุทรสงคราม	20 กันยายน 2562	โรงแรมริเวอร์ตัน จ.สมุทรสงคราม

3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความคืบหน้า และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

โครงการประสานงานฯ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความคืบหน้า และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางต่าง ๆ ช่องทางที่สำคัญคือ

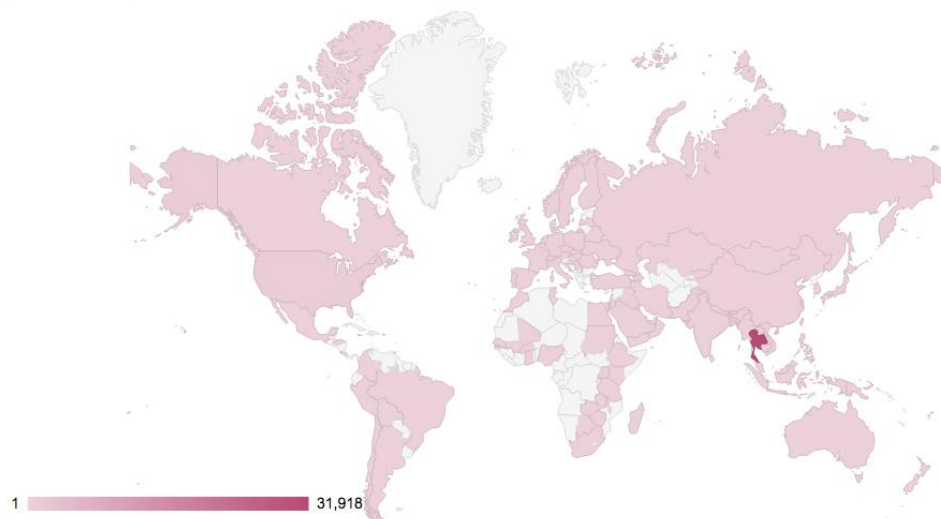
1. เว็บไซต์ sdgmove.com ซึ่งมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยในระยะที่ 2 นี้มีการปรับปรุงให้มีความเป็นมืออาชีพและเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น และจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับประเด็นภายใต้แต่ละเป้าประสงค์
2. Facebook Page: SDG Move TH : ทำหน้าที่เป็นช่องทางนำเสนอข้อมูลข่าวสารในแต่ละวันที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เพื่อให้ผู้ติดตามเพจติดตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ได้ทันทั่วถึง
3. การเป็นวิทยากรบรรยาย จัดอบรม ร่วมเสวนา เขียนบทความเผยแพร่ในสื่อ แนะนำในงานประชุมวิชาการและสัมมนาวิชาการ และจัดนิทรรศการในงานต่าง ๆ
4. นำองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบรรจุลงในหลักสูตรต่าง ๆ ที่คณะทำงานของโครงการประสานงานฯ ไปสอน อาทิ
  - วิชาพื้นฐาน มธ.100 พลเมืองกับการลงมือแก้ปัญหา มธ.103 ชีวิตและความยั่งยืน ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - วิชามนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (พว.1109) ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี
  - วิชาภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนา ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท
  - นำความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปบรรจุไว้ในสาขาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. การพัฒนากิจกรรมและอุปกรณ์สำหรับการสื่อสารเรื่อง SDGs ในการฝึกอบรม เช่น การ์ดเป้าประสงค์ SDG, กิจกรรม Future We Want เป็นต้น

สถิติการเข้าถึงเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ถูกแสดงไว้ในแผนภาพที่ 5 ด้านล่าง โดยเฉลี่ยมีผู้เข้าชมเว็บไซต์ภาษาไทยเดือนละ 1209 คน ในขณะที่เว็บไซต์ภาษาอังกฤษมีผู้เข้าชมเฉลี่ยเดือนละ 1110 คน โดยเว็บไซต์ภาษาอังกฤษมีผู้เข้าชมจากทุกทวีปทั่วโลกแม้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เข้าชมจากประเทศไทย

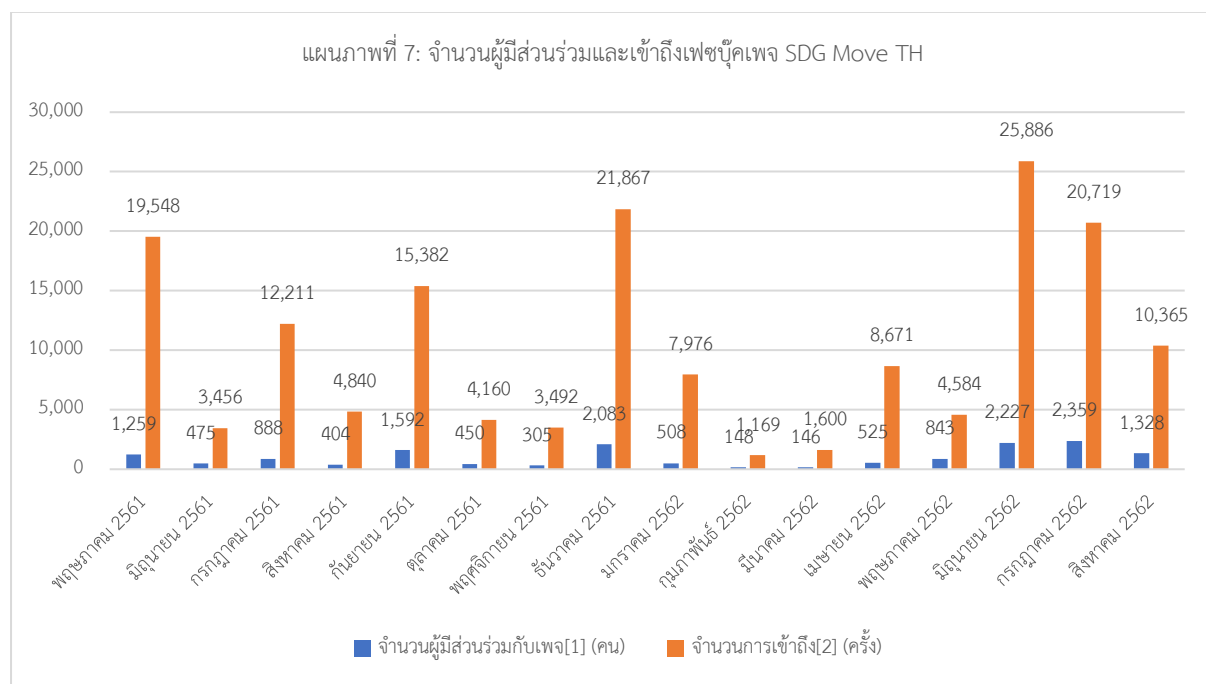

แผนภาพที่ 6 แผนภาพแสดงการเข้าชมเว็บไซต์ SDG Move เวอร์ชันภาษาอังกฤษจำแนกตามประเทศ

Stats for All Time

สถิติการมีส่วนร่วมและการเข้าถึง Facebook Page: SDG Move TH แสดงเอาไว้ในแผนภาพที่ 7 จำนวนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมกับเพจของ SDG Move TH อยู่ที่ 971 คนต่อเดือน ในขณะที่จำนวนการเข้าถึงโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 10,370 ครั้งต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าการใช้ Facebook Page และอาจรวมถึง social media อื่น ๆ มีศักยภาพในการสร้างสื่อสารไปยังสาธารณะมากกว่าเว็บไซต์ค่อนข้างมาก

4. ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการและทิศทางโครงการในอนาคต

ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการประสานงานฯ ในระยะที่ 2 ประสบทั้งปัญหาภายในและภายนอก ปัญหาภายในที่สำคัญมีอยู่ 3 ประการคือ (1) ความไม่สมดุลระหว่างภาระงานส่วนตัวของนักวิจัยและภาระงานของโครงการ (2) ความรับผิดชอบและคุณภาพงานของนักวิจัยบางส่วน และ (3) การเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่โครงการ ทั้งตำแหน่งผู้จัดการโครงการและผู้ช่วยวิจัย ทั้ง 3 ปัญหาส่งผลให้การดำเนินงานในช่วงแรกของโครงการระยะที่ 2 ติดขัดเป็นอันมาก และได้มีการปรับปรุงข้อปัญหาดังกล่าวในช่วงครึ่งหลังของโครงการ อันทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น

ข้อจำกัดภายนอกที่สำคัญที่สุดในการดำเนินโครงการระยะที่ 2 คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในภาพรวม ซึ่งในระหว่างที่ดำเนินโครงการระยะที่ 2 นี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นและหลายส่วนยังไม่มี ความชัดเจนใด ๆ ข้อจำกัดในข้อนี้ทำให้การทำงานในฐานะโครงการประสานงานเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะเราไม่สามารถตอบใครหรือให้คำมั่นสัญญากับใครได้เลยว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร ทำให้บางข้อเสนอโครงการต้องหยุดการดำเนินการไปโดยปริยายจนกว่าจะมีความชัดเจน

ในปัจจุบัน ความชัดเจนเกี่ยวกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และ สกสว. มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทิศทางในอนาคตของโครงการประสานงานฯ มีอยู่ 5 ประการที่สำคัญดังนี้

ประการแรก ปรับบทบาทและหน่วยงานต้นสังกัด: ณ ปัจจุบันที่ยังไม่ปรากฏความชัดเจนตามที่กล่าวไว้ข้างต้น โครงการประสานงานฯ วางแผนที่จะเปลี่ยนสภาพเป็น “โครงการวิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (SDG Research and Support Program) แทนที่โครงการประสานงานการวิจัยฯ เพื่อให้ชื่อของโครงการสะท้อนบทบาทที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น และจะเป็นโครงการที่อยู่ภายใต้ ศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว (PRO-Green) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปพลางก่อนระหว่างที่รอความชัดเจนนี้

ประการที่สอง ดำเนินการสนับสนุน สกสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น SDGs: แม้จะมีการปรับบทบาทและหน่วยงานต้นสังกัดข้างต้น โครงการประสานงานฯ ยังคงบทบาทของการสนับสนุน สกสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น SDGs อยู่เช่นเดิม ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ ในบทบาทของ สกสว. ในประเด็น SDGs ไปจนถึงการช่วย สกสว. และหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้

ประการที่สาม ผลักดันโครงการ “ระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าเป็นโครงการภายใต้แผน ววน. ประจำปี 2564 ผ่านมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อให้มีงบประมาณในระยะยาวมาเพื่อดำเนินการให้เกิดระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยเป็นการเฉพาะ

ประการที่สี่ การปรับโครงสร้างภายในและการยกระดับระบบการบริหารจัดการของโครงการ

ประการที่ห้า ดำเนินการจัดตั้ง ประเทศไทย Sustainable Development Solutions Network และดำเนินบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ประสานงาน SDSN ในประเทศไทย เชื่อมโยงเครือข่ายนักวิจัยในประเทศผ่านกลไกของ สกสว. กับเครือข่าย SDSN ในระดับโลกต่อไป

บทคัดย่อ

โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ระยะที่ 2 ได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2561 – 2562 โดยมีวัตถุประสงค์ ทั้งหมด 5 ข้อ คือ (1) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และผลิตงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) เพื่อประสานงานเครือข่ายนักวิจัย และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์และถอดบทเรียนงานวิจัยที่เกี่ยวกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ และผลิตเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Paper) (3) เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล (4) เพื่อพัฒนาเครือข่ายนักวิชาการ (ในระดับภาคและระดับประเทศ) นำมาซึ่งทางออกให้การพัฒนาที่ยั่งยืน และ (5) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์ปัจจุบัน และความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์โครงการดังกล่าวและเป็นการสานต่องานของโครงการประสานงานฯ ในระยะที่ 1 คณะทำงานจึงได้ดำเนินการประสานงานการวิจัยในกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs) และยุทธศาสตร์การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI for SDGs) นอกจากนี้ทางโครงการประสานงานฯ ยังได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับ SDGs ที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ ภาคนโยบาย ภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่จะเข้ามาช่วยกันหาทางออกให้กับปัญหาความยั่งยืนในประเทศไทยผ่านกิจกรรมการวิจัย

ผลการทำงานของโครงการประสานงานฯ ตลอดทั้งปีมีผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ ถึงแม้ว่าคณะทำงานจะต้องประสบกับปัญหาบางประการซึ่งรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ภายใต้การดูแลของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ทั้งนี้คณะทำงานได้นำองค์ความรู้ เครือข่าย และบทเรียนสำคัญทั้งหมดที่ได้รับมาตลอดทั้งปีเพื่อใช้ในการวางแผนและปรับเปลี่ยนบทบาทของโครงการประสานงานฯ ในปีต่อ ๆ ไป

Abstract

Upon the satisfactory completion of the Phase One, Thailand Research Fund (TRF), together with the Faculty of Economics, Thammasat University decided to extend the Research Coordination for Sustainable Development Goals (SDGs) in Thailand (SDG Move) Project to Phase Two from 2018 to 2019. During this second phase, the duties of SDG Move were (1) that of granting research funds from Thailand Research Fund (TRF) to researchers to produce strategic analyses and policy recommendations for SDGs; (2) that of collaborating with researchers, as well as relevant stakeholders, to collect, analyze, and organize existing knowledge on sustainable development and real-issues lessons learned, with the aim of drafting the relevant policy paper; (3) that of observing academic progress on SDGs at the global level; (4) that of expanding academic network to encompass local-level, regional-level, and national-level researchers, whose works focused on gearing Thailand towards sustainable futures, and (5) that raising awareness of and providing information related to the SDGs to the public. To achieve these goals, the team carried out the research-coordination tasks through strategic-research frameworks. The three frameworks are policy-framework on SDGs, localizing SDGs, and science technology and innovation for SDGs. Additionally, the SDG Move team developed an information package, as well as formulated educational activities, to engage various stakeholders with the SDGs.

Even with several obstacles, including the reorganization of key-national departments and ministries that affected our works, SDG Move managed to complete Phase Two with a satisfactory result. The team will utilize the knowledge acquired, experience gained, and comments received from various stakeholders to restructure the team as we progress into the next phases of working towards helping Thailand achieve the SDGs.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
Abstract	
บทสรุปผู้บริหาร	
สารบัญ	ก-1
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมาโครงการ	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	1-4
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	1-4
1.4 แผนงานและผลผลิต ปีที่ 2 (2561/62)	1-9
1.5 ลำดับการรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินโครงการ ครั้งที่ 2	1-18
บทที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	2-1
2.1 การสนับสนุนการวิจัยภายใต้ประเด็นการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Research on SDGs)	2-1
2.2 การสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็น การนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs)	2-24
2.3 การสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม	2-33
บทที่ 3 ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่าย	3-1
3.1 ความคืบหน้าการจัดตั้ง Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ประเทศไทย	3-1
3.2 ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการพัฒนา National SDGs Indicators	3-8
3.3 ความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในการผนวก SDGs เข้าไปในกระบวนการทำงานของ Performance Auditor	3-14
3.4 ความร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (อพวช.)	3-16
3.5 ความร่วมมือกับองค์กร Gruppo Jobel ประเทศอิตาลี	3-18
3.6 โครงการ SDG Media ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และกลุ่ม Happy Hub ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ	3-19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 โครงการปฏิบัติการสร้างการรับรู้ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนัก ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	3-23
3.8 ความร่วมมือด้านอื่น ๆ	3-27
บทที่ 4 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความคืบหน้า และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	4-1
4.1 ภาพรวมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	4-2
4.2 การปรับปรุงเว็บไซต์ SDG Move	4-10
4.3 การเผยแพร่บทความในเว็บไซต์	4-14
4.4 ความคืบหน้าเกี่ยวกับจัดทำข้อมูลพื้นฐานเป้าประสงค์ของเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน	4-16
บทที่ 5 ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ	5-1
5.1 ข้อจำกัดและการวิเคราะห์สาเหตุ	5-1
5.2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไข	5-3
บทที่ 6 การดำเนินงานในอนาคต	6-1
6.1 ปรับบทบาทและหน่วยงานต้นสังกัด	6-1
6.2 ดำเนินการสนับสนุน สกสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น SDGs	6-2
6.3 ผลักดันโครงการ “ระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าเป็นโครงการภายใต้แผนแผนงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประจำปี 2564 จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	6-2
6.4 การปรับโครงสร้างภายในและการยกระดับระบบการบริหารจัดการของ โครงการฯ	6-3
6.5 Sustainable Development Solutions Network (SDSN)	6-4
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	
ภาคผนวก 2 ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน – กับคุณ เจนจิรา บุญสมบัติ	

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก 3	Effective governance: แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ภาคผนวก 4	การผลิตความรู้แบบ Transdisciplinary Research กับ การแก้ไขปัญหาความยั่งยืน
ภาคผนวก 5	ภาคเอกชนไทยกับการก้าวไปกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ภาคผนวก 6	การแก้ไขปัญหา PM 2.5 อย่างยั่งยืน: เมื่อการสร้างความตระหนักไม่เพียงพอ
ภาคผนวก 7	การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยพิบัติ
ภาคผนวก 8	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับ แผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ของประเทศไทย
ภาคผนวก 9	ความสำคัญของศิลปะ และวัฒนธรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับผลงานวิจัย SDG 17(1)	2-17
2.2 การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับผลงานวิจัย SDG 11	2-18
2.3 แผนผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางลบของเป้าหมาย SDGs ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-27
2.4 ไร่นาในพื้นที่ด้านซ้าย	2-29
2.5 ชุมชนด้านซ้าย	2-29
2.6 การค้นหาโดยใช้คำค้นหาหลัก “เทคโนโลยี”	2-35
2.7 การค้นหาโดยใช้คำค้นหาหลัก “นวัตกรรม”	2-36
2.8 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs	2-48
2.9 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)	2-48
2.10 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs	2-49
2.11 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)	2-50
2.12 จำนวนเป้าหมายของแผนงาน/โครงการจำแนกตาม SDGs	2-51
2.13 สัดส่วนเป้าหมายของโครงการ/แผนงานจำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)	2-52
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด SDGs ในระดับต่าง ๆ	3-10
3.2 ทีม SDG Move ร่วมวางแผนภาพรวมของการประชุมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการภายในการประชุมครั้งที่ 4	3-14
3.3 บรรยายภาพงาน The 8th ASEAN Plus Three Junior Science Odyssey (APT JSO - 8)	3-17
3.4 การประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่าง SDG Move และ Gruppo Nobel	3-19
3.5 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการเล่นเกมการ์ด	3-25
3.6 Post-It เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในแต่ละพื้นที่	3-25
3.7 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการระดมความคิดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในท้องถิ่น	3-26
3.8 ภาพที่ 3.8 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติอธิบายปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์	3-28

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
3.9	Third National Dialogue on the Urban Nexus in Thailand, “Strengthening Collaboration and Access to Financing to Support Integrated Resource Management in Thai Cities”	3-29
4.1	สถิติการเข้าชมเว็บไซต์ SDG Move เวอร์ชันภาษาอังกฤษ	4-4
4.2	งานอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อ "Moving towards SDGs 2030 via CSR and SEP"	4-7
4.3	งาน "โลกป่วน...ชวนเปลี่ยนการศึกษาไทย...เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน"	4-8
4.4	คณะครูจังหวัดอุดรธานีและสกลนคร	4-9
4.5	จัดทำหลักสูตร สำหรับบุคลากรในสำนักงานวิจัยและพัฒนาการตรวจเงินแผ่นดิน	4-9
4.6	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกำลังใช้การ์ด SDGs ที่โครงการฯ ผลิต	4-10
4.7	แสดงหน้าเว็บไซต์เมื่อแรกเข้า	4-13
4.8	ภาพการแสดงผลหน้าบทความ	4-13
4.9	ภาพการแสดงผลข้อมูลพื้นฐาน SDGs	4-14

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ข้อเสนอโครงการวิจัย “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” ปีที่ 2 จำแนกตามเป้าประสงค์	1-6
2.2 ข้อเสนอโครงการวิจัย “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” ปีที่ 2 ที่ ผ่านการคัดกรองเบื้องต้น	1-15
2.3 ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบาย	2-23
2.4 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่ เกี่ยวข้องกับ SDGs	2-24
2.5 แสดงผลการทบทวนความเกี่ยวข้องของงานวิจัยของสกว. กับ STI	2-36
3.1 กำหนดการ การกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ	3-12
3.2 กำหนดการ การให้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs ต่อสำนักสถิติจังหวัด	3-14
3.3 การดำเนินการขั้นต่อไปของ สตง.	3-16
3.4 ตารางสถานที่จัดการประชุมจำแนกตามพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค	3-23
4.1 แสดงจำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ SDG Move ภาษาไทย	4-3
4.2 แสดงจำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ภาษาอังกฤษ	4-3
4.3 แสดงจำนวนการเข้าถึง Facebook Page: SDG Move TH	4-5
4.4 แผนการดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์ SDG MOVE	4-11
4.5 ขั้นตอนการทำข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets	4-16
4.6 รายชื่อนักศึกษาที่มาช่วยทำข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets	4-17
4.7 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบรับการพิจารณาข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets	4-17
5.1 แนวทางการดำเนินการเพื่อการเสนอและพิจารณาโครงการ	5-4
5.2 ตารางที่ 5.2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหา	5-6

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	สัดส่วนความเกี่ยวข้องแต่ละระดับระหว่าง STI กับ SDGs จำแนกตามเป้าหมาย	2-34
2.2	จำนวนงานวิจัยสก. ที่เกี่ยวข้อง STI จำแนกตามเป้าหมาย SDG	5-41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาโครงการ

ในเดือนกันยายนปี 2015 ประเทศไทยและรัฐที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ร่วมกันรับรองวาระการพัฒนา ค.ศ. 2030 (The Agenda 2030) เป็นวาระการพัฒนาของโลกและของประเทศของตน ซึ่งในวาระการพัฒนานี้ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมายที่ประเทศสมาชิกจะร่วมกันบรรลุภายในปี ค.ศ. 2030 SDGs มีทั้งหมด 17 ข้อ ครอบคลุมเรื่องการขจัดความยากจนในทุกมิติ มิใช่เฉพาะความยากจนทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่รวมถึงความยากจนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงอาหาร การมีสุขภาพที่ดี การมีการศึกษา การมีความเท่าเทียมกันระหว่างเพศสภาพด้วย การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องและยั่งยืน การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกในฐานะที่เป็นระบบสนับสนุนชีวิต การสร้างสังคมที่สงบสุข ที่มีความยุติธรรมและมีสถาบันที่เข้มแข็ง และการเป็นหุ้นส่วนด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) รัฐบาลไทยได้จัดให้มีการประชุมของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ขึ้น พร้อมทั้งตั้งอนุกรรมการขึ้นมา 4 ชุดเพื่อผลักดันการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน และอนุกรรมการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (ตั้งในปี พ.ศ. 2560) ซึ่งกลไก กพย. และอนุกรรมการทั้ง 4 ชุด นั้นตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกกลางที่มีตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ เข้าไปร่วมกันขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) [ปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)] เป็นส่วนหนึ่งของ กพย. และคณะอนุกรรมการทั้ง 3 ชุด เพื่อให้ สกว. มีหน่วยการประสานงานที่ชัดเจนสำหรับการดำเนินการเรื่อง SDGs นั้น ในช่วงเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) สกว. ได้จัดตั้งโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว โดยได้รับความร่วมมือจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการเป็นเจ้าภาพ เพื่อประสานงานโครงการ พร้อมทั้งอนุเคราะห์พื้นที่สำหรับการทำงานนี้

ในปีแรกของการทำงานนั้น โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (โครงการ SDG Move หรือ โครงการฯ) ได้ประกาศโจทย์การวิจัยและจัดสรรทุนวิจัย ให้แก่นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยทั่วประเทศ ทำการศึกษาสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จำนวน 12 ทุน ซึ่งเมื่อสิ้นสุดปีที่ 1 โครงการฯ คณะวิจัย 12 คณะ ได้ทำการสำรวจสถานะเป้าหมายที่ 1

(การยุติความยากจน) 2 (การจัดความหิวโหย) 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) 5 (ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศสภาพ) 7 (พลังงานสะอาดและจ่ายได้) 8 (งานที่ดีและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ) 9 (โครงสร้างพื้นฐานอุตสาหกรรมและนวัตกรรม) 12 (การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบ) 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) 14 (ระบบนิเวศในมหาสมุทร ทะเล และชายฝั่ง) 15 (ระบบนิเวศบนบก) และ 16 (สันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง) นอกจากนี้ในปีแรก โครงการฯ ยังมีภารกิจอื่น ๆ ในการสนับสนุนขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยอีกด้วย เช่น ทำงานร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย ซึ่งทำให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์ที่ควรให้ความสำคัญมาทั้งหมด 30 เป้าประสงค์ กระจายตัวอยู่ในทั้ง 17 เป้าหมาย, จัดทำสื่อและช่องทางเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ในภาษาไทยผ่านทางเว็บไซต์ www.sdgmovement.com และเฟซบุ๊กเพจ SDG Move TH, ทำการติดตามความคืบหน้าทางวิชาการในระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับ SDGs และ ติดตามความเคลื่อนไหวการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น นอกเหนือจากภารกิจข้างต้น โครงการฯ ยังได้รับการติดต่อให้ไปบรรยายเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่อง SDGs กับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงเป็นตัวแทน สกว. ร่วมกับคณะผู้แทนไทยในการจัดทำรายงาน Voluntary National Review (VNR) ของประเทศไทยและเดินทางไปร่วมการประชุมระดับสูงทางการเมืองว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (High-Level Political Forum on Sustainable Development) ประจำปี ค.ศ.2017 ที่ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และในช่วงท้ายของปีที่ 1 ได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้และจัดทำข้อเสนอเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย

จากการดำเนินโครงการมาเป็นเวลา 1 ปี เราเรียนรู้ว่า SDGs นั้นเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก มีความกว้างขวางทั้งในแง่ของประเด็นที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ SDGs อาจแบ่งได้เป็นทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและเป้าประสงค์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขับเคลื่อนและนำ SDGs ไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ SDGs ยังกว้างขวางในมิติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ทั้งในแง่ของภาคส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และระดับที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น ๆ อาศัยหรือทำงานอยู่ตั้งแต่ระดับนานาชาติ ไปจนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่งในความกว้างขวางของ SDGs ที่กล่าวข้างต้นนั้น เราพอจะระบุตำแหน่งของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้บ้าง ว่าใครกำลังทำงานในประเด็นใด หรือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนใด อีกทั้งเรื่องใดที่ยังต้องการคนเข้าไปดำเนินการหรือสนับสนุนให้เกิดขึ้น

การที่โครงการประสานงานได้ปฏิสัมพันธ์กับหลายภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และเมื่อประกอบกับองค์ความรู้ที่ได้จากการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับโลก เราจึงได้บทเรียนต่อไปนี้

ประการแรก สิ่งสำคัญของการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยคือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถทำให้ SDGs ซึ่งเป็นเป้าหมายระดับโลกนั้นกลายเป็นเป้าหมายของประเทศและของท้องถิ่น (Localizing SDGs) ให้ได้ และมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มทางวิชาการในระดับโลกที่ให้ความสำคัญ

กับการ Localizing SDGs นอกจากนั้นอีกโจทย์ที่สำคัญในการขับเคลื่อน SDGs ในไทยก็คือ การทำอย่างไร จึงจะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากแต่ละภาคส่วนสามารถนำ SDGs ไปใช้ในงานของตนได้ (Operationalization of SDGs) ซึ่งโจทย์นี้ในภาคเอกชนได้มีการพัฒนาเครื่องมือแล้ว โดย UN Global Compact ร่วมกับ World Business Council For Sustainable Development (WBCSD) พัฒนา SDG Compass ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ SDGs ในการทำงานภาคธุรกิจ แต่ในส่วนของภาครัฐหรือภาคประชาสังคม ยังไม่มีเครื่องมือลักษณะนี้ที่จะสามารถนำ SDGs ไปใช้เป็นรูปธรรมได้ อย่างไรก็ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การระเบิดจากข้างใน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาที่มุ่งเน้นความสมดุล จะมีความสำคัญที่ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติ ตัดสินใจ และดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง มิใช่เพียงปฏิบัติตามกระแสหรือคาดหวังประโยชน์ที่เป็นแรงจูงใจภายนอกที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ประการที่สอง การเกี่ยวข้องของนักวิชาการในภาพรวม โดยเฉพาะในกลุ่มด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมนั้น มีค่อนข้างน้อย ในขณะที่โลกอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ความต้องการความช่วยเหลือทางเทคนิคและความรู้จากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs นั้นมีมาก มีโอกาสที่ประเทศจะใช้เทคโนโลยีในทางบวกเพื่อสร้างความยั่งยืนได้มากพอ ๆ กับความเสี่ยงจากเทคโนโลยีหากขาดความตระหนักถึงผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น

ประการที่สาม โจทย์เชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนยังคงเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องการ การศึกษา วิจัยและขับเคลื่อนให้เข้าไปสู่ระดับนโยบาย ทั้งปัญหาความขัดกันของนโยบาย (Policy Incoherence) ของนโยบายเศรษฐกิจกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ของนโยบายระยะสั้น/ เฉพาะหน้า กับนโยบายระยะยาว ของวาระแห่งชาติกับวาระท้องถิ่น เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่าง SDGs แต่ละข้อ (SDGs Interlinkages) ทั้งในด้านเสริมแรงกัน (synergy) และขัดกัน (trade off) ไปจนถึงนโยบายสาธารณะที่จำเพาะเจาะจงกับประเด็นแต่ละเป้าประสงค์ รวมถึงวิธีการทำงานร่วมกันในระดับนโยบายเพื่อเอาชนะวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิมที่ไม่บูรณาการและแบ่งแยกเป็นไซโล (silo)

ดังนั้นในการดำเนินงานยุทธศาสตร์ในปีที่ 2 นั้น โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเล็งเห็นว่า ในการขับเคลื่อน SDGs ด้วยความรู้และงานวิจัยนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้ คือ:

A. ยุทธศาสตร์งานวิจัย: ประสานงานการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำ (การพัฒนาโจทย์) กลางน้ำ (สนับสนุนการวิจัย) ปลายน้ำ (การผลักดันให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์) ในกรอบยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่

- A1 ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ยุทธศาสตร์ Policy Research on SDGs – PRO SDGs)
- A2 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (ยุทธศาสตร์ Localizing SDGs)
- A3 ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (ยุทธศาสตร์ STI for SDGs)

B. ยุทธศาสตร์การสร้างปัจจัยเอื้อเพื่องานวิจัย

B1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับ SDGs ที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่ม (Knowledge Platform) และการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ ภาคนโยบาย ภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่จะเข้ามาช่วยกันหาทางออกให้กับปัญหาความยั่งยืนในประเทศไทยผ่านกิจกรรมการวิจัย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และผลิตงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อประสานงานเครือข่ายนักวิจัย และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์และถอดบทเรียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ และผลิตเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Paper)
3. เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล
4. เพื่อพัฒนาเครือข่ายนักวิชาการ (ในระดับภาคและระดับประเทศ) นำมาซึ่งทางออกให้การพัฒนาที่ยั่งยืน
5. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์ปัจจุบัน และความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 ยุทธศาสตร์ของโครงการปีที่ 2 (พ.ศ. 2561 ถึง 2562)

เดิมทีทางโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้วางยุทธศาสตร์โครงการภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2561 ถึง 2564) ทางโครงการฯ ได้มีการกล่าวถึงยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ปีนี้ในข้อเสนอโครงการปี 2 แล้ว ทว่ามีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของหลายหน่วยงาน ในปี พ.ศ. 2562 รวมถึงการเปลี่ยนบทบาทของ สกว. เป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ด้วยเหตุนี้ ทางโครงการฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยุติบทบาทโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ภายใต้ สกว. ไว้ในปีที่ 2 และปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทั้งทางโครงสร้างโครงการ และขอบเขตการวิจัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยยุทธศาสตร์ในอนาคตจะอยู่ใน บทที่ 6 ของรายงานฉบับนี้

A. ยุทธศาสตร์งานวิจัย

ยุทธศาสตร์ A1: ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ยุทธศาสตร์ Policy Research On SDGs – PRO SDGs)

การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) มีความสำคัญกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างยิ่ง เพราะในปัจจุบันหลายปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ยังไม่ถูกวิเคราะห์และนำมาซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาและทางเลือกที่เป็นไปได้ (Directional Policy Research) หลายปัญหาแม้มีนโยบายแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาในเชิงของยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนที่อาจจะยังขาดประสิทธิภาพ ขาดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่เหมาะสม (Strategic Policy Research) ในบางประเด็นอาจมีนโยบายที่ดี แต่มีปัญหาในเชิงของการนำไปปฏิบัติจริง หรือขาดโครงสร้างของการบริหารจัดการและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (Operational Policy Research) นอกจากนี้เนื่องจาก SDGs มีความบูรณาการสูง กล่าวคือ เป้าหมายและเป้าประสงค์ต่าง ๆ มีความเกี่ยวโยงและส่งผลต่อกัน ดังนั้นความรู้และข้อเสนอในการปรับปรุงให้นโยบายในประเด็นที่แตกต่างกัน จึงมีความสอดคล้องกันเชิงนโยบาย (Policy Coherence) และความสำคัญอย่างยิ่งไม่แพ้ประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น

งานวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ SDGs นั้นทาง สกว. (ปัจจุบัน คือ สกสว.) ได้มีการให้ทุนเพื่อทำการวิจัยอยู่ก่อนแล้วในบางหัวข้อ โดยเฉพาะงานวิจัยในกลุ่มของ Strategic Research Issue (SRI) ทั้ง 14 กลุ่ม อย่างไรก็ตามงานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับเป้าหมายและเป้าประสงค์ของ SDGs เพื่อหาช่องว่างงานวิจัย ฉะนั้นในยุทธศาสตร์ PRO-SDGs นั้นจำเป็นต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ช่องว่างงานวิจัย (Gap Analysis) เสียก่อนเพื่อให้ทราบว่า งานวิจัยเชิงนโยบายที่ทำไปแล้วมีลักษณะอย่างไร ต้องทำอะไรเพิ่มบ้าง เป้าหมายและเป้าประสงค์ใดที่ยังไม่ได้มีการศึกษา จึงต้องให้ทุนเพื่อการศึกษาเชิงนโยบายในประเด็นเหล่านั้นต่อ อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญของยุทธศาสตร์นี้คือ การสื่อสารงานวิจัยเชิงนโยบายเหล่านี้ออกสู่สังคม การส่งสัญญาณเหล่านี้ไปให้กับผู้กำหนดนโยบายและหน่วยปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งโครงการ SDG Move ยังต้องทำงานร่วมกับหน่วยอื่น ๆ ของ สกว. เช่นโครงการ Knowledge Farm เป็นต้น

ในการทำงานปีที่ 1 SDG Move ได้ให้ทุนกับทีมวิจัย 12 ทีมเพื่อทำสำรวจสถานะและประเด็นที่เกี่ยวข้องในบริบทประเทศไทย ของเป้าหมายและเป้าประสงค์ของ SDGs 12 เป้าหมายไปแล้ว (เป้าหมายที่ 1 2 4 5 7 8 9 12 13 14 15 และ 16) ในปีนี้ 2 นี้จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้มีการวิจัยในลักษณะเดียวกันเพิ่มเติมอีก 5 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 3 6 10 11 และ 17 (1)¹ นอกจากนี้ทางทีมยังมีแผนที่จะดิงนักวิจัย

¹ เนื่องจากเป้าหมายที่ 17 มีเป้าประสงค์ (Targets) เป็นจำนวนมาก ทางโครงการฯ เลยมีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งเป้าหมายที่ 17 นี้ออกเป็นสามโครงการย่อย คือ:

17(1) ซึ่งประกอบด้วยเป้าประสงค์ 17.2 17.3 17.4 17.5 17.10 17.11 และ 17.12

17(2) ซึ่งประกอบด้วยเป้าประสงค์ 17.13 17.14 17.15 17.16 และ 17.17

17(3) ซึ่งประกอบด้วยเป้าประสงค์ 17.6 17.7 17.8, 17.9 17.18 และ 17.19

ทั้ง 17 เป้าหมายมาร่วมกันติดตามและเขียนรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงลึกในปี 2020 เพื่อการประมวลผลการดำเนินงาน 3 ปีของประเทศไทยและนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยต่อไปด้วย

เดิมทีทางโครงการฯ มีแผนที่จะเปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ SDGs และช่วยกันพัฒนากับนักวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อเสนอเหล่านั้นเสนอขอทุนวิจัยกับ สกว. ในด้านการกำหนดแนวหัวข้อ (Theme) นั้น ทางโครงการฯ จะจัดให้มีการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและภาคส่วนต่าง ๆ แต่ในเบื้องต้นทางทีมเสนอให้มี 4 ประเด็นหลักเชิงนโยบายเพื่อ SDGs คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายและเป้าประสงค์ SDGs (SDGs Interlinkages/Nexus) (2) โครงสร้างของระบบการบริหารจัดการการขับเคลื่อน SDGs (SDG governance structure) (3) ความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Coherence) และ (4) ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์/ตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ สกว. ไปเป็น สกสว. ทำให้แผนดังกล่าวไม่เกิดขึ้นทางโครงการฯ ยังคงเล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยเชิงนโยบาย และมีแผนที่จะเปิดรับสมัครข้อเสนอโครงการวิจัยในอนาคต

ยุทธศาสตร์ A2: การประสานงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติใช้ในระดับพื้นที่ (Localizing SDGs)

SDGs เป็นเป้าหมายในระดับโลก ซึ่งการนำมาปรับใช้ในประเทศไทยและระดับท้องถิ่นนั้นไม่สามารถนำ SDGs ลงมาใช้ได้ทันที แต่จำเป็นที่จะต้องมีการกระบวนการที่เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ ลักษณะปัญหาท้องถิ่น และองค์ประกอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ จึงจะทำให้ SDGs ซึ่งเป็นเป้าหมายของโลกกลายเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่และสามารถถึงทุกภาคส่วนมาทำงานร่วมกันได้ ตัวละครหลักที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่นั้นอาจเป็นหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับภูมิภาคก็ได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ หรือภาคประชาสังคม (CSOs) ร่วมมือกับองค์กรชุมชนและภาคเอกชนในพื้นที่ก็ได้ อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่มีองค์ความรู้ในการนำ SDGs มาปรับใช้ในระดับท้องถิ่น ที่ผ่านมามีกระบวนการส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในกระบวนการทดลอง

ภายใน 3 ปีข้างหน้า ประเทศไทยควรจะต้องมีองค์ความรู้ในเชิงกระบวนการของการ Localizing SDGs ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านผู้ที่ได้รับผลกระทบที่หลากหลาย และจัดการกับปัญหาในพื้นที่ที่ต่างกัน ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวจะต้องมาจากหลายแหล่ง ทั้งการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง การถอดบทเรียนจากพื้นที่ที่เคยประสบความสำเร็จในการทำงานแล้ว กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาจากประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เป็นความรู้ที่เปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติการเองและสถานการณ์ที่เขากำลังจัดการอยู่ บทเรียนเหล่านั้นจะถูกขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป

ในประเทศไทยเคยมีการดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความสอดคล้องกับ SDGs ในหลายพื้นที่ แต่ละพื้นที่อาจนำโดยภาคส่วนที่แตกต่างกัน บางภาคส่วนอาจเป็นภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บาง

พื้นที่อาจเป็นเจ้าหน้าที่ราชการ บางพื้นที่เป็นภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชน บางพื้นที่เป็นภาคเอกชน ในอีกหลายพื้นที่เองก็เพิ่งเริ่มที่จะแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ฉะนั้นทางโครงการจึงตระหนักว่า เราควรเรียนรู้จากทั้งพื้นที่ประสบความสำเร็จแล้ว และพื้นที่ใหม่ที่กำลังจะดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย ฉะนั้นในทางปฏิบัติแล้วในปี 61 ควรจะต้องเกิดความชัดเจนว่าจะมีพื้นที่ใดบ้างที่จะมีการทำการศึกษา ทั้งในแง่ของการถอดบทเรียน และการขับเคลื่อน SDGs ระดับพื้นที่ หลังจากนั้นในช่วงปี 62 ก็ให้โครงการต่าง ๆ ดำเนินโครงการของตนไปตามแผน ในระหว่างนั้น โครงการฯ จะเป็นตัวกลางจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์เป็นระยะ อีกทั้งยังจัดให้มีเวทีสรุปบทเรียนในแต่ละปีเพื่อขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

นอกจากนี้ยังต้องมีการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในภูมิภาคที่สนใจงานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการวิจัยและเป็นพันธมิตรทางวิชาการให้กับภาคส่วนอื่นในพื้นที่ด้วย โดยในปีแรกเราจะเริ่มจากการจัดประชุมนักวิจัยในภูมิภาค ตามภูมิภาคต่าง ๆ สร้างให้เกิดเครือข่ายของนักวิจัยที่สนใจประเด็น SDGs เพื่อเป็นฐานของนักวิจัยที่จะส่งข้อเสนอโครงการเข้ามาในอนาคต นอกจากนี้เราอาจจะสามารถเชิญชวนนักวิจัยในแต่ละภูมิภาคให้ดำเนินการทำวิจัย SDGs ในแต่ละภูมิภาคในอนาคตได้ด้วย

ยุทธศาสตร์ A3: ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (STI for SDGs)

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology, and Innovation: STI) เป็นหนึ่งในวิธีการในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Means of Implementation) ที่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ในรายละเอียดของเป้าหมาย SDGs นั้น STI มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมายในหลายด้าน เช่นการเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตร และแก้ปัญหาทุพโภชนาการ (เป้าหมายที่ 2) การพัฒนารักษาโรคและเทคโนโลยีทางการแพทย์ (เป้าหมายที่ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนโดยเฉพาะสำหรับคนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ (เป้าหมายที่ 4) การเสริมพลังให้กับผู้หญิงและเพศทางเลือกโดยใช้ ICT (เป้าหมายที่ 5) การพัฒนาประสิทธิภาพการใช้น้ำและกำจัดมลพิษทางน้ำ (เป้าหมายที่ 6) การพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือกและประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (เป้าหมายที่ 7) การเพิ่มผลิตภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (เป้าหมายที่ 8) การยกระดับอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานผ่านการพัฒนา นวัตกรรม (เป้าหมายที่ 9) การพัฒนาอาคารสีเขียว ที่อยู่อาศัยที่ยั่งยืน การจัดการขยะในเทศบาล และการรับมือกับปัญหามลพิษทางอากาศในเมือง (เป้าหมายที่ 11) การกำจัดของเสียด้านอาหาร ของเสียมีพิษ พลาสติก สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (เป้าหมายที่ 12) การหาวิธีลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (เป้าหมายที่ 13) การจัดการขยะในมหาสมุทร การลดความเป็นกรดในมหาสมุทรและการแก้ปัญหาด้านความขาดแคลนของทรัพยากรประมง (เป้าหมายที่ 14) การพัฒนาคุณภาพดิน การจัดการป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพ และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ (เป้าหมายที่

15) และการให้ความช่วยเหลือกับประเทศอื่นในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (เป้าหมายที่ 17) การส่งเสริมงานวิจัยด้าน STI เพื่อ SDGs จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการวิจัยด้าน STI อยู่พอสมควรในประเทศไทยผ่านการสนับสนุนของสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และการทำงานของหน่วยงานวิจัยที่สำคัญ เช่น หน่วยงานในสังกัดของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น แต่การเชื่อมโยงงานเหล่านั้นกับ SDGs และใช้ประโยชน์จริงเพื่อการบรรลุเป้าหมายยังไม่ปรากฏชัดเจน ฉะนั้นสิ่งที่โครงการ SDG Move จะทำในปีที่ 2 ซึ่งทางโครงการฯ มีการวิเคราะห์ โครงการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ของ สกสว. (สกสว. ในอดีต) บางส่วน เพื่อนำมาเชื่อมกับทั้ง 17 เป้าหมายของ SDGs นอกจากนี้วิเคราะห์แผน ววน. ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เพื่อดูความสอดคล้องกับ SDGs (บทที่ 6 ของรายงานฉบับนี้) ผลการวิเคราะห์จะถูกนำไปสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในอนาคตเพื่อเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลต่อไป

B. ยุทธศาสตร์การสร้างปัจจัยเอื้อเพื่องานวิจัย

ยุทธศาสตร์ B1: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับ SDG ที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่ม (Knowledge Platform)

ในการใช้ความรู้และงานวิจัยในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น วิธีการส่งมอบความรู้ให้กับผู้มีอำนาจและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเดียวไม่อาจทำให้ประเทศไทยบรรลุ SDGs ได้ เพราะแม้ว่าภาครัฐจะเป็นผู้ออกกฎ บังคับใช้กฎหมาย และสนับสนุนงบประมาณ แต่ก็มีอีกหลายอย่างที่ภาคส่วนอื่นอาจทำได้ดีกว่า เช่น ภาครัฐก็จะดำเนินการได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ภาคประชาสังคมอาจคล่องตัวและเข้าถึงกลุ่มคนชายขอบได้ง่ายกว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนจากการที่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทั่วถึงมากขึ้นก็มีส่วนช่วยในการบรรลุเป้าหมาย SDGs เช่นกัน ฉะนั้นการจัดให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

โดยหลักการโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลนั้นต้องการจะจัดทำให้เกิดฐานข้อมูลออนไลน์ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละเป้าประสงค์ รวมถึงเพื่อให้ทราบถึงนักวิชาการที่ทำงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์นั้น เพื่อเป็นฐานให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ SDGs เพื่อนำองค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลด้านวิชาการไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลนี้ประกอบด้วย (1) เว็บไซต์ที่จะเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานและมีข้อมูลที่ทันเหตุการณ์เกี่ยวกับ SDGs มีการรายงานสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs รวมถึงรวบรวมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไปสามารถมีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อน SDGs ได้ (2) การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในต่างประเทศเกี่ยวกับ SDGs โดยจะเน้นไปที่ความก้าวหน้าทางวิชาการที่

เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยข้างต้น และ (3) คือ การสร้างฐานข้อมูลนักวิจัยและเครือข่ายนักวิชาการ เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

1.4 แผนงานและผลผลิต ปีที่ 2 (2561/62)

แผนงานรวมไปถึงผลผลิตของโครงการ SDG Move ที่จะนำเสนอในรายงานฉบับนี้หลังจากการปรับโครงสร้างการสนับสนุนการวิจัยระดับประเทศ

1.4.1 ยุทธศาสตร์ A1: การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ยุทธศาสตร์ Policy Research on SDGs – PRO SDGs)

1.4.1.1 การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้บริบทประเทศไทย และมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย

ประเด็นการวิจัยนี้เป็นประเด็นที่ต่อเนื่องมาจากโครงการสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้บริบทประเทศไทย และมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย ในปี 1 โดยในปี 2 นี้จะเน้นที่เป้าหมายที่ 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) เป้าหมายที่ 6 (น้ำสะอาดและสุขอนามัย) เป้าหมายที่ 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) เป้าหมายที่ 11 (เมืองและชุมชนยั่งยืน) และเป้าหมายที่ 17 (หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา) โดยจะทำการประกาศโจทย์ในวงกว้างและเชิญชวนให้นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ เข้ามาร่วมเสนอข้อเสนอเพื่อรับการคัดเลือกและทำวิจัยต่อไป

โครงการมีบทบาทในการประกาศโจทย์ จัดให้มีการคัดเลือกข้อเสนอ ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้นักวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกสามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จจนได้เป็นรายงานขั้นสุดท้าย

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

- ประกาศรับข้อเสนอโครงการ 1 เดือน
- คัดเลือกข้อเสนอโครงการ 1 เดือน
- ดำเนินโครงการวิจัย 5 เดือน
- สังเคราะห์ผลการวิจัย 2 เดือน

ผลผลิต:

1. ได้รายงานวิจัยการสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้บริบทประเทศไทยและมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย ครบทั้ง 5 เป้าหมายดังที่กล่าวข้างต้น
2. บทความที่สรุปรายงานแต่ละฉบับเพื่อใช้เผยแพร่ในเว็บไซต์ SDG Move และสื่อที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์:

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสังคมได้ทราบถึงสถานะของเป้าหมายทั้ง 5 เป้าหมาย
2. มีนักวิจัยที่สนใจเรื่องความยั่งยืนในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ SDGs มากขึ้น

ผลกระทบ:

1. ข้อมูลจากรายงานอาจถูกนำไปใช้ต่อไปเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และจัดทำนโยบายต่อไป

ผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานที่คาดหวัง: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)

1.4.1.2 การจัดประชุมเครือข่ายนักวิชาการด้านนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เดิมที ทางโครงการ SDG Move มีความประสงค์ที่จะจัดประชุมเครือข่ายนักวิชาการด้านนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อ 1) สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับ SDGs ในวงวิชาการโดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการที่ทำงานวิจัยเชิงนโยบายจากหลากหลายสาขา 2) สร้างให้เกิดเครือข่ายไม่เพียงแต่ทางกระทรวงนักวิชาการที่ทำงานวิจัยเชิงนโยบายในด้านที่เกี่ยวข้องกับประเด็น SDGs และ 3) เพื่อประกาศเจตจำนงวิจัยเชิงนโยบายเพื่อ SDGs ให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบและส่งข้อเสนองานวิจัยเพื่อมาขอทุนกับ สกว. ในอนาคต ทว่าหลังจากการปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการฯ การประชุมดังกล่าวจะถูกยุบรวมกับการประชุม SDG Forum (บทที่ 1.4.2.2) เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของโครงการฯ

1.4.1.3 ประกาศเจตจำนงวิจัยเชิงนโยบายเพื่อ SDGs

อย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้น เดิมทีทางทีมวิจัยได้เสนอประกาศเจตจำนงวิจัยเชิงนโยบาย เนื่องจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ของ SDGs นั้นมีหลากหลายมาก อาจเท่ากับหรือมากกว่าจำนวนเป้าประสงค์เสียอีก จึงจำเป็นต้องมีการประกาศเจตจำนงวิจัยเชิงนโยบายแบบเปิดเพื่อการขับเคลื่อน SDGs เพื่อให้สามารถดึงนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านหนึ่งเข้ามาทำงานวิจัยเชิงนโยบายโดยผนวกเอา SDGs เข้าไปอยู่ในกรอบการวิเคราะห์ด้วย

งานวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) คืออะไร? International Health Departments ของ University of Copenhagen และ University of Southern Denmark ประเทศเดนมาร์ก อธิบายเอาไว้ว่า² งานวิจัยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (1) การวิเคราะห์เชิงนโยบาย (Policy Analysis) ซึ่งรวมถึงการเปรียบเทียบทางเลือกเชิงนโยบาย กระบวนการ หรือยุทธศาสตร์ เพื่อหาหนทางที่เหมาะสมที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย ส่วนใหญ่การวิเคราะห์เชิงนโยบายจะถูกใช้ในกระบวนการสร้างนโยบายและกำหนดกระบวนการและยุทธศาสตร์ (2) การประเมินนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบของ

---

² <http://betterthesis.dk/research-methods/lesson-3-policy-research>

นโยบาย โครงการหรือกระบวนการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว หรืออาจถูกใช้ในการประเมินความสำเร็จหรือใช้ในการปรับนโยบายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้งานวิจัยเชิงนโยบายยังแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ (Levels) อีกด้วย

ระดับที่ 1 เรียกว่า Directional Policy Research หรือ การวิจัยระดับทิศทางของนโยบาย ระดับนี้เป็นระดับที่มีความกว้างที่สุด งานวิจัยเชิงนโยบายในระดับนี้จะเน้นที่การระบุธรรมชาติและขนาดของปัญหาที่ต้องการแก้ไข แนวทางแก้ปัญหาเชิงนโยบายที่เป็นไปได้ (Policy Options) และการวิเคราะห์ประโยชน์หรือ ต้นทุน-ผลประโยชน์ (Benefit analysis or Cost-benefit analysis) ของนโยบายหนึ่ง ๆ

ระดับที่ 2 เรียกว่า Strategic Policy Research หรือ การวิจัยระดับยุทธศาสตร์ งานวิจัยในระดับนี้เน้นตอบถามเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (implementation) เช่น งานวิจัยอาจเน้นไปที่ประเด็นด้านงบประมาณสำหรับนโยบายหนึ่ง ๆ โครงสร้างในการบริหารจัดการ (Governance structure) ตัวชี้วัด (Indicators) ในการวัดความสำเร็จ หรือยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น

ระดับที่ 3 เรียกว่า Operational Policy Research หรือ การวิจัยระดับปฏิบัติการ เป็นงานวิจัยที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับวิธีการ โครงการ หรือกระบวนการใด จะสามารถทำให้นโยบายบรรลุตามยุทธศาสตร์ได้ อาจเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility) ความยั่งยืน (Sustainability) และความมีประสิทธิภาพของต้นทุน (Cost effectiveness) ของโครงการก็ได้

เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของ สกว. การประกาศโจทย์วิจัยเชิงนโยบายจึงไม่ได้เกิดขึ้น แต่ทางโครงการฯ ยังคงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยเชิงนโยบาย จึงจะนำข้อเสนอดังกล่าวไปเสนององค์การที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะเป็น สกสว. หรือสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในอนาคต

1.4.2 ยุทธศาสตร์ A2 การวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs)

1.4.2.1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ Localizing SDGs

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ Localizing SDGs มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากประสบการณ์จากต่างประเทศในการนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยอาศัยความรู้จากรายงาน Voluntary National Review (VNR) ที่ประเทศสมาชิกนำเสนอในการประชุม High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) รายงานที่เกี่ยวข้อง และบทความในวารสารวิชาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบความคิด แนวทางปฏิบัติ ตัวอย่างกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางให้กับประเทศไทย สำหรับรายงาน VNR ในแง่ของกรอบเวลาควรครอบคลุมตั้งแต่ปี 2016 ที่ SDGs เริ่มดำเนินการถึงปี 2017 ส่วน

บทความในวารสารวิชาการควรจะค้นคว้าครอบคลุมตั้งแต่ปี 2012 เป็นต้นมาที่ในวงวิชาการเริ่มมีการถกเถียงเกี่ยวกับนโยบายการขับเคลื่อน SDGs หลังจากการประชุม Rio+20

ผลผลิต

1. รายงานการสำรวจองค์ความรู้เรื่อง การ Localizing SDGs

ผลลัพธ์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการ Localizing SDGs ให้ศึกษาเป็นแนวทาง

ผลกระทบ

1. องค์ความรู้จากการวิจัยสำรวจองค์ความรู้และงานวิจัยทำให้การ Localizing SDGs ของหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ มีทิศทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4.2.2 การจัดประชุมกับนักวิจัยในมหาวิทยาลัยในภูมิภาค (SDG Forum)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการขับเคลื่อนงานวิชาการก็คือ นักวิจัย ซึ่งเป็นกำลังหลักในการทำวิจัยและผลิตองค์ความรู้ ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นทั่วประเทศ ทั้งส่วนที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐเดิม มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีอาจารย์และนักวิจัยจำนวนมากกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคการสร้างพันธมิตรทางการวิจัยกับอาจารย์และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยภูมิภาคจึงมีความจำเป็นต่อการศึกษาด้าน SDGs ในระดับท้องถิ่น

การจัดประชุมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างความเข้าใจเรื่อง SDGs ให้แก่นักวิจัยในภูมิภาค และความเชื่อมโยงกับการวิจัยในพื้นที่ (2) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการประกาศเจตน์และโอกาสขอทุนวิจัยเกี่ยวกับ SDGs ทั้งงานวิจัยเชิงนโยบาย งานวิจัย Localizing SDGs และงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) (3) สร้างเครือข่ายนักวิจัยในภูมิภาคที่สนใจเรื่อง SDGs เพื่อเป็นฐานนักวิจัยในอนาคต

การจัดประชุมจะมีกำหนดการโดยสังเขปดังนี้:

ช่วงเช้า

- การให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- การเสวนาเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภาคนโยบายมานำเสนอและแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับความต้องการองค์ความรู้จากงานวิจัยเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อน SDGs

ช่วงบ่าย

- แจกจ่ายละเอียดเกี่ยวกับการประกาศเจตน์วิจัยเชิงนโยบายเพื่อ SDGs
- การประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับหัวข้องานวิจัยที่เป็นไปได้ในพื้นที่

- เชิญชวนให้นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิก Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ซึ่งทางโครงการมีแผนที่จะผลักดันให้มีการตั้ง SDSN Thailand

ผลผลิต

1. จัดการประชุมจำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน
2. จำนวนผู้เข้าร่วมแต่ละครั้งมีจำนวนประมาณ 30 คน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย จากมหาวิทยาลัยและศูนย์วิจัยทั่วประเทศ

ผลลัพธ์

1. นักวิจัยที่เข้าร่วมประชุมมีความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs มากขึ้น
2. นักวิจัยที่เข้าประชุมเห็นความเป็นไปได้ของการพัฒนาโจทย์วิจัยด้านต่าง ๆ ของ SDGs
3. นักวิจัยที่เข้าประชุมรู้จักผู้เข้าร่วมท่านอื่นและเกิดเป็นเครือข่ายไม่เป็นทางการขึ้น

ผลกระทบ

1. ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SDGs ทำให้ผู้เข้าร่วมนำไปใช้ในการพัฒนางานวิจัยหรือประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านอื่น ๆ ต่อไป
2. มีพันธมิตรทางวิชาการในการขับเคลื่อน SDGs เพิ่มมากขึ้น
3. ความร่วมมือการวิจัย มหาวิทยาลัยวิจัย ด้านการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (STI เพื่อ SDGs)

ข้อมูลเพิ่มเติม SDG Forum สามารถดูเพิ่มเติมได้ในบทที่ 2 ของรายงานฉบับนี้

1.4.2.3 สนับสนุนงานวิจัยถอดบทเรียน และ/หรือ ขับเคลื่อน SDGs ในพื้นที่

การพัฒนาในระดับพื้นที่ในประเทศไทยนั้นมีการดำเนินการมาก่อนที่จะมีการตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว หลายพื้นที่มีการทำงานอย่างบูรณาการและมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ บ้างนำโดยองค์กรชุมชน บ้างนำโดยองค์กรภาคประชาสังคม บ้างนำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาล ประเด็นการพัฒนาแทบทั้งหมดก็สอดคล้องกับ SDGs โดยอัตโนมัติเนื่องด้วยความครอบคลุมของเป้าหมาย SDGs

การสนับสนุนงานวิจัยถอดบทเรียน มีจุดประสงค์เพื่อเปิดให้นักวิจัยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเสนอโครงการเข้ามาเพื่อถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาที่มีผลงานเป็นที่รู้จักและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เห็นว่ากระบวนการในการพัฒนาในพื้นที่มีลำดับเป็นอย่างไร มีปัจจัยที่ส่งเสริมและท้าทายอย่างไรบ้าง เช่น ปัจจัยเชิงสถาบัน (Institutional factors) ลักษณะประชากรทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม ภูมิประเทศ ทูทางสังคมในพื้นที่ เป็นต้น ผู้ใดบ้างที่มีบทบาทอย่างไรในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่

มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ภายใต้กติกาแบบใด การขับเคลื่อนในพื้นที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มใดบ้าง ไปเสริมพลังหรือขัดขวางการบรรลุเป้าประสงค์ SDGs ข้ออื่นหรือไม่อย่างไร และท้ายที่สุดมีการสรุปปัจจัย โดยเฉพาะจากประสบการณ์ในอดีตที่ทำให้พื้นที่นั้น ๆ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

ในส่วนนี้โครงการมีบทบาทในการค้นหาและติดต่อประสานงานนักวิจัยในพื้นที่เพื่อให้มีการเสนอโครงการวิจัยเพื่อถอดบทเรียนเข้ามา จากนั้นโครงการจะร่วมพัฒนาข้อเสนอโครงการกับนักวิจัยแล้วจึงให้นักวิจัยเสนอข้อเสนอโครงการกับ สกว. เพื่อรับทุนวิจัย

สำหรับพื้นที่อาจมีการดำเนินการไประดับหนึ่ง แต่การขับเคลื่อนยังไม่เสร็จสมบูรณ์ นักวิจัยสามารถเสนอโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านกระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น มาเพิ่มเติมได้ โดยจะ สกว. สามารถออกงบประมาณในส่วนของการวิจัยได้ แต่ในส่วนของการอบรมให้ความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยและงบประมาณขับเคลื่อน/ลงทุนอื่น ๆ จะต้องมีการหาหน่วยงานอื่นมาให้ทุนร่วมด้วย

ตารางการทำงานโดยสังเขป

- ทาบทามและพัฒนาข้อเสนอโครงการ 3 เดือน (มีการเดินทางไปในพื้นที่เพื่อให้เห็นพื้นที่และผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จริง)
- นำเสนอข้อเสนอโครงการกับ สกว. ในเดือนที่ 4 หรือ 5 นับจากการทาบทามนักวิจัยในพื้นที่
- การดำเนินโครงการ – ทำงานร่วมกับฝ่าย Community-Based Research (CBR) เพื่อให้คำปรึกษาในเชิงกระบวนการและการวิจัย
- ความสำเร็จในการทำงานวิจัยขึ้นอยู่กับนักวิจัยและไม่อยู่ในความรับผิดชอบของโครงการฯ
- โครงการ SDG Move จะทำหน้าที่จัดการประชุมเพื่อให้พื้นที่ต่าง ๆ ได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาผลงานของตนต่อไป ทุก ๆ 6 เดือน

ผลผลิต

1. ข้อเสนองานวิจัยเพื่อถอดบทเรียน และ/หรือขับเคลื่อน SDGs ระดับพื้นที่

ผลลัพธ์

1. เกิดองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับพื้นที่ เมื่อโครงการเสร็จสิ้น
2. มีการดำเนินการขับเคลื่อน SDGs ในพื้นที่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการหลังจากที่โครงการได้รับการอนุมัติ (ในกรณีโครงการประเภทการขับเคลื่อน SDGs ในพื้นที่)

ผลกระทบ

1. องค์ความรู้จากการวิจัยทำให้การ Localizing SDGs ของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นในพื้นที่มีทิศทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

- พื้นที่ที่ยังไม่มีการพัฒนาอาจใช้กรณีศึกษาจากการถอดบทเรียนเป็นตัวอย่างในการพัฒนาต่อไป
- สามารถใช้เป็นส่วนประกอบรายงาน VNR ของไทยได้ในอนาคต

1.4.3 ยุทธศาสตร์ A3 การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (STI for SDGs)

1.4.3.1 รายงาน STI-SDG Mapping (STI)

การจัดทำรายงาน STI-SDG Mapping มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจงานวิจัยในสายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science Technology and Innovation) ในประเทศไทยว่า มีการทำงานวิจัยใดที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ SDGs บ้าง และเพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของงานวิจัยว่ามีเป้าประสงค์ใดบ้างที่ต้องการองค์ความรู้ด้าน STI แต่ยังไม่มี หรือที่มีแล้วอยู่ในระดับใด การทำรายงานชิ้นนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากประเทศญี่ปุ่นที่ได้จัดทำรายงานลักษณะนี้เช่นกัน

ขอบเขตของงานวิจัยสาย STI ที่จะทำการสำรวจนั้นอย่างน้อยที่สุดจะทำการสำรวจงานวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยให้การสนับสนุน และหากมีกำลังหรือเข้าถึงฐานข้อมูลแหล่งอื่นได้ เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เป็นต้น อาจทำการขยายไปในภายหลัง

ผลผลิต

- รายงาน STI-SDG Mapping 1 ฉบับ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์เป็นหลัก

ผลลัพธ์

- พบช่องว่างงานวิจัยที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะทิศทางการสนับสนุนการวิจัยในกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลกระทบ

- เป็นงานระดับเบื้องต้นที่อาจทำให้นักวิชาการสาย STI เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสาขาของตนกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

1.4.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และงานวิจัยเกี่ยวกับ SDGs

1.4.4.1 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานสำหรับ SDGs แต่ละเป้าประสงค์

การจัดทำข้อมูลพื้นฐานสำหรับ SDGs แต่ละเป้าประสงค์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้กับผู้ที่สนใจเรื่อง SDGs ได้เข้าใจความหมายของคำสำคัญที่เกี่ยวข้องและเนื้อหาสาระของแต่ละเป้าประสงค์ สถานการณ์/สถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับเป้าประสงค์นั้น ทราบถึงหน่วยงานหลักหน่วยงานรองที่ดูแลเข้าถึงเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์นั้นได้ เสมือนว่าทำให้ sdgmove.com เป็นประตูที่จะเชื่อมไปสู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์นั้น ๆ กลุ่มเป้าหมายสำคัญคือเจ้าหน้าที่รัฐไปจนถึงนักศึกษาที่ต้องการศึกษาประเด็น SDGs

ข้อมูลที่ทำสำหรับแต่ละเป้าประสงค์นั้นจะมีขนาดไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ A4 และแนบท้ายด้วยรายชื่อเอกสารและลิงค์เพื่อการหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป จะนำไปเผยแพร่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ SDGs นอกจากนี้การทำข้อมูลนี้จะดำเนินการโดยรับสมัครนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาเป็นอาสาสมัครเพื่อดำเนินการด้วย

ผลผลิต

1. จัดทำข้อมูลพื้นฐานสำหรับ SDGs ทั้ง 169 เป้าประสงค์ และเผยแพร่ในเว็บไซต์ sdgmove.com

ผลลัพธ์

1. สังคมไทยมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ SDGs เป็นภาษาไทยที่เข้าถึงได้
2. นักศึกษาที่เป็นอาสาสมัครได้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs

ผลกระทบ

1. ข้อมูลพื้นฐานและแหล่งข้อมูลถูกนำไปใช้ในการให้ความรู้และขับเคลื่อน SDGs ต่อไป

1.4.4.2 การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับโลก (2018)

การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ในระดับโลกมาสู่การขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย โดยจัดทำในรูปแบบของบทความเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ sdgmove.com แล้วรวมเล่มเป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่ในงานประชุมสัมมนาของโครงการต่อไป ผู้เขียนคือนักวิจัยในโครงการซึ่งต้องเขียนเป็นประจำ และจะเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยวิจัยได้เขียนร่วมกันด้วย

ผลผลิต

1. บทความเผยแพร่ 10 บทความ

ผลลัพธ์

1. คณะทำงานของโครงการได้พัฒนาตนเองโดยการเสริมสร้างความรู้ และได้เขียนงานวิชาการ
2. เป็นการสะสมองค์ความรู้เกี่ยวกับ SDGs ที่เป็นภาษาไทย

ผลกระทบ

1. นักวิชาการหรือนักศึกษาปริญญาโทที่สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับ SDGs หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องการหาความรู้เพื่อนำไปทำการขับเคลื่อนหรือกำหนดนโยบาย มีข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประยุกต์ใช้ต่อไป

1.4.4.3 การพัฒนาเว็บไซต์ SDG Move และระบบฐานข้อมูลนักวิชาการและหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับ SDGs

ปัจจุบันเว็บไซต์ SDG Move นั้นดำเนินการอยู่บนระบบที่ใช้งานฟรี แต่เสียค่าใช้จ่ายในการจดโดเมนเนม และซื้อ template ของเว็บไซต์ที่สามารถปรับปรุงได้ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัจจุบันเว็บไซต์ www.sdgmovement.com มีเนื้อหาและกลุ่มผู้อ่านมากพอสมควร จึงคิดว่าเว็บไซต์ควรจะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และเหมาะสมกับผู้ใช้งานกลุ่มต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งการปรับปรุงในปัจจุบันนี้อยู่ที่ขีดจำกัดของ template เว็บไซต์และระบบการใช้งานแบบฟรีแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น ในปีนี้ที่เราต้องการทำฐานข้อมูลนักวิชาการและหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับ SDGs อีกด้วย เพื่อเป็นพื้นฐานให้กับการสร้างเครือข่าย และเพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการการสนับสนุนด้านความรู้เกี่ยวกับ SDGs สามารถเข้าถึงนักวิจัยที่ทำวิจัยด้านนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องการพัฒนาเว็บไซต์และระบบฐานข้อมูลเพื่อให้ตอบโจทย์การใช้งานมากขึ้น เว็บไซต์นั้นจะออกแบบให้มีลักษณะเหมาะกับการใช้งานของคนทำงานขับเคลื่อน SDGs (โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ) และนักวิจัย เป็นหลัก มุ่งให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ SDGs แนวทางการทำงาน (practical guide) ความก้าวหน้าทางวิชาการและโอกาสด้านทุนวิจัยและงานประชุมที่เกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ผลผลิต

1. เว็บไซต์ www.sdgmovement.com ที่พัฒนาแล้ว
2. ระบบฐานข้อมูลนักวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลลัพธ์

1. ผู้ใช้งานเว็บไซต์มีประสบการณ์การใช้งานที่ดีขึ้น เข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ง่ายขึ้น
2. ภาคส่วนต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนเข้าถึงนักวิจัยในด้านที่เกี่ยวข้องได้ง่ายขึ้น

ผลกระทบ

1. การขับเคลื่อนของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นเข้าถึงข้อมูลที่เป็นต่อการขับเคลื่อนและแนวทางในการขับเคลื่อนได้ง่ายขึ้น
2. เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น

ผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานที่คาดหวัง: นักวิชาการผู้สนใจ ,ภาคประชาสังคม ,สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) หน่วยงานหลักและรองที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและเป้าประสงค์ของSDGs 17 เป้าหมายมหาวิทยาลัยวิจัยด้าน STI ที่สนใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.5 ลำดับการรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินโครงการ ครั้งที่ 2

รายงานฉบับนี้ เป็นการรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 เพื่อรายงานผลการดำเนินงาน “โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move)” ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2561 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2561 รวมระยะเวลา 6 เดือน โดยที่ผ่านมาคณะทำงานได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- บทที่ 3 ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่าย
- บทที่ 4 ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล
- บทที่ 5 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- บทที่ 6 ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการฯ และภาพรวมแผนการดำเนินงานระยะต่อไป

บทที่ 2

ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นงานวิจัย ที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในระยยะที่ 2 นี้โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีแนวทางในการสนับสนุนงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ (Theme) ดังนี้คือ

1. การสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Research on SDGs)
2. การสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็น การนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs)
3. การสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (STI for SDGs)

บทนี้นำเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยในแต่ละประเด็นข้างต้น ทั้งหลักการและเหตุผลในการสนับสนุน ขั้นตอนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานในเบื้องต้น หัวข้อย่อยในบทนี้จะนำเสนอไล่เรียงไปเป็นลำดับ จากหัวข้อ 2.1 จะกล่าวถึงความก้าวหน้าในการสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หัวข้อ 2.2 กล่าวถึงการสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นการนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs) และหัวข้อ 2.3 กล่าวถึงการสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (STI for SDGs)

2.1 การสนับสนุนการวิจัยภายใต้ประเด็นการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Policy Research on SDGs)

2.1.1 การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ ระยะที่ 2

2.1.1.1 ความเป็นมา

โครงการวิจัย “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” เป็นโครงการที่ โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัยตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ (Targets) ภายใต้เป้าหมาย (Goal) หนึ่ง ๆ โดยอาศัยมุมมองเชิงวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ภายใต้เป้าหมายหนึ่ง ๆ โดยพิจารณาความสำคัญและความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมาย และเพื่อสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย

และประสบการณ์จากต่างประเทศเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น ในระยะที่ 1 ทางโครงการได้รับข้อเสนอคัดเลือก และให้ทุนในระยะแรก (พ.ศ. 2560) เป็นจำนวนทั้งหมด 12 โครงการ ครอบคลุมเป้าหมาย 12 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน (No Poverty) เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger) เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education) เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy) เป้าหมายที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth) เป้าหมายที่ 9 อุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน (Industry, Infrastructure, and Innovation) เป้าหมายที่ 12 แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) เป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) เป้าหมายที่ 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life under Water) เป้าหมายที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land) และเป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace, Justice, and Strong Institution) โดยต้นสังกัดของนักวิจัยที่ดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ครอบคลุมหลายมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัย ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ประกอบด้วย (1) สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (3) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (4) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (5) วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (6) คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล และ (7) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ในระยะที่ 2 นี้ โครงการประสานงานฯ ตั้งเป้าหมายว่าจะประกาศโจทย์ให้ครอบคลุมเป้าหมายที่เหลืออยู่อีก 5 เป้าหมาย เพื่อให้มีงานวิจัยสำรวจสถานะครบทั้ง 17 เป้าหมาย เป้าหมาย 5 เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วยเป้าหมายที่ 3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Wellbeing) เป้าหมายที่ 6 การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean water) เป้าหมายที่ 10 (Reduced Inequality) เป้าหมายที่ 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable cities and communities) และเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnership for the goals)

2.1.1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ (Targets) ภายใต้เป้าหมาย (Goal) หนึ่ง ๆ โดยอาศัยมุมมองเชิงวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์
2. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ภายใต้เป้าหมายหนึ่ง ๆ (Goal) โดยพิจารณาความสำคัญและความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นโดยอาศัยมุมมองเชิงวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์
3. เพื่อสำรวจมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และประสบการณ์จากต่างประเทศที่สามารถใช้เป็นทางเลือกของมาตรการในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยได้

2.1.1.3 กรอบการวิจัย

1. เป้าหมายที่เป็นหัวข้อในการศึกษามีทั้งหมด 5 เป้าหมาย แบ่งออกเป็น 7 หัวข้อดังนี้
  - เป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย
  - เป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
  - เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ
  - เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน
  - เป้าหมายที่ 17(1) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านการเงิน (Finance) และการค้า (Trade) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 17.5, 17.10, 17.11 และ 17.12
  - เป้าหมายที่ 17(2) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านประเด็นเชิงระบบ (Systemic Issues) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.13, 17.14, 17.15, 17.16 และ 17.17
  - เป้าหมายที่ 17(3) : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านเทคโนโลยี (Technology) และการสร้างศักยภาพ (Capacity Building) และการติดตามความก้าวหน้า (Data, Monitoring and Accountability) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.6, 17.7, 17.8, 17.9, 17.18 และ 17.19
2. ศึกษาปัญหาด้านการกำหนดนิยาม ความหมาย คำจำกัดความของเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. ปัญหาความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดดังกล่าวกับบริบทของประเทศไทย และเสนอตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยโดยสังเขป (เนื่องจากจะมีการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยต่อไปในอนาคต)
4. สสำรวจสถานะปัจจุบันของเป้าประสงค์ในแต่ละเป้าหมายในด้านสถานการณ์ปัจจุบัน หมายรวมถึงช่องว่างระหว่างสถานะปัจจุบันกับเป้าหมาย สัดส่วนผู้คน/พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์

5. สํารวจสถานะปัจจุบันของเป้าประสงค์ในแต่ละเป้าหมายในด้านการดำเนินงานในปัจจุบัน หมายถึง กิจกรรม โครงการ แผนงาน นโยบาย กฎหมาย ฯลฯ ที่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และองค์กรระหว่างประเทศได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทย
6. ประเมินความพร้อมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยความพร้อมหมายถึง ความพร้อมด้านองค์ความรู้ ด้านข้อมูลทางสถิติ ด้านกฎหมายและโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐ ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ด้านทรัพยากรและงบประมาณที่เกี่ยวข้องในภาครัฐและนอกภาครัฐ ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ) ในการบรรลุเป้าหมาย
7. การจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ในเป้าหมายนั้น โดยอาศัยผลการศึกษาที่ได้จากข้อ (3) และ (4)
8. สํารวจมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย (หรือเชิงสถาบัน) ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศโดยมุ่งเน้นแต่การที่น่าจะเป็นจุดคานงัด (Tipping Point) ที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์นั้น ๆ ได้

2.1.1.4 กรอบการระยะเวลาในการดำเนินการจริง

- ช่วงประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย: 17 กันยายน – 15 ตุลาคม 2561
- ช่วงดำเนินการคัดเลือก: 15 ตุลาคม 2561 ถึง 30 พฤศจิกายน 2561
- ประกาศผลการคัดเลือก: 15 ธันวาคม 2561
- การประชุมนำเสนอข้อเสนอโครงการ: 7 มกราคม 2562

2.1.1.5 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อเสนอโครงการ

การคัดเลือกแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนการคัดเลือกโดยนักวิจัยของโครงการฯ
2. พิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. (ปัจจุบันคือ สกสว.)

สำหรับในส่วนนี้จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อเสนอโครงการในขั้นตอนที่ (1)

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อเสนอโครงการมีดังนี้

1. เริ่มจากการจำแนกข้อเสนอโครงการไปตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ประกาศรับข้อเสนอ หากข้อเสนอโครงการตรงกับเป้าหมายที่ประกาศไว้ จะพิจารณาต่อไปในข้อที่ 2 หากไม่ตรงกับเป้าหมายที่ประกาศไว้จะคัดออก

- II. พิจารณาข้อเสนอโครงการ โดยพิจารณาภาพรวมของโครงการโดยเฉพาะ ชื่อ วัตถุประสงค์ คำถามงานวิจัย และกรอบการวิจัย ว่า มีความสอดคล้องกับรายละเอียดที่ระบุไว้ในประกาศรับข้อเสนอหรือไม่ หากสอดคล้องจะพิจารณาต่อไปในข้อที่ 3 หากไม่สอดคล้องจะคัดออก
- III. พิจารณาข้อเสนอโครงการ โดยพิจารณาจากกรอบแนวคิด การทบทวนวรรณกรรม ว่าผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่จะทำวิจัยเพียงใด พิจารณาระเบียบวิธีวิจัย กิจกรรมที่คาดว่าจะทำ งบประมาณ ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ ว่าสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับโจทย์วิจัยที่ประกาศรับข้อเสนอเพียงใด ส่วนนี้นักวิจัยของโครงการประสานงานฯ ทั้ง 3 คนจะอ่านข้อเสนอและให้คะแนนประกอบไว้ โดยมีเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ หากคุณภาพของข้อเสนอในข้อ (3) นี้มีความทัดเทียมกัน และคะแนนใกล้เคียงกัน จะพิจารณาต่อไปโดยใช้หลักเกณฑ์ในข้อ 4
- IV. พิจารณาประวัติและประสบการณ์ของผู้วิจัย ว่าพื้นฐานองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการทำ การวิจัยนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายที่ผู้วิจัยส่งข้อเสนอมาเพียงใด หากผู้วิจัยท่านใดมี ประสบการณ์ที่สอดคล้องมากกว่า ข้อเสนอจะได้รับการคัดเลือกจากขั้นตอนที่ (1) และส่งต่อไปยังการคัดเลือกขั้นต่อไป

หลังจากการคัดเลือกผ่านขั้นตอนที่ (1) แล้ว โครงการประสานงานฯ จะนำโครงการที่คัดเลือกแล้วส่งต่อไปให้กับฝ่ายประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (SRI) ของ สกว. (ปัจจุบันคือ สกสว.) เพื่อพิจารณาอีกครั้ง รวมถึงพิจารณาความสมเหตุสมผลของงบประมาณตามหลักเกณฑ์ของ สกว. และพิจารณาว่านักวิจัยที่ส่งข้อเสนอเข้ามานั้นอยู่ในบัญชีของนักวิจัยที่ควรระวังเป็นพิเศษหรือไม่ แล้วจึงประกาศข้อเสนอโครงการที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งโครงการที่ผ่านการคัดเลือกจะถูกส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเพื่อรับข้อคิดเห็น และนักวิจัยจะต้องมานำเสนออีกครั้งต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับความเห็นไปปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยอีกครั้งก่อนขึ้นสัญญาโครงการ

2.1.1.6 จำนวนและรายชื่อโครงการที่ส่งเข้ามาเพื่อรับการสนับสนุน

จากการเปิดรับข้อเสนอโครงการที่ผ่านมาทางโครงการฯ ได้รับข้อเสนอเป็นจำนวนทั้งหมด 26 ข้อเสนอ โดยสามารถจำแนกข้อเสนอโครงการตามเป้าหมายได้ดังนี้

ตาราง 2.1: ข้อเสนอโครงการวิจัย“การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” ปีที่ 2 จำแนกตามเป้าประสงค์

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
SDG3 สร้างหลักประกันว่า คนมีชีวิตที่มี สุขภาพดีและ ส่งเสริมสวัสดิภาพ สำหรับทุกคนในทุก วัย	การพัฒนานวัตกรรมของไทยด้วยแอปพลิเคชันมือถือ ส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตในชุมชนท้องถิ่น ล้านนาตะวันออก	อ.นเรศร์ บุญเลิศ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทรศัพท์ 053-715876 โทรสาร 053-715876 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 093-194-9055 / 08-5030-9013 email: nares_boon@hotmail.com	12 เดือน 1,050,000.00 บาท
	แนวทางการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษาตลาดริมน้ำวัดใหญ่ สว่างอารมณ์	ผศ.ภัทราวดี ศิริวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ นนทบุรี โทรศัพท์ 02-969-1370-74 โทรสาร 02-525-2682 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 089-920-6537 email: pla012@windowslive.com	12 เดือน 300,000.00 บาท
	การสร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและ ส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนทุกวัย	นางมาริณี ทศระเบียบ โครงการสุขภาพดี ตามวิถีสตรีมุสลิม (สสส. สนับสนุนโครงการ) ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 085-888-8253 e-mail: sarina2554@hotmail.com	6 เดือน 300,000.00 บาท
	การส่งเสริมสวัสดิภาพ และสิทธิประโยชน์ ในการ เข้าถึงหลักประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค	อ.สิริมาส หมั่นสาย มรภ.สุราษฎร์ธานี	12 เดือน 300,000.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
	ของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี อำเภอมะนัง จังหวัด สุราษฎร์ธานี	โทรศัพท์ 077-913-3333 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 089-886-3936 e-mail: pong_m8@hotmail.co.th	
	แนวทางการนำคุณค่าของผู้สูงอายุสู่การสร้างเสริม ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเขาแดง อำเภอกุยบุรี จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	อ.วรพงษ์ แสงผัด มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด วิทยาเขตเพชรบุรี โทรศัพท์ 02-769-4000 ต่อ 3070 e-mail: worophong.sangpud@stamford.edu / worophong_s@hotmail.com	8 เดือน 50,000.00 บาท
	การเปลี่ยนผ่านเครือข่ายกองบุญข้าวสู่สวัสดิการ ชุมชน: ศูนย์สังคมพัฒนา สังคมชนเลิศจังหวัดใหม่	ดร.จิรภา พุทธิภักดี ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มศว. โทรศัพท์ 02-649-5000 ต่อ 15585 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 065-056-3859 e-mail; onisukajb1@gmail.com	12 เดือน 211,860.00 บาท
	การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้าน สุขภาพและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนทุกวัย ในประเทศไทย เป้าหมายที่ 3" ภายใต้ชุดโครงการ การวิจัยการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนา ที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือก มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคมและกฎหมาย	อ.นิตยา พรหมกันทา คณะพยาบาลศาสตร์ ม.พะเยา โทรศัพท์ 054-466-666 ต่อ 3101 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 096-721-9494 email: aoyaoytkd@gmail.com	6 เดือน 296,500.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
	การพัฒนานโยบายการปฏิรูประบบสาธารณสุขและ สวัสดิการชุมชน: ถอดบทเรียนจากกรณีศึกษา อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น	อ.อาริยา ป้องศิริ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ ม.ภาพสินธุ์ โทรศัพท์/โทรสาร 043-602-056 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 087-222-4418 email: ariya.pongsiri@gmail.com	12 เดือน 299,880.00 บาท
	วิเคราะห์และพัฒนานโยบายเพื่อสร้างนวัตกรรม ด้านสาธารณสุขมูลฐาน โดยกระบวนการประชารัฐ เพื่อเพิ่มพื้นที่ประชากรมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี อย่างยั่งยืนในทุกกลุ่มวัย ในเขตพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา	ผศ.อรสิริ วิมลธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มรภ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 044-234-009 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 086-652-1556 email: onsiri.wimontha@yahoo.com	12 เดือน 288,000.00 บาท
SDG6 สร้างหลักประกันว่า จะมีการจัดให้มีน้ำ และสุขอนามัย สำหรับทุกคนและมี การบริหารจัดการที่ ยั่งยืน	การสำรวจของสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทาง เศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย เป้าหมายที่ 6: สร้าง หลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัย สำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	ดร.เสถียร ฉันทะ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มรภ.เชียงราย โทรศัพท์เคลื่อนที่ 081-952-2780 email: chunta7@gmail.com	6 เดือน 300,000.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
SDG9 สร้างโครงสร้าง พื้นฐานที่มีความ ทนทาน ส่งเสริม การพัฒนา อุตสาหกรรมที่ ครอบคลุมและ ยั่งยืน และส่งเสริม นวัตกรรม	การพัฒนานโยบายและกระบวนการจัดการ ระบบขนส่งสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	ผศ.ดร.ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มรภ.ลำปาง โทรศัพท์ 054-316-154 โทรสาร 054-316-154 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 086-915-5041 email: pinyapanpot@gmail.com	12 เดือน 300,000.00 บาท
SDG10 ลดความไม่เสมอ ภาคภายในประเทศ และระหว่าง ประเทศ	การพัฒนาองค์ความรู้ในการช่วยเหลือและแก้ไข ปัญหาสถานะและสิทธิของคนไทยที่ตก หล่นทาง ทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	ผศ.ดร.อติรส ดาราไก่อ ภาควิชาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ ม.ฟาฏอนี จ.ปัตตานี โทรศัพท์ 073-418-617 โทรสาร 073-418-615 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 088-764-7690 email: idaresd@gmail.com	6 เดือน 300,000.00 บาท
	แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ใช้แรงงานกับต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน	ผศ.ดร.ไชยวัฒน์ เพื่อกคง มรภ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-913-3333 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 086-016-5926	12 เดือน 300,000.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
SDG11 ทำให้เมืองและการ ตั้งถิ่นฐานของ มนุษย์มีความ ครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิ ต้านทานและยั่งยืน	โครงการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย: เป้าหมายที่ 11: เมืองและถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยั่งยืน	ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์ สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โทรศัพท์ 02-986-9434, 02-986-9605-6 โทรสาร 02-986-8067 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 093-549-2656 email: wijitbusaba@ap.tu.ac.th	6 เดือน 299,980.00 บาท
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย สำหรับเป้าหมายที่ 11	ดร.ปเนต มโนมัยวิบูลย์ กลุ่มวิจัยระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนเพื่อประเทศไทยปลอดภัย สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ ม.แม่ฟ้าหลวง โทรศัพท์ 053-916-793 โทรสาร 053-916-7766 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 092-561-6394 email: panate.man@mfu.ac.th	12 เดือน 300,000.00 บาท
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 "ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน"	อ.อนรรฆ พิทักษ์ธานิน ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทรศัพท์ 02-218-7461 โทรสาร 02-218-7459 email: anukpn@gmail.com	5 เดือน 298,650.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทประเทศไทย และ ทางเลือกมาตรการทาง เศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย เป้าหมายที่ 11 (การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน)	ดร.นพดล กรประเสริฐ ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ม.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 053-944-257 ต่อ 109 โทรสาร 053-892-376 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 098-750-4234 email: nopkron@eng.cmu.ac.th	5 เดือน 300,000.00 บาท
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทาง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย: เป้าหมายที่ 11 ทำ ให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความ ครอบคลุม ปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน	นางสาวนพรัตน์ พาทีทิน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โทรศัพท์ 081-772-9744 โทรสาร 02-378-8355 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 091-761-8721 email: nopphart3122@gmail.com	12 เดือน 272,000.00 บาท
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทาง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย: เป้าหมายที่ 11	อ.ปชาชิต ลิ้มวัฒนานนท์ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรอาคาร คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม มรภ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ / โทรสาร 034-534-078 email: a_pachachit@hotmail.com	5 เดือน 300,000.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทประเทศไทย และทางเลือก มาตรการทาง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย (เป้าหมายที่ 11)	ผศ.ดร.พิทยา สุวคันธ์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง โทรศัพท์ เคลื่อนที่ 081-651-2450 email: pitaya.lin@gmail.com	5 เดือน 285,980.00 บาท
SDG17 เสริมความเข้มแข็ง ให้แก่งlobalการ ดำเนินงานและ ฟื้นฟูสภาพพื้นที่ ความร่วมมือระดับ โลกสำหรับการ พัฒนาที่ยั่งยืน	รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมตลาดโคเนื้อสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	ดร.สุชินชยันต์ เพ็ชรนิล คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม โทรศัพท์ 02-878-5000 โทรสาร 02-878-5012 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 086-142-9109 email: suchinchayunP@siamtechno.ac.th	12 เดือน 300,000.00 บาท
	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17 และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย เพื่อเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือ ระดับโลกในแง่การเงินและการค้า [เป้าหมายที่ 17 (1)]	ดร.กุลบุตร โกเมนกุล สาขาการเงินและการลงทุน คณะบริหารธุรกิจ ม.รังสิต โทรศัพท์ 02-997-2222 ต่อ 4013 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 098-265- 0555 email: kulabutr.k@rsu.ac.th	5 เดือน 300,000.00 บาท
	การใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในการศึกษา แนวทางการพัฒนาความสำเร็จในการประกอบ กิจการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจขนาด กลางขนาดเล็กรของไทย	ดร.ธนาภิญญ์ อัดตฤทธิ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	12 เดือน 300,000.00 บาท

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด / ข้อมูลการติดต่อ	ระยะเวลา / งบประมาณ
		โทรศัพท์ 044-233-000 ต่อ 3621 โทรสาร 044-233-076 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 096-449-4655 e-mail: thanapin@rmuti.ac.th	
อื่น ๆ	ทุนชุมชนและเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติน้ำป่า- ดินถล่มในพื้นที่เสี่ยงภัย จังหวัดลำปาง	อ.ชัตติยา ชัตติยวรา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โทรศัพท์/โทรสาร 054-316-154 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 081-951-0760 email: kattiya18@hotmail.com	12 เดือน 269,760.00 บาท
	การวิจัยนวัตวิถีที่ส่งเสริมและยกระดับวิสาหกิจ ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้ทุนและ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นฐาน	อาจารย์สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร ศูนย์ความเป็นเลิศด้านผู้หญิงและความมั่นคงทางสังคม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ 083-1901334 email : vonetime@gmail.com	12 เดือน 615,540.00 บาท
	รูปแบบการพัฒนาศักยภาพอาชีพของเยาวชนมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายเหตุ: ไม่มีไฟล์แนบ ไม่มีเอกสารส่งไปรษณีย์	ประภาพร จันทรัมย์ กองกิจการต่างประเทศ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้ จ.ยะลา โทรศัพท์/โทรสาร 073-274-103 e-mail: pong_m8@hotmail.co.th	N/A

ข้อเสนอโครงการ “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” ปีที่ 2 จำนวน 26 โครงการ สรุปรายชื่อ

SDG3	จำนวน 9 โครงการ
SDG6	จำนวน 1 โครงการ
SDG9	จำนวน 1 โครงการ
SDG10	จำนวน 2 โครงการ
SDG11	จำนวน 7 โครงการ
SDG17	จำนวน 3 โครงการ
ไม่เกี่ยวข้อง	จำนวน 2 โครงการ
ไม่มีข้อมูลให้พิจารณา	จำนวน 1 โครงการ

จากการคัดกรองเบื้องต้น ตามหลักเกณฑ์ข้อ (1) และ (2) ทำให้ได้ข้อเสนอที่ผ่านการคัดกรองเบื้องต้นดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2.2: ข้อเสนอโครงการวิจัย “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย” ปีที่ 2 ที่ผ่านการคัดกรองเบื้องต้น

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	คำสำคัญ(Keywords)	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด
SDG3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย	การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสุขภาพและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนทุกวัยในประเทศไทย เป้าหมายที่ 3 ภายใต้ชุดโครงการการวิจัยการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคมและกฎหมาย	การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development), สุขภาพและสวัสดิภาพ (Health security, welfare)	อ.นิตยา พรหมกันทา คณะพยาบาลศาสตร์ ม.พะเยา
SDG6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	การสำรวจของสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Goal of Sustainable Development), สร้างหลักประกัน (Ensure Availability), การจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน (Water and Sanitation for all), การบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Sustainable Management), ประเทศไทย (Thailand)	ดร.เสถียร ฉันทะ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
SDG11	โครงการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ	เมือง (Urban) การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Human Settlement)	ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์ สาขาวิชาการผังเมือง

เป้าหมาย	ชื่อโครงการฯ	คำสำคัญ(Keywords)	ผู้เสนอโครงการ / สังกัด
ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน	สังคม และกฎหมาย: เป้าหมายที่ 11: เมืองและถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยั่งยืน	การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เมืองยั่งยืน (Sustainable City)	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
SDG17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน	การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17 และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย เพื่อเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกในแง่การเงินและการค้า [เป้าหมายที่ 17 (1)]	การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development), เป้าประสงค์และตัวชี้วัดของไทย (Thailand's targets and Indicators), ความร่วมมือระดับโลก (Global Partnerships), การเงิน (Finance), การค้า (Trade)	ดร.กุลบุตร โกเมนกุล สาขาการเงินและการลงทุน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

จากตารางที่ 2.2 สามโครงการย่อย ได้แก่

- SDG 3 โดย อ.นิตยา พรหมกันทา และคณะ
- SDG 11 โดย อ.วิจิตรบุษบา มารมย์ และคณะ
- SDG 17(1) โดย อ.กุลบุตร โกเมนกุล และคณะ

ได้ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้วเมื่อต้นเดือนตุลาคม 2562 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ นักวิจัยจากสองโครงการย่อย ซึ่งก็คือ SDG 11 และ SDG 17(1) ได้เริ่มทำการเผยแพร่ข้อมูลวิจัยผ่านสื่อต่าง ๆ แล้ว (ภาพที่ 2.1 และ 2.2)

ภาพที่ 2.1 การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับผลงานวิจัย SDG 17(1)

ภาพที่ 2.2 การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับผลงานวิจัย SDG 11

ในส่วนของเป้าหมายที่ 6 คณะวิจัยผู้รับผิดชอบจะต้องทำการแก้ไขรายงานฉบับสมบูรณ์เพิ่มเติม แล้วจะจัดส่งให้กับ สกสว. การส่งรายงานฉบับสมบูรณ์สำหรับเป้าหมายที่ 6 นี้จะเกิดขึ้นหลังจากที่โครงการ SDG Move ได้จบลงแล้ว

2.1.1.7 ปัญหาอุปสรรคที่พบและการแก้ไขปัญหา

จากการประกาศโจทย์ในครั้งแรก โครงการฯ ประสบกับปัญหา 2 ประการที่สำคัญดังนี้

ประการแรก ข้อเสนอโครงการที่ส่งเข้ามายังขาดข้อเสนอที่ต้องการอีก 3 หัวข้อ คือ

- **เป้าหมายที่ 10:** ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- **เป้าหมายที่ 17(2):** เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobalization การดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านประเด็นเชิงระบบ (Systemic Issues) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 17.13, 17.14, 17.15, 17.18 และ 17.17
- **เป้าหมายที่ 17(3):** เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobalization การดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าประสงค์ด้านเทคโนโลยี (Technology) และการสร้างศักยภาพ (Capacity Building) และการติดตามความก้าวหน้า

(Data, Monitoring and Accountability) ครอบคลุมเป้าประสงค์ที่ 6 17.7, 17.8, 17.9, 17.18 และ 17.19

แนวทางการแก้ปัญหาข้อนี้จะแก้ไขโดยการค้นหาและทาบทามนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นทั้ง 3 ประเด็น โดยสำหรับเป้าหมายที่ 10 ทางโครงการ SDG Move ได้ทาบทาม **อ.วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร** อาจารย์ประจำคณะคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งจะเป็นนักวิจัยรับผิดชอบโครงการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย: เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ (Reduce inequality within and among countries)

อ.วีระวัฒน์ และคณะ จะส่งเล่มรายงานให้กับ สกสว. หลังจากที่ โครงการ SDG Move ได้จบลงไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าโครงการ SDG Move ปี 2 จะจบลงระหว่างที่ อ.วีระวัฒน์กำลังทำการวิจัย นักวิจัยประจำโครงการ SDG Move จะยังคงให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่

ในส่วนเข้าเป้าหมายที่ 17(2) และ 17(3) ทางโครงการฯ ยังไม่ได้ทาบทามนักวิจัยในขณะนี้ เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของ สกสว. มาเป็น สกสว. ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกสว. จึงขอให้ทางโครงการหยุดการหานักวิจัยจนกว่าจะมีความแน่นอนเชิงโครงสร้างของ สกสว.

ประการที่สอง จำนวนข้อเสนอโครงการที่ส่งเข้ามานั้นมีจำนวนมากในบางเป้าหมาย บางเป้าหมายมีจำนวนน้อยมาก เป้าหมายที่มีจำนวนมากเช่นเป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน ในขณะที่เป้าหมายอื่น ๆ มีผู้ส่งข้อเสนอที่เข้าเกณฑ์พื้นฐานมาก่อนข้างน้อย ทางโครงการมีข้อสังเกตว่าอาจเป็นเพราะความเข้าใจในหมู่นักวิชาการระดับมหาวิทยาลัยและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ยังมีน้อย และหากมีก็มักจะมองไม่เห็นว่าจะประเด็นงานวิจัยที่ตนทำจะมีส่วนในการตอบโจทย์ SDGs อย่างไร

แนวทางแก้ไขปัญหานี้ในอนาคตคือ โครงการประสานงานฯ อาจต้องผลิตข้อเขียนหรือสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และมิติเชิงงานวิจัยที่จำเป็นต้องมีเพื่อการขับเคลื่อน SDGs เพื่อให้ทั้งนักวิจัยและผู้ให้ทุนกลุ่มต่าง ๆ เห็นภาพรวมของประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้อง เปรียบเสมือนแผนที่นำทางการวิจัยในภาพรวมของประเทศ

2.1.2 การสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นอื่น ๆ

2.1.2.1 หลักการและเหตุผล

เดิมทีนักวิจัยโครงการฯ เล็งเห็นว่านอกเหนือจากงานวิจัยสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย งานวิจัยเชิงนโยบายในที่นี้หมายถึง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการนำ SDGs

ไปปฏิบัติจริง (Means of Implementation) ซึ่งหมายรวมถึงกลไกที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน SDGs ในภาพรวม มิได้เจาะลงไปพิจารณาเป้าหมาย SDGs เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะประเด็นภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหลายประเด็นเป็นประเด็นที่นักวิจัยทำการศึกษาไว้อยู่แล้ว แต่ประเด็นเรื่อง Means of Implementation นั้นยังมิได้มีการศึกษามากนัก แต่มีความสำคัญกับการขับเคลื่อน SDGs อย่างยิ่ง จึงเห็นว่าควรจะมีการสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายในประเด็นดังกล่าว

Means of Implementation ประกอบด้วย 6 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1. Institutions for Sustainability: คือประเด็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎกติกา กฎหมาย (เรียกรวมว่า สถาบัน – Institution) รวมไปถึงกลไกและระบบบริหารจัดการ (เรียกรวมว่า ระบบการบริหารจัดการ – Governance) ของรัฐ เอกชนและประชาสังคม ในการขับเคลื่อน SDGs ประเด็นด้านความสอดคล้องเชิงนโยบาย (Policy Coherence) ประเด็นระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Effective Governance) และ ประเด็นกลไกกติกาที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบความโปร่งใสและการทำงานของภาครัฐ นอกจากนี้ในวงวิชาการระดับโลกที่สนใจเรื่อง Governance เช่นเครือข่ายที่เรียกว่า Earth System Governance ยังขยายประเด็นเรื่องสถาบันและระบบการบริหารจัดการไปยังเรื่องของ Shared Norms หรือบรรทัดฐานร่วมในการตีความ ทำความเข้าใจและนำ SDGs ไปปฏิบัติอีกด้วย
2. Finance for Development (FFD): ประเด็นการวิจัยที่ว่าด้วยการระดมทรัพยากร โดยเฉพาะเงินทุน เพื่อการพัฒนา ประเด็น FFD นี้เป็นประเด็นที่มีการหารือกันในระดับนานาชาติและมีความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย (เช่น Addis Ababa Action Agenda เป็นต้น) แต่ที่สำคัญกว่านั้น ในบริบทประเทศ การระดมทุนเพื่อการพัฒนาเองก็ยังคงมีความจำกัดอยู่ทั้งในเชิงของพื้นที่สำหรับการระดมทุนและรูปแบบของการระดมทุน ยิ่งในระดับท้องถิ่นแล้ว การระดมทุนเพื่อการพัฒนาเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้นด้วยกฎหมายว่าด้วยการกระจายอำนาจมิได้ให้อำนาจท้องถิ่นมากนัก การวิจัยเพื่อให้เห็นทางเลือกของพื้นที่และรูปแบบการระดมทุนภายในประเทศและในระดับท้องถิ่นจะช่วยให้การขับเคลื่อน SDGs ระดับประเทศและระดับท้องถิ่นเป็นไปได้สะดวกขึ้นอีก
3. Transformative Partnership (TP): ประเด็น Transformative Partnership เป็นรูปแบบความร่วมมือที่พัฒนาต่อมาจาก Public-Private-Partnership (PPP) โดย TP จะกินความกว้างและลึกกว่า PPP เนื่องจาก TP นั้นจะเน้นไปที่ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย (Multi-stakeholder partnership) ซึ่งหมายรวมอย่างน้อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 9 กลุ่ม (Major groups of stakeholders) ที่ UN ให้ความสำคัญ ประกอบด้วย ภาคธุรกิจ เด็กเยาวชน เกษตรกร ผู้หญิง กลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานและสหภาพแรงงาน องค์กรภาคประชาสังคม รัฐบาลท้องถิ่น และกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ควรเป็นทั้งผู้ร่วมออกแบบนโยบายและได้รับผลความยั่งยืนจาก

นโยบายนั้น นอกจากนี้ คำว่า Transformative ยังเน้นไปที่การเปลี่ยนผ่านความร่วมมือจากที่เป็นอยู่ไปสู่ความร่วมมือที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในองค์กรที่ร่วมมือกันและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมด้วย ประเด็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้อาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสร้างความร่วมมือหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Multi-stakeholder partnership) ประเด็นงานอาสาสมัครเพื่อการพัฒนา (Citizen engagement) ระบบการบริหารจัดการแบบหลายระดับและหลายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Multi-level and multi-stakeholder governance) เป็นต้น

4. Science Technology and Innovation (STI): ประเด็น Science Technology and Innovation (STI) เป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อน ในด้านหนึ่งเป็นประเด็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงนโยบายด้วย เช่น ประเด็นนโยบายด้านการสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมทั้งในภาครัฐกิจและภาควิชาการ นโยบายในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อประเด็นสาธารณะและเพื่อธุรกิจ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์กับนโยบาย (Science-Policy Interface) เป็นต้น
5. Capacity Building: ประเด็น Capacity Building หรือการสร้างศักยภาพนั้น ในเชิงของงานวิจัยอาจจะยังไม่มีใครเห็นภาพชัดเจนมากนัก แต่ในเชิงของการขับเคลื่อนแล้ว การสร้างศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับ SDGs นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพราะการขับเคลื่อน SDGs ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์และกติกาและองค์กรที่เหมาะสม ฉะนั้นศักยภาพในที่นี้มีได้หมายถึงศักยภาพระดับบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงศักยภาพเชิงสถาบันด้วย ศักยภาพระดับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ SDGs นั้นไล่เรียงไปตั้งแต่การมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SDGs และหลักการที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ความสามารถในการด้านความรู้ การวิจัย ความสามารถด้านสถิติและการใช้ข้อมูลทางสถิติในการประเมินสถานการณ์และกำหนดนโยบายต่าง ๆ เป็นต้น ศักยภาพระดับองค์กร/สถาบัน ที่จะเอื้อต่อการขับเคลื่อน SDGs นั้นอาจรวมถึง กติกาที่เอื้อให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือกันข้ามภาคส่วน แนวปฏิบัติในองค์กรที่ใช้ข้อมูลทางสถิติในการประเมินสถานการณ์อนาคตและสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และแผนที่เดินทางอย่างมีส่วนร่วมได้กติกายภายในองค์กรที่ส่งเสริมให้การดำเนินการต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักความยั่งยืน เป็นต้น จากความเข้าใจข้างต้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องน่าจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การเรียนรู้เชิงสถาบัน (Institutional Learning) การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงอนาคต (Future Studies) และเทคนิคการมองไปข้างหน้า (Foresight) เพื่อความยั่งยืน เป็นต้น

6. International Cooperation: ประเด็น International Cooperation หรือความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นอีกประเด็นที่สำคัญเพราะวาระการพัฒนา 2030 ก็ถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ที่เชื่อมโยงเอาสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่ความตกลงที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรง เช่น วาระปฏิบัติการแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa Action Agenda) กรอบการดำเนินเช่นใดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) เป็นต้น ไปจนถึงความตกลงที่บางครั้งดูเหมือนจะสวนทางกับกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) เป็นต้น ฉะนั้นประเด็นความสอดคล้องระหว่างสนธิสัญญาและข้อตกลงต่าง ๆ กับ SDGs ก็เป็นประเด็นวิจัยที่น่าสนใจ นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ ก็ยังถือเป็นเป้าประสงค์ในเป้าหมายที่ 17 ด้วย ครอบคลุมความร่วมมือด้านการค้าการลงทุน และการคลัง ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ด้านสถิติและข้อมูล และด้านการเสริมสร้างศักยภาพ การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเหล่านี้ที่มีผลต่อระดับความยั่งยืนในประเทศไทยในกรณีของไทยเป็นผู้รับหรือในประเทศผู้รับความร่วมมือจากไทยก็เป็นประเด็นวิจัยที่สมควรมีการสนับสนุน เช่น ผลของการเปิดด่านชายแดนกับความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบของโครงการ One Belt One Road ของประเทศจีน ต่อความยั่งยืนของประเทศไทย ผลกระทบต่อความยั่งยืนจากการลงทุนของบริษัทข้ามชาติสัญชาติไทย เป็นต้น ที่สำคัญไปกว่านั้น ด้วยความที่ในปี 2019 ประเทศไทยเป็นประธาน ASEAN การศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องของความตกลงของ ASEAN กับ SDGs และการพัฒนาโลกความร่วมมือเพื่อการบรรลุ SDGs ในระดับภูมิภาคยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญควรค่าแก่การศึกษาด้วย

ด้วยความสำคัญที่กล่าวข้างต้น โครงการฯ จึงเห็นว่าการสนับสนุนงานวิจัยเชิงนโยบายเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ต่อการขับเคลื่อน SDGs ในระดับประเทศและระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางโครงสร้างของ สกสว. ทำให้ โครงการฯ ไม่สามารถขับเคลื่อนงานสนับสนุนวิจัยเชิงนโยบายได้ โครงการวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลังจากที่มีโครงสร้างของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) มีความแน่นอนแล้ว ทางโครงการฯ จะสามารถผลักดันงานวิจัยเชิงนโยบายผ่านการสนับสนุน โดย สกสว. หรือ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

2.1.2.2 แนวทางการดำเนินงานและผลการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา

โครงการฯ ดำเนินการในส่วนนี้ โดยพิจารณา 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยแรก ผลักดันประเด็นวิจัยที่สอดคล้องกับกรอบที่กล่าวไว้ข้างต้น ปัจจัยที่สอง คือ เลือกผลักดันประเด็นวิจัยบางประเด็นที่เราสามารถเข้าถึงนักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิจัย/หรือหน่วยงานที่ดำเนินการในด้านนั้น ๆ ได้ แล้วจึงทาบทามให้บุคคลเหล่านั้น

มาร่วมพัฒนาข้อเสนองานวิจัยต่อไป ซึ่งในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2 ที่ผ่านมาโครงการฯ ได้ทำการประสานงาน และหาพันธมิตร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาข้อเสนองานวิจัยดังนี้

ตาราง 2.3: ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบาย

ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบาย	ผู้เสนอข้อเสนอโครงการ / หุ้นส่วนความร่วมมือ	สถานะ
งานอาสาสมัครกับการพัฒนาที่ยั่งยืน: - การศึกษาสถานะปัจจุบันของงานอาสาสมัครกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย - การพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลกระทบของงานอาสาสมัครกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย	เครือข่ายจิตอาสา (เครือข่ายความร่วมมือและนักวิจัย) และนักวิจัยจากวิทยาลัยพัฒนาศาสตร์ปว ย อิงภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นักวิจัย)	กำลังพัฒนา Concept Paper
การประยุกต์กระบวนการ Foresight กับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับ	ดร.ฉันทพร สุนทรธรรม วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นักวิจัย)	กำลังพัฒนา ข้อเสนอโครงการ
การทบทวนและพัฒนากลไกการระดมทุนเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่	Change Fusion (นักวิจัย)	กำลังพัฒนา Concept Paper
การปรับปรุงและพัฒนาแนวปฏิบัติของการตรวจเงินแผ่นดินในส่วนของ Performance auditor ให้สอดคล้องกับ SDGs	สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) (เครือข่ายความร่วมมือ)	สตง. ต้องการทำวิจัย ในปี พ.ศ.2563

แต่ว่าความไม่แน่นอนในตอนนี้ ประเด็นงานวิจัยเชิงนโยบายที่ทาง SDG Move ยังสามารถเคลื่อนได้ คือ โครงการ Foresight และการ การปรับปรุงและพัฒนาแนวปฏิบัติของการตรวจเงินแผ่นดินในส่วนของ Performance auditor ให้สอดคล้องกับ SDGs ซึ่งจะมีการอธิบายมากขึ้นในบทที่ 5 ของรายงานฉบับนี้

2.2 การสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็น การนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs)

2.2.1 การสนับสนุนงานวิจัยถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs

ในประเทศไทยเคยมีการดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความสอดคล้องกับ SDGs ในหลายพื้นที่ แต่ละพื้นที่อาจนำโดยภาคส่วนที่ต่างกัน บางภาคส่วนอาจเป็นภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางพื้นที่อาจเป็นเจ้าหน้าที่ราชการ บางพื้นที่เป็นภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชน บางพื้นที่เป็นภาคเอกชนก็เป็นที่ได้ในอีกหลายพื้นที่เองก็ยังไม่เริ่มที่จะแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ฉะนั้นทางโครงการจึงตระหนักว่า เราควรเรียนรู้จากทั้งพื้นที่ประสบความสำเร็จแล้ว และพื้นที่ใหม่ที่กำลังจะดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

ทางโครงการได้ติดต่อกับนักวิจัยและหน่วยงานจากพื้นที่เพื่อค้นหา พื้นที่ตัวอย่างที่มีความสำเร็จเพื่อถอดบทเรียน และผลักดันให้พื้นที่นำ SDGs เข้าไปผนวกกับแผนพัฒนาพื้นที่ โดยในปี 2561 ได้มีการแสดงความสนใจ และส่งข้อเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนมีดังนี้:

ตารางที่ 2.4: โครงการที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนและการประเมินโครงการระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้รับผิดชอบโครงการ	เป้าหมาย SDGs	สถานะโครงการ ณ 25 ต.ค. 2562
1	แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเพื่อการพัฒนาเมืองยั่งยืน (ศึกษาสามเมือง)	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย / ดร.รัตณี อ่องสกุล ร่วมกับ ดร. จุฑาทิพย์ และคณะ	ด้านเมืองและการตั้งถิ่นฐาน	อนุมัติโครงการแล้ว อยู่ระหว่างการดำเนินการ
2	การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของโครงการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าและการส่งเสริมการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน (อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่)	ดร.กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์ ร่วมกับ WWF-Thailand	ด้านป่าไม้ และด้านความมั่นคงทางอาหาร	อนุมัติโครงการแล้ว อยู่ระหว่างการดำเนินการ
3	การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจากฐานรากเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมือง	อาจารย์ สุรางค์รัตน์ จำเริญพล ร่วมกับ อาจารย์ อนุธรรม พิทักษ์ธานี และ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านความยากจน และด้านเมืองและการตั้งถิ่นฐาน	กำลังอยู่ในช่วงการแก้ไขข้อเสนอโครงการ

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้รับผิดชอบโครงการ	เป้าหมาย SDGs	สถานะโครงการ ณ 25 ต.ค. 2562
4	ชุดโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดการภูมิทัศน์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจากฐานล่าง	คณะกรรมการ ประสานงานองค์กร พัฒนาเอกชน (กป.อพช.) / คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข และ คณะ	อยู่ในช่วงสรุปโครงการ เพื่อส่ง พิจารณา	
5	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่อุทยานธรณีสตูล	สกว. (สกว.)	อยู่ในช่วงการหาหัวข้อวิจัย	
6	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่ด้านซ้าย จังหวัด เลย	อาจารย์เอกรินทร์ พึ่ง ประชา และคณะ	ด้านสุขภาพ และด้านความ มั่นคงด้าน อาหาร	อยู่ในช่วงการหา หัวข้อวิจัย
7	โครงการถอดบทเรียนพื้นที่กระบี่	คุณศุภกิจ และ Krabi Go Green	อยู่ในช่วงการหาหัวข้อวิจัย	

อย่างไรก็ดี จากโครงการที่ทางโครงการประสานงานฯ พยายามทาบตามนักวิจัยมาร่างให้เกิดข้อเสนอ การวิจัยทั้งหมด 7 โครงการ มี 2 โครงการที่ได้ขึ้นสัญญาแล้ว และอยู่ระหว่างการดำเนินการ ส่วนโครงการที่ เหลือได้หยุดการพัฒนาข้อเสนอโครงการไปเนื่องจากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับแหล่งทุนและแนวทางการ สนับสนุนการวิจัย

2.2.2 การทดลองนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่

2.2.2.1 พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน (SDGs แม่ฮ่องสอน)

สิ่งสำคัญของการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในประเทศ คือ การนำ SDGs ไปเป็นเป้าหมายการพัฒนาของท้องถิ่น สกว. ร่วมกับคณะทำงาน SDG Move จึงสนับสนุนการวิจัยเพื่อ นำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs) และกำหนดให้มีพื้นที่ (ระดับจังหวัด) เป็นต้นแบบของการ นำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ จึงได้เลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดนำร่อง

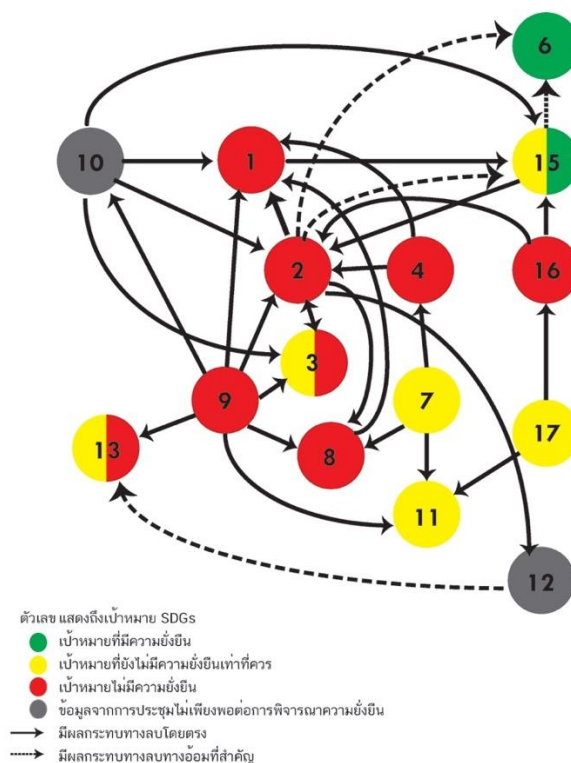
ด้วยความพิเศษของธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งมีจำนวนประชากรหลายชาติพันธุ์ ที่มีอัตลักษณ์ ของตนเองอยู่ทั่วทั้งจังหวัด นั้นสามารถเพิ่มแรงดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ด้วยความลำบากในการเดินทาง บวกกับข้อจำกัดหลายอย่างทั้งการขนส่งสินค้า สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เศรษฐกิจของแม่ฮ่องสอนยังมีขนาดเล็กที่สุดในประเทศ และเป็นจังหวัดที่ยากจนที่มีความเหลื่อมล้ำ ทางสังคมสูง จังหวัดจะต้องมีการพัฒนาระบบขนส่งและระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสม ตอบโจทย์

ความต้องการของคนในจังหวัด เพิ่มความพลวัตในการรับมือกับภัยพิบัติที่สามารถเกิดขึ้นได้ และไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไป ดังนั้นแม่ฮ่องสอนจึงถูกมองว่าจะเป็นหนึ่งในจังหวัดที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ การนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังจะมีส่วนสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งได้กำหนดให้แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่ หรือ “แม่ฮ่องสอนโมเดล” เพื่อแก้ไขปัญหาตามกรอบปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน และผลักดันให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมครอบคลุมทุกมิติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี บนฐานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การปฏิบัติงาน Localizing SDGs แม่ฮ่องสอน มีดังนี้

- จากการประชุมเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2561 ผู้เข้าร่วมประชุมสนับสนุนให้มี “โครงการสังเคราะห์งานวิจัยของ สกว. ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช สังกัด คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหัวหน้าโครงการ ระยะเวลาทำงานตั้งแต่ 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2561 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2561
- การกำหนดประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้ มีการประชุมไปเมื่อวันที่ 24 ถึง 25 มิถุนายน 2561 ณ Imperial Mae Hong Son Resort อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ประชาสังคม เอกชนและวิชาการ เข้าร่วมและร่วมกันทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ ภายในจังหวัด วางเป้าหมาย รวมถึงหาแนวทางในการเชื่อม SDGs เข้ากับแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาของผู้ได้รับอย่างต่อเนื่อง ประเด็นปัญหาที่พิจารณาในการประชุมเชิงปฏิบัติการครอบคลุมทุกมิติของความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การศึกษา ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น
  - จากการพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุม เมื่อวันที่ 24 ถึง 25 มิถุนายน 2561 ให้ความเห็นและข้อสังเกตไว้ กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ ทีม SDG Move ได้จัดทำแผนผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางลบของเป้าหมาย SDGs เพื่อช่วยในการหาปรากฏ (Underlying Factors) ของความไม่ยั่งยืนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ภาพที่ 2.3)

แผนผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางลบของเป้าหมาย SDGs ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างวันที่ 24 ถึง วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2561

ภาพที่ 2.3 แผนผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางลบของเป้าหมาย SDGs ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- สัมมนาวางแผนการทำงานระยะต่อไป เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2561 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 15 สกว.
- ทหารี่และออกแบบการทำงานวิจัยเชิงบูรณาการ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม ห้องประชุม 1 ชั้น 22 สกว.
- ลงพื้นที่แม่ฮ่องสอนเมื่อวันที่ 11 – 12 พฤศจิกายน 2561 และเข้าพบท่านผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช เพื่อวิจัย ได้ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสังเคราะห์งานวิจัยของสกว.ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้ร่วมกับ สกว. จัดงาน แม่ฮ่องสอนโมเดล: เสี่ยงสะท้อนจากชุมชน เพื่อคืนข้อมูล “โครงการสังเคราะห์งานวิจัยของ สกว. ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช ที่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562
- พิจารณาและให้ทุน แก่ รศ.ดร. ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา เพื่อวิจัยโครงการหน่วยจัดการกลาง SDGs แม่ฮ่องสอน
- พิจารณาและให้ทุน แก่ รศ.ดร.สืบทศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ เพื่อวิจัยโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตขุนยวม

2.2.2.2 พื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดเลย

เช่นเดียวกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน สกว. ผ่านคณะทำงาน SDG Move มีความประสงค์ที่จะสนับสนุนการวิจัยเพื่อนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Localizing SDGs) จังหวัดสตูล เหตุผลที่เลือกจังหวัดสตูล เพราะว่าเป็นพื้นที่ในจังหวัดสตูล ประสบความสำเร็จในการขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geopark)

จังหวัดสตูลมีขอบเขตพื้นที่ที่ประกอบด้วยแหล่งที่มีคุณค่าด้านธรณีวิทยา โบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการแบบองค์รวมระหว่างการอนุรักษ์ การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย และการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ เชื่อมโยงความสำคัญของมรดกทางธรณีวิทยาผ่านการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา คณะทำงานอยากให้มีการศึกษาและถอดบทเรียนต้นแบบเพื่อสนับสนุนให้จังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยสามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เปรียบเช่นจังหวัดสตูล

ข้อเสนอโครงการที่จะนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในพื้นที่จริงซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาออกสัญญา ณ เดือน มกราคม 2562 คือโครงการอุทยานธรณีโลกสตูล: การถอดบทเรียนและการประเมินแบบเสริมพลังสู่แนวทางการจัดการในอนาคตและการขยายผลสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย รศ.ดร.นาฏสุดา ภูมิจำนง แต่ว่า ณ ตอนนี้โครงการยังไม่ได้เกิดขึ้น เนื่องจากทางโครงการฯ ยังต้องปรึกษากับ สกว. และวช. เพื่อจัดหาแนวทางและกองทุนวิจัยต่อไป

อีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความน่าสนใจที่ควรนำ SDGs ไปปฏิบัติจริงในพื้นที่จริง ก็คือพื้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งมีอาจารย์เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะเป็นผู้วิจัย หลังจากที่มีการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่จาก สกว. และ SDG Move เมื่อปี 2560 พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการพัฒนาชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนและการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่โดยเฉพาะการสนับสนุนการยกเลิกการเผาไร่ข้าวโพด และการใช้สารเคมีอันตรายในการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแก้ปัญหาดังกล่าวยังมีการผลักดันให้มีการทำเกษตรยั่งยืน (ภาพ 2.4) ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความมั่นคงทางอาหาร เศรษฐกิจครัวเรือนและสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น (ภาพ 2.5)

ภาพ 2.4 ไร่นาในพื้นที่ด่านซ้าย

ภาพ 2.5 ชุมชนด่านซ้าย

แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง สกว. ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ทั้งโครงการดังกล่าวจึงต้องถูก ผลักออกไปขอทุนจาก วช. แทน

2.2.3 การประชุม SDG Forum

จากการดำเนินการที่ผ่านมาในช่วง 3 ปี โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG MOVE) ได้มีการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่ (Localizing SDGs) ซึ่งต้องใช้ความรู้จากหลากหลาย สาขาวิชาการมาทำงานวิจัยร่วมกัน เนื่องจากปัญหาความยั่งยืนเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและต้องการการบูรณาการ จากศาสตร์หลากหลายแขนง นอกจากนั้น ยังต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับระบบภูมิสังคมของท้องถิ่นเพื่อความ เข้าใจปัญหาและการบรรลุสู่ความยั่งยืน ทว่าในประเทศไทย ยังไม่มีเครือข่ายวิชาการเพื่อการขับเคลื่อน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้เกิดเครือข่ายนักวิชาการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยขึ้น และเป็นการผลักดันให้เกิดเครือข่ายการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของแห่งประเทศไทย (Sustainable Development Solutions Network Thailand: SDSN Thailand) พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้กับนักวิชาการทั่วประเทศร่วมกันเข้าร่วมเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ โครงการฯ จึงเห็นว่า ควรจัดการประชุม SDG FORUM : พัฒนาเครือข่ายวิชาการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) ที่แต่ละมหาวิทยาลัยหรือหน่วยวิจัยได้นำไปใช้แล้วในพื้นที่ต่าง ๆ อีกทั้งประเด็นวิจัยในพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะช่วยให้เกิดแนวทางการพัฒนางานวิจัยที่จะสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นได้ในอนาคต กิจกรรมดังกล่าวได้จัดทั้งหมด 4 ครั้ง โดยจัดในแต่ภูมิภาค (ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จำนวน 3 ครั้ง และจัดที่กรุงเทพมหานคร 1 ครั้ง SDG Forum ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.3.1 ครั้งที่ 1 ภาคใต้

การประชุม SDG Forum ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 28 มิถุนายน 2562 ตั้งแต่เวลา 9:00 – 16:30 น. ณ โรงแรมเซ็นทารา หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 12 คน จากมหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และสมาคมจิตอาสา VSA Thailand

โดยในการประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคใต้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรทางทะเล
2. ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน และเหมืองแร่
3. พลังงานยั่งยืน และเพียงพอต่อความต้องการของประชากรที่มีจำนวนมากขึ้น
4. ประเด็นด้านการประมง เช่นประมงพื้นบ้าน และสิทธิมนุษยชน
5. การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
6. ความสงบของสามจังหวัดชายแดนใต้

ปัจจุบันเริ่มมีหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษาที่ได้เริ่มทำงานผลักดันให้เกิดความยั่งยืนแล้ว แต่ก็ยังต้องอาศัยองค์ความรู้อีกมาก ซึ่งการสร้างเครือข่ายจะช่วยเปิดโอกาสให้นักวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ สามารถมีส่วนร่วมในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ได้ ผู้เข้าร่วมประชุมยังได้มีการเสนอถึงนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาไฟฟ้าที่ยั่งยืน โดยหัวข้อดังกล่าวมีความน่าสนใจ และโครงการฯ มีแผนที่จะผลักดันข้อเสนอดังกล่าวไปเป็นโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs และโครงการ Foresight ในอนาคต

2.2.3.2 ครั้งที่ 2 ภาคเหนือ

การประชุม SDG Forum ครั้งที่ 2 ในวันศุกร์ที่ 5 กรกฎาคม 2562 ตั้งแต่เวลา 9:00 – 16:30 น. ณ โรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 28 คน จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โรงเรียนบ้านนาหว้า โรงเรียนจุนวิทยาคมจังหวัดพะเยา โรงเรียนอนุบาลท่าปลา สำนักงานเขตพื้นที่เชียงใหม่เขต 3 และ Warm Heart Foundation

ผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกหน่วยงานต่างเห็นชอบการที่ประเทศไทยจะจัดตั้ง SDSN Thailand และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้เข้าร่วมประชุมในภาคเหนือให้ความสำคัญกับการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. การให้ความสำคัญต่อ การเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน
2. การพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยที่ยั่งยืนอยู่ห่างไกล โดยเฉพาะบนดอยต่าง ๆ
3. การให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมทางเพศ
4. กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีวัฒนธรรม และประเพณีของตัวเอง
5. การรักษาทรัพยากรป่าไม้
6. การจัดการทรัพยากรน้ำ และภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ

การประชุมในภาคเหนือทำให้นักวิจัยของโครงการฯ เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ไม่พูดถึง โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันรวมไปถึงเพศทางเลือก และปัญหาด้านชาติพันธุ์ โดยหัวข้อดังกล่าวโครงการฯ จะใช้เป็นหัวข้อในการประกาศโจทย์การพัฒนาโครงการระดับพื้นที่ (Localizing SDGs) และการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) มาสนับสนุน SDGs และโครงการ Foresight ในอนาคต

2.2.3.3 ครั้งที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประชุม SDG Forum ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในวันอังคารที่ 9 กรกฎาคม 2562 ตั้งแต่เวลา 9:00–16:30 น. ณ Centara Hotel & Convention Centre จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 18 คน จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกหน่วยงานต่างเห็นชอบการที่ประเทศไทยจะจัดตั้ง SDSN Thailand โดยเฉพาะผู้เข้าร่วมจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต้องการที่จะสมัครเป็นสมาชิกและอยากมีส่วนร่วมในการผลักดันหน่วยงาน SDSN Thailand ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ อีกทั้งยังให้ความเห็นว่า เมื่อ SDSN Thailand ได้ตั้งเป็นเครือข่ายเพื่อแบ่งปันข้อมูลกันแล้ว สมาชิกทุกคนควรจริงจังและจริงจัง

ในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ ผู้เข้าร่วมประชุมมีการกล่าวถึงหัวข้อการพัฒนาที่น่าสนใจดังนี้

1. การเกษตรยั่งยืน
2. การพัฒนาระบบการจัดการการส่งสินค้า ข้อมูล และทรัพยากร (โลจิสติกส์)
3. การพัฒนาทักษะและอาชีพของคนในภาค
4. สวัสดิการรัฐ
5. ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและหน่วยงานภาคอื่น ๆ เช่นประชาสังคม
6. การให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และ SDGs

นอกจากนี้ ในที่ประชุมยังแนะนำโครงการฯ อีกว่า หากต้องการจัดงานในลักษณะนี้อีก ควรเลือกจัดในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งหลายหน่วยงานจะเดินทางเข้าร่วมประชุมได้ง่ายและสะดวก นอกจากนี้ โครงการฯ ควรแบ่งภาคอีสานออกเป็นอีสานเหนือและอีสานใต้ เนื่องจากภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างขวางและมีประชากรที่ค่อนข้างหลากหลาย หากมีการประชุมเพียงแค่สถานที่เดียว อาจจะไม่สามารถผลักดันให้มีการนำ SDGs ไปพัฒนาพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2.2.3.4 ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร

การประชุม SDG Forum ครั้งที่ 4 จัดขึ้น ในวันศุกร์ที่ 12 กรกฎาคม 2562 ณ ห้องเอนกประสงค์ ชั้น 1 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (BACC) มีผู้เข้าร่วม 70 คน จากมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยบูรพา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, มหาวิทยาลัยสยาม, มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัยพะเยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, สถาบันพระปกเกล้า, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.), กระทรวงศึกษาธิการ, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กองทัพอากาศ, สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก), หอการค้าไทย, สหกรณ์เพื่อโคราชสีเขียว, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, วิสาหกิจชุมชนเกษตรธรรมชาตินาปลูกบุญ, มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง, บริษัทเอ็นเจเอส เซอร์วิส จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), บริษัท ซี.พี.อินเตอร์เทรด จำกัด, บริษัท ศรีเอทอินเทลลิเจนซ์ จำกัด, Voluntary Service Overseas (VSO), Tongyai Bay Cottages & Hotel Co.,Ltd, ผู้จัดการออนไลน์, สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (MASCI), Ecolotech และนักวิจัยอิสระอีกหลากหลายท่าน

การประชุมที่กรุงเทพมหานครเป็นการประชุมที่ครอบคลุมถึงหัวข้อเป้าหมายการพัฒนาทุก ๆ เป้าหมาย แสดงให้เห็นถึงความสนใจของภาควิชาการเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และความสำคัญในการตั้งเครือข่ายภาควิชาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDSN Thailand

หลังจากการประชุมทั้ง 4 ครั้ง ทั่วประเทศ โครงการฯ จะนำข้อมูลและภาคีที่ได้มาจาก SDG Forum ไปใช้ในการผลักดันโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำ SDGs ไปใช้พื้นที่ (Localizing SDGs) การนำ STI ไปผลักดัน SDGs และการค้นหาผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ที่จะมาร่วมทำงาน Foresight ซึ่ง SDG Move จะร่วมมือกับ สกสว. ในโครงการปีที่ 3 ต่อไป

2.3 การสนับสนุนงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

สำหรับความก้าวหน้างานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology, and Innovation: STI) นั้น เป็นหนึ่งในการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการประสานงานฯ ที่จะเน้นการทบทวนงานวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์ช่องว่างงานวิจัย (Gap Analysis) ในด้าน STI ว่าในปัจจุบันมีการทำวิจัยในด้านใดที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบรรลุ SDGs เป้าประสงค์ใดได้บ้าง และยังมีเป้าประสงค์ใดที่ขาดเทคโนโลยี ที่จะช่วยเพิ่มแรงผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ตามแนวทาง Means of Implementation ที่ The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP) ได้เสนอจากการดำเนินงานว่าควรผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในเหล่านี้¹ รวมถึงเรื่อง STI ด้วยเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งงานวิจัยที่เราจะพิจารณานั้นจะพิจารณางานที่สกว.สนับสนุนเป็นหลักก่อน ผลการวิจัยจะถูกนำไปสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลต่อไป

ผลลัพธ์ที่มุ่งหวังจะเกิดขึ้นในการดำเนินงานในช่วง 1 ปีนี้ ได้แก่

1. รายงานความเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (STI-SDG Mapping)
2. รายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

2.3.1 สรุปเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับ STI และหา Keyword ที่เกี่ยวข้อง

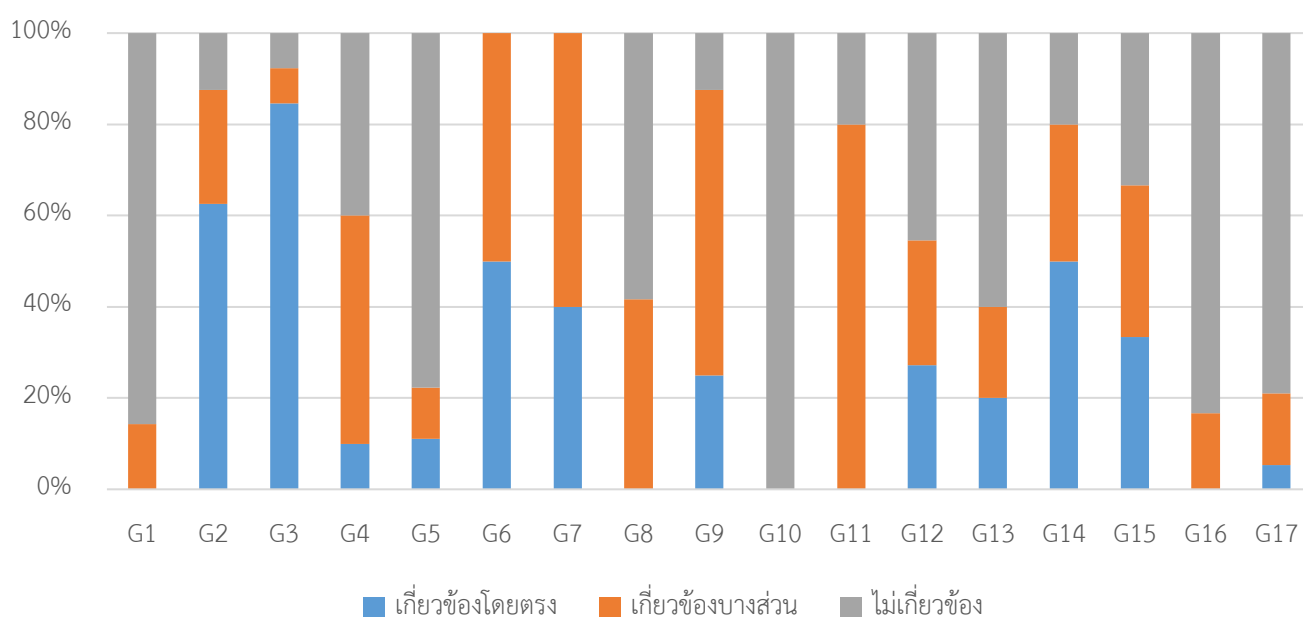
ในส่วนของการดำเนินงาน โครงการฯ จะทำการศึกษาเนื้อหาหัวข้อเป้าประสงค์ทั้ง 169 เป้าประสงค์ เพื่อทำการสรุปเป็นคำจำกัดความ (Keyword) ของหัวข้อเป้าประสงค์ทั้งหมด ว่ามีความเกี่ยวข้องกับ STI หรือไม่ก่อน เพื่อให้ทราบถึงจำนวนของเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง STI มีจำนวนเท่าใด โดยการสรุปจากหัวข้อเป้าประสงค์ทั้ง 169 เป้าประสงค์นั้น ว่ามีความเกี่ยวข้องกับ STI นั้นแบ่งรูปแบบเป็น 3 แบบ คือ

---

¹ The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), “Means of Implementation,” ESCAP, <https://www.unescap.org/2030-agenda/means-of-implementation> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2561).

1. **เกี่ยวข้องโดยตรง** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์ มีการระบุไว้ถึงความเกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และวิทยาศาสตร์ไว้ชัดเจน โดยจากการทบทวนพบว่ามี จำนวน 40 เป้าประสงค์
2. **เกี่ยวข้องบางส่วน** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์มีการระบุไว้บางส่วน อาจระบุถึงแนวทางหรือกลไก ที่มีความเกี่ยวข้อง มุ่งให้นำไปสู่เป้าหมาย ผ่านเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม จากการทบทวนมี จำนวน 51 เป้าประสงค์
3. **ไม่เกี่ยวข้อง** หมายถึง เนื้อหาของเป้าประสงค์ ไม่มีการระบุ หรืออ้างถึงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมปรากฏอยู่เลย จากการทบทวนมีจำนวน 78 เป้าประสงค์

แผนภาพ 2.1: สัดส่วนความเกี่ยวข้องแต่ละระดับระหว่าง STI กับ SDGs จำแนกตามเป้าหมาย

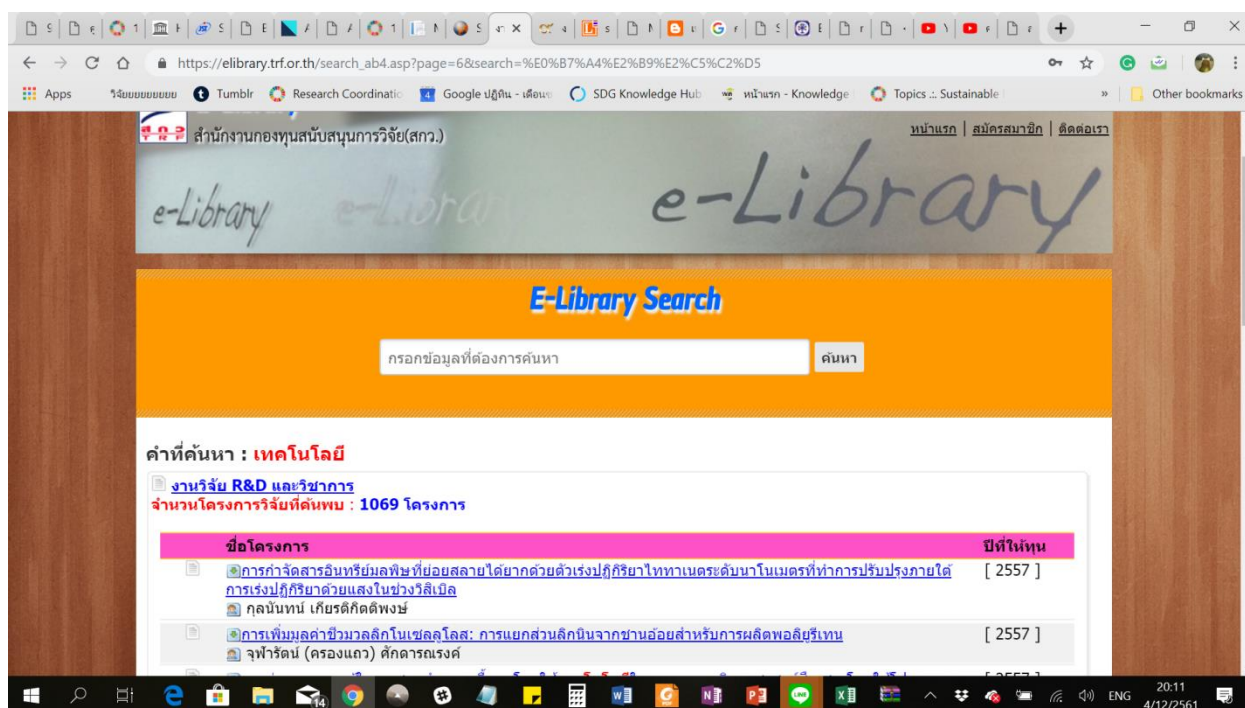

เมื่อทำการสรุปเป้าประสงค์ว่าความเกี่ยวข้องกับ STI ภายใต้แนวทางของ SDG แล้วนั้น สามารถแสดงได้ตามแผนภาพด้านบนนี้ โดยแสดงให้เห็นถึงจำนวนเป้าประสงค์ที่ทำให้เห็นความเกี่ยวข้องหรือไม่ จากทั้ง 3 แบบ และระบุถึงสัดส่วนของเป้าประสงค์แต่ละเป้าหมาย ผลของการนำมาเปรียบเทียบทำให้ทราบว่า เป้าหมายที่มีสัดส่วนความเกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุด คือเป้าหมายที่ 3 การมีสุขภาวะ และความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับเนื้อหาเป้าประสงค์ในภาพรวมที่มีประเด็นด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนเป้าประสงค์ในเป้าหมายที่ 3 และเป้าหมายที่มีสัดส่วนความเกี่ยวข้องจำนวนน้อยที่สุดคือเป้าหมายที่ 10 การลดความเหลื่อมล้ำ ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่เน้นมิติเศรษฐกิจ และสังคมโดยตรง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมใด ๆ ถูกกล่าวถึงในเนื้อหาของเป้าหมายนั้นเลย

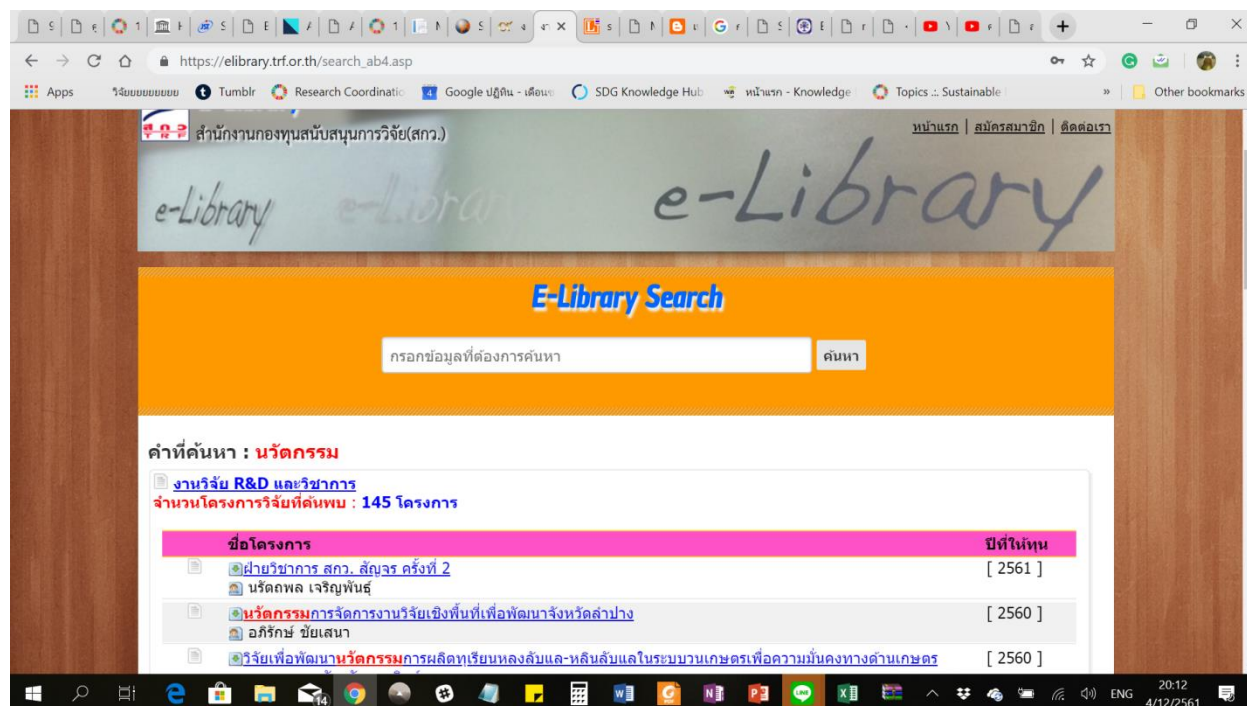
2.3.2 การค้นหา ทบทวน และคัดกรองงานวิจัยจากการค้นหาผ่าน Keyword หลัก

การดำเนินการในการค้นหา ทบทวนงานวิจัยของทางสกว.เป็นผู้สนับสนุน ผ่านหน้าเว็บไซต์ <https://elibrary.trf.or.th/> (ภาพ 2.6 และ 2.7) โดยทำการค้นหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำที่ค้นหาหลัก ซึ่งคำที่ใช้ค้นหาคือ “เทคโนโลยี” และ “นวัตกรรม” จากที่ทำการค้นหา ได้ผลลัพธ์ดังนี้

1. เทคโนโลยี พบว่ามีจำนวนงานวิจัยที่ตรงกับคำที่ค้นหา จำนวน 1,069 โครงการ
2. นวัตกรรม เมื่อทำการค้นหาพบว่ามีจำนวน 145 โครงการ

ภาพ 2.6 การค้นหาโดยใช้คำค้นหาหลัก “เทคโนโลยี”

ภาพ 2.7 การค้นหาโดยใช้คำค้นหาหลัก “นวัตกรรม”

ทั้ง 2 กลุ่มที่ทำการค้นหารวมแล้วมีงานวิจัยที่จะต้องทำการอ่านแบบคร่าว ๆ (Screening) เพื่อทำการคัดเลือกเบื้องต้น จากนั้นทำการสรุป และจัดกลุ่มตามเป้าหมาย และเป้าประสงค์ ของ SDGs มีทั้งสิ้น 1,214 โครงการ โดยสถานะในการทำการทบทวนไปแล้วปัจจุบัน จำนวน 165 โครงการ มีโครงการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ STI จำนวน 13 โครงการ และมีโครงการที่เกี่ยวข้องในบางส่วน จำนวน 25 โครงการ ยังเหลือที่ต้องทำการทบทวนอีกจำนวน 1,064 โครงการ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดโครงการที่เกี่ยวข้องได้จากตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5: แสดงผลการทบทวนความเกี่ยวข้องของงานวิจัยของสกว. กับ STI

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัย	ปี	STI	SDG	SDG Target
1	กระบวนการพัฒนาครูผ่านนวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในศตวรรษที่ 21	ศรียา บิลแสละ	2557	เกี่ยวข้องโดยตรง	4	4.a
2	วิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการผลิตทุเรียนหลงลับแล-หลินลับแลในระบบวนเกษตรเพื่อความมั่นคงทางด้านเกษตรและอาหารของจังหวัดอุตรดิตถ์	เรืองเดช วงศ์หล้า	2560	เกี่ยวข้องโดยตรง	11, 13, 2	11.5, 13.1, 13.3, 2.4

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัย	ปี	STI	SDG	SDG Target
3	นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชนเสริมขีดความสามารถภาคการเกษตรและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดนครราชสีมา	วิเชียร ฝอยพิกุล	2560	เกี่ยวข้องโดยตรง	2	2.a, 2.3,
4	การพัฒนาระบบการจัดการเชิงพื้นที่ด้วยการใช้นวัตกรรม : เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเสียและสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี	สมหมาย ผิวสอาด	2560	เกี่ยวข้องโดยตรง	11, 12	11.6, 12.4, 12.5,
5	“PURINA –การผลิตรายน้ำสะอาดขนาดเล็กแบบพกพา” ภายใต้โครงการ Leaders in Innovation Fellowships (LIF) Programme	พวงรัตน์ ขจิตวิชยานุกูล	2559	เกี่ยวข้องโดยตรง	6	6.1
6	บูรณาการนวัตกรรมการวิจัยส้อมโอเพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐม	สมเดช นิลพันธุ์	2558	เกี่ยวข้องโดยตรง	2	2.4
7	นวัตกรรมวิจัยเพื่อการค้นหาต้านเอดส์ (ระยะที่ 2)	สุภา ทารหนองบัว	2553	เกี่ยวข้องโดยตรง	3	3.3
8	กระบวนการต้นน้ำถึงปลายน้ำเพื่อผลิตพลาสติกชีวภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจากวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีน้ำตาลเป็นองค์ประกอบหลัก	ผกาดี แก้วกันเนตร	2553	เกี่ยวข้องโดยตรง	8, 12	8.4, 12.a
9	นวัตกรรมวิจัยเพื่อการค้นหาต้านเอดส์	สุภา ทารหนองบัว	2550	เกี่ยวข้องโดยตรง	3	3.3
10	พัฒนานวัตกรรมการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน	นายสยาม หयोगเอน	2560	เกี่ยวข้องโดยตรง	2	2.4
11	กระบวนการพัฒนาคุณภาพข้าวอินทรีย์ด้วยนวัตกรรมเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร	นางสมทรง แสงดี	2558	เกี่ยวข้องโดยตรง	2	2.4
12	การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน	นายสยาม หयोगเอน	2558	เกี่ยวข้องโดยตรง	2	2.4
13	การจัดการคลองเพื่อสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในคลองดำเนินสะดวกในพื้นที่โซนที่ 2	นางสาววิญญา สอยเหลือ	2557	เกี่ยวข้องโดยตรง	8	8.9

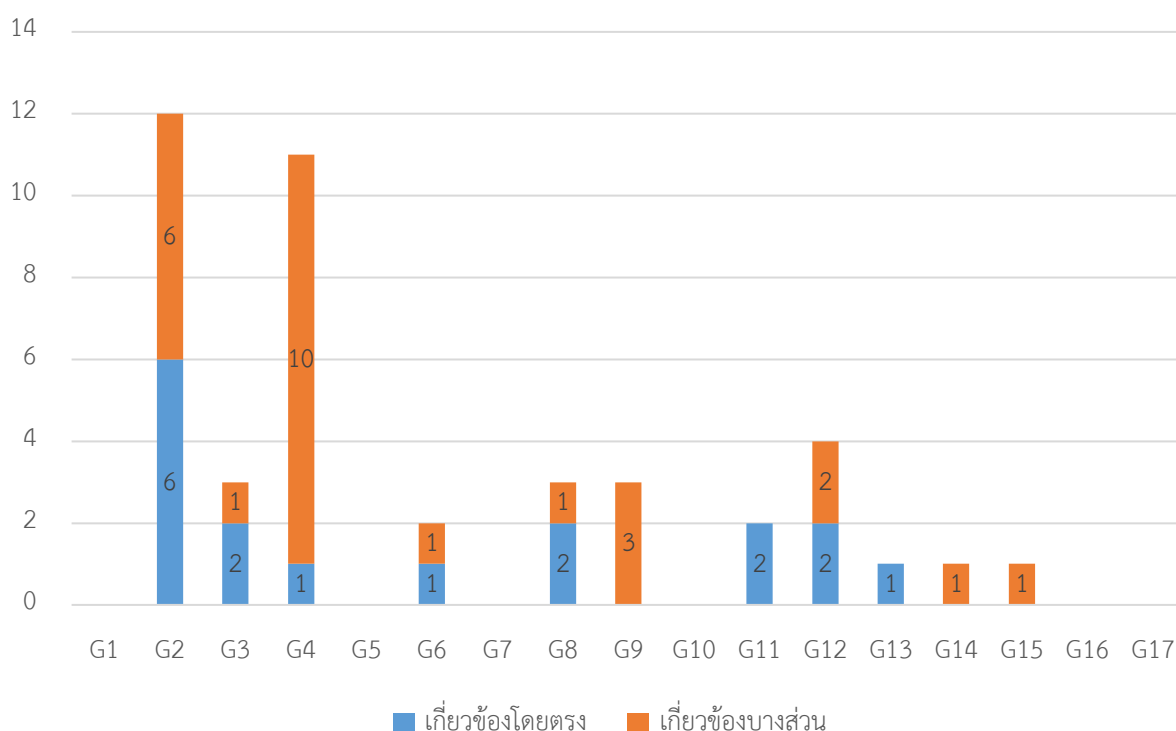
ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัย	ปี	STI	SDG	SDG Target
14	การประเมินสถานะองค์ความรู้ด้านความเค็มของน้ำและดิน ข้อมูลและปัญหาหลักด้านความเค็มของน้ำและดิน เพื่อนำไปสู่การกำหนดหัวข้อวิจัยด้านความเค็มของน้ำและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย	โพยม สราภิรมย์	2561	เกี่ยวข้องบางส่วน	2, 15	2.4 , 15.3
15	การจัดการความรู้ : บริหารจัดการน้ำของประเทศไทย	วิมลพร ไบสนธิ์	2560	เกี่ยวข้องบางส่วน	6	6.4,
16	การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากจากพืชเศรษฐกิจชุมชนสืบประดจังหวัดราชบุรี	ชฎาพร โพค์ย สวรรณค์	2560	เกี่ยวข้องบางส่วน	2	2.3
17	การออกแบบและพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์แบบจำเพาะรายบุคคลโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกันเป็นฐานเพื่อยกระดับผลการเรียนและแรงจูงใจการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และการยอมรับเทคโนโลยีเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย	พัชรินทร์ ปัญบุรี	2559	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.a
18	การประเมินโปรไฟล์ของภาวะเลือดเป็นกรดในผู้ป่วยมาลาเรียขั้นรุนแรงโดยใช้เทคนิคนวัตกรรม	ณัฐธิดา ศรีบุญวรกุล	2559	เกี่ยวข้องบางส่วน	3	3.3
19	การสำรวจและการสังเคราะห์งานวิจัยการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา	บุษบา บัวสมบุญ	2558	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.6
20	การพัฒนาทักษะของครูคณิตศาสตร์ในการบูรณาการเรียนการสอนกับเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	นัฐจิรา บุศย์ดี	2557	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
21	การพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยเน้นทักษะการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นด้านนาโนศาสตร์และนาโนเทคโนโลยี	ชูจิต สาระภาค	2557	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัย	ปี	STI	SDG	SDG Target
22	การพัฒนาเครือข่ายครูนักวิจัยในการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา	วาริรัตน์ แก้วอุไร	2557	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
23	นวัตกรรมและชุดสาธิตอย่างง่ายสำหรับการพัฒนาทักษะคิดทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้	ปรีศนา รักบำรุง	2556	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
24	การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีพลาสมาและคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตร	หมุดตอเล็บ หนิสอ	2556	เกี่ยวข้องบางส่วน	2	2.a
25	การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด : นวัตกรรมสำหรับการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	เจนสมุทร แสงพันธ์	2555	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
26	ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการดูดซับความรู้และนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	สุรัสวดี ราชกุลชัย	2555	เกี่ยวข้องบางส่วน	8	8.3
27	นวัตกรรมการเอ็นแคปซูลเลชันด้วยการอบแห้งแบบพ่นฝอยของสารสกัดจากถั่วเหลือง (<i>Glycine max</i> L. Merrill)	ชลิดา เนียมนุ้ย	2555	เกี่ยวข้องบางส่วน	2	2.a
28	โครงงานนักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์ หัวข้อพิเศษ นวัตกรรมอุปกรณ์กรีดยางพารา	กวีาน สีตะธนี	2554	เกี่ยวข้องบางส่วน	2	2.a
29	นวัตกรรมเมล็ดลูกดินสำหรับวัสดุปลูกพืชและปุ๋ยละลายช้า	บัญญัติน์ โจลานันท์	2554	เกี่ยวข้องบางส่วน	2	2.a
30	การพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในช่วงชั้น 2 ในจังหวัดอุบลราชธานี	อารี หลวงนา	2553	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
31	นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล	โกวิท บุญเฉลียว	2552	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
32	วิจัยและพัฒนานวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์อาชีวศึกษา (IRVE) ปี 2552	กอบบุญ หล่อทองคำ	2552	เกี่ยวข้องบางส่วน	9	9.5, 9.b

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัย	ปี	STI	SDG	SDG Target
33	โครงการส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้การ สอนวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม	พิณทิพ รื่นวงษา	2552	เกี่ยวข้องบางส่วน	4	4.C
34	โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์อาชีวศึกษา (IRVE) ปี 2551	กอบบุญ หล่อ ทองคำ	2551	เกี่ยวข้องบางส่วน	9	9.5, 9.b
35	การจัดการโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสับ ประรด	ธัญญา วสุศรี	2549	เกี่ยวข้องบางส่วน	12	12.3
36	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิง ศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดกระบี่ พังงา และ ภูเก็ต	ชุติมา ต่อเจริญ	2548	เกี่ยวข้องบางส่วน	12	12.b
37	โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล : กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์	ศิวพร ศรีสมัย	2546	เกี่ยวข้องบางส่วน	9	9.c
38	เทคโนโลยีชีวภาพทางทะเลเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน	เปี่ยมศักดิ์ เมณะ เศวต	2538	เกี่ยวข้องบางส่วน	14	14.a

หลังจากการค้นหงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ STI ในระบบ จากนั้นทบทวนข้อมูลโครงการของสกว. ว่ามีความเกี่ยวข้องกับ STI และเกี่ยวกับเป้าหมายใดหรือไม่ เกี่ยวข้องในระดับใด โดยจะแบ่งเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกับการระบุความระดับเกี่ยวข้องของเป้าประสงค์กับ STI โดย แผนภาพด้านล่างแสดงให้เห็นถึงงานวิจัยของสกว.กับสัดส่วนของเป้าหมาย SDG ที่มีความเกี่ยวข้องกันในระดับต่าง ๆ ผ่านมุมมองเรื่อง STI

แผนภาพ 2.2: จำนวนงานวิจัยของสกว. ที่เกี่ยวข้องกับ STI จำแนกตามเป้าหมาย SDG

จากแผนภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จากโครงการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ STI ทั้งระดับโดยตรง และบางส่วนอันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 38 โครงการนั้น เมื่อจำแนกโครงการดังกล่าวตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า เป้าหมายที่มีการทำงานวิจัยเกี่ยวข้องกับ STI มากที่สุดคือ เป้าหมายที่ 2 จำนวน 12 โครงการที่เกี่ยวข้อง โดยเกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 6 โครงการ และเกี่ยวข้องบางส่วน จำนวน 6 โครงการ สำหรับเป้าหมายที่ยังไม่พบว่ามีเกี่ยวข้องกับเรื่อง STI ทั้ง 2 ระดับนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีจำนวน 6 เป้าหมายที่ยังขาดไปใน ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 5 เป้าหมายที่ 7 เป้าหมายที่ 10 เป้าหมายที่ 16 และเป้าหมายที่ 17

2.3.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับ แผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

นับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ในวงการอุดมศึกษาและงานวิจัยในประเทศไทยขึ้นเนื่องจากเกิดการตั้งกระทรวงใหม่คือกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) อันเป็นการควบรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานมาตรฐานการอุดมศึกษา ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ และกลไกการวิจัยที่สำคัญคือ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี การตั้งกระทรวงใหม่นี้มุ่งหมายจะทำให้การ

ดำเนินงานนโยบายด้านการอุดมศึกษาและการวิจัยมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น รวมถึงมีความยืดหยุ่นทางด้านงบประมาณการวิจัยมากขึ้นด้วย ในการนี้ เพื่อให้การวิจัยของประเทศมีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น กระทรวง อว. จะมีการกำหนดแผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (แผนววน.) ของประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดคือคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กสว.) มีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็นฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่นำแผน ววน. ไปปฏิบัติผ่านกลไกการวิจัยของประเทศ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ไปจัดสรรทุนวิจัยให้โครงการวิจัยอีกต่อหนึ่ง

สิ่งหนึ่งที่ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง อว. ให้ความสำคัญคือการที่ทำอะไรจะทำให้งานวิจัยตอบโจทย์ประเทศ โจทย์ของประเทศตอนนี้คือการบรรลุเป้าหมายการพัฒนา (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ยั่งยืนและดำเนินตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และหากจำเพาะเจาะจงไปที่แนวคิดของท่าน รมว. การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายจะต้องดำเนินการผ่านแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า BCG ซึ่งย่อมาจาก Bioeconomy, Circular Economy และ Green Economy ผู้เขียนซึ่งอยู่ภายใต้โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเกิดคำถามว่า ว่า แผน ววน. มีความสอดคล้องกับ SDGs มากเพียงใด ความสอดคล้องของแผน ววน. กับ SDGs จะมีความสำคัญมากและจะเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า นโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล จะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการบรรลุ SDGs ได้ การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่าง SDGs กับแผน ววน. นั้นกระทำโดยพิจารณา Objectives and Key Results (OKR) ในระดับ Platform และ programme และพิจารณาว่า Key Results (KR) มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ (Targets) ของ SDGs โดยตรงหรือไม่ โครงการวิจัย SDG Move มิได้พยายามเชื่อมโยงในระดับเป้าหมายเนื่องจากเป้าหมายนั้นกว้างเกินไปในขณะที่เป้าประสงค์มีความชัดเจนและกำหนดขอบเขตของ SDGs แต่ละเป้าหมายให้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้เราจะพิจารณาความสอดคล้องโดยตรงเท่านั้น มิได้พิจารณา “ผลกระทบ” ของ OKR ต่อเป้าหมายอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะการพรรณนาผลกระทบว่าจะไปกระทบเป้าหมายนั้นเป้าหมายนี้เป็นสิ่งที่จะบรรยายอย่างไรก็ได้ แต่ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าจะมีผลกระทบจริงหรือไม่ ในทางตรงข้ามการพิจารณา SDGs ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับ OKR นั้นสะท้อนว่าเป้าหมาย SDG ดังกล่าวถูกให้ความสำคัญค่อนข้างแน่นอน จะเป็นเป้าหมาย SDG ที่รัฐบาลให้งบประมาณสนับสนุนเป็นหลัก งบประมาณที่จะถูกจัดสรรให้ตาม OKR นี้เองคือหลักฐานที่เป็นรูปธรรมว่าแผน ววน. มีความเชื่อมโยงกับ SDG อย่างไร ในขณะที่ผลกระทบทางอ้อมไปยังเป้าหมายอื่น ๆ หาได้มีหลักฐานที่ชัดเจนไม่

2.3.2.1 SDGs กับแผน ววน. ระดับ Platform

ในระดับ Platform ที่มีทั้งหมด 4 Platform นั้น ผลสัมฤทธิ์หลัก (Key Results) เน้นไปที่ SDG 9 ที่ว่าด้วยโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม เป็นอันดับแรก คือ มีจำนวน 7 KR คิดเป็นร้อยละ 43.8 ของ KR ระดับ Platform ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน เป้าหมายละ 2 KR แต่ละเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของ KR ระดับ Platform ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะที่ดี เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า และเป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ เป้าหมายละ 1.25 KR แต่ละเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 7.8 ของ KR ระดับ Platform ตัวเลขทศนิยมนั้นมาจากการที่บาง KR เป็นส่วนผสมระหว่างหลายเป้าหมาย จึงคิดค่า KR ให้เฉลี่ยกัน ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 2 ลดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน และเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน ด้วยจำนวน 1 และ 0.25 KR คิดเป็นร้อยละ 6.3 และ 1.6 ของ KR ระดับ Platform ตามลำดับ ตามภาพที่ 2.8 และ 2.

แพลตฟอร์ม ๑ การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้

เป้าหมาย O1 พัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไปสู่การเป็นประเทศรายได้สูง					
ผลลัพธ์ที่สำคัญ					
KR1.1 นักวิจัยและพัฒนาเพิ่มเป็น ๒๕ คนต่อประชากรหนึ่งหมื่นคนภายในปี ๒๕๖๔	KR1.2 คนไทยทุกช่วงวัยมีสมรรถนะพร้อมเข้าสู่อาชีพและทันต่อการเปลี่ยนแปลง	KR1.3 มีกำลังคนและสถาบันความรู้/สถาบันเฉพาะทางชั้นนำของโลก	KR1.4 บัณฑิตคุณภาพ/ผู้สำเร็จการศึกษาใหม่มีทักษะตรงหรือใกล้เคียงกับที่ตลาดงานต้องการ จำนวน ๑ ล้านคน	KR1.5 สัดส่วนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม (STEM degrees)	
P.1 สร้างระบบผลิตและพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ	P.2 การพัฒนากำลังคนระดับสูง รองรับ EEC และระบบเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ	P.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะเพื่ออนาคต	P.4 ส่งเสริมปัญญาประดิษฐ์เป็นฐาน ขับเคลื่อนประเทศในอนาคต	P.5 ส่งเสริมการวิจัยขั้นแนวหน้า และการวิจัยพื้นฐานที่ ประเทศไทยมีศักยภาพ	P.6 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการ วิจัยที่สำคัญ
O1.1 พัฒนาระบบนิเวศเพื่อการ พัฒนาและใช้กำลังคนคุณภาพตรงความ ต้องการของประเทศ	O1.2 มีกำลังคนระดับสูงรองรับ EEC และระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	O1.3 พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะเพื่ออนาคต	O1.4 พัฒนากำลังคนที่สามารถทำงาน โดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และ ส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเป็นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ	O1.5a พัฒนาระบบนิเวศการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้น แนวหน้าให้เกิดขึ้น	O1.6 โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการวิจัยใน สเกลใหญ่ที่จำเป็นต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์และความมั่นคง ของประเทศ
KR1.1.1 ระบบเพื่อสร้างเส้นทางอาชีพ นักวิจัยและความต่อเนื่องของ การวิจัย เพื่อเพิ่มจำนวน นักวิจัยและพัฒนาเป็น ๒๕ คน ต่อประชากรหนึ่งหมื่นคน ภายในปี ๒๕๖๔	KR1.2.1 ระบบข้อมูลและแผนความ ต้องการบัณฑิตใน ระดับประเทศ และพื้นที่ EEC	KR1.3.1 บุคลากรวัยทำงานมีทักษะ ใหม่ สามารถปรับตัวจาก ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและ รูปแบบธุรกิจอย่างฉับพลัน (disruption)	KR1.4.1 เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานด้าน AI จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน	KR1.5a.1 กรอบการวิจัย กระบวนการให้ทุน การติดตามและประเมิน ผลการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า	KR1.6.1 จำนวนบทความวิจัยที่ได้รับการ ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ระดับชาติและนานาชาติ (Top- tier Journals) อย่างน้อย ๒๐ ฉบับ
KR1.1.2 ระบบพัฒนากำลังคนร่วม ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน เพื่อพัฒนาบัณฑิต คุณภาพ/ผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ ที่มีทักษะตรงหรือใกล้เคียงกับ ที่ตลาดงานต้องการ จำนวน ๑ ล้านคน ภายใน ๕ ปี (ปี ๒๕๖๖)	KR1.2.2 แรงงานมีทักษะระดับสูง ตรง กับความต้องการเพื่อการ พัฒนา EEC โดยพัฒนา บุคลากรรองรับอุตสาหกรรมใน พื้นที่ EEC ให้ได้ ๔๗๐,๐๐๐ คน ภายในปี ๒๕๖๖	KR1.3.2 ระบบการเรียนรู้และ เทคโนโลยีสนับสนุนการ เรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้าถึงได้ สำหรับทุกคน	KR1.4.2 กำลังคนป้อนตลาดแรงงานที่ สามารถทำงานโดยใช้ เทคโนโลยี AI หรือสามารถ พัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีด้าน AI จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน	KR1.5a.2 โครงสร้างพื้นฐานการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า เช่น ห้องสมุดและแหล่งค้นคว้า ห้องปฏิบัติการกลาง การ จัดทำวารสารวิชาการ การประชุมวิชาการ องค์การวิชาการ เฉพาะทางและองค์กรให้ทุนที่เชี่ยวชาญในการให้ทุนวิจัย พื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า	KR1.6.2 จำนวนผลงานวิจัยและเทคโนโลยี พร้อมใช้ที่ถูกนำไปใช้สร้างมูลค่า เชิงพาณิชย์ อย่างน้อย ๑๐ เรื่อง
KR1.1.3 ระบบและกลไกดึงดูดและ สนับสนุนการเคลื่อนย้าย บุคลากรวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้ง ในและต่างประเทศ		KR1.3.3 เยาวชนมีทักษะแห่งอนาคต โดยเฉพาะทักษะด้านวิจัย วิศวกรรม และนวัตกรรม โดยการสร้างโรงประลองทาง วิศวกรรม ๑๐,๐๐๐ แห่ง ภายใน ๕ ปี (ปี ๒๕๖๖)	KR1.4.3 ผู้ประกอบการ SMEs ที่ สามารถเพิ่มกำลังการผลิต (Productivity) ด้วยเทคโนโลยี AI จำนวน ๕,๐๐๐ ราย	O1.5b พัฒนาศูนย์ด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ที่จำเป็นในการสร้างโอกาสให้คนไทยเป็น เจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตอบสนองความท้าทายในอนาคต ของประเทศ	KR1.6.3 มูลค่าการลงทุนของบริษัทที่นำใช้ ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน เพิ่มเป็น ๒ เท่า ภายใน ๕ ปี
แผนงาน/โครงการสำคัญ ● โครงการสนับสนุนการวิจัยและ นวัตกรรมระดับหลังปริญญาเอก หลัง ปริญญาโท และบัณฑิตศึกษารองรับ อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์	แผนงาน/โครงการสำคัญ ● โครงการพัฒนาความสามารถด้าน เทคโนโลยีให้แก่สถานประกอบการ แบบ Training Consortium ● การใช้กลไก Sandbox จัดทำ หลักสูตรร่วมระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาตามความ ต้องการของภาคอุตสาหกรรม	แผนงาน/โครงการสำคัญ ● การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต แห่งชาติ (National Academic Credit Bank) ● การพัฒนามาตรการทางการเงิน ส่งเสริมการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ ● โครงการพัฒนา ห้องปฏิบัติการสร้าง นวัตกรรมในโรงเรียน (STEAM Lab)	แผนงาน/โครงการสำคัญ ● โครงการปัญญาประดิษฐ์สำหรับทุก คน (AI for All) ● โครงการปัญญาประดิษฐ์/ วิทยาการ หุ่นยนต์สำหรับทุกคน (AI/ Robotics for All)	แผนงาน/โครงการสำคัญ ● โครงการสนับสนุนแผนปฏิบัติการบูรณาการจีนิกสประเทศไทย ● แผนงานสร้างโอกาสและความสามารถในการเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี ควอนตัม ● ข้อริเริ่มการวิจัยขั้นแนวหน้าประเทศไทย ● แผนการยกระดับคุณภาพและสมรรถภาพของทุนมนุษย์ในศตวรรษ ที่ ๒๑ ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์	แผนงาน/โครงการสำคัญ ● โครงการ Space Consortium ● โครงการพัฒนาเครื่องโหนดแมคของ ประเทศไทยสำหรับพัฒนาบุคลากร และยกระดับความสามารถเพื่อ รองรับการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงใน อนาคต

แพลตฟอร์ม ๒ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม

เป้าหมาย O2 มุ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศ คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า			
ผลลัพธ์ที่สำคัญ			
KR2.1 มุ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศ และบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	KR2.2 คนในทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และมีกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมรับสังคมสูงวัย	KR2.3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพและความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกร	
P.7 โจทย์ท้าทายด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และการเกษตร	P.8 สังคมสูงวัย	P.9 สังคมคุณภาพและความมั่นคง	
O2.7 ใช้ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	O2.8 พัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และสร้างกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมรับสังคมสูงวัย	O2.9 สร้างสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และมีการเสริมพลังทางสังคม	
KR2.7.1 อัตราการนำขยะจากทุกกระบวนการกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี KR2.7.2 ลดปริมาณขยะที่เข้าสู่กระบวนการกำจัด - ลดขยะครัวเรือนลงร้อยละ ๑๐ ต่อปี และลดขยะอุตสาหกรรมร้อยละ ๑๐ ต่อปี เทียบกับปีฐาน KR2.7.3 ลดจำนวนวันที่มีปริมาณ PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน (๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง (เช่น กทม. เชียงใหม่ ฯลฯ) ด้วยความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม KR2.7.4 ผลผลิตภาคเกษตรเพิ่ม ด้วยการใช้นวัตกรรมอัจฉริยะ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและโอกาสทางการตลาด KR2.7.5 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ ๒๐ - ๒๕ ในปี ๒๐๓๐ เทียบกับกรณีปกติ โดยเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนร้อยละ ๓๐ ในปี ๒๕๗๔ และลดความเข้มข้นการใช้พลังงานลง ร้อยละ ๓๐ ในปี ๒๕๗๔ เทียบกับปี ๒๕๕๓	KR2.8.1 ร้อยละ ๘๐ ของประชากรที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี มีสุขภาพดีและพึ่งพาตัวเองได้ และลดอุบัติการณ์การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และโรคที่เกิดในผู้สูงอายุ เช่น อัลไซเมอร์ และ พาร์กินสัน KR2.8.2 มีผลงานวิจัยเชิงบูรณาการที่สะท้อนคุณค่าผู้สูงวัยเพื่อตักศักยภาพและเสริมพลัง และการจัดการความรู้เชิงระบบเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม ระบบการออม และระบบบริการสุขภาพ (การบริการสังคม การประกันสังคม การหาเงินเลี้ยงชีพในระยะสูงวัย การช่วยเหลือทางสังคม และการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคม) ในภาพรวมของประเทศและระดับพื้นที่ KR2.8.3 เกิดงานวิจัย เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ช่วยเลือกการดำรงชีวิต (Assisted living) สำหรับผู้สูงวัยและคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานสากล จำนวนอย่างน้อย ๑๕ เรื่อง/ปี ครอบคลุมผู้สูงวัยและคนพิการที่เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐ KR2.8.4 เกิดนวัตกรรมหรือโครงการทางสังคมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนทุกวัยใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (social cohesion) และผู้สูงวัยสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ KR2.8.5 เกิดนวัตกรรมเมืองที่ใช้หลักการ Universal Design ที่มีการออกแบบให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ คนพิการ และประชากรทุกช่วงวัย	KR2.9.1 สร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก KR2.9.2 ความรู้สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ถูกนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายสาธารณะและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคม รวมทั้งกลไกการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม KR2.9.3 จำนวนงานวิจัยข้ามศาสตร์ที่สร้างและปฏิบัติการร่วมกับสังคม และเผยแพร่สู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ	
แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	
- Zero-waste - PM2.5 และการจัดการมลพิษ - Smart Farming - การบริหารจัดการน้ำ	โครงการไทยอาชี (Thai Ageing Research Innovation Platform)	- โครงการชุดวิจัยนโยบายสันติประชาธรรมเพื่อการสร้างสังคมเปิด - แผนงานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การอนามัยโลกด้านความปลอดภัยทางถนน	

แพลตฟอร์ม ๓ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน

เป้าหมาย O3 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม					
ผลลัพธ์ที่สำคัญ					
KR3.1	อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดโดย IMD อยู่ใน ๓๐ อันดับแรก	KR3.2	ดัชนีความสามารถด้านนวัตกรรม (GII) ของไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	KR3.3	สัดส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองต่อการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกจาก ๑๐:๙๐ เป็น ๓๐:๗๐
				KR3.4	จำนวนวิสาหกิจเริ่มต้น (Startups) และวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (Innovation-driven Enterprises: IDEs) ที่มีศักยภาพเติบโตอย่างก้าวกระโดด ๕,๐๐๐ ราย

P.10 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและวางรากฐานทางเศรษฐกิจ

O3.10a พัฒนาและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ด้วยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม	
KR3.10a.1	ผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรม S-Curves มียอดขายเพิ่มขึ้นจากสินค้าและบริการนวัตกรรมที่ต่อยอดจากงานวิจัยและพัฒนา ร้อยละ ๑๐ ต่อปี
KR3.10a.2	จำนวนผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรม New S-Curves จากการบ่มเพาะหรือร่วมลงทุนกับภาคีด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพิ่มขึ้น
KR3.10a.3	การพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศสำหรับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ (Technology Localization) มีจำนวนเพิ่มขึ้น

O3.10b ต่อยอดอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์และวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แนวคิด BCG	
KR3.10b.1	สร้างมูลค่าเพิ่มจากงานวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรมเป้าหมายบนฐานเศรษฐกิจ BCG (เกษตรและอาหาร การแพทย์สุขภาพ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์) พลังงานและวัสดุชีวภาพ) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓๐ ของ GDP
KR3.10b.2	เกิดการจ้างงาน knowledge worker ในอุตสาหกรรมเป้าหมาย BCG เพิ่มขึ้น ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน
KR3.10b.3	การลงทุนร่วมรัฐและเอกชนในการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม BCG
KR3.10b.4	เพิ่ม eco-efficiency จากการลดการใช้ทรัพยากรและการเกิดของเสีย
KR3.10b.5	ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในอุตสาหกรรมสำคัญ

O3.10c สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากธุรกิจแพลตฟอร์ม	
KR3.10c.1	จำนวนธุรกิจแพลตฟอร์มที่เป็นของผู้ประกอบการไทยเพิ่มขึ้น
KR3.10c.2	จำนวนผู้ประกอบการไทยที่ใช้ประโยชน์บนแพลตฟอร์มของไทยและนานาชาติมีเพิ่มขึ้น
KR3.10c.3	มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากธุรกิจแพลตฟอร์มที่เป็นของประเทศไทย

แผนงาน/โครงการสำคัญ

- BCG in Action
- การพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศสำหรับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ (Technology Localization)
- Public-Private Partnership for RDI

P.11 สร้างและยกระดับศักยภาพวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) พัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรม และพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม

O3.11a พัฒนาวิสาหกิจเริ่มต้น (Startups) และวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (Innovation-driven) ที่มีศักยภาพเติบโตอย่างก้าวกระโดด	
KR3.11a.1	จำนวน local startups ที่เกิดใหม่และอยู่รอด ๑,๐๐๐ ราย ใน ๓ ปี
KR3.11a.2	จำนวนวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (IDEs) ที่มียอดขายเกิน ๑,๐๐๐ ล้านบาท/ปี เพิ่มขึ้น ๑,๐๐๐ ราย/ปี
KR3.11a.3	จำนวน deep-tech startups ที่ประกอบกิจการในประเทศไทย

O3.11b พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม (Economic Zone of Innovation)/อุทยานวิทยาศาสตร์ (Science Parks)/ระเบียงนวัตกรรมภาคตะวันออก (EECI)/เมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis)	
KR3.11b.1	จำนวนผู้ประกอบการที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม/อุทยานวิทยาศาสตร์/EECI/เมืองนวัตกรรมอาหาร
KR3.11b.2	มูลค่าการลงทุนวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมของธุรกิจที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม/อุทยานวิทยาศาสตร์/EECI/เมืองนวัตกรรมอาหาร

O3.11c ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมาย พัฒนามาตรการและแรงจูงใจ รวมทั้งการบริการภาครัฐ ให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจนวัตกรรม (Ease of doing innovation business) ของผู้ประกอบการ	
KR3.11b.1	ความสำเร็จในการผลักดันกฎหมาย/กฎระเบียบ/มาตรการเพื่อปลดล็อกข้อจำกัด และสร้างแรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจนวัตกรรม

แผนงาน/โครงการสำคัญ

- การพัฒนาสตาร์ทอัพและผู้ประกอบการนวัตกรรม

P.12 โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพและบริการ

O3.12a ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนา และการบริการ โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของอาเซียน	
KR3.12a.1	ประเทศไทยมีความสามารถทางการวัดและวิเคราะห์ที่สูงที่สุด ๑ ใน ๕ ของเอเชีย และมีอุตสาหกรรมบริการโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพใหญ่ที่สุดในอาเซียน
KR3.12a.2	บริการวิเคราะห์ ทดสอบและสอบเทียบมีคุณภาพระดับโลกและมีคุณภาพสม่ำเสมอ

O3.12b สินค้าสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกด้วยคุณภาพ	
KR3.12b.1	เครื่องหมายคุณภาพของไทยได้รับการยอมรับในคุณค่าและคุณภาพทัดเทียมของเครื่องหมายคุณภาพสินค้า EU และญี่ปุ่น โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าเกษตรและสินค้าวัฒนธรรม

O3.12c ตลาดการค้าภายในประเทศเป็นตลาดสินค้าคุณภาพเช่นเดียวกับตลาดประเทศในพัฒนาแล้ว	
KR3.12c.1	ตลาดในประเทศมีกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการแข่งขันด้วยคุณภาพ

แผนงาน/โครงการสำคัญ

- NQI เพื่ออาหารสุขภาพและสมุนไพรไทย / NQI สำหรับยาชีววัตถุ / NQI สำหรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีอวกาศและ NQI สำหรับยานยนต์อนาคตและการเคลื่อนย้ายในอนาคต (future vehicle & seamless mobility)
- Precise timing & positioning platform for innovative services

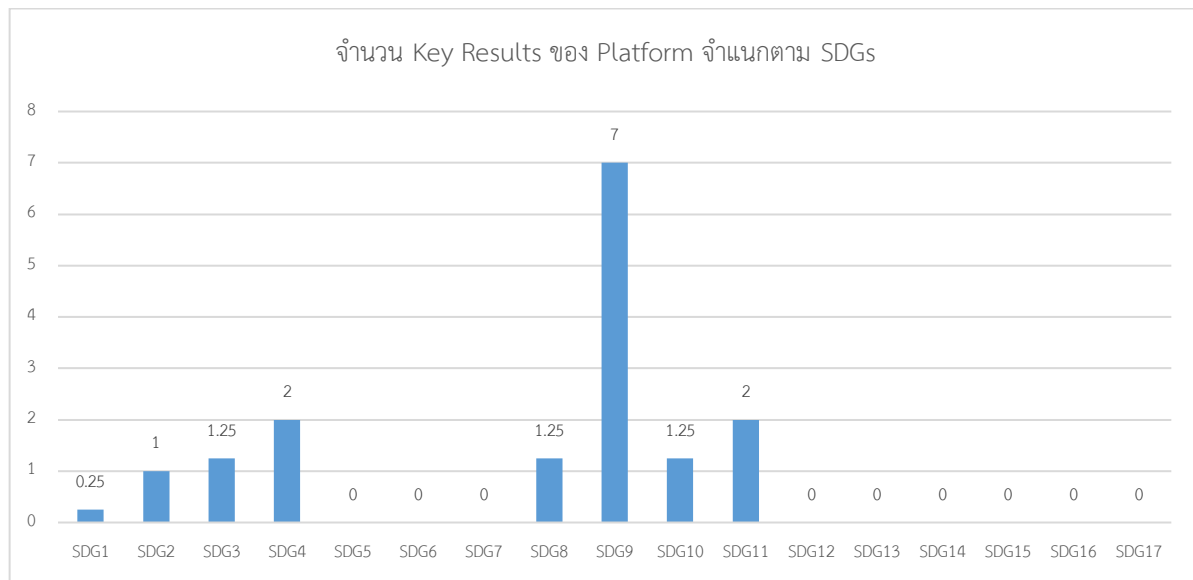
แพลตฟอร์ม ๔ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

เป้าหมาย O4 กระจายความเจริญและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่น ด้วยความรู้และนวัตกรรม							
ผลลัพธ์ที่สำคัญ							
KR4.1	ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเอง (Smart community) มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	KR4.2	รายได้ของคนจนกลุ่มรายได้ร้อยละ ๔๐ ล่างเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕ อย่างทั่วถึง	KR4.3	เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยมีเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค	KR4.4	ดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index: IDI) ของไทยดีขึ้น

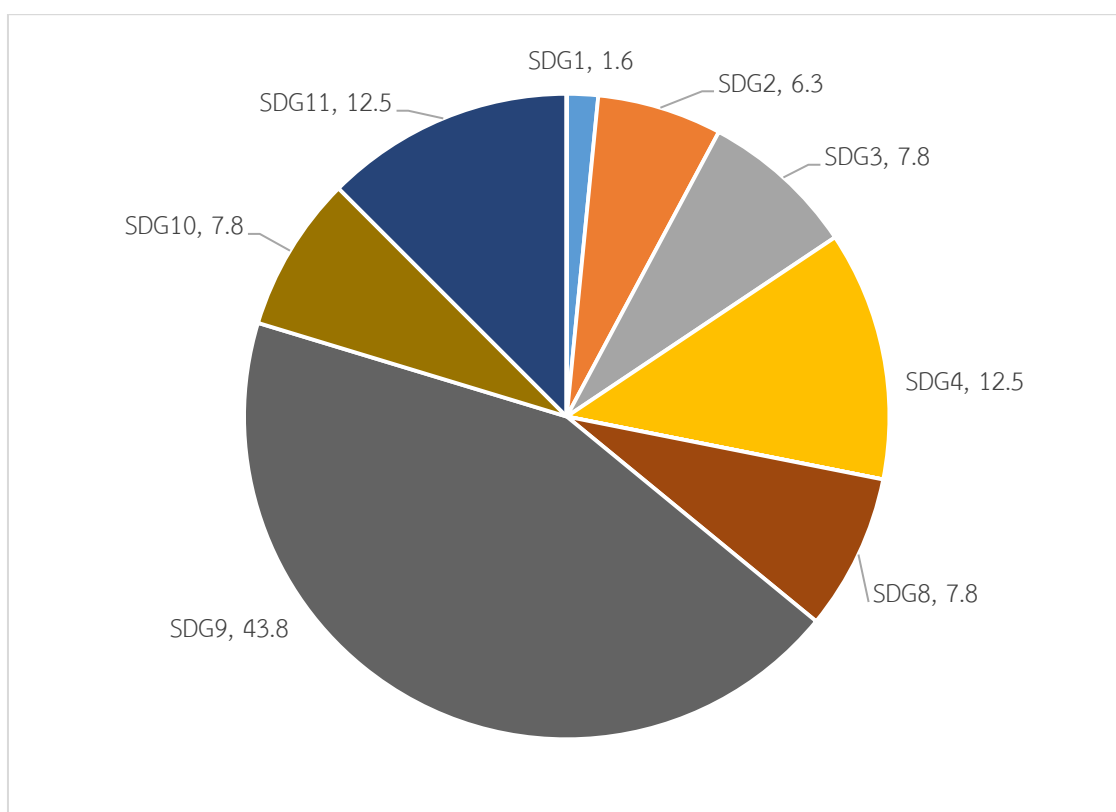
P.13 นวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม	P.14 จัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	P.15 เมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ
O4.13 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตน และการจัดการตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	O4.14 ประชากรกลุ่มยากจนหลุดพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน และสามารถเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา สวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม	O4.15 ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมืองและเชื่อมโยงความเจริญสู่ชนบท
KR4.13.1 เกิดนวัตกรรมชุมชน วิสาหกิจชุมชน และ Smart SMEs เพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชน ปีละ ๑,๐๐๐ นวัตกรรม	KR4.14.1 ระบบข้อมูลเพื่อติดตามกลุ่มเป้าหมายคนจน	KR4.15.1 เมืองศูนย์กลางที่น่าอยู่และเป็น Smart City สำหรับคนทุกกลุ่ม ทุกวัย จำนวน ๓๐ เมือง (เมืองสีเขียว มีผังภูมิวิเทศเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่)
KR4.13.2 จำนวน Smart Community/ชุมชนนวัตกรรม มีความสามารถในการพัฒนาการพึ่งตนและจัดการตนเองเพิ่มขึ้น ๓,๐๐๐ ชุมชน ภายใน ๓ ปี (ปีละ ๑,๐๐๐ ชุมชน)	KR4.14.2 คนจนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ได้รับบริการและความช่วยเหลือให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น	KR4.15.2 Smart City ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี จำนวน ๔๐ เมือง
KR4.13.3 มูลค่าเศรษฐกิจสร้างเสริมฐานทุน ทรัพยากร วัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี		KR4.15.3 มูลค่าการลงทุนในเมืองเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕ ใน ๓ ปี
		KR4.15.4 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อให้เป็นหัวจักรของการเติบโตในเมืองบริวารเติบโตขึ้นร้อยละ ๑๐
		KR4.15.5 พื้นที่มีแผนผังภูมิวิเทศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งโบราณคดี จำนวน ๓ ภาค
		KR4.15.6 ช่องว่างความเหลื่อมล้ำระดับพื้นที่ลดลงจาก ๕.๕ เท่า เหลือ ๓ เท่า

แผนงาน/โครงการสำคัญ - ชุมชนนวัตกรรม - นวัตกรรมสังคม - อาสาประชารัฐ - มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (University for Inclusive Growth Program: UNIG)	แผนงาน/โครงการสำคัญ ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TP-MAP)	แผนงาน/โครงการสำคัญ เมืองน่าอยู่ ทันสมัย โกล่บ้าน มีงานทำ

๕๘

ภาพที่ 2.8 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs

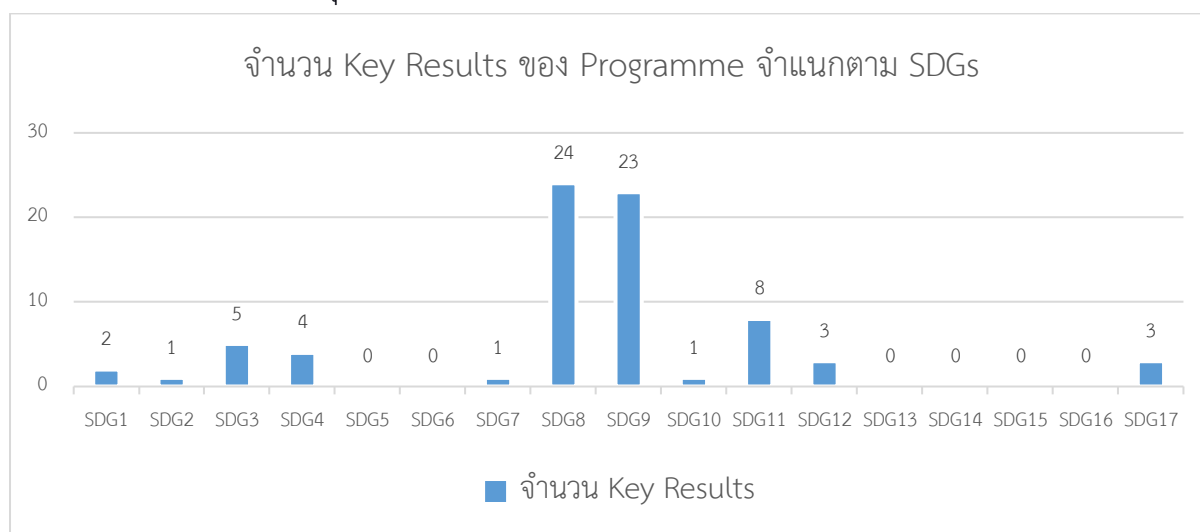
ภาพที่ 2.9 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

หากพิจารณาจำแนกผลสัมฤทธิ์หลักระดับ Platform ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลักจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 71.9 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วน

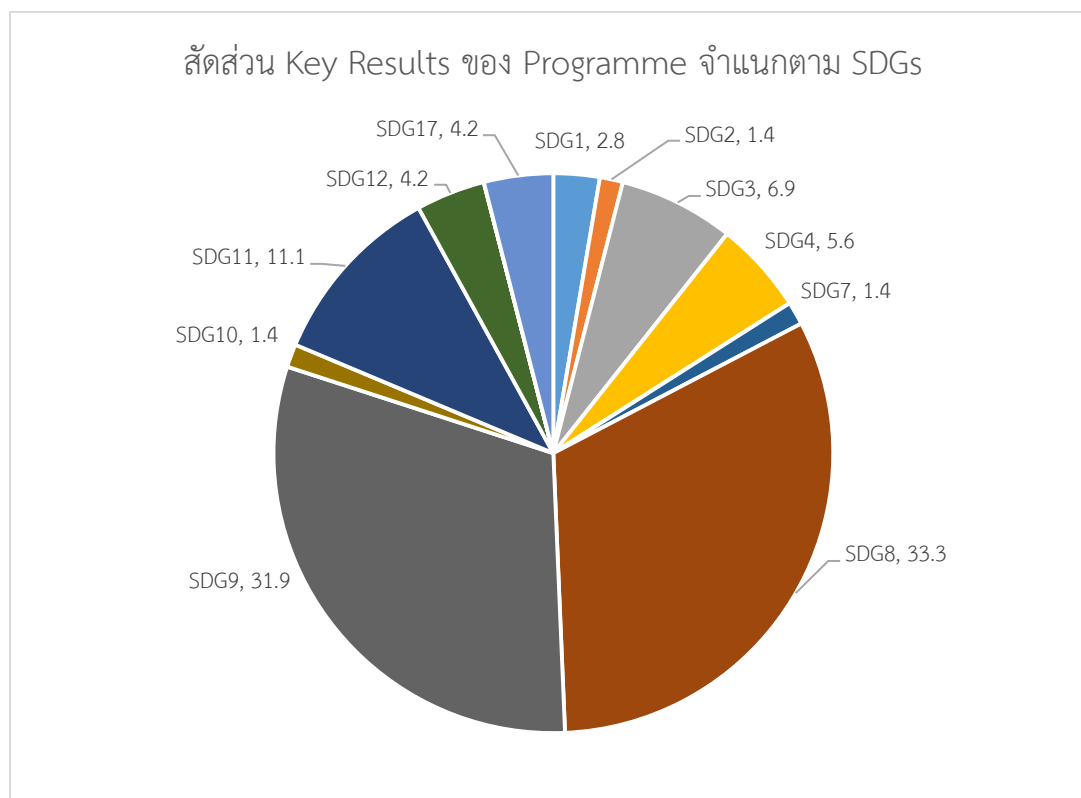
รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 28.2 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) กลุ่มเป้าหมายด้านสันติภาพ (เป้าหมายที่ 16) และกลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) ไม่ปรากฏว่ามีผลสัมฤทธิ์หลักที่จำเพาะเจาะจงลงไป อนึ่งมีผลสัมฤทธิ์หลัก (KR) ของ Platform 2 กล่าวถึงว่ามียอดความรู้ที่ตอบโจทย์ความท้าทายสังคมและเพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนก็จริง แต่ผลสัมฤทธิ์หลักดังกล่าวมิได้มีความจำเพาะเจาะจงกับ SDGs ข้อใดเป็นการเฉพาะ จึงไม่นับเป็นส่วนหนึ่งของ SDGs ข้อใดแต่จัดไว้เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายที่ 9 เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการผลิตความรู้และงานวิจัยเป็นสำคัญ

2.3.2.2 SDGs กับแผน ววน. ระดับ Programme

โปรแกรมทั้งหมด 16 โปรแกรม มี เป้าหมายเป็นจำนวนทั้งหมด 23 เป้าหมาย มีผลสัมฤทธิ์หลัก (KR) จำนวนทั้งหมด 72 ผลสัมฤทธิ์ จากการประเมินตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 5 และ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ระดับ Programme มีความสอดคล้องกับ SDGs จำนวน 11 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน จำนวน 2 KR คิดเป็นร้อยละ 2.8 เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะ จำนวน 5 KR คิดเป็นร้อยละ 6.9 เป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำนวน 4 KR คิดเป็นร้อยละ 5.6 เป้าหมายที่ 7 พลังงานที่จ่ายได้และสะอาด จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า จำนวน 24 KR คิดเป็นร้อยละ 33.3 เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม จำนวน 23 KR คิดเป็นร้อยละ 31.9 เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน จำนวน 8 KR คิดเป็นร้อยละ 11.1 เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน จำนวน 3 KR คิดเป็นร้อยละ 4.2 และเป้าหมายที่ 17 หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 3 KR คิดเป็นร้อยละ 4.2

ภาพที่ 2.10 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs

ภาพที่ 2.11 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

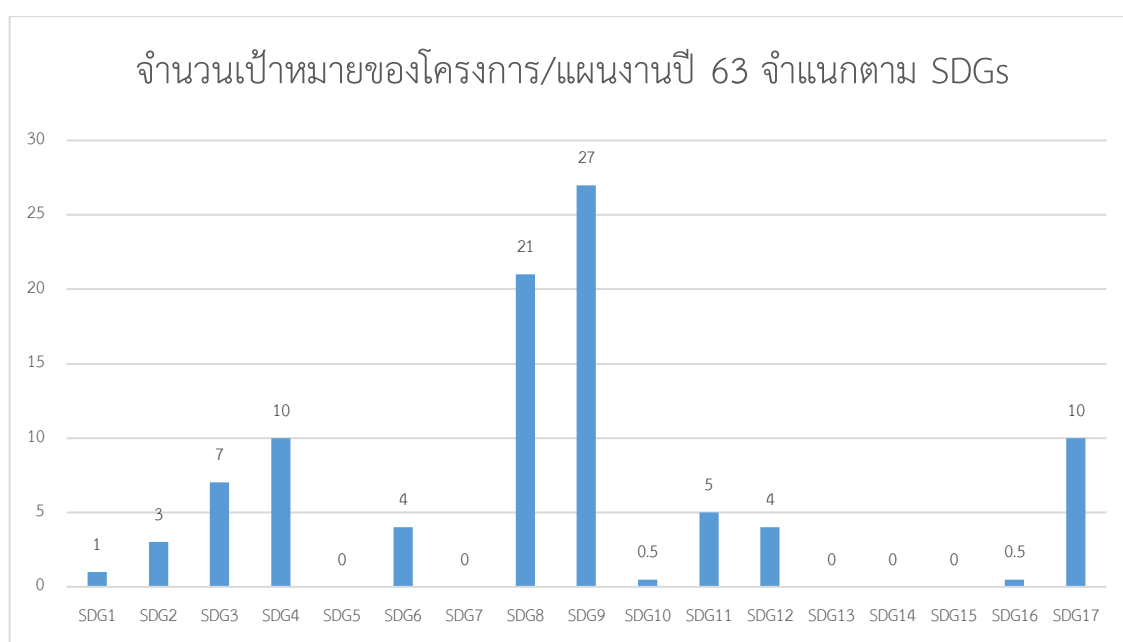
หากพิจารณาจำแนกผลสัมฤทธิ์หลักระดับ Programme ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลักจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 79.1 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 16.7 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) และกลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) นั้น มีผลสัมฤทธิ์หลักคิดเป็นร้อยละ 4.2 เท่านั้น และไม่มีผลสัมฤทธิ์หลักใดเลยในระดับ Programme ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสันติภาพ โดยในเป้าหมายกลุ่มเศรษฐกิจนั้น ผลสัมฤทธิ์หลักเน้นไปที่เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า และเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม

2.3.2.3 SDGs กับแผน ววน. ระดับโครงการและแผนงาน ปี 2563

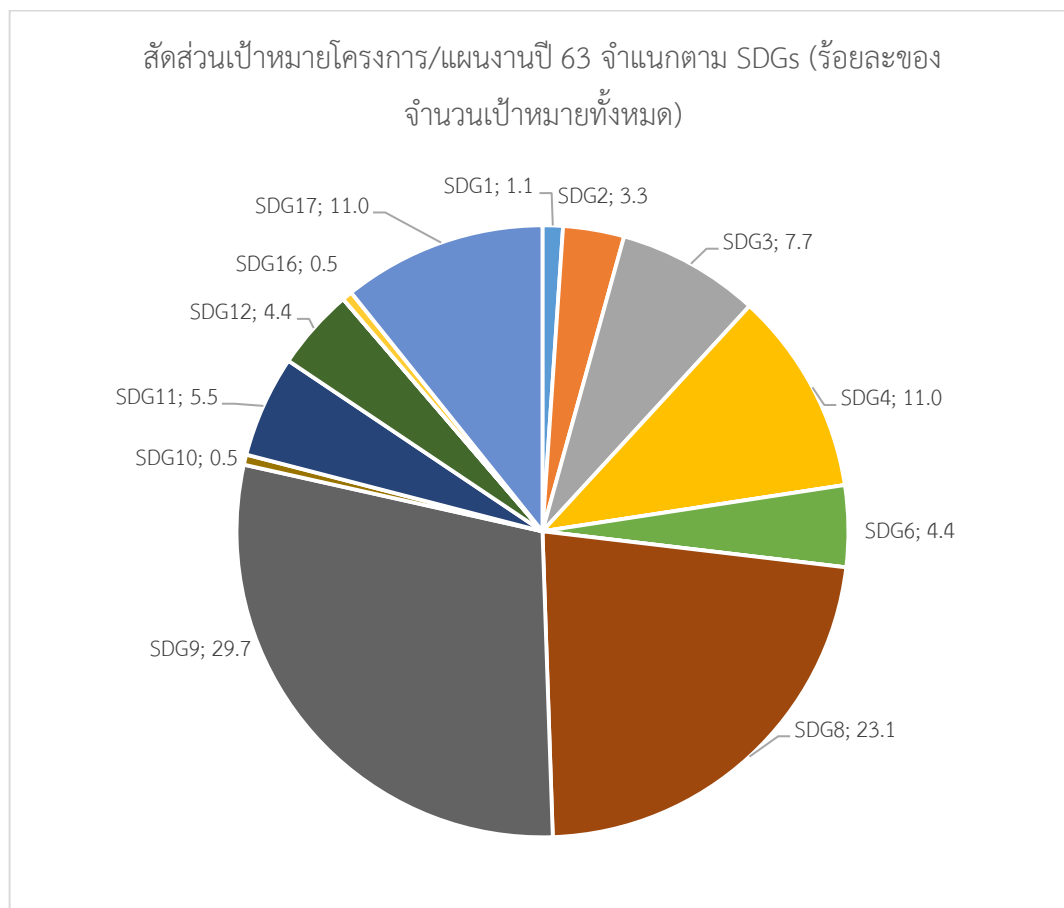
ภายใต้ Programme ทั้ง 16 Programme ในปี 2563 มีโครงการและแผนงานทั้งหมด 40 โครงการ/แผนงาน การพิจารณาความสอดคล้องกับ SDGs ในระดับของโครงการ/แผนงาน จะใช้เป้าหมายของโครงการ/แผนงานแทนการใช้ผลสัมฤทธิ์หลัก KR ทั้งนี้เพราะในระดับโครงการนั้นผลสัมฤทธิ์หลักอาจไม่สื่อถึงความมุ่ง

หมายของโครงการได้ชัดเจนเท่าเป้าหมาย เนื่องจากผลสัมฤทธิ์หลักอาจเกี่ยวกับปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดเป้าหมาย เช่น ต้องการจะลดของเสียหรือขยะ แต่ผลสัมฤทธิ์หลักคือการเปลี่ยนแปลงและบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ การพิจารณาเป้าหมายจะทำให้เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของโครงการ/แผนงานมากกว่าการพิจารณาผลสัมฤทธิ์หลัก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เป้าหมายของโครงการ/แผนงานทั้ง 40 โครงการ/แผนงาน มีทั้งหมด 91 เป้าหมาย ใน 91 เป้าหมายนี้ มีความสอดคล้องกับ SDGs ทั้งหมด 12 เป้าหมาย (ภาพที่ 2.12 และ 2.13) ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน จำนวน 1 เป้าหมาย (ร้อยละ 1.1) เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 3 เป้าหมาย (ร้อยละ 3.3) เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะที่ดี จำนวน 7 เป้าหมาย (ร้อยละ 7.7) เป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำนวน 10 เป้าหมาย (ร้อยละ 11) เป้าหมายที่ 6 น้ำและสุขอนามัย จำนวน 4 เป้าหมาย (ร้อยละ 4.4) เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า จำนวน 21 เป้าหมาย (ร้อยละ 23.1) เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม จำนวน 27 เป้าหมาย (ร้อยละ 29.7) เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 0.5 เป้าหมาย (ร้อยละ 0.5) เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน จำนวน 5 เป้าหมาย (ร้อยละ 5.5) เป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน จำนวน 4 เป้าหมาย (ร้อยละ 4.4) เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ความเป็นธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง จำนวน 0.5 เป้าหมาย (ร้อยละ 0.5) และเป้าหมายที่ 17 หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนา จำนวน 10 เป้าหมาย (ร้อยละ 11) ตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 7 และ 8 ตามลำดับ

ภาพที่ 2.12 จำนวนเป้าหมายของแผนงาน/โครงการจำแนกตาม SDGs

ภาพที่ 2.13 สัดส่วนเป้าหมายของโครงการ/แผนงานจำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

หากพิจารณาจำแนกเป้าหมายของแผนงาน/โครงการปี 63 ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าเป้าหมายจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 58.8 กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.1 กลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11 กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 8.8 กลุ่มเป้าหมายด้านสันติภาพ (เป้าหมายที่ 16) มีสัดส่วนคิดเป็น ร้อยละ 0.5 เท่านั้น

2.3.2.4. ข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับแผน ววน.

ข้อสังเกตที่ชัดเจนประการหนึ่งคือ แผน ววน. มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรมมากที่สุด ซึ่งไม่น่าแปลกใจ เนื่องจากแผน ววน. คือแผนที่ว่าด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ตอบโจทย์สังคมและประเทศชาติมากขึ้น ทำให้การใช้งบประมาณด้านการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและยุทธศาสตร์มากขึ้น

ทว่าแผน ววน. ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นของเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศสภาพ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมาย 14 ชีวิตใต้น้ำ (ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และมหาสมุทร) เป้าหมายที่ 15 ชีวิตบนบก (ระบบนิเวศและทรัพยากรบนบก) และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 7 การเข้าถึงพลังงานที่สะอาดและจ่ายได้ และเป้าหมายที่ 16 เรื่องสันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็งเพียงเล็กน้อย

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผน ววน. จะอยู่ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้

บทที่ 3

ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่าย

หนึ่งในภารกิจสำคัญของโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) นั้นคือการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อความร่วมมือทางวิชาการและการเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทนี้แบ่งออกเป็น 7 หัวข้อ ประกอบด้วย **3.1** ความเป็นผู้นำในการจัดตั้ง Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ในประเทศไทย **3.2** ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สช.) ในการพัฒนา National SDGs Indicators และให้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs ต่อสำนักงานสถิติจังหวัด **3.3** ความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในการผนวก SDGs เข้าไปในกระบวนการทำงานของ Performance Auditor **3.4** ความร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ **3.5** ความร่วมมือกับองค์กร Gruppo Jobel ประเทศอิตาลี **3.6** โครงการ SDG Media ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกลุ่ม Happy Hub ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ **3.7** โครงการปฏิบัติการสร้างการรับรู้ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ ร่วมกับ สำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และ **3.8** ความร่วมมือด้านอื่น ๆ

3.1 ความเป็นผู้นำการจัดตั้ง Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ประเทศไทย

3.1.1 Sustainable Development Solutions Network (SDSN)

Sustainable Development Solutions Network (SDSN) เป็นเครือข่ายความรู้ด้านการพัฒนา ระดับโลกเพื่อหาทางออกให้กับความท้าทายที่ขัดขวางหนทางสู่ความยั่งยืน ทำงานร่วมกับองค์การสหประชาชาติอย่างใกล้ชิด ก่อตั้งโดย ศาสตราจารย์เจฟฟรีย์ แซคส์ (Jeffrey Sachs) แห่ง Earth Institute, Columbia University สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ ค.ศ. 2012 หลังจากการประชุม UN Conference on Sustainable Development (Earth Summit: Rio+ 20) ในปี 2012 จนกระทั่งปัจจุบัน คณะกรรมการกำกับทิศทางถูกตั้งอยู่ในรูปของสภาผู้นำ (Leadership Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับโลกจำนวน 125 คนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และภาครัฐ¹ SDSN มีสำนักงานเลขาธิการ ใน New York, Paris และ New Delhi นอกจากนี้ SDSN ยังส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายเชิงประเด็น (Thematic Networks) เพื่อหาทางออกในประเด็นบางประเด็นเป็นการเฉพาะ และเครือข่ายเชิงพื้นที่ในระดับชาติและ

---

¹ <http://unsdsn.org/about-us/leadership-council/>

ภูมิภาค (National and Regional SDSNs) เพื่อหาทางออกในระดับพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันอีกด้วย SDSN ยังเปิดรับสมาชิกในระดับสถาบันด้วย ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย 800 แห่งทั่วโลกเป็นสมาชิก

ภารกิจหลักของ SDSN² คือการสร้างเครือข่ายความรู้ในระดับโลกเพื่อระดมความเชี่ยวชาญทางวิชาการและทางเทคนิค และทรัพยากรอื่น ๆ (mobilization of expertise and resources) มาเพื่อร่วมกันเรียนรู้หาทางออกอย่างบูรณาการ และนำเสนอเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืนเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อตกลงปารีสว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Paris Agreement) SDSN ในระดับโลกดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ:

1. **Policy Analysis and Implementation Tools** - SDSN ทำงานร่วมกับเครือข่ายเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ในการวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลิตเครื่องมือในการนำ SDGs และ Paris Agreement ไปปฏิบัติให้เกิดผล
2. **Solutions Network** - กระตุ้นให้เกิดเครือข่ายทางแก้ปัญหา (Solutions Networks) ทั้งในเชิงประเด็น (Thematic Networks) และเชิงพื้นที่ (National and Regional Networks) ดังที่ได้เกริ่นไว้ข้างต้น
3. **Education for Sustainable Development** - การทำงานด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ
4. **Outreach and Mobilization** สร้างความเข้าใจวงกว้างและระดมทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

ผลงานที่ SDSN ระดับโลกได้ดำเนินการไปแล้วในแต่ละหน้าที่สามารถนำเสนอโดยสังเขปเพื่อให้เห็นภาพได้ดังนี้ สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1 (Policy Analysis and Implementation) งานหลักคือการจัดทำรายงานเกี่ยวกับโครงการ SDGs ว่าสถานการณ์และการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นอย่างไร รวมถึงวิเคราะห์นโยบายรายประเด็น ตัวอย่างสำคัญเช่น รายงาน SDG Index and Dashboard เป็นรายงานสถานะ SDGs ระดับโลกที่ถูกจับตามองมากที่สุด เป็นความร่วมมือระหว่าง SDSN และ มูลนิธิ Bertelsmann Stiftung ในเยอรมนี และอีกรายงานที่มีความสำคัญคือ World Happiness Report และ Global Happiness Policy Report ซึ่งจัดทำในนาม SDSN เป็นต้น ในส่วนของแนวทางการดำเนินการ SDSN ได้มีการจัดพิมพ์คู่มือที่เป็นแนวทางต่าง ๆ เช่น Getting Started with the Sustainable Development Goals, Roadmap for Localizing the SDGs เป็นต้น ส่วนของการวิเคราะห์เชิงนโยบายนั้นมีหลายโครงการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อความยั่งยืนในด้านต่าง ๆ เช่น โครงการ FABLE (Food Agriculture Biodiversity Land use and Energy) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง SDSN กับ International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), โครงการ DDPP (the Deep Decarbonization Pathways Project) ซึ่งเป็น

---

² <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2018/05/180627-SDSN-Overview-Formatted-MASTER.pdf>

ความร่วมมือระหว่าง SDSN กับ Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI) และโครงการ TWI2050 (The World in 2050) ประสานงานหลักโดย IIASA ภายใต้การสนับสนุนของ SDSN เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2 (Solutions Networks) นั้น ปัจจุบันมีการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ระดับชาติและระดับภูมิภาค (National and Regional SDSNs) รวมทั้งหมด 26 เครือข่าย จำแนกเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาค 10 เครือข่าย (Amazonia, Andes, Australia New Zealand & Pacific, Caribbean, Great Lakes, Mediterranean, Northern Europe, Sahel, South Asia และ Southeast Asia) และระดับประเทศ 16 เครือข่าย (Brazil, Canada, Germany, Greece, Hong Kong SAR, Indonesia, Italy, Japan, Malaysia, Nigeria, the Philippines, Russia, South Korea, Spain, Switzerland และ Turkey) สำหรับเครือข่ายเชิงประเด็นนั้น มีอยู่หลายเครือข่ายที่ดำเนินการแล้วและมีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการแต่ละเครือข่าย ตัวอย่างที่สำคัญของเครือข่ายเชิงประเด็นระดับโลกมีตัวอย่างดังนี้ เช่น Thematic Research Network on Data and Statistics for Sustainable Development (TRENDS), USA Sustainable Cities Initiative, Local Data Action Solution Initiative, Humanitarian-Development Linkages, Sustainable Agriculture and Food Systems และ SDSN Youth เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 Education for Sustainable Development เป็นเหมือนปลายทางของการสร้างองค์ความรู้จากวัตถุประสงค์ 2 ข้อแรก ที่มีการแปลงความรู้จากงานวิจัยมาเป็นเนื้อหาการเรียนการสอนให้กับเยาวชนและคนทั่วไปในรูปแบบของ SDG Academy ซึ่งเป็นรูปแบบออนไลน์ที่จัดทำเนื้อหาการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย และทำงานอย่างใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาหลักสูตร

วัตถุประสงค์ที่ 4 Outreach and Mobilization ที่มีการดำเนินแล้วเช่น International Conference on Sustainable Development (ICSD) ซึ่งเป็นการประชุมนานาชาติประจำปีว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมี SDSN และ The Earth Institute ภายใต้ Columbia University เป็นเจ้าภาพ, Low-Emissions Solutions Conference (LESC) จัดโดย SDSN, World Business Council on Sustainable Development (WBCSD) และ LCLEI – Local Governments for Sustainability อันเป็นการประชุมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมอื่น ๆ เพื่อการบรรลุสู่สังคมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และตัวอย่างสุดท้ายคือโครงการ SDG Financing Initiative ซึ่งเป็นโครงการที่ผลักดันให้การทำกรกุศล (Philanthropy) ที่เน้นการทำเพื่อบรรลุ SDGs กลายเป็นมาตรฐานของโลก เป็นต้น

3.1.2 ความสำคัญระหว่าง SDSN กับประเทศไทย

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับเครือข่าย SDSN เพียงเล็กน้อย ในปัจจุบันมีองค์กรในประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่เพียง 6 องค์กร ประกอบด้วยหน่วยงานประเภทมหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย 3 สถาบัน ประกอบด้วย ภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(NIDA), และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) หน่วยงานประเภทมูลนิธิ/ผู้ให้ทุน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมอย่างละ 1 สถาบัน ประกอบด้วย มูลนิธิมั่นพัฒนา (Thailand Sustainable Development Foundation-TSDF), Freeland, และสถาบันไทยพัฒน์ (Thaipat Institute) และปัจจุบันยังไม่มีเครือข่าย SDSN ในประเทศไทย แต่เครือข่าย SDSN ประเทศไทยมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากข้อจำกัดของการขับเคลื่อนภาครัฐ และการมี SDSN ยังจะช่วยเพิ่มการบูรณาการระหว่างภาคส่วนภายในประเทศและเชื่อมความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศเพื่อหาทางออกให้ปัญหาหนึ่ง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

การมีเครือข่าย SDSN ในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างไร? ความสำคัญของเครือข่าย SDSN มีความเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของโครงสร้างการบริหารการดำเนินงาน SDG ในประเทศไทย ปัจจุบันกลไกระดับชาติในการขับเคลื่อน SDG ของประเทศไทยคือ คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีสมาชิกเป็นตัวแทนจากภาครัฐทุกกระทรวง ภาคเอกชน (ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมและสหภาพการค้า) และภาควิชาการ (สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์) ภายใต้ กพย. มีคณะอนุกรรมการอีก 4 คณะ ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี นางจรี วิจิตรวาทการ เป็นประธาน (3) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน มี นายศุภวุฒิ สายเชื้อ เป็นประธาน (4) คณะอนุกรรมการว่าด้วยการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์

ข้อจำกัดของ กพย. มีหลายประการ **ประการแรก** เนื่องจากรัฐบาลภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีภารกิจเชิงนโยบายเป็นจำนวนมาก ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เป็นต้น ทำให้เคลื่อนงาน SDGs ในประเทศไทยอาจไม่ได้เคลื่อนไปเร็วนัก อย่างไรก็ตามข้อดีชุดนโยบายข้างต้นก็มีผลในเชิงการขับเคลื่อน SDGs ไปด้วยอยู่บ้างแม้จะไม่ได้มีการขับเคลื่อนด้าน SDGs โดยตรง **ประการที่สอง** โดยกลไกของ กพย. นั้นมีลักษณะรวมศูนย์ในการบริหารจัดการซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องการความเด็ดขาดในการสั่งการหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตามระบบการรวมศูนย์ในการบริหารจัดการอาจไม่เหมาะสมกับการดำเนินการเพื่อรับมือกับ 169 เป้าประสงค์ที่ต้องดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างน้อย 77 จังหวัด การดำเนินการเป้าประสงค์จำนวนมากในพื้นที่ที่หลากหลายจะเป็นไปได้มากกว่าหากระบบการบริหารจัดการมีลักษณะกระจายอำนาจ **ประการที่สาม** กลไก กพย. โดยโครงสร้างยังเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานนอกภาครัฐมีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อน SDGs ค่อนข้างน้อย กระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นความริเริ่มของหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยงานเท่านั้น เช่น คณะทำงานปลายเปิดเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Open-Ended Working Group) ริเริ่มโดยกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคม เป็นต้น **ประการที่สี่** การจัดทำรายงาน Voluntary National Review (VNR) ของประเทศไทยนั้นปัจจุบันเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมกันอย่างมาก

ในหน่วยองค์กรภาครัฐ แต่กระบวนการทบทวนนี้ยังขาดบทบาทของภาคส่วนอื่นอยู่พอสมควร ซึ่งหากเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นในกระบวนการทบทวน โดยอาจรวมกับกระบวนการจัดทำ VNR อย่างเป็นทางการ หรือจัดทำรายงานคู่ขนานก็น่าจะทำให้กระบวนการทบทวนมีส่วนร่วมและสะท้อนภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

กลไกนอกภาครัฐที่ขับเคลื่อน SDGs มีอยู่บ้างแต่การดำเนินการยังเป็นแบบแยกภาคส่วน เช่น ภาคเอกชนขนาดใหญ่มีเครือข่าย UN Global Compact Network Thailand (GCNT) ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเด็น Business and Human Rights เชื่อมโยงกับเรื่อง SDGs ภาคเอกชนขนาดกลางและขนาดเล็กยังไม่มีกลไกหลักในการขับเคลื่อน การมีส่วนร่วมในภาคนี้เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานอื่นมากกว่า เช่น งาน Thailand SDG Forum จัดโดยมูลนิธิมั่นพัฒนา กับสำนักข่าวไทยพับลิก้า หรืองานที่กระทรวงการต่างประเทศจัดร่วมกับสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (Thailand Management Association: TMA) ภาคประชาสังคมมีการทำงานร่วมกันเกี่ยวกับ SDG อย่างกระตือรือร้นในกลุ่มองค์กรที่ทำงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และเครือข่ายของคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.) ในภาคมหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยยั่งยืน (Sustainable University Network – SUN Thailand) เป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้การดำเนินการของมหาวิทยาลัยมีความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น แต่ยังไม่มีการจัดตั้งเครือข่ายนักวิชาการที่มุ่งดำเนินการเรื่อง SDG แต่อย่างใด ในด้านงานวิจัย นอกเหนือจากงานวิจัยรายประเด็นที่มีการดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ยังมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนวิจัยด้าน SDGs ผ่านโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) แม้ว่าจะมีการเชื่อมประสานกันเพื่อขอความช่วยเหลือกันในบางประเด็นและบางโอกาส แต่ปัจจุบันก็ยังขาดการบูรณาการข้ามภาคส่วนเพื่อจัดการในประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างเป็นรูปธรรม

สาเหตุที่ยังขาดการบูรณาการข้ามภาคส่วนเกิดจากการที่ไม่มีใครแน่ใจว่า บทบาทของการบูรณาการข้ามภาคส่วนนี้ควรจะเป็นบทบาทของใคร ใครมีความชอบธรรมและเหมาะสมในการดำเนินการเรื่องนี้ ในปีแรก (พ.ศ. 2559) ทุกคนรอสัญญาณจากภาครัฐ แต่เมื่อไม่มีสัญญาณที่ชัดเจนจากภาครัฐ ภายในแต่ละภาคส่วนจึงเริ่มมีการรวมตัวกัน แต่การบูรณาการกันข้ามภาคส่วนนั้นต้องการปัจจัยหนุนเสริมมากกว่าการดำเนินการภายในภาคส่วนนั้น ต้องการความชอบธรรม (Legitimacy) ในขณะเดียวกันต้องดำเนินการโดยภาคส่วนที่สามารถประสานความร่วมมือกับทุกเครือข่ายได้ด้วย ซึ่งในแง่นี้ภาควิชาการน่าจะเป็นภาคส่วนที่เหมาะสมที่สุดในการเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ให้ทำงานร่วมกัน แต่ถึงกระนั้นหน่วยงานที่มีศักยภาพเช่น สกว. นั้นมีขอบเขตงานที่จำกัดอยู่ที่การสนับสนุนงานวิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งการขับเคลื่อนการนำงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ ในแง่ของความชอบธรรมแล้วก็ยังคงอยู่สถานะเดียวกับภาคส่วนอื่น ๆ ในขณะที่ภาครัฐนั้นถึงจะมีอำนาจตามกฎหมายอย่างชอบธรรม แต่ในทางปฏิบัติมีความขัดแย้งกับภาคประชาสังคมอยู่ในพอสมควรและการแบ่งส่วนการทำงานจนขาดการบูรณาการในภาครัฐกันเองนั้นส่งผลให้ไม่สามารถบูรณาการการทำงานกันได้ในทั้งภายในภาครัฐและระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนอื่นได้ จึงอาจถือได้ว่าการบูรณาการข้ามภาคส่วนที่ปัจจุบันยังไม่เกิดขึ้นนั้นเป็นช่องว่าง (Gap) ที่มีอยู่และยังไม่มีหน่วยงานใดที่มีความชอบธรรมจะเข้ามาเติมเต็ม

การเกิดขึ้นของ SDSN ประเทศไทย แม้จะไม่ช่วยแก้ปัญหาและข้อจำกัดของกลไกหลักของประเทศ ได้ทั้งหมด แต่ก็อาจจะช่วยแก้ปัญหาและเสริมพลังในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยได้หลายประการ:

ประการแรก SDSN ประเทศไทยจะช่วยเพิ่มความชอบธรรม (Legitimacy) ให้ภาควิชาการในการใช้ประเด็นด้านความรู้ ข้อมูล และงานวิจัยในการบูรณาการข้ามภาคส่วนเพื่อจัดการกับประเด็น SDGs เนื่องจาก SDSN ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับ SDSN ระดับโลกและองค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นต้นเรื่องของ SDGs โดยตรง

ประการที่สอง การทำงานแบบ SDSN ที่เน้นการอำนวยความสะดวกให้เกิดเครือข่ายความรู้ทั้งในเชิงประเด็น (Thematic Networks) และเชิงพื้นที่ (National and Regional SDSN) เพื่อจัดการกับประเด็น SDGs ในพื้นที่นั้น ๆ จะช่วยให้การขับเคลื่อน SDGs มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจโดยอาศัยความรู้และข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อน การกระจายอำนาจและการใช้ข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อนจะช่วยให้การจัดการประเด็นที่ซับซ้อนอย่าง SDGs เป็นไปได้มากยิ่งขึ้น จะช่วยเสริมการทำงานของภาครัฐในหลายด้าน และเปิดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมให้กับภาคส่วนอื่น ๆ อีกด้วย

ประการที่สาม เครือข่าย SDSN ประเทศไทยสามารถเป็นตัวกลางในการทำหน้าที่ทบทวนการดำเนินงานของประเทศไทยอย่างมีส่วนร่วมและเป็นกลาง โดยอาจทำรายงานร่วมกับภาครัฐหรือทำรายงานคู่ขนานก็ได้

ประการที่สี่ การมีเครือข่าย SDSN ในประเทศไทยจะช่วยให้การเชื่อมโยงความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเป็นไปได้อย่างง่ายขึ้นผ่านเครือข่าย SDSN ระดับโลกและระดับภูมิภาค ซึ่งจะช่วยเสริมพลังด้านความรู้และเทคนิคในประเด็น SDGs ให้กับประเทศไทยด้วยและในขณะเดียวกัน องค์ความรู้และประสบการณ์จากประเทศไทยก็สามารถเป็นประโยชน์กับประเทศอื่นผ่านเครือข่าย SDSN นี้ได้เช่นกัน ฉะนั้น SDSN ประเทศไทยจะเป็นกลไกที่สำคัญกลไกหนึ่งในการหนุนเสริมให้การขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยของทุกภาคส่วนเป็นไปได้อย่างมีพลังอย่างบูรณาการได้มากยิ่งขึ้น

3.1.3 ที่มาของการตั้ง SDSN ประเทศไทย

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ได้เห็นความสำคัญของการจัดตั้ง SDSN ประเทศไทย และได้พยายามทาบทามหน่วยงานทางวิชาการหลายหน่วยมาเพื่อเป็นเจ้าภาพในการรับเป็นคณะทำงานเลขาธิการของ SDSN ประเทศไทย เริ่มจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดร่วมของโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) เนื่องจากเห็นว่า สกว. มีเครือข่ายนักวิชาการที่ทำประเด็นด้านนโยบายอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม สกว. เห็นว่าภารกิจของเครือข่าย SDSN ที่สอดคล้องกับ สกว. คือภารกิจด้านการวิจัย จึงยินดีสนับสนุนให้โครงการ SDG Move ทำงานและพร้อมให้การสนับสนุนด้านงานวิจัยและนวัตกรรม และการใช้ความรู้จากการวิจัยในการขับเคลื่อน SDGs ในทุกระดับ และมีข้อเสนอให้ SDG Move เป็นแกนกลางในการเป็นหน่วย SDSN โดย

ทำงานในฐานะหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกิจกรรมที่นอกเหนือจากการขับเคลื่อนงานวิจัยที่ SDG Move ดำเนินการนั้น อาจมาจากการสนับสนุนหรือ การร่วมทุนจากหน่วยงานอื่น ๆ

การค้นหาคณะทำงานเจ้าภาพยังคงดำเนินต่อไป โดยกรมองค์การระหว่างประเทศพยายามติดต่อหลายสถาบันหรือเครือข่ายของสถาบันการศึกษา เช่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยยั่งยืน (Sustainable Universities Network) เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าเครือข่ายมีความตั้งใจแต่ก็ติดที่ขาดสถานะความเป็นนิติบุคคล จนสุดท้ายสถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา นั้นมีความสนใจจึงได้เป็นเจ้าภาพประสานงานให้หน่วยงานจำนวนมากที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมกันเพื่อหาวิธีการในการทำให้เกิด SDSN ประเทศไทยให้ได้

การประชุมครั้งแรกเกิดขึ้นในวันอังคารที่ 18 กันยายน 2561 ณ ห้องประชุมกรมองค์การระหว่างประเทศ ในการประชุมนี้สถาบันคลังสมองของชาติได้มีการประสานงานผู้เข้าร่วมเป็นระดับผู้บริหารระดับสูงขององค์กรภาควิชาการและประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง และผู้แทน เช่น สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิเพื่อคนไทย เครือข่ายมหาวิทยาลัยยั่งยืน UN Global Compact Network Thailand สถาบันคลังสมองของชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ผู้แทนมูลนิธิมันพัฒนา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้แทนจากกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น

การประชุมดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า SDSN ประเทศไทยจะทำหน้าที่ในการระดมความเชี่ยวชาญและทรัพยากรเพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีโครงสร้างในการทำงานแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. คณะกรรมการขับเคลื่อน (Leadership Council): ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งหมดที่มาเข้าร่วมในการประชุมครั้งที่ 1 และหน่วยงานอีกบางส่วนที่มีการเสนอเพิ่มเติม ทำหน้าที่ในการกำหนดทิศทางและสนับสนุนการทำงานของ SDSN ประเทศไทย
2. องค์กรเครือข่าย (Networks) ประกอบด้วยองค์กรที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายด้านความรู้ในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ต่อไปในอนาคต รวมถึงองค์กรที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ในประเทศไทย
3. คณะทำงาน (Secretariat team) ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการปฏิบัติการภารกิจวันต่อวันของ SDSN ประเทศไทยให้เกิดผล ซึ่งในส่วนนี้ที่ประชุมตกลงให้ทีม SDG Move ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานเลขาธิการตั้งต้นเพื่อให้งานของ SDSN ขับเคลื่อนไปได้

ที่ประชุมยังให้ความเห็นว่า Solution Networks ควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายเชิงประเด็น (Thematic Network) เรื่องเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) ภาครธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Business and Human Rights) และประเด็นเชิงระบบข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับ SDGs (SDG Data System) และเครือข่ายเชิงพื้นที่

(Area-based Network) ซึ่งมีการเสนอพื้นที่จังหวัดน่าน ให้เป็นพื้นที่นำร่อง นอกจากนี้ SDSN ประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจเรื่อง SDGs ในสังคมไทยด้วยโดยอาจทำงานกับสื่อและภาคธุรกิจ (SDG Literacy)

3.1.4 การดำเนินงานต่อไปโดยโครงการวิจัย SDG Move

SDG Move มีแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดตั้ง SDSN Thailand ดังต่อไปนี้

1. ให้คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมัครเป็นสมาชิกของ SDSN Global
2. รวบรวมข้อเสนอเกี่ยวกับการดำเนินงาน SDSN Thailand และเชิญประชุมคณะทำงานรวมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อไป
3. ประสานงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ SDSN ในประเทศต่าง ๆ
4. ประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง SDSN Thailand ต่อไป

แม้ว่าในขณะนี้ การจัดตั้งศูนย์ SDSN ประจำประเทศไทย ยังอยู่ในช่วงการดำเนินการ ทาง SDG Move ได้ใช้หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็น ระหว่างการประชุม การสัมมนาวิชาการ และการพบปะทางวิชาการ ในการส่งเสริมให้หลากหลายมหาวิทยาลัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของ SDSN และเข้าร่วมเป็นสมาชิกหลังจากที่ SDSN ประจำประเทศไทยได้ถูกก่อตั้งแล้ว ภายหลังจากการประชุม SDG Forum ซึ่งจัดโดยโครงการวิจัยฯ นักวิชาการจากหลายมหาวิทยาลัยต่างให้ความสนใจในการเข้าร่วม SDSN โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัย มหาสารคาม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3.2 ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการพัฒนา National SDGs Indicators

3.2.1 ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เป็นหน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งในการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของอนุกรรมการชุดที่ 3 คือ อนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเจ้าภาพในการจัดทำตัวชี้วัด SDGs ในประเทศไทย ซึ่งโครงการประสานงานฯ มีความสัมพันธ์อันดีกับสำนักสถิติวางแผน ที่รับผิดชอบการจัดทำ SDGs เสมอมาเนื่องจากพบกันในการประชุมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

หน้าที่ในการจัดทำตัวชี้วัด SDGs ในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือการจัดทำตัวชี้วัดระดับโลก (Global Indicators) ของประเทศไทย เพื่อใช้ในการรายงานความก้าวหน้าของ SDGs ผ่านกลไกด้านสถิติขององค์การสหประชาชาติ และผ่านการรายงานอิสระระดับชาติ (Voluntary National Review: รายงาน VNR) ที่ประเทศไทยสามารถสมัครเพื่อนำเสนอในการประชุมระดับสูงทางการเมืองว่าด้วย

การพัฒนาที่ยั่งยืน (High-Level Political Forum on Sustainable Development: HLPF) ส่วนที่สองคือ การจัดทำ National SDGs indicator ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการนำ SDGs ไปผนวกกับแผนและนโยบายของประเทศ (Mainstreaming SDGs) สสช. ได้ถูกมอบหมายจากที่ประชุมอนุกรรมการชุดที่ 3 ให้ดำเนินการการจัดทำ National SDGs Indicator คือ การตรวจสอบตัวชี้วัดระดับชาติว่ามีข้อมูลหรือไม่ มีข้อมูลใดในประเทศที่เป็นตัวแทน (Proxy) ได้หรือไม่ และจะมีตัวชี้วัดเพิ่มเติม (Additional Indicators) ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยหรือไม่ ตัวชี้วัด National SDG indicators เหล่านี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานะความยั่งยืนของประเทศตามกรอบ SDGs และบางส่วนจะถูกส่งต่อไปยังระดับจังหวัดเพื่อเก็บข้อมูลของจังหวัดมารวมเป็นข้อมูลระดับประเทศต่อไป

ในการนี้ทาง สสช. ได้ทำการประสานงานกับโครงการฯ เพื่อขอคำปรึกษาและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำ National SDGs Indicators ซึ่งทางโครงการฯ ได้ตอบรับทาง สสช. เพราะเห็นว่าการจัดทำ National SDGs Indicator มีความสำคัญ และจะเป็นโอกาสที่สำคัญในการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้จากรายงานวิจัยสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ ที่ได้ดำเนินการไปในระยะที่ 1

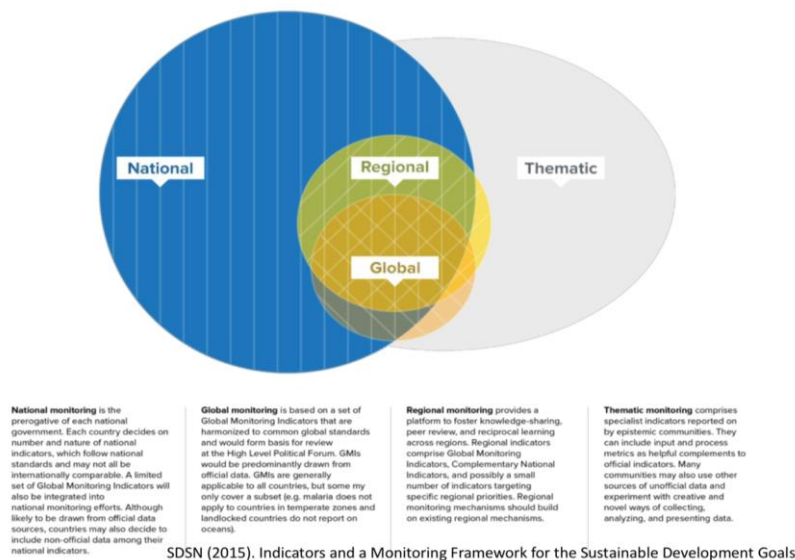
3.2.2 แนวคิดในการดำเนินการ

แนวคิดในการดำเนินการจัดทำ National SDGs Indicators มี 3 องค์ประกอบ ประการแรกคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดกับเป้าประสงค์ (Targets) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด (Indicator) ในระดับต่าง ๆ ประการที่สอง การดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักการใหญ่ของ SDGs ประการที่สาม คือ กรอบในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ (National Indicator Framework)

ประการแรก ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดกับเป้าประสงค์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดในระดับต่าง ๆ นั้นมีหลักคิดคือ ตัวชี้วัดของ SDGs ระดับโลกนั้น มิใช่ตัวชี้วัดชุดเดียวสำหรับ SDGs แต่เป็นเพียงตัวชี้วัดที่ถูกออกแบบขึ้นเพื่อประเมินความก้าวหน้าของ SDGs ในภาพรวมของโลก ฉะนั้น ตัวชี้วัดระดับโลกจะมีจำนวนไม่มาก และมักจะเป็นตัวชี้วัดที่เป็นสาระสำคัญที่สุดของเป้าประสงค์นั้น ๆ ที่แต่ละประเทศน่าจะเกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลได้ การให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดระดับโลกจึงเป็นเรื่องจำเป็นต่อการรายงานความก้าวหน้าระดับโลก

หากมองในภาพใหญ่ของข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับ SDGs จะสามารถแสดงได้ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 3.1 แผนภาพดังกล่าวผลิตขึ้นโดย Sustainable Development Solution Network (SDSN 2015) แสดงให้เห็นว่า ตัวชี้วัดระดับโลกนั้นจริง ๆ เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนเดียวของตัวชี้วัด SDGs ตัวชี้วัดในระดับภูมิภาค และระดับชาติ จะมีความกว้างขวางกว่าระดับโลกเนื่องจากในบริบทของระดับชาติและระดับโลกนั้นมีความแตกต่างหลากหลายมากกว่า ประกอบกับในประเทศนั้น ๆ อาจมีตัวชี้วัดที่มีการเก็บข้อมูลเอาไว้อยู่แล้วที่ใช้ประโยชน์ได้ ก็สามารถติดตามและทบทวนสถานะ SDGs ได้เหมือนกัน ตัวชี้วัดระดับโลกอาจมีส่วนที่ซ้อนทับ

กับตัวชี้วัดเชิงประเด็น (Thematic indicators) ด้วย ซึ่งตัวชี้วัดระดับโลกอาจมีเพียงบางประเด็น ในขณะที่ตัวชี้วัดเชิงประเด็นจะลงลึกในรายละเอียดทำให้มีตัวชี้วัดมากกว่าตัวชี้วัดระดับโลกมาก

ภาพที่ 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด SDGs ในระดับต่าง ๆ

ที่มา: Sustainable Development Solutions Network (2015)³

ตัวชี้วัด SDGs ไม่สามารถแยกขาดจากเป้าประสงค์ (Targets) ของ SDGs ได้ และการบรรลุตัวชี้วัดอาจไม่นำไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ก็ได้ เป้าประสงค์ทำหน้าที่อธิบายให้เห็นจุดหมายของการพัฒนาตามกรอบ SDGs ตัวชี้วัด (Indicator) ทำหน้าที่ชี้วัดเพื่อติดตามสถานะและความก้าวหน้า ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าตัวชี้วัดนั้นถูกพัฒนาอยู่บนฐานของเป้าประสงค์ แต่เนื่องจากตัวชี้วัดระดับโลกนั้นดัดเอาเพียงตัวชี้วัดที่สะท้อนบางมิติที่สำคัญของเป้าประสงค์ออกมา ฉะนั้นการพยายามมุ่งบรรลุตัวชี้วัดอย่างเดียวอาจไม่ทำให้บรรลุเป้าประสงค์ได้ เพราะบางเป้าประสงค์นั้นระบุเอาไว้หลายมิติแต่ตัวชี้วัดสะท้อนเพียงบางมิติเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น เป้าประสงค์ 7.1 เกี่ยวกับการเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่สะอาด เชื่อถือได้และจ่ายได้ ตัวชี้วัดระดับโลกมี 2 ตัว คือ อัตราการเข้าถึงไฟฟ้าต่อประชากร และอัตราการเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ต่อประชากร ซึ่ง 2 ตัวนี้สะท้อนถึง “การเข้าถึง” ซึ่งสะท้อน “ความจ่ายได้” ของพลังงานสมัยใหม่ แต่ไม่ได้สะท้อนมิติของความเชื่อถือได้ ฉะนั้นแม้ว่าเราจะบรรลุ 2 ตัวชี้วัดนี้ แต่ก็อาจจะไม่บรรลุเป้าประสงค์ได้ครบทุกมิติ

ยิ่งในบริบทของการพัฒนาตัวชี้วัดระดับชาติแล้ว การเข้าใจว่า เป้าประสงค์ระดับชาติ (National Targets) เป็นอย่างไร มีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นหลักในการบอกว่า ตัวชี้วัดใดควรถูกเพิ่มเข้ามาเป็น additional indicators เป้าประสงค์ระดับชาตินั้นมิใช่การเพิ่มเติมเป้าประสงค์อะไรก็ได้เข้าไปในเป้าประสงค์ SDGs ระดับโลก แต่เป็นการพิจารณาว่าเป้าประสงค์นั้น ๆ สอดคล้องกับบริบทของประเทศหรือไม่ และ/หรือ มิติใดในเป้าประสงค์ระดับโลกที่ประเทศให้ความสนใจและอาจจะเพิ่มภาพที่อยากเห็นเข้าไปให้กลายเป็น

³ Sustainable Development Solutions Network. 2015a. “Indicators and a Monitoring Framework,” June, 1–233.

เป้าประสงค์ระดับชาติ จากรายละเอียดดังกล่าว ผู้ออกแบบตัวชี้วัดระดับชาติจะแนวทางในการไปหาหรือพัฒนาตัวชี้วัดระดับชาติต่อไป

ประการที่สอง การดำเนินการตามหลักการใหญ่ของ SDGs ไม่ควรถูกละเลยในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ หนึ่งในหลักการใหญ่ของ SDGs คือหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) ซึ่งมีสาระสำคัญคือการทำให้คนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ที่มีถูกทิ้งไว้ข้างหลังได้ประโยชน์จากการพัฒนาด้วย นโยบายที่มีต่อกระบวนการขับเคลื่อน SDGs ก็คือ การดำเนินการขับเคลื่อน SDGs ควรจะต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมให้กลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการขับเคลื่อนด้วย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเรื่องสถิตินั้นมักเป็นเรื่องทางเทคนิค คนที่มีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่มักจะเป็นเจ้าหน้าที่ด้านสถิติที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ โจทย์ที่สำคัญของกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมกับกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติได้

ทางออกประการหนึ่งที่โครงการประสานงานฯ เสนอต่อ สสช. คือการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่นนอกเหนือจากเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนร่วมกับกระบวนการในการกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) ซึ่งเป้าประสงค์ระดับชาตินี้เองจะเป็นตัวชี้้นำการกำหนดตัวชี้วัดระดับชาติ (National Indicators) เหตุผลคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีส่วนร่วมได้มากกว่าในส่วนของการกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติเพราะกระบวนการดังกล่าวเป็นการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นร่วมกับกำหนดภาพอนาคตที่อยากเห็นผ่านการช่วยกันจัดความสำคัญของมิติภายในเป้าประสงค์ ซึ่งกระบวนการนี้ผู้เข้าร่วมสามารถใช้ประสบการณ์และความรู้จากการทำงานของเขาให้ความเห็นได้ ส่วนการเพิกถอนตัวชี้วัดระดับชาติก็ยังคงปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ดูแลด้านสถิติและผู้เชี่ยวชาญต่อไป

องค์ประกอบประการที่สามของการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ คือ **กรอบในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติ (National Indicator Framework)** กรอบดังกล่าวคือขั้นตอนในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติที่ทางสหประชาชาติได้เสนอเอาไว้ กรอบดังกล่าวแบ่งขั้นตอนการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. **การจัดทำชุดตัวชี้วัด (Indicator Set)** ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับประเด็นต่าง ๆ ของเป้าประสงค์
2. **การจัดทำกรอบในการวัด (Measurement framework)** คือการจัดทำมาตรฐาน กรอบแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัย แหล่งข้อมูล และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ metadata ของตัวชี้วัด
3. **กลไกเชิงสถาบันในการพัฒนาและนำไปปรับใช้ (Institutional framework)** คือ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบสำหรับการเก็บ ประมวลผล กระจายรายงาน และใช้ข้อมูล กำหนดว่าภาคส่วนควรเกี่ยวข้องบ้างในขั้นตอนใด กำหนดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานของข้อมูล และกำหนดกรอบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรอบในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติข้างต้นมีความสำคัญต่อกระบวนการวางแผนการจัดทำตัวชี้วัดมาก เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยจัดลำดับความคิดและขั้นตอนการทำงานของทุกคนที่เข้าร่วม

กระบวนการให้เน้นไปที่จุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการก่อนที่จะขยับไปอีกจุดหนึ่ง หากขาดกระบวนการเหล่านี้ ขั้นตอนอาจขาดประสิทธิภาพ หยุดชะงักหรือไปได้ช้า เช่น ระหว่างที่จัดทำชุดตัวชี้วัดอยู่กลับไปตั้งคำถามต่อนิยามคืออะไร หรือใครจะเป็นคนรับผิดชอบการเก็บ ซึ่งทั้งสองคำถามนี้เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งคือการจัดทำกรอบตัวชี้วัดและพัฒนากลไกเชิงสถาบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนาเช่นกัน และต้องอาศัยอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าเจ้าหน้าที่สถิติในองค์กรแน่นอน

ในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติในครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะบรรลุขั้นตอนที่ 1 คือ การจัดทำชุดตัวชี้วัด (Indicator Set) เท่านั้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ ร่างของเป้าประสงค์ระดับชาติ (Draft National Targets) และร่างของตัวชี้วัดระดับชาติ (Draft National Indicator Set) ซึ่งร่างของเป้าประสงค์จะต้องนำไปหารือกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และร่างของตัวชี้วัดระดับชาติจะต้องส่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาและยอมรับ หลังจากนั้นจึงนำร่างทั้ง 2 ร่างส่งเข้าอนุมัติในคณะกรรมการที่ 1 และ 3 ก่อนนำเข้าสู่ที่ประชุม กพย. ต่อไป

3.2.3 ขั้นตอนในการดำเนินการกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target)

จากหลักการข้างต้น โครงการประสานงานฯ จึงเสนอว่า สสช. ควรจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างน้อย 3 ครั้งมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ชุดตัวชี้วัดระดับชาติ (National Indicator set) นั้นมีส่วนร่วม โดยทางโครงการฯ ได้ให้การสนับสนุนต่อ สสช. อย่างดีซึ่งได้จัดการประชุมอย่างเป็นทางการรวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง โดยแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมและวัตถุประสงค์ตามตาราง 3.1

ตาราง 3.1 กำหนดการ การกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ

ครั้งที่	ผู้เข้าร่วม	วัตถุประสงค์
1 (วันที่ 3 ถึง 4 ก.ย. 2561)	หน่วยงานภาครัฐ	- กำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) จากมุมมองหน่วยงานภาครัฐ ผนวกแผนระดับชาติและระดับหน่วยงานเข้าไปในเป้าประสงค์
2 (วันที่ 21 พ.ย. 2561)	ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ	- เปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาสังคมและภาควิชาการเข้าร่วมเพื่อกำหนดเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) จากมุมมองของภาคประชาสังคมและวิชาการ คาดหวังว่าประเด็นการพัฒนาและปัญหาสังคมบางประเด็นหรือกลุ่มเปราะบางทางกลุ่มอาจถูกเสนอให้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในบริบทประเทศไทย

ครั้งที่	ผู้เข้าร่วม	วัตถุประสงค์
3 (วันที่ 11 ก.พ. 2562)	หน่วยงานภาครัฐ	- เป็นเวทีให้หน่วยงานภาครัฐได้พิจารณาข้อเสนอจากภาคประชาสังคมและภาควิชาการและสรุปเป้าประสงค์ระดับชาติ (National Target) ชัดสุดท้าย - ระดมตัวชี้วัดที่จะสะท้อนเป้าประสงค์ระดับชาติเป็นชุดตัวชี้วัด
4 (วันที่ 26 ก.ค. 2562)	หน่วยงานภาครัฐ	- เป็นเวทีที่จัดขึ้นหลังจากที่ สสช. ได้รวบรวมข้อมูลทั้งการปรับเป้าประสงค์และตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับประเทศไทย และการตัวชี้วัดที่เสนอขึ้นมาใหม่จากการประชุมทั้งสามครั้ง - เพื่อให้หน่วยงานเจ้าภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแต่ละเป้าประสงค์ รองรับการเพิ่มเติม และ/หรือ การเปลี่ยนแปลงของเป้าประสงค์และตัวชี้วัด

ภาพที่ 3.2 ทีม SDG Move ร่วมวางแผนภาพรวมของการประชุมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการภายในการประชุมครั้งที่ 4

ในการนี้โครงการ ฯ มีบทบาทในการร่วมวางแผนภาพรวมของการประชุมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการภายในการประชุมแต่ละครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติให้ความสะดวก นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

2 โดยประสานงานผ่านทางเครือข่ายภาคประชาสังคมที่สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป (European Union) อีกด้วย

หลังจากกระบวนการประชุมครั้งที่ 4 เสร็จสิ้นลง คณะทำงาน สสช. ได้รวบรวมเอาตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ที่ได้รับการรับรองมาทำรายงานเพื่อส่งต่อไปยังกระทรวงเจ้าภาพในแต่ละเป้าหมาย เมื่อได้ผลตอบรับจากแต่ละกระทรวงแล้ว สสช. จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการ (คอก.) การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อดำเนินการในลำดับต่อไป ในส่วนตัวชี้วัดที่ยังไม่ได้รับรองในปีนี้จะนำไปใช้ในการพิจารณาเป้าประสงค์ระดับชาติในปีต่อ ๆ ไป

3.2.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs ต่อสำนักงานสถิติจังหวัด

เพื่อให้เจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติจังหวัดทุกจังหวัดมีความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และสามารถเก็บข้อมูลตัวชี้วัดทั้งระดับจังหวัดและระดับชาติได้ สสช. กลางจึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ โครงการฯ ช่วยเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และ SDGs 4 ครั้งในสี่ภาคทั่วประเทศตามตาราง 3.2

ตาราง 3.2 กำหนดการ การให้ความรู้เกี่ยวกับ SDGs ต่อสำนักงานสถิติจังหวัด

วันที่	จังหวัดที่จัด (ภาค)
วันที่ 21 ก.พ. 2562	สุโขทัย (ภาคเหนือ)
วันที่ 28 ก.พ. 2562	มหาสารคาม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
วันที่ 7 มี.ค. 2562	นครศรีธรรมราช (ภาคใต้)
วันที่ 14 มี.ค. 2562	ชลบุรี (ภาคกลาง)

3.3 ความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในการผนวก SDGs เข้าไปในกระบวนการทำงานของ Performance Auditor

3.3.1 ความเป็นมา

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นองค์กรกำกับดูแลกิจการที่สำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้งบประมาณของหน่วยงานที่ใช้งบประมาณของรัฐ ว่าใช้งบประมาณตามอำนาจหน้าที่หรือไม่ จัดทำบัญชีอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และใช้งบประมาณของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่เสนอขอมาหรือไม่

สำนักงานการต่างประเทศ ของ สตง. ติดต่อประสานงานกับโครงการประสานงานฯ ครั้งแรกในช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 โดยมีความประสงค์ที่จะให้โครงการประสานงานฯ ช่วยอบรมให้ความรู้เรื่อง SDGs กับผู้ตรวจในส่วนของ Performance auditor ที่ทำหน้าที่ในการตรวจว่าการใช้งบประมาณของรัฐมีประสิทธิภาพหรือไม่และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานผู้ใช้งบประมาณเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ หลังจากนั้น

ทาง สตง. เห็นศักยภาพที่จะมีความร่วมมือกัน จึงติดต่อมาอีกครั้งในช่วงกลางปี พ.ศ.2561 ซึ่งอยู่ในระยะที่ 2 ของโครงการพหุติ เพื่อหารือเกี่ยวกับความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ที่มาที่ไปของความสนใจของ สตง. ต่อ SDGs นั้นมาจากแนวโน้มในระดับโลกที่มีการนำ SDGs เข้ามาเป็นส่วนสำคัญของการตรวจเงินแผ่นดิน โดย Supreme Auditor Institute (SAI) ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับสากลของผู้ตรวจเงินแผ่นดินทั่วโลกได้กำหนดกรอบการดำเนินงานและมาตรฐานขึ้นมาเพื่อให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินทั่วโลก SDGs เข้าไปในการตรวจเงินแผ่นดินของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้การใช้งบประมาณแผ่นดินนั้นส่งเสริมและเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การผนวกหลักคิดของ SDGs เข้าไปในหลักการตรวจเงินแผ่นดินนั้นมีความสำคัญเนื่องจาก เดิมหลักของการตรวจเงินแผ่นดินโดยเฉพาะในส่วนของการตรวจผลการดำเนินการ (Performance audit) นั้นจะอาศัยหลัก 3E คือประหยัด (Economy) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นหลักในการตรวจ ด้วยเหตุนี้ผู้ตรวจแทบทั้งหมดจะเป็นผู้ตรวจที่มีพื้นฐานความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก อย่างไรก็ตามเมื่อมีการนำ SDGs เข้ามาผนวกในหลักของการตรวจเงินแผ่นดิน ความรู้ของผู้ตรวจและหลักการที่ สตง. ใช้ข้างต้นอาจไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะ SDGs มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเรื่องเศรษฐกิจ (Prosperity) มาก หากผู้ตรวจขาดความเข้าใจด้านสังคม (People) สิ่งแวดล้อม (Planet) สันติภาพและสิทธิมนุษยชน (Peace) และการสร้างความร่วมมือ (Partnership) อาจทำให้การตรวจนั้นเน้นเฉพาะมิติเศรษฐกิจแต่ละเลยมิติที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ได้

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ หลัก 3E อาจไม่ครอบคลุมหลักการเบื้องหลัง SDGs หลัก 3E นั้นอยู่บนพื้นฐานของความต้องการที่จะใช้เงินงบประมาณให้ได้ประโยชน์สูงสุด หลักการประหยัด (Economy) โดยสาระสำคัญคือการใช้เท่าที่จำเป็นใช้อย่างพอเหมาะ หลักการประสิทธิภาพ (Efficiency) สาระสำคัญคือการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมภาพรวมสูงที่สุด และหลักการประสิทธิผล (Effectiveness) สาระสำคัญคือ การใช้งบประมาณให้น้อยที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย หลักเหล่านี้เป็นหลักที่เหมาะสมมากกับเป้าหมายที่ต้องการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม สำหรับ SDGs นั้นนอกจากความคุ้มค่าแล้วยังต้องครอบคลุม (Inclusiveness) ด้วย และซึ่งในบางครั้งความคุ้มค่ากับความครอบคลุมอาจไม่ไปด้วยกันก็เป็นได้

ยกตัวอย่างเช่น การสร้างทางจักรยานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ใช้งบประมาณจำนวนหนึ่ง แต่โดยลักษณะของระบบการคมนาคมในกรุงเทพมหานครที่ยังไม่ได้ทำให้จักรยานสามารถใช้ได้ทั้งเมืองอย่างปลอดภัย ผู้ที่ใช้จักรยานจึงมีจำนวนน้อย (ราว 15 คันต่อวัน) หากพิจารณาตามหลัก 3E ก็จะเป็นโครงการที่ไม่คุ้มค่าเอาเสียเลยและไม่ควรจะใช้งบประมาณกับโครงการนี้อีกในปีต่อไป แต่หากเราพิจารณาในรายละเอียด 15 คันที่ใช้ต่อวันนั้นคือใคร? เราจะพบว่าใน 15 คันนั้นจะมีจำนวนหนึ่งเป็นคนที่รายได้น้อยมาก (เช่น ทำอาชีพเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย) และต้องการจะประหยัดเงินด้วยการขี่จักรยานไปทำงาน การมีทางจักรยานช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของเขาและทำให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้นได้ และถือเป็นการสร้างความครอบคลุมในการใช้งบประมาณด้านคมนาคมของรัฐ หมายความว่า คนที่ยากจนก็ได้ประโยชน์จากการใช้งบประมาณรัฐในการพัฒนาระบบคมนาคม มิใช่เพียงคนชั้นกลางขึ้นไปเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการใช้งบประมาณรัฐพัฒนา

ระบบคมนาคม (เช่น ถนน และรถไฟฟ้า) หากเรามองเพียงความคุ้มค่าระดับสังคมอย่างเดียวโดยไม่ได้อู
รายละเอียดและใช้หลักการความครอบคลุมมาพิจารณาด้วย อาจทำให้ผลจากการตรวจของ สตง. นั้นขาด
ความครอบคลุมและผิดไปจากหลักการของ SDGs

3.3.2 การดำเนินการต่อไป

ในการนี้ทางสำนักงานการต่างประเทศ สตง. ได้ไปเรียนรู้จากที่ประชุม SAI ในต่างประเทศหลายครั้งและ
ปัจจุบันประสบความสำเร็จในการผลักดันแนวคิด SDGs เข้าไปในการทำงานของ สตง. ในระดับผู้บริหาร บัดนี้
จึงต้องการสร้างความร่วมมือกับทางโครงการประสานงานฯ เพื่อทำหลักการดังกล่าวให้เกิดขึ้นจริงในทาง
ปฏิบัติ โดยมุ่งหมายให้โครงการประสานงานฯ เป็นภาคีวิชาการที่ร่วมมือกับ สตง. ในการพัฒนาหลักสูตรการ
อบรม SDGs ผู้ตรวจ พัฒนาสื่อการสอนในรูปแบบของ E-Learning และทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการ
ผลักดันให้เกิดการรับเอาหลักการที่สอดคล้อง SDGs ไปปรับใช้ในการตรวจเงินแผ่นดินต่อไป ซึ่งกำหนดการตาม
ปีงบประมาณมีตามตาราง 3.3

ตาราง 3.3 การดำเนินการขั้นต่อไปของ สตง.

ปีงบประมาณ	กิจกรรม
2562	การอบรม SDG ระดับเบื้องต้นให้แก่ผู้ตรวจ
2562 - 2563	พัฒนาสื่อการสอน E-Learning สำหรับผู้ตรวจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2564	การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อผนวก SDGs เข้าไปในแนวปฏิบัติสำหรับการ ตรวจเงินแผ่นดินของสตง.
2565	

นอกนี้ทาง สตง. ยังมีความประสงค์จะทำข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) ระหว่างหน่วยงานคือ สตง. กับ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/หรือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม (สกสว.) เพื่อความร่วมมือทางวิชาการในระยะยาวด้วย

ในเบื้องต้น สตง. อยากให้นักวิจัยจาก โครงการ SDG Move เข้าไปช่วยจัดอบรม และสร้างกิจกรรม
การเรียนรู้เพื่อให้ผู้ตรวจมีความรู้เกี่ยวกับ SDGs เดิมที สตง. ต้องการให้มีการจัดการอบรมขึ้นภายในปลายปี
2562 ทว่า การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างภายในของ สตง. ทำให้ต้องเลื่อนโครงการนี้ไปเป็นปี 2563

3.4. ความร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) เป็นหนึ่งในองค์การภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีภารกิจในการสร้างความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับ
ประชาชนเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมวิทยาศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน
นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมา อพวช. ยังอยากเป็นอีกองค์กรหนึ่งของประเทศไทยที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้
ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ด้วยการสร้างสังคมวิทยาศาสตร์ ด้วยการ

ถ่ายทอดความรู้ สร้างความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านพิพิธภัณฑ์ กิจกรรม ให้กับประชาชน

ในปีที่ผ่านมา โครงการประสานงานฯ ได้ร่วมทำงานกับองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ เพื่อผลักดันให้มีการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) มาใช้ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (STI for SDGs) โดยนักวิจัยของโครงการประสานงานฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ฐานต่อไป

1. โครงการทูตเยาวชนวิทยาศาสตร์ไทย ประจำปี 2562 หรือ Young Thai Science Ambassador (YTSA 2019) ภายใต้หัวข้อ ร่วมมือกันรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Joining Hands for the Environment and Sustainable Development) เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2562 โดยมีนิสิตและนักศึกษา 45 คน จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทยเข้าร่วม
2. งาน the 5th ASEAN Student Science Project Competition (ASPC 2019) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 โดยมีนักเรียนมัธยมจากประเทศสมาชิกอาเซียน จีน เกาหลีใต้ และสวิตเซอร์แลนด์ เข้าร่วม
3. งานมหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ประจำปี 2562 ณ อิมแพค เมืองทองธานี ในวันที่ 18 สิงหาคม 2562 เพื่อบรรยายให้กับเจ้าหน้าที่จากองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ จากประเทศสมาชิกอาเซียน

นอกจากการบรรยายแล้ว โครงการฯ ได้รับเชิญไปเป็นกรรมการงาน The 8th ASEAN Plus Three Junior Science Odyssey (APT JSO - 8) “The Role of Youth in Communicating Science for Sustainable Development Goals (SDGs) in the Regions” เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2562 ซึ่งมีนักเรียนมัธยมจากประเทศสมาชิกอาเซียน จีน เกาหลีใต้ และสวิตเซอร์แลนด์ เข้าร่วม

ภาพที่ 3.3 บรรยากาศงาน The 8th ASEAN Plus Three Junior Science Odyssey (APT JSO - 8)

โครงการประสานงานฯ และ อพวช. มีความตั้งใจที่จะร่วมกันทำงานเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยนักวิจัยของโครงการฯ ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี ได้รับเชิญให้เป็นที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และสิ่งแวดล้อม (NSM Science Media Centre)

3.5 ความร่วมมือกับองค์กร Gruppo Jobel ประเทศอิตาลี

องค์กร Gruppo Jobel – Art for Earth (Gruppo Jobel) เป็นองค์กรทางศิลปะจากกรุงโรม ประเทศอิตาลี โดย Gruppo Jobel ที่มีความต้องการในการผลักดันให้นานาประเทศทั่วโลกบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผ่านความร่วมมือด้านศิลปะ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ กับทุกภาคส่วน โดยในช่วงที่ผ่านมา Gruppo Jobel สนับสนุน SDGs ผ่านการประสานงานกับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคการศึกษา ชุมชนหลากหลายแห่งในประเทศอิตาลีและในทวีปยุโรป องค์กรของสหประชาชาติ และบริษัทระหว่างประเทศหลากหลายแห่ง

องค์กร Gruppo Jobel มีความประสงค์ที่จะจัดโครงการ SMARTalk Project เพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านการใช้ศิลปะและความคิดสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย โครงการฯ มุ่งมั่นที่จะผลิตกิจกรรมหลากหลายรายการที่เหมาะสมกับเมืองที่จะจัดงาน SMARTalk โดยใช้ความร่วมมือกับพันธมิตรในประเทศที่จัดงานและทั่วโลก

ในปี 2562 Gruppo Jobel ได้จัดงาน SMARTalk Rome ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และ SMARTalk Montréal ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา เดิมที Gruppo Jobel ได้ติดต่อและร่วมมือกับ SDG Move เพื่อที่จะจัดงาน SMARTalk Bangkok ขึ้นที่ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในเดือนตุลาคม 2562 (รูปที่ 3.3) อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการค้นหาศิลปินจากแขนงต่าง ๆ ทว่าความล่าช้าของผู้สนับสนุนด้านเงินทุน และปัญหาเชิงโครงสร้างภายในของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำให้ Gruppo Jobel และ SDG Move มีความจำเป็นต้องเลื่อนงาน SMARTalk Bangkok ไปยังปี 2563

ภาพที่ 3.4 การประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่าง SDG Move และ Gruppo Nobel

3.6 โครงการ SDG Media ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และกลุ่ม Happy Hub ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ

3.6.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

โครงการ SDG Media เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้ และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs หนุนเสริมกับความพยายามของภาครัฐที่เป็นเจ้าภาพหลัก แต่เนื่อง SDGs เป็นเรื่องที่กว้างและไม่น่าสนใจในการสื่อสาร เรื่องบางเรื่องมีความซับซ้อนและต้องการความรู้ทางเทคนิค สาเหตุดังกล่าวทำให้การสร้างการรับรู้แนวทางของ SDGs ที่ผ่านมามีข้อจำกัดอยู่มาก อย่างไรก็ตาม โครงการฯ วิทยาลัย พัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และทีม Happy Hub เห็นว่าข้อจำกัดนี้เป็นโอกาสที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ มาเพื่อตอบ โจทย์นี้ ประกอบกับทางวิทยาลัยฯ ได้รับทุนจากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติมาดำเนิน การในประเด็นนี้ ทั้ง สามภาคส่วนจึงได้ดำเนินงานร่วมกันโดยการสนับสนุนจากสำนักงานนวัตกรรมแห่ง ชาติในการจัดโครงการ SDG Media ขึ้น และในระหว่างการจัดทำโครงการได้เชิญคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เข้า มาร่วมเป็นคณะทำงานจัดงานด้วย

โครงการ SDG Media มุ่งหมายที่จะลดช่องว่างในการเข้าถึงประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้าใจ และเห็นประโยชน์จาก SDGs อีกทั้งเพิ่มจำนวนคนที่สนใจและขยายเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน จะนำมา ซึ่งพลังในการขยายความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยต่อไป

3.6.2 วัตถุประสงค์

โครงการมีวัตถุประสงค์หลักคือ

1. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา ให้ได้มีโอกาสในการร่วมกันผลิตสื่อที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เข้าถึงกลุ่มคนต่าง ๆ ได้อย่างง่าย
2. จัดเวทีเสวนา เพื่อใช้ในการขยายผล แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมได้อย่างแพร่หลาย และเกิดเครือข่ายคนที่สนใจในการพัฒนาที่ยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น
3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชิ้นงานที่ได้รับจากการประกวดสื่อ และการขยายผลจากโครงการฯ ผ่านการจัดนิทรรศการ สู่ภาคประชาชน

3.6.3 การดำเนินงาน

โครงการนี้มีระยะเวลาการดำเนินงานมิถุนายน 2561 ถึง กันยายน 2561 มีกิจกรรมแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คือการจัดประกวดสื่อ SDGs ส่วนที่ 2 คือ การจัดเสวนา และส่วนที่ 3 คือการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน

การประกวดสื่อวิถีทัศน์

การประกวดสื่อ เพื่อให้ทัน.ศ.ตามสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย รวมกลุ่มสมัครเข้าร่วมประกวด โดยอาจจะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้หรือยังไม่มีความรู้เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนก็ได้ แต่สนใจสื่อที่มีความเป็นวิชาการที่เข้าถึงง่าย สมัครเข้าร่วมผ่านช่องทางออนไลน์ของเพจเฟซบุ๊ก(Google Form) เพื่อคัดเลือกให้เข้าค่ายพัฒนาพื้นฐานความรู้จำนวน 15 ทีม โดยจะมีพื้นที่โจทย์จากเครือข่ายภาคประชาสังคม เอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพในการเล่าเรื่องต่อ หลังจากค่ายให้ส่ง Story Board พร้อมเลือกพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อคัดเลือกให้เหลือไม่เกิน 10 ทีม และให้สนับสนุนให้การลงพื้นที่ในการจัดทำสื่อ 5,000 บาท ต่อทีม จากนั้นจะมีเวลาให้ผลิตสื่อ แล้วส่งเข้าประกวดตัดสินครั้งสุดท้าย 5 ทีมตาม 5 ประเด็นของ SDGs โดยจะมีรางวัลทีมละ 10,000 บาท และใบประกาศ พร้อมกับกิจกรรมนิทรรศการ และเสวนา

การจัดเสวนา

สำหรับการจัดเสวนาจะเป็นเวทีการจัดเสวนาเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดเครือข่ายใหม่ๆ ที่สนใจเรื่องการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ทั้งในสถานการศึกษา คนทำงานจากภาคส่วนต่าง ๆ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม และบุคคลทั่วไปที่สนใจ โดยจะมีการจัดเสวนาทั้งหมด 3 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งจะประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

เสวนา รอบที่หนึ่ง หัวข้อ “รูปธรรม ของความยั่งยืน 3 ชม.

เป็นเสวนาเพื่อให้เห็นบทเรียน แนวทางการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในประเทศไทย โดยเชิญตัวแทนจากภาคนักวิชาการ และภาคประชาสังคม และคนทำงานพัฒนาในพื้นที่ ที่มีบทเรียน มีรูปธรรมความสำเร็จ ที่สามารถเล่าแนวทางในการขับเคลื่อน SDGs เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความรู้ ในเบื้องต้นที่ยังมีการนำเอากิจกรรมประกวดการจัดทำสื่อ SDGs มาร่วมด้วยโดยการให้นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนั้นมาร่วมงานเสวนา เพื่อเลือกกรณีศึกษาที่เป็นข้อมูลรูปธรรมจากการเสวนา และนำไปประเด็นไปพัฒนาสื่อเพื่อจัดส่งประกวดต่อไป

กิจกรรมครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2561 เวลา 09.00-12.30 น. ณ อาคารปิยชาติ 2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต มีผู้เข้าร่วมเป็นนักศึกษาและเยาวชนอายุระหว่าง 19-25 ปี จำนวน 75 คนจากทั่วประเทศ มีวิทยากรร่วมเสวนาจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกรินทร์ พิงประชา อาจารย์มหาวิทยาลัย และนักวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : เพื่อเล่าพื้นที่รูปธรรม จังหวัดเลย อำเภอด่านซ้าย
2. คุณพลาย ภิรมย์ นักวิจัยของ องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล(WWF) : เพื่อเล่าโมเดลการพัฒนาที่ อ.แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
3. คุณศุภกิจ นันทะวรการ ผู้จัดการฝ่ายนโยบายสาธารณะ มูลนิธินโยบายสุขภาวะ : เพื่อเล่าโมเดล กระป๋อง Go Green ที่พัฒนาสู่ความมั่นคงด้านพลังงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่
4. อาจารย์อนรรฆ พิทักษ์ธานิน นักวิจัย ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : เพื่อเล่ามิติคนจนในเมือง ที่เป็นกลุ่มคนที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง
5. น.ส.สุลักษณ์ เป็กทอง เจ้าหน้าที่ของ เครือข่ายรักษ์ปลา รักทะเล : เพื่อเล่ามิติการพัฒนาอาชีพ พร้อมกับการจัดการสิ่งแวดล้อมทางทะเลที่ช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่

เสวนา รอบที่สอง หัวข้อ “ศิลปะ...กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” 3 ชม.

จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายแนวคิด และสร้างเครือข่ายคนทำงานด้านศิลปะ นำมาเชื่อมกับแนวทางแห่งความยั่งยืน ด้วยศิลปะมีเรื่องราว และอยู่คู่กับมนุษย์ และหากมองผ่านมุมมอง ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับองค์กรที่ขับเคลื่อนขยายผล ระดับหน่วยสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่ นำมาพูดคุยแลกเปลี่ยน ให้เห็นแนวทาง ข้อจำกัด บทเรียนใหม่ ๆ ประเด็นใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ของศิลปะในฐานะที่สามารถเป็นเครื่องมือ แนวทาง ที่น่าสนใจให้กับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับคนในสังคมต่อไป

กิจกรรมครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2561 เวลา 09.30-12.00 น. ณ อาคารอเนกประสงค์ 1 ห้องคึกฤทธิ์ ปราโมช ชั้น 9 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์ มีนักศึกษา เยาวชน อาจารย์ นักวิชาการ และคนที่สนใจเข้าร่วมจำนวน 50 คน ในงานดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากคณะ

ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับเกียรติจาก ผศ.ดร.ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล มาบรรยายพิเศษเรื่อง SDGs กับภารกิจอุดมศึกษา และมีวิทยากรที่เข้าร่วมการเสวนาดังนี้

1. ศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ โปษยานนท์. อดีตปลัดกระทรวงวัฒนธรรม : “มุมมองศิลปะกับ...การพัฒนา ระดับนโยบาย”
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปวีตร มหาสารินันท์ ผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการบริหาร : “มุมมอง ศิลปะกับความ...ร่วมสมัย ของการพัฒนา”
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิกร คงคา หัวหน้าภาควิชาศิลปกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง : “มุมมองศิลปะกับ...การพัฒนาชุมชน กับคนรุ่นใหม่”

เสวนา รอบที่สาม หัวข้อ “ความยั่งยืน...ของบุคคลทั่วไป” 3 ชม.

การเสวนาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมฟังการเสวนาได้เข้าใจ แนวทางการปฏิบัติที่เกิดขึ้น ธรรมในระดับต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน โดยอาจจะใช้เป็นเครื่องมือ แนวทาง หรือ เพื่อให้ได้แนวคิด การตั้งคำถาม ที่สามารถนำไปถกเถียงให้เกิดการยกระดับความรู้ และเกิดเครือข่ายคนที่สนใจประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เน้นระดับปัจเจกบุคคล

กิจกรรมครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2561 เวลา 09.30 – 12.00 น. ณ อาคารอเนกประสงค์ 1 ห้องประกอบ หุตะสิงห์ ชั้น 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในกิจกรรมนี้มีผู้เข้าร่วมเป็นนักศึกษา เยาวชน อาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจ จำนวน 50 คน มีวิทยากรที่เข้าร่วมการเสวนาจำนวน 2 คน คือ

1. คุณ กรณิศ ตันอังสนากุล นักวิจัยอิสระ ด้านความยั่งยืนและ Co-founder ของ Rereef กิจการเพื่อสิ่งแวดล้อม : มุมมอง ความยั่งยืน...ของคนเมือง แบบซิคๆ
2. คุณโจน จันได ผู้ก่อตั้ง ไร่พันพรรณ : ความยั่งยืน ที่พึ่งตนเอง...แบบบ้าน ๆ ที่คนเมืองชื่นชอบ

3.7 โครงการปฏิบัติการสร้างการรับรู้ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

จุดประสงค์ของโครงการปฏิบัติการนี้คือการสร้างการรับรู้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค และสร้างการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการศึกษาในระดับพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาค โดยมีผู้เข้าร่วมคือผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงนักเรียนและคณาจารย์ในระดับชั้นต่าง ๆ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้ง ผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาคนั้น ๆ

ตารางที่ 3.4 ตารางสถานที่จัดการประชุมจำแนกตามพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค

สำนักงานศึกษาธิการ	วันที่	สถานที่จัดการประชุม
ภาค 10 อุดรธานี	9 สิงหาคม 2562	โรงแรมเจริญโฮเทล จ.อุดรธานี
ภาค 1 ลพบุรี	14 สิงหาคม 2562	โรงแรมอยุธยา ซิตี้พาร์ค จ.พระนครศรีอยุธยา
ภาค 9 ฉะเชิงเทรา	15 – 16 สิงหาคม 2562	โรงแรมเซ็นไรส์ ลาгуn โฮเทล แอนด์ กอล์ฟ จ.ฉะเชิงเทรา
ภาค 8 ชลบุรี	17 สิงหาคม 2562	โรงแรมบางแสน เฮอริเทจ จ.ชลบุรี
ภาค 7 ยะลา	20 สิงหาคม 2562	โรงแรมเซาท์เทิร์น วิว จ.ปัตตานี
ภาค 3 ราชบุรี	21 สิงหาคม 2562	โรงแรมเวสเทิร์น แกรนด์ จ.ราชบุรี
ภาค 17 พิษณุโลก และ ภาค 8 นครสวรรค์	22 สิงหาคม 2562	โรงแรมดิ อิมพีเรียล โฮเทล แอนด์ คอนเวนชั่น เซ็นเตอร์ จ.พิษณุโลก
ภาค 13 นครราชสีมา	23 สิงหาคม 2562	โรงแรมสีมาธานี จ.นครราชสีมา
ภาค 11 สกลนคร และ ภาค 14 อุบลราชธานี	26 – 27 สิงหาคม 2562	โรงแรมพลอย พาเลซ จ.มุกดาหาร
ภาค 15 เชียงใหม่	30 สิงหาคม 2562	โรงแรมดวงตะวัน จ.เชียงใหม่
ภาค 5 นครศรีธรรมราช	2 – 3 กันยายน 2562	โรงแรมเดอะ ทวิน โลดส์ จ.นครศรีธรรมราช
ภาค 2 ปทุมธานี	4 กันยายน 2562	โรงแรมรอยัล ซิตี้ กรุงเทพมหานคร
ภาค 12 ขอนแก่น	9 กันยายน 2562	โรงแรมบุษราคัม จ. ขอนแก่น
ภาค 16 เชียงราย	17 กันยายน 2562	โรงแรมลักษวรรณ รีสอร์ท จ.เชียงราย
ภาค 6 ภูเก็ต	18 กันยายน 2562	โรงแรมดีวาน่า พลาซ่า จ.กระบี่
ภาค 4 สมุทรสงคราม	20 กันยายน 2562	โรงแรมริเวอร์ตัน จ.สมุทรสงคราม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในโครงการ

นอกเหนือจากการบรรยายให้ความรู้เพื่อสร้างการรับรู้แล้ว ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเป็นสื่อในการสร้างความตระหนัก การเชื่อมโยง รวมไปถึงการขับเคลื่อน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การ์ดเกม

วิธีการ : วิทยากรนำกระบวนการ ‘การ์ดเกม’ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฯ สามารถเชื่อมโยงการ์ดเป้าประสงค์ต่าง ๆ กับ โจทย์ โดยใช้เหตุผลต่าง ๆ ในการเชื่อมโยง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้ทราบว่า เป้าประสงค์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงกับ เป้าหมายต่าง ๆ ได้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น : ผู้เข้าร่วมฯ ได้ทราบว่า เป้าประสงค์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายต่าง ๆ และสามารถนำความรู้เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในพื้นที่

สรุป : วิทยากรประจำกลุ่มแจกการ์ดที่แต่ละใบระบุ SDG Target เพียง 1 หัวข้อ ให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้อ่านและทำความเข้าใจ (คนละ 3-4 ใบ) และเวียนกันอ่านเพื่อให้รู้คร่าว ๆ ว่าในกลุ่มของตนเองมีการ์ดที่บรรจุ SDG Target ไตบ้าง และวิทยากรกลางเลือกโจทย์ปัญหาขึ้นมา 3 โจทย์ (ครั้งละ 1 โจทย์ รวมทั้งสิ้น 3 โจทย์) โดยแต่ละครั้ง ผู้เข้าร่วมฯ จะต้องเชื่อมโยงการ์ดที่ถืออยู่นั้นให้เข้ากับโจทย์ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะต้องเลือกการ์ดเพียง 3 ใบเท่านั้น และต้องเชื่อมโยงพร้อมอธิบายเหตุผลให้ได้ ยกตัวอย่างโจทย์ คือ

1. เมื่อน้ำอยู่
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ
3. การศึกษา

ผู้เข้าร่วมฯ ได้ฝึกทักษะการเชื่อมโยงและทักษะการให้เหตุผล โดยตระหนักว่าเป้าประสงค์แต่ละเป้าประสงค์นั้น สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายอื่น ๆ หรือมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายอื่น ๆ

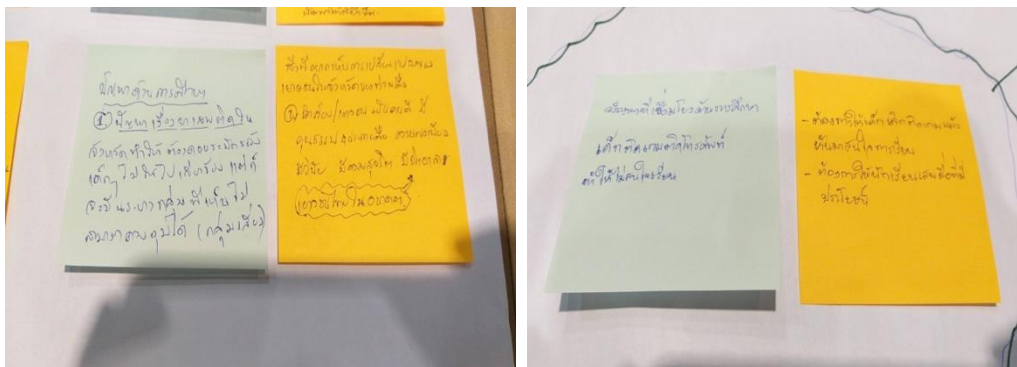
ภาพที่ 3.5 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการเล่นเกมการ์ด

กิจกรรมที่ 2 ค้นหาประเด็นปัญหาในแต่ละพื้นที่

วิธีการ : วิทยากรนำกระบวนการ โดยให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเขียนประเด็นปัญหาในพื้นที่ของตนเองลงในกระดาษ คนละ 1 ประเด็นปัญหา และระบุผลลัพธ์ที่ต้องการเห็นเมื่อแก้ปัญหาได้ (ภาพที่ 3.5)

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น : ผู้เข้าร่วมฯ ได้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงผลลัพธ์ที่ต้องการจากการแก้ปัญหานั้น ๆ

สรุป : วิทยากร ให้ ผู้เข้าร่วมฯ เลือกปัญหาของกลุ่มขึ้นมา และระบุผลลัพธ์ที่ได้เมื่อแก้ปัญหาได้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้พิจารณาหนทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเล็งเห็นผลลัพธ์ตามต้องการ

ภาพที่ 3.6 Post-It เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในแต่ละพื้นที่

กิจกรรมที่ 3 เลือกประเด็นปัญหาที่จะแก้ไข คิดกระบวนการแก้ปัญหา และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วิธีการ : วิทยากรประจำกลุ่มให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้อภิปรายปัญหาที่แต่ละคนได้ยกขึ้นมาเป็นประเด็น และให้แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาที่สำคัญออกมาเพียง 1 ปัญหา เพื่อคิดกระบวนการแก้ไข รวมทั้งระบุผู้มีส่วนได้/ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ ด้วย (ภาพที่ 3.6)

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น : ผู้เข้าร่วมฯ ได้ปัญหาที่สำคัญออกมา เพื่อคิดกระบวนการแก้ปัญหา นั้น ๆ โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะได้ ซึ่งผู้เข้าร่วมฯ ได้มองเห็นผลลัพธ์ล่วงหน้าแล้ว เพียงแต่เลือกกระบวนการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์นั้น

สรุป : วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้ร่วมกันคิดกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ผลลัพธ์เป็นตัวตั้ง และมีนักเรียน/นักศึกษา ร่วมอยู่ในกระบวนการทุกขั้นตอน และจะต้องระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และผลลัพธ์นั้น ๆ ด้วย

ภาพที่ 3.7 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการระดมความคิดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในท้องถิ่น

กิจกรรมที่ 4 ตลาดนัดความคิด

กิจกรรม : ผู้เข้าร่วมฯ แต่ละกลุ่มต้องอธิบายปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ (ภาพที่ 3.8) โดยต้องระบุผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องด้วย ให้กับผู้สนใจจากกลุ่มต่าง ๆ ได้รับฟัง เพื่อเป็นการแบ่งปันความคิดซึ่งกันและกัน โดยจะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ไม่ให้ผู้นำเสนอแต่ละครั้งนั้นเป็นคนเดิม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น : ผู้เข้าร่วมฯ ได้ฝึกฝนวิธีการนำเสนอปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และผลลัพธ์ที่จะได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน รวมทั้งแทรกเหตุผลต่าง ๆ ในขณะที่นำเสนอปัญหา ให้เหมาะสมกับบริบทที่เลือกมาทำกิจกรรม

สรุป : วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมฯ ได้คิดถึงปัญหาที่มีอยู่ว่าเกิดอะไรขึ้น และน่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง โดนที่จะต้องวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ดังประสงค์

ภาพที่ 3.8 ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติอธิบายปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์

3.8 ความร่วมมือด้านอื่น ๆ

3.8.1 พันธมิตรทางการวิจัย

1. หน่วยวิจัย Urban Futures and Policy คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศูนย์วิจัย Pro-Green คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. สาขาภูมิศาสตร์ คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. สาขาภูมิศาสตร์ คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. An Giang University ประเทศเวียดนาม และ University of Cebu - Lapu-Lapu and Mandaue ประเทศฟิลิปปินส์ ผ่านโครงการ Exploring gendered knowledge and inclusiveness in community resilience for flooding disaster. Case studies in Can Tho City (Vietnam) and Cebu City (Philippines).
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ผ่านโครงการ “Potential of Logistics in Urban Spaces for Sustainability – France –Thailand collaboration (PLUSS)” (อยู่ระหว่างการศึกษาขออนุมัติ) ร่วมกับ University of Le Havre (*Université Le Havre Normandie*) ประเทศฝรั่งเศส

3.8.2 รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้

- วิทยากรบรรยายหัวข้อ “The Introduction to Sustainability Development Goals (SDGs)” โครงการเสวนาวิชาการต่างประเทศ ครั้งที่ 2 วันศุกร์ที่ 1 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพมหานคร จัดโดย สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

- วิทยาการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย วันพฤหัสบดีที่ 14 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมพริ้นซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร จัดโดย คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.)
- เข้าร่วมออกซัมนิตรศการเพื่อแนะนำ SDGs งาน “มหกรรมโลกป่วน... ชวนเปลี่ยนการศึกษาไทย เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” วันพฤหัสบดีที่ 25 ตุลาคม 2561 ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จัดโดย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ร่วมกับ คณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย
- วิทยาการและกระบวนการดำเนินการอบรมเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับเจ้าหน้าที่จากกระทรวงศึกษาทั่วประเทศไทย เมื่อเดือนสิงหาคม ถึง เดือนกันยายน 2562
- วิทยาการและที่ปรึกษา โครงการ Young Thai For Sustainable Development Assembly (YSDA) ใน ปี พ.ศ. 2562

3.8.3 การเข้าร่วมประชุมที่สำคัญ

- เข้าร่วมประชุม “Thailand SDGs Forum 2018 #1: Localizing the SDGs (Thailand’s Sustainable Business Guide)” วันศุกร์ที่ 18 พฤษภาคม 2561 ณ โรงแรมอินเตอร์คอนติเนนตัล กรุงเทพมหานคร จัดโดย สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า ร่วมกับ มูลนิธิมันพัฒนา
- เข้าร่วมประชุม Third National Dialogue on the Urban Nexus in Thailand, “Strengthening Collaboration and Access to Financing to Support Integrated Resource Management in Thai Cities” ที่ UNESCAP เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2561 (ภาพที่ 3.8)
- เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย เป้าประสงค์ที่ 12.6 ครั้งที่ 1 ภายใต้โครงการพัฒนาระบบติดตามประเมินผล การส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทย ระยะที่ 1 วันจันทร์ที่ 25 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค กรุงเทพมหานคร จัดโดย ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC)
- เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย เป้าประสงค์ที่ 12.2 ครั้งที่ 2 บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพภายในปี 2573: ตัวชี้วัดที่ 12.2.2 การบริโภควัสดุพื้นฐานในประเทศ วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2561 ณ โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค กรุงเทพมหานคร จัดโดย ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC)
- เข้าร่วมการสัมมนา “Sustainable Development Symposium 2018 Bangkok: Circular Economy” วันจันทร์ที่ 9 กรกฎาคม 2561 ณ โรงแรมพลาซ่า แอทธินี กรุงเทพมหานคร จัดโดย บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

- เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ “PBIC Lecture Services Workshop on ‘Indigenous Practices for Sustainable Social Development’” วันอังคารที่ 25 กันยายน 2561 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ จัดโดย วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์
- เข้าร่วมสัมมนา “Sustainable Brands Bangkok (SB 2018): Redesigning The Good Life” วันศุกร์ที่ 12 – วันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม 2561 ณ ฟิฟิธธ์พลาซ่ากาดไทย บางกะเจ้า จัดโดย บริษัท ไทยคุน-แบรด์เอจ จำกัด
- เข้าร่วมการประชุมวิชาการนานาชาติ “Bangkok Forum 2018: บูรณาการความรู้เพื่อความยั่งยืนทางสังคม” วันพุธที่ 24 ตุลาคม 2561 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ มูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษาขั้นสูง
- เข้าร่วมประชุม ในฐานะผู้ร่วมอภิปราย งาน Eighth Regional Workshop on Integrated Resource Management in Asian Cities: the Urban Nexus เมื่อวันที่ 14 ถึง 16 พฤศจิกายน 2561
- เข้าร่วมประชุม ในฐานะผู้อภิปราย งาน 8th Chula ASEAN Week and 5th Parliamentary ASEAN Community Forum on “Is ASEAN Really Sustainable in Changing Global Future?” ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ถึง วันที่ 2 สิงหาคม 2562
- เข้าร่วมประชุม ในฐานะผู้อภิปราย งาน Ninth Regional Workshop on Integrated Resource Management in Asian Cities: the Urban Nexus ที่ UNESCAP เมื่อวันที่ 22 ถึง 23 พฤษภาคม 2562
- เข้าร่วมประชุม ในฐานะผู้นำเสนอ งาน the 8th International Conference on Asian Economic Development ที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 ถึง 29 สิงหาคม 2562

ภาพที่ 3.9 Third National Dialogue on the Urban Nexus in Thailand, “Strengthening Collaboration and Access to Financing to Support Integrated Resource Management in Thai Cities”

บทที่ 4

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความคืบหน้า และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมายพัฒนาที่นานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ลงนามและมีคำมั่นร่วมกันในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ว่าจะต้องทำให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) การที่จะทำให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา รวมไปถึงประชาชนไทยทุกคน ต้องมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง

กว่า 3 ปีที่ผ่านมาในระดับประเทศ ไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความตื่นตัวในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ โดยเฉพาะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) ร่วมกับองค์กรนานาชาติ เช่น คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic And Social Commission For Asia And The Pacific: UNESCAP) กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund: UNICEF) และ สหภาพยุโรป (European Union: EU) ได้ร่วมมือกันกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดระบบฐานข้อมูลทั้งทางคุณภาพและทางสถิติที่สอดคล้องกันอย่างชัดเจนในการตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้วระดับหนึ่ง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเรื่องที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย หรือแม้แต่บุคลากรที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรงภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสนใจ และยังไม่ให้ความสำคัญในการผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เหล่านี้เกิดจากความไม่ตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความไม่เข้าใจ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอาจมีความเฉพาะทางมากเกินไป ทำให้หลายคนไม่เข้าใจและหมดความสนใจ

หลายหน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพยายามเผยแพร่ข้อมูลและความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ด้วยภาระหน้าที่ที่มากมายภายในองค์กร ประกอบกับการที่ประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมา ยังคงอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านการปกครอง ทำให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานต่าง ๆ ไม่สามารถทำงานเกี่ยวกับการกระจายความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้เองคณะทำงานจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการ

สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในฐานะองค์กรการศึกษา

4.1: ภาพรวมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตั้งแต่ปีที่ 1 (พ.ศ. 2560) คณะทำงานของโครงการฯ ได้ดำเนินการรวบรวมข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลสรุปงานประชุมระดมความคิด งานสัมมนา และเวทีสาธารณะที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งจากในและต่างประเทศ อาทิ การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy Philosophy: SEP) การใช้สื่อสร้างสรรค์และเกมในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน (Localizing SDGs) เพื่อผลิตบทความเผยแพร่ต่อสื่อสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีจุดประสงค์ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ:

1. ทบทวนสถานการณ์และจุดยืนของประเทศในการบรรลุเป้าหมายแห่งการพัฒนาของประเทศไทยให้ครอบคลุมทั้ง 17 เป้าหมาย
2. เพิ่มช่องทางการสื่อสารความเคลื่อนไหวในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อสาธารณะเพื่อการตระหนักรู้และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพิ่มโอกาสในการประสานงานและสร้างเครือข่ายอันดีระหว่างภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และโดยเฉพาะภาควิชาการ ในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยใน 3 ส่วนหลักนี้ ได้มีการนำเสนอในรูปแบบบทความ อินโฟกราฟิกส์ (Infographics) และแผนภูมิทางสถิติ (Statistical chart) ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2559 ผ่านทาง สื่อประกาศความคืบหน้าในการดำเนินการของโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ผ่านเว็บไซต์ www.sdgmove.com และ Facebook Page ของโครงการฯ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2561 ถึง สิงหาคม 2562 เว็บไซต์ www.sdgmove.com

จำนวนการเข้าชมเว็บไซต์เวอร์ชันภาษาไทยแสดงไว้ในตารางที่ 5.1 จำนวนการเข้าชมเว็บไซต์เวอร์ชันภาษาอังกฤษแสดงไว้ในตารางที่ 5.2 และจำนวนการเข้าถึง Facebook page ของ SDG Move TH แสดงไว้ในตาราง 4.3

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ SDG Move ภาษาไทย

เดือน	จำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ (ครั้ง)
พฤษภาคม 2561	0
มิถุนายน 2561	41
กรกฎาคม 2561	409
สิงหาคม 2561	240
กันยายน 2561	6,949
ตุลาคม 2561	3,793
พฤศจิกายน 2561	3,321
ธันวาคม 2561	351
มกราคม 2562	ปรับปรุงเว็บไซต์
กุมภาพันธ์ 2562	ปรับปรุงเว็บไซต์
มีนาคม 2562	ปรับปรุงเว็บไซต์
เมษายน 2562	512
พฤษภาคม 2562	1,089
มิถุนายน 2562	687
กรกฎาคม 2562	672
สิงหาคม 2562	1,281

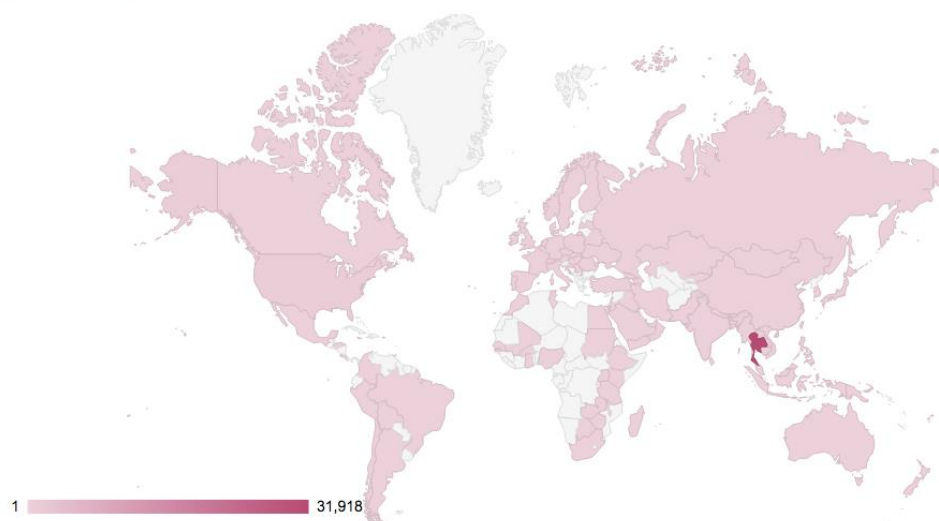
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ภาษาอังกฤษ

เดือน	จำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ (ครั้ง)
พฤษภาคม 2561	829
มิถุนายน 2561	378
กรกฎาคม 2561	236
สิงหาคม 2561	538
กันยายน 2561	1,147
ตุลาคม 2561	886
พฤศจิกายน 2561	2,076
ธันวาคม 2561	2,239
มกราคม 2562	599
กุมภาพันธ์ 2562	803

เดือน	จำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ (ครั้ง)
มีนาคม 2562	781
เมษายน 2562	2,034
พฤษภาคม 2562	1,863
มิถุนายน 2562	144
กรกฎาคม 2562	177
สิงหาคม 2562	3,033

ผู้เข้าชมเว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นคนที่พำนักอยู่ในประเทศไทย แต่ก็มีผู้ที่พำนักอยู่ต่างประเทศเข้าชมเว็บไซต์ด้วย ดังภาพที่ 4.1

Stats for All Time

ภาพที่ 4.1: สถิติการเข้าชมเว็บไซต์ SDG Move เวอร์ชันภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนการเข้าถึง Facebook Page: SDG Move TH

เดือน	จำนวนผู้มีส่วนร่วมกับเพจ ¹ (คน)	จำนวนการเข้าถึง ² (ครั้ง)
พฤษภาคม 2561	1,259	19,548
มิถุนายน 2561	475	3,456
กรกฎาคม 2561	888	12,211
สิงหาคม 2561	404	4,840
กันยายน 2561	1,592	15,382
ตุลาคม 2561	450	4,160
พฤศจิกายน 2561	305	3,492
ธันวาคม 2561	2,083	21,867
มกราคม 2562	508	7,976
กุมภาพันธ์ 2562	148	1,169
มีนาคม 2562	146	1,600
เมษายน 2562	525	8,671
พฤษภาคม 2562	843	4,584
มิถุนายน 2562	2,227	25,886
กรกฎาคม 2562	2,359	20,719
สิงหาคม 2562	1,328	10,365

นอกจากนี้ ปีที่ 2 บุคลากรของคณะทำงานยังมีการเผยแพร่ความรู้และความรู้ผ่านหลากหลายหนทาง เพื่อที่จะทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น

1. การบรรยาย "การเก็บค่าน้ำใน ร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำมุมมองและข้อเสนอทางเศรษฐศาสตร์" งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2561 ครั้งที่ 40 ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หัวข้อ "Re-design Thailand ทำอย่างไรให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างยั่งยืน?" ในวันที่ 18 มกราคม 2561
2. การเขียนบทความ “ถอดบทเรียนกรณีถ้ำหลวง สะท้อนวิถีคิดของไทยในการรับมือกับภัยพิบัติ” ให้กับสำนักข่าว The Standard เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561

¹ Daily Engaged Users: The number of people who engaged with your Page. Engagement includes any click or story created. (Unique Users)

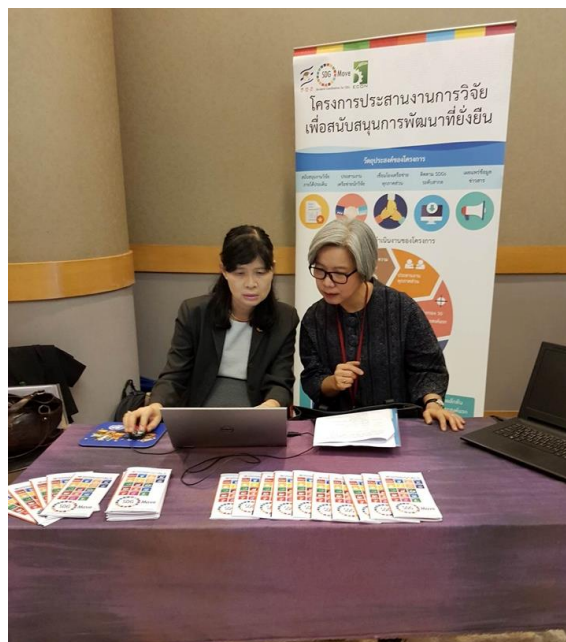
² Daily Total Reach: The number of people who had any content from your Page or about your Page enter their screen.

3. เสวนาในหัวข้อ “ถอดบทเรียนถ้าหลวง วางแผนรับมือภัยพิบัติในอนาคต” ในรายการ HARDCORE ข่าว ททบ.5 โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2561
4. เสวนาในหัวข้อ “ถอดบทเรียนวิกฤตถ้าหลวง แนวทางบูรณาการข้อมูลภาครัฐและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเยาวชน” โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี ในรายการ ‘Lightning Talk กับ สายสวรรค์ ขยันยิ่ง’ ทางช่อง 13 Family เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2561
5. การให้ความรู้ในหัวข้อ “Introduction to Sustainable Development Goals” ในงานอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อ “Moving towards SDGs 2030 via CSR and SEP” ให้กับผู้ที่ทำงานด้านสังคม NGO CSR จากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล องค์กร ภาคเอกชน จากประเทศในภูมิภาคอาเซียน เอเชียกลาง แอฟริกา ยุโรป แอฟริกา อเมริกากลาง และ อเมริกาใต้ โดยวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการสนับสนุนจากกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2561 (ภาพที่ 4.2)
6. การบรรยายเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในงาน “The 7th International Conference on Asian Economic Development (AED2018): “SDGs in Actions: Challenges and Opportunities for Asia” ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2561
7. บรรยายหัวข้อ ในหัวข้อ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และแนวทางการขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0” ในงานสัมมนา “Shaping Inclusive and Sustainable Society through Global Agenda” ในวันที่ 25 กันยายน 2561 จัดโดย กองการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
8. การจัดบรรยายในหัวข้อ “แนวคิดเรื่องชุมชนของ Elinor Ostrom กับเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21” โดย อ.ชล บุนนาค ในซีรีส์สัมมนา “ขยับ เขย่า แนวคิดการพัฒนา: วิเคราะห์วิพากษ์การพัฒนาจากมุมมองของนักคิดร่วมสมัย” เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. การจัดทำสัมมนาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในงาน Bangkok Forum 2018: The Future Sustainable Asia ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2561
10. การจัดทำสัมมนาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในงาน “โลกป่วน...ชวนเปลี่ยนการศึกษาไทย...เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2561 (ภาพที่ 4.3)
11. การบรรยายในหัวข้อ “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับมหาวิทยาลัย” ที่ศูนย์สื่อสารองค์กร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562
12. การบรรยายและจัด Workshop ในหัวข้อเรื่อง “How should we apply smart living into our daily life to live sustainable” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562

13. การจัดทำสัมมนาความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนงานนิทรรศการก้าวพอดี Sufficiency Economy Philosophy (SEP) + Sustainable Development Goals (SDGs) ที่หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร สนับสนุนโดย EU Thailand เมื่อวันที่ 9 – 11 กรกฎาคม 2562
14. การจัดค่ายให้ความรู้กับเยาวชนและจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อผลักดัน SDG จากเยาวชน ครั้งที่ 1 กับ กลุ่ม Thai Youth for Sustainable Development Assembly (YSDA) เมื่อวันที่ 27 – 29 กรกฎาคมนี้
15. การบรรยายเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในงาน “The 8th International Conference on Asian Economic Development (AED2019): “SDGs in Actions: Challenges and Opportunities for Asia” ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ ภัคดี เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2562
16. การร่วมมือกับ ข้าราชการ ในการนำความรู้เกี่ยวกับ SDGs ไปบรรยายให้กับนิสิตนักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พร้อมทั้งยังช่วยพัฒนาโครงการของแต่ละมหาวิทยาลัยให้มีการผนวกเป้าหมายของ SDGs เข้าไป เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2562

ภาพที่ 4.2 งานอบรมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อ "Moving towards SDGs 2030 via CSR and SEP"

ภาพที่ 4.3 งาน "โลกป่วน...ชวนเปลี่ยนการศึกษาไทย...เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน"

ในฐานะหน่วยงานวิชาการ คณะทำงานโครงการประสานงานฯ ได้นำองค์ความรู้ เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปบรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาที่ คณะทำงานได้สอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีกทั้งยังได้รับเชิญจากหน่วยงานต่าง ๆ และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ให้ไปบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปีที่ 2 คณะทำงานได้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. จัดทำหลักสูตร “การอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับภาครัฐ” โดย อ.ชล บุนนาค และ อ.อรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกุล ร่วมกับ ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 22 ถึง 23 มีนาคม 2561
2. นำประวัติและความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปบรรจุไว้ในวิชาบังคับของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งก็คือวิชา TU103 ชีวิตและความยั่งยืน และบางส่วนไปในวิชา TU100: พลเมืองกับการลงมือแก้ปัญหา ทั้งภาคภาษาไทย และหลักสูตรนานาชาติ
3. จัดทำหลักสูตร สำหรับบุคลากรในสำนักวิจัยและพัฒนากิจการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)
4. นำประวัติและความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปบรรจุไว้ในวิชา มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (พว.1109) พ.ศ. 2561 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดนนทบุรี
5. นำประวัติและความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปบรรจุไว้ในวิชากฎนิศาสตร์ เพื่อการพัฒนา ภาคภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท

6. นำความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปบรรจุไว้ในสาขาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. จัดทำหลักสูตรอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ จากกระทรวงศึกษาธิการ ทั่วประเทศ ในเดือนกรกฎาคม และ เดือนสิงหาคม 2562 (บทที่ 2)

ภาพที่ 4.4 คณะครูจังหวัดอุดรธานีและสกลนคร

ภาพที่ 4.5 จัดทำหลักสูตร สำหรับบุคลากรในสำนักวิจัยและพัฒนาการตรวจเงินแผ่นดิน

โดยในการสอนแต่ละครั้ง คณะทำงานโครงการฯ ได้ใช้เครื่องมือการสอนต่าง ๆ สร้างสรรค์เพื่อให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ หนึ่งในนั้นก็คือการใช้การ์ดเกม (Game Card) ซึ่งวิธีการโดยสังเขปก็คือ ทางโครงการประสานงานฯ ได้ผลิตการ์ด SDGs ต้นแบบขึ้น (ภาพที่ 5.3) การ์ดแต่ละใบนั้นแทนแต่ละเป้าประสงค์ (Targets) ของ SDGs มุมขวาบนของการ์ดจะระบุรหัสของเป้าประสงค์ไว้ ตรงกลางของการ์ดจะมีข้อความอันเป็นข้อความโดยสรุปของแต่ละเป้าประสงค์ การ์ด SDGs มีทั้งหมด 169 ใบ การใช้การ์ด SDGs นั้นก็มีความมุ่งหมายหลักเพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคุ้นเคยกับเป้าประสงค์ SDGs บางข้อหรือบางเป้าหมาย และเห็นว่าหลายประเด็นมีความเชื่อมโยงกันข้ามเป้าหมาย และในช่วง 6 เดือนหลังของปีที่ 2 ทางคณะทำงานก็จะยังคงเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ภาพที่ 4.6 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกำลังใช้การ์ด SDGs ที่โครงการฯ ผลิต

4.2: การปรับปรุงเว็บไซต์ SDG Move

4.2.1 ความเป็นมา และภาพรวมของการพัฒนาเว็บไซต์

ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาของการดำเนินงาน เว็บไซต์เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้คนจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้รับรู้เรื่องราว และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยและในระดับโลก และยอดของคนติดตามในเพจเฟซบุ๊ก และเว็บไซต์ โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่ใช้มากก่อนหน้านี้ นั้นไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนการพัฒนาเว็บไซต์ แต่ก็ไม่สามารถพัฒนาให้ตรงตามความต้องการได้มากนัก และยังมีข้อจำกัดในการประมวล และแสดงผลให้มีความน่าสนใจได้ยาก และการพัฒนาให้เป็นฐานข้อมูลเบ็ดเสร็จในเว็บไซต์ แล้วสามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลของเว็บไซต์นำมาแสดงผลให้เกิดการรับรู้ได้อย่างเข้าถึงและน่าสนใจ ก็เป็นไปได้ยาก ภายใต้ข้อจำกัดของการพัฒนาเว็บไซต์สำเร็จรูปที่ทำอะไรไม่ได้มากนัก และส่งผลทำให้คนเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร

ด้วยข้อจำกัดข้างต้น ทางโครงการฯ เอง จึงมีความประสงค์ตามที่เขียนในโครงการจากทางสกว. ที่จะของบประมาณในการนำไปพัฒนาเว็บไซต์เป็นช่องทางโครงการเอง โดยมีการจัดจ้างให้ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบเว็บไซต์ เข้ามาดำเนินการ โดยมุ่งเน้นให้เว็บไซต์เป็นช่องทางการสื่อสาร ให้ข้อมูลในการดำเนินงาน และองค์ความรู้กับผู้สนใจในหลากหลายกลุ่มได้อย่างเข้าถึงมากขึ้น

4.2.2 แผนการดำเนินงาน

โครงการฯ ได้ทำการจัดจ้างให้ผู้พัฒนาเว็บไซต์อิสระ เข้าใจในงานพัฒนา และมีประสบการณ์ในการจัดทำเว็บไซต์ และการพัฒนาฐานข้อมูลเข้ามาร่วมดำเนินงานในส่วนนี้ โดยระยะเวลาในการดำเนินการ 6 เดือน ตั้งแต่ เดือนมิถุนายน 2561 จนถึง ธันวาคม 2561 งบประมาณในการพัฒนาเว็บไซต์ทั้งสิ้น 60,000 บาท (หกหมื่นบาทถ้วน) โดยแบ่งจ่ายเป็นสองงวด โดยครั้งสุดท้ายหลังส่งมอบงานตรวจรับเรียบร้อยแล้ว

ทางโครงการ SDG Move ได้เริ่มทดลองเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ sdgmove.com ในเดือน ธันวาคม 2561 และ มกราคม 2562 และทำการปรับแก้ไขเว็บไซต์ก่อนการเผยแพร่แบบเต็มรูปแบบในเดือน เมษายน 2562

ตารางที่ 4.4 แผนการดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์ SDG MOVE

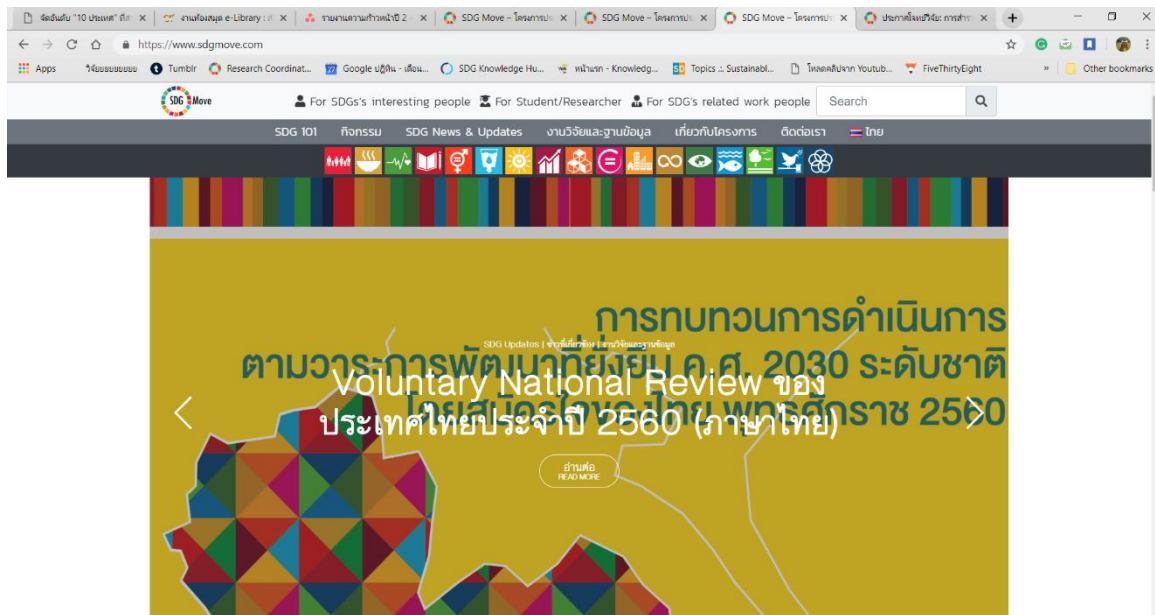
ขั้นตอนการดำเนินงาน	มิ.ย. 61	ก.ค. 61	ส.ค. 61	ก.ย. 61	ต.ค. 61	พ.ย. 61	ธ.ค. 61	ม.ค. - มี.ค. 61	เม.ย. 61
ประชุมทีม SDG MOVE กับทีมพัฒนาเว็บไซต์									
พัฒนาเว็บไซต์ ช่วงที่ 1									
พัฒนาเว็บไซต์ ช่วงที่ 2									
เตรียมย้ายชื่อโดเมนเว็บไซต์									
ปรับแก้เว็บไซต์ ครั้งที่ 1									
พัฒนาเว็บไซต์ ช่วงที่ 3									
ปรับแก้เว็บไซต์ ครั้งที่ 2									
ปรับแก้เว็บไซต์ ครั้งที่ 3									
ส่งมอบเว็บไซต์ พร้อมแนะนำการใช้ งาน									
ชำระเงินตามข้อตกลงการพัฒนา เว็บไซต์									

ขั้นตอนการดำเนินงาน	มิ.ย. 61	ก.ค. 61	ส.ค. 61	ก.ย. 61	ต.ค. 61	พ.ย. 61	ธ.ค. 61	ม.ค. - มี.ค. 61	เม.ย. 61
ปรับแก้ไขเว็บไซต์									
เผยแพร่เว็บไซต์เต็มรูปแบบ									

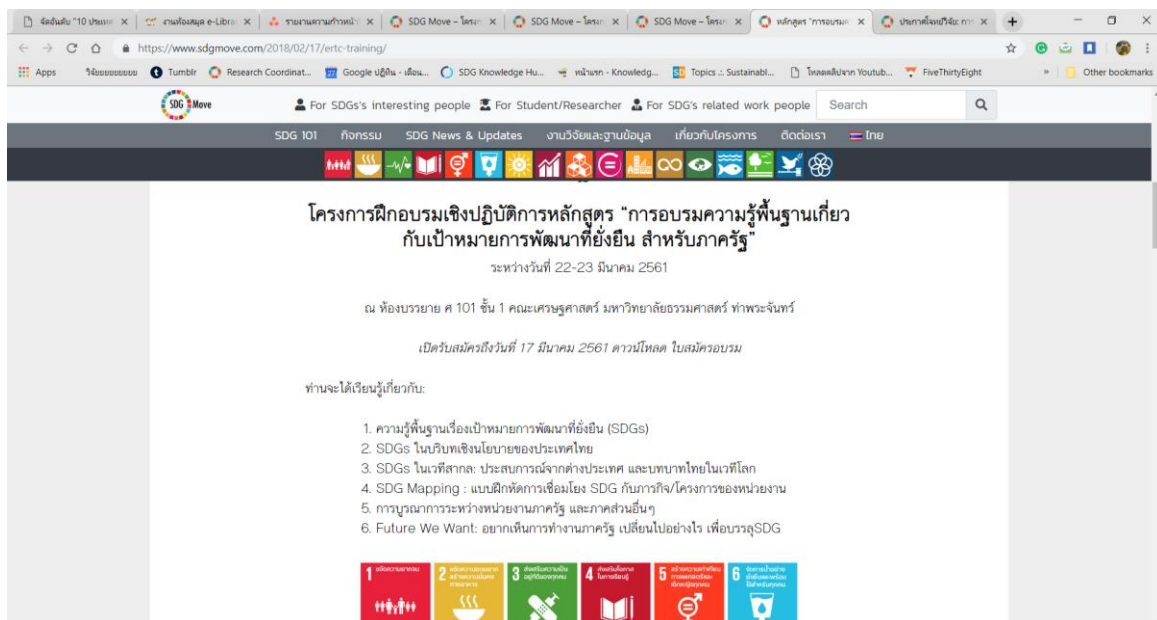
4.2.3 รายละเอียดของการปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์

ในส่วนของการพัฒนาเว็บไซต์ ยังคงใช้ชื่อโดเมนเดิม ด้วยเป็นที่รู้จักพอสมควรแล้ว คือ www.sdgmovement.com รายละเอียดในการพัฒนาเว็บไซต์ ได้แก่:

1. ปรับปรุงหน้าตาของ Homepage และหน้า (Page) ต่าง ๆ ของเว็บไซต์ โดยเน้นพัฒนาฐานข้อมูลจากทุกภาคส่วน
2. ส่วน Hi-light หรือ Latest ในหน้าแรกด้านบน ที่เป็นจุดดึงดูดของเว็บไซต์เมื่อเข้ามา
3. มีให้เลือกผู้ใช้ 3 กลุ่ม (บุคคลทั่วไปที่สนใจ / คนทำงานเกี่ยวกับ SDG / นักศึกษา/นักวิจัย) ซึ่งข้อมูลก็จะเลือกไว้โดยเฉพาะให้กับคนกลุ่มนั้น
4. ส่วนการแชร์ข้อมูล บทความกับเว็บไซต์ของพาร์ทเนอร์ แชร์ได้ทั้งของเรา และเขาดึงข้อมูลไปแชร์ด้วยได้เช่นกัน ทั้งจากเว็บไซต์ด้วยตัวเอง และใน Social Media ต่าง ๆ
5. พัฒนาหน้าเว็บไซต์ใน Mobile จะมีส่วนให้เลื่อนไปด้านบนสุด ด้วย เพื่อให้สะดวกกับผู้ใช้งาน
6. FAQ แนวทางการเข้าเว็บตามแต่ละกลุ่มคน ภาคส่วนต่าง ๆ
7. เว็บไซต์ จะมีส่วนให้เลือก อังกฤษ และไทย ในการเพิ่มบทความที่สามารถ Switch กันได้
8. เพิ่มหน้า SDG 101 ที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานความรู้เบื้องต้น SDGs เป็นข้อมูล Static และเน้นที่เพิ่มรูปภาพ Icon ของ SDG แต่ละเป้าหมาย
9. มีการเพิ่มช่องส่วน บทย่อของ แต่ละบทความที่จะ publish เพื่อเวลาแสดงผล จะย่อบทความนั้นให้อ่านเบื้องต้น
10. ด้านท้ายบทความ มีการเพิ่ม Related ของบทความแต่ละเรื่อง
11. หน้าเว็บจะขึ้นกับ site ที่เข้าเว็บถ้าผู้ใช้อยู่ต่างประเทศ จะสลับเป็น ภาษาอังกฤษให้อัตโนมัติ
12. สามารถเก็บข้อมูล SDG update ที่เป็นข้อมูลจากการไปร่วมประชุมมา
13. ปรับ Font ให้ดูเหมาะสมกับการทำงานมากขึ้น

ภาพที่ 4.7 แสดงหน้าเว็บไซต์เมื่อแรกเข้า

ภาพที่ 4.8 ภาพการแสดงผลหน้าบทความ

ภาพที่ 4.9 ภาพการแสดงผลข้อมูลพื้นฐาน SDGs

ปัจจุบันได้พัฒนาเว็บไซต์ตามที่วางแผนในระบะแรกของโครงการเรียบร้อยแล้ว สามารถใช้งานได้ตามที่ออกแบบไว้ แผนการดำเนินงานในช่วงต่อไป จะเป็นการพัฒนาระบบแสดงจากการจัดเก็บข้อมูลหลังบ้านของเว็บไซต์ ที่สามารถแสดงผลในรูปแบบ Infographic ให้น่าสนใจมากขึ้นได้ และจะนำเว็บไซต์ไปเผยแพร่ ในที่ประชุมต่าง ๆ ที่ทางเราเป็นคนจัดกิจกรรมขึ้นเอง ให้เกิดการรับรู้ และเป้าหมายสำคัญคือการทดลองระบบการเก็บฐานข้อมูล ผ่านเว็บไซต์ ที่จะทำให้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานในช่วงต่อไป

4.3 การเผยแพร่บทความในเว็บไซต์

การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากลเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญของโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) เพราะการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการระดับโลกแล้วนำมาเขียนเผยแพร่ ก็ถือเป็นการนำความรู้ระดับสากลมาเผยแพร่ภายในประเทศ ซึ่งอาจมีผลกระทบทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ภายในประเทศหรือมีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยได้ นอกจากนี้การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการระดับสากลยังเป็นประโยชน์ต่อโครงการประสานงานฯ ด้วย ทั้งในด้านการให้คำปรึกษากับการวิจัยที่รับทุนผ่านโครงการประสานงานฯ และการกำหนดทิศทางของงานวิจัยว่าด้วย SDGs ในอนาคต

ตามแผนการดำเนินงานที่ระบุไว้ในบทที่ 1 ตลอดระยะเวลา 1 ปีของโครงการ โครงการควรมีบทความเผยแพร่ในเว็บไซต์อย่างน้อย 10 บทความแต่ละบทความ ความยาวประมาณ 2 ถึง 3 หน้ากระดาษ A4 เพื่อเผยแพร่ในเว็บไซต์ได้สะดวก โดยนักวิจัยแต่ละคนที่มีกันอยู่ 3 คนจะสลับกันเขียนบทความ โดยหัวข้อสำหรับการเขียนนั้น เปิดให้เป็นไปตามอิสระของนักวิจัยแต่ละคน ทว่าด้วยเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้น ทำให้บางบทความยังไม่ถูกเผยแพร่ ทางโครงการมีความต้องการที่จะเผยแพร่ทุกบทความในเวลาอันใกล้

หัวข้อของบทความที่ได้เขียน (ทั้งที่เผยแพร่แล้ว และกำลังจะเผยแพร่ในเวลาอันใกล้) รวมทั้งสิ้น 10 บทความประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
โดย ชล บุญนาค และ ภูษณิศา กมลนรเทพ
2. ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน – กับคุณเจนจิรา บุญสมบัติ
โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี
3. Effective governance: แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย ชล บุญนาค
4. การผลิตความรู้แบบ Transdisciplinary Research กับการแก้ไขปัญหาความยั่งยืน
โดย ชล บุญนาค
5. ภาคเอกชนไทยกับการก้าวไปกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย ภูษณิศา กมลนรเทพ
6. การแก้ไขปัญหา PM 2.5 อย่างยั่งยืน : เมื่อการสร้างความตระหนักไม่เพียงพอ
โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี
7. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยพิบัติ
โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี
8. การแก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศของ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่³
โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี
9. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับ แผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ของประเทศไทย
โดย ชล บุญนาค (บทที่ 2)
10. ความสำคัญของศิลปะ และวัฒนธรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย อรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกูล

---

³ ทางโครงการฯ วางแผนที่จะเผยแพร่บทความนี้ช่วงธันวาคม 2562 ซึ่งจะตรงกับช่วงนี้ภาคเหนือประสบกับปัญหาหมอกควัน

4.4 ความคืบหน้าเกี่ยวกับจัดทำข้อมูลพื้นฐานเป้าประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3.1 ความเป็นมา

การจัดทำข้อมูลพื้นฐานเป้าประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Targets) เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ให้กับผู้สนใจและเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่ต้องทำงานเกี่ยวกับ SDGs ปัจจุบันในฐานข้อมูลภาษาไทยนั้นมีการจัดทำอยู่บ้างแต่แทบทั้งหมดเป็นข้อมูลในระดับเป้าหมาย และมักเป็นข้อมูลในเชิงของการอธิบายสถานการณ์ แต่ข้อมูลที่อธิบายความรู้พื้นฐานของเป้าประสงค์นั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจนั้นยังไม่มี จริงๆเป็นเรื่องจำเป็นเพราะแม้ว่าหลายเป้าประสงค์นั้นใช้ศัพท์เทคนิคที่ใช้กันทั่วไปในวงวิชาการก็จริง แต่สำหรับคนธรรมดาที่ไม่ได้มีพื้นฐานในสาขานั้น ๆ ก็อาจจะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเป้าประสงค์นั้น ๆ กำลังพูดถึงอะไร เช่น คนที่จบมาในสาขาเศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์อาจไม่เข้าใจศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate mitigation) หรือ คนเปราะบาง (the vulnerable) เป็นต้น

ความเข้าใจเนื้อหาพื้นฐานของ SDG Targets นอกเหนือจากสาขาที่ตนมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้วมีความสำคัญโดยเฉพาะกับคนทำงานในภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เพราะการขับเคลื่อน SDGs นั้นจำเป็นต้องดำเนินการแบบการพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) หมายถึงการดำเนินการในประเด็นที่ตนรับผิดชอบจะต้องมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นการพัฒนาแต่ละประเด็นภายใต้เป้าประสงค์และผลกระทบที่มันจะเกิดขึ้นต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เมื่อเห็นความเชื่อมโยงดังกล่าว ก็จะสามารถระบุงค์กรที่จะต้องทำงานด้วยได้ และสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบที่อาจจะส่งไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ได้ ความเข้าใจในเนื้อหาพื้นฐานของ SDG Targets จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงเหล่านั้นต่อไป

4.3.2 การดำเนินงาน

การดำเนินงานเพื่อจัดทำข้อมูลดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 4.5 ขั้นตอนการทำข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets

ขั้นตอนการทำงาน	ช่วงเวลา
(1) การจัดทำข้อมูล SDG Targets เบื้องต้น	กันยายน – กุมภาพันธ์
(2) การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ	มีนาคม – เมษายน 2562
(3) การแก้ไขก่อนการเผยแพร่สู่สาธารณะ	พฤษภาคม – ตุลาคม 2562
(4) การเผยแพร่สู่สาธารณะ	ตุลาคม – พฤศจิกายน 2562

ความคืบหน้าในช่วง 6 เดือนแรกนั้น ได้ดำเนินการรับสมัครนักศึกษาที่สนใจมาช่วยทำข้อมูลแล้ว โดยทั้งหมดเป็นนักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยสอน (Teaching Assistance: TA) ในวิชามธ. ๑๐๓ ชีวิตและความยั่งยืน (TU103: Life and Sustainability) ซึ่งมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความยั่งยืนและ SDGs และการที่มาช่วยดำเนินการจะช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้ช่วยสอนที่สามารถแนะนำนักศึกษาต่อได้ รายชื่อของนักศึกษาที่มาช่วยทำข้อมูลแสดงไว้ในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 รายชื่อนักศึกษาที่มาช่วยทำข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets

ชื่อ นามสกุล	เป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย
(1) ชินโชติ ตั้งตันตระกูล	เป้าหมายที่ 2, 5, 9
(2) ชาร์ฟ โสอุดร	เป้าหมายที่ 12
(3) มณสิวิ งามวัฒน์	เป้าหมายที่ 6, 13, 14
(4) นรวิชัย สันธวัชต์	เป้าหมายที่ 4, 7
(5) ดุจกมล จารุสิน	เป้าหมายที่ 3
(6) สรวิทย์ วงษ์หงษ์	เป้าหมายที่ 8
(7) นิริน ภูพานิช	เป้าหมายที่ 1, 16
(8) กัญญารัตน์ แซ่เฮง	เป้าหมายที่ 15
(9) ธัญธดา เวียงเกตุ (ผู้ช่วยวิจัยโครงการฯ)	เป้าหมายที่ 10, 11

ภารกิจของนักศึกษา คือ การเขียนอธิบายรายละเอียดของ SDGs Target ภายใต้อำนาจหน้าที่ตนเองรับผิดชอบความยาว 1 ถึง 2 หน้ากระดาษ A4 เป้าหมายคือนักศึกษาจะต้องศึกษาจากรายงานวิจัยสถานะที่ดำเนินการไปแล้วในระยะที่ 1 ประกอบกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปออกมา เขียนเป็นภาษาที่คนที่ไม่ได้มีความรู้เฉพาะทางเข้าใจได้โดยง่าย

ทางโครงการฯ ได้ทำการตรวจทานและปรับแก้ในด้านรูปแบบการเขียน ก่อนจะส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (ตารางที่ 4.7) เพื่อพิจารณาแต่ละเป้าหมาย การประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิล่าช้ากว่าที่โครงการตั้งเป้าไว้ และการตอบนั้นไม่ทันกับช่วงเวลาในปีที่ 2 ของโครงการ

ตารางที่ 4.7 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบรับการพิจารณาข้อมูลพื้นฐาน SDG Targets

ชื่อ นามสกุล	เป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย
(1) อ.ผศ.ดร.สมพร โกมารทัต	เป้าหมายที่ 1
(2) อ.เสถียร ฉันทะ	เป้าหมายที่ 2
(3) อ.นิตยา พรหมกันทา	เป้าหมายที่ 3
(4) อ.ชาญศักดิ์ ศรีสวัสดิ์สกุล	เป้าหมายที่ 4
(5) กรกิต คุ้มกรานต์	เป้าหมายที่ 5

(6) อ.เสถียร ฉันทะ	เป้าหมายที่ 6
(7) ผศ.ดร.อำนาจ ผดุงศิลป์	เป้าหมายที่ 7
(8) ดร.ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์	เป้าหมายที่ 8
(9) อ.ดวงจันทร์ วรคามิน	เป้าหมายที่ 9
(10) อ.ธนศักดิ์ (มาร์ค) เจนมานะ	เป้าหมายที่ 10
(11) ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์	เป้าหมายที่ 11
(12) อ.สุพจน์ ชุณหะวัณ	เป้าหมายที่ 12
(13) อ.ปริญญ์รัตน์ เลี้ยงเจริญ	เป้าหมายที่ 13
(14) อ.อำไพ หรรษารักษ์	เป้าหมายที่ 14
(15) รศ.ดร.นาฏสุดา ภูมิจำนงค์	เป้าหมายที่ 15
(16) อ.จิรวัฒน์ สุริยะโชติขยางกุล	เป้าหมายที่ 16
(17) ผศ.ดร.สมพร โกมารทัต	เป้าหมายที่ 17

หลังจากที่โครงการฯ ได้แก้ไขข้อมูลพื้นฐานตามที่คุณผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านแนะนำแล้วข้อมูลเหล่านี้ก็ถูกบรรจุไว้ในเว็บไซต์ของโครงการฯ เพื่อให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาอ่านเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

บทที่ 5

ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ

ข้อจำกัด ในการดำเนินโครงการในช่วง ปีที่ 2 อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ข้อหลัก ๆ โดยข้อจำกัด 3 ประการมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในคณะทำงาน และอีก 2 ประการเป็นข้อจำกัดที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก

ข้อจำกัดที่เกิดจากปัจจัยภายในโครงการฯ ได้แก่

- 1) หัวหน้าโครงการขาดการติดตามงานอย่างทันการณ์และทั่วถึง
- 2) นักวิจัยบางท่านส่งงานล่าช้าไม่ตรงเวลา และขาดคุณภาพ
- 3) ฝ่ายสนับสนุนมีการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ใหม่ไม่เพียงพอ

ปัญหาที่มีสาเหตุจากปัจจัยภายนอกคณะทำงานได้แก่

- 1) การประสานงานระหว่างโครงการฯ กับทาง สกว. ยังขาดประสิทธิภาพ
- 2) นักวิชาการ และผู้ประสานงานในภาคส่วนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่สามารถทำวิจัยเกี่ยวกับ SDGs ได้
- 3) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของหลายกระทรวงและหน่วยงานในประเทศไทย อันรวมถึง การเปลี่ยนแปลงจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปเป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

5.1 ข้อจำกัดและการวิเคราะห์สาเหตุ

5.1.1 ข้อจำกัดภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ข้อจำกัดภายในประการแรก คือ หัวหน้าโครงการขาดการติดตามงานอย่างทันการณ์และทั่วถึง มีสาเหตุมาจากการที่หัวหน้าโครงการฯ มีภาระงานภายในมหาวิทยาลัยมากเกินไป ประกอบด้วย ภาระงานสอนที่มีทั้งวิชาภายในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และวิชาศึกษาทั่วไปวิชา มธ. 103 ชีวิตและความยั่งยืน ซึ่งเป็นวิชาที่มีหลายเซกชั่นเพราะสอนนักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัย โดยคณะทำงานของโครงการเป็นส่วนหนึ่งของทีมผู้สอนในโมดูลเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามโมดูลของวิชา กินระยะเวลา 5 สัปดาห์ในช่วง สิงหาคมถึงกันยายน 2561 นอกจากนี้ยังมีงานบริหารโดยเป็นรองคณบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย ทำให้ตารางเวลาเพื่อจะนัดประชุมทีมกันมีน้อยลงกว่าเดิมมากและวางแผนได้ลำบาก

ปัญหาประการที่สองคือ นักวิจัยบางท่านส่งงานล่าช้าไม่ตรงเวลา และขาดคุณภาพ สาเหตุของปัญหาประการที่สองนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาประการที่หนึ่งและปัญหาส่วนตัวของนักวิจัยเอง กล่าวคือ ส่วนที่สืบเนื่องมาจากปัญหาประการที่หนึ่งนั้นคือเมื่อหัวหน้าโครงการขาดการติดตามงานอย่างทันเหตุการณ์และทั่วถึง ทำให้บางงานที่นักวิจัยบางท่านเลยถูกเลยจนกระทั่งไม่ได้ดำเนินการไปในที่สุด หรือแม้ส่งแล้วก็ตรวจทานและให้ความเห็นล่าช้า แต่ถึงกระนั้นหากงานที่นักวิจัยทำมานั้นตรงเวลาและมีคุณภาพ กระบวนการในส่วนนี้ก็ไม่น่ามีปัญหามากนัก แต่ปัญหามันเกิดมากยิ่งขึ้นเมื่อนักวิจัยเองก็มีได้ทำงานตามเวลา ขาดคุณภาพ และส่งงานล่าช้าด้วย ทำให้ต้องมีการส่งงานกลับไปมาเพื่อแก้ไขและใช้เวลานาน เนื่องจากประเด็นนี้เกิดขึ้นกับนักวิจัยบางท่าน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาส่วนตัวของนักวิจัยเองในด้านการบริหารจัดการเวลา ทั้งนี้เนื่องจากนักวิจัยบางท่านรับงานเกินตัวเนื่องจากจำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพเพิ่มเติมอันเนื่องมาจากการปรับนโยบายด้านงบประมาณของโครงการฯ ของ สกว. ที่ลดเงินของโครงการฯ ลง และปัจจัยด้านครอบครัวของนักวิจัยที่ภรรยาเริ่มตั้งครุฑ เมื่อแหล่งเงินที่เคยได้รายเดือนลดลง และรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากการพัฒนาการในครอบครัว ทำให้นักวิจัยท่านนั้นต้องพยายามจัดการหาเงินมาจุนเจือครอบครัว และเนื่องจากในขณะทำงานเหลือนักวิจัยเพียงแค่ 3 ท่านอันเนื่องมาจากการตัดงบประมาณ ข้อจำกัดของนักวิจัย 1 ท่านจะมีผลกระทบต่อนักวิจัยอีก 2 ท่านที่เหลือและการผลิตผลงานอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ยิ่งไปกว่านั้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านงบประมาณของโครงการฯ เกิดขึ้นคาบเกี่ยวกับช่วงที่โครงการฯ กำลังขึ้นโครงการระยะที่ 2 เมื่องบประมาณลดลงทางโครงการฯ ไม่ได้ปรับลดภาระงานลง ทำให้ภาระงานกับค่าตอบแทนนักวิจัยไม่สมดุลกัน อีกทั้งการปรับงบประมาณโครงการฯ ลงทำให้ไม่สามารถจ้างฝ่ายสนับสนุนมาเพิ่มได้ อีกประการหนึ่งในช่วงไตรมาสสุดท้ายเจ้าหน้าที่โครงการไม่พอและต้องทำหลายหน้าที่ในส่วนกลางของโครงการ จึงทำให้นักวิจัยหลักที่ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเหลือเพียงแค่สองท่าน จึงยังทำให้งานล่าช้ามากกว่าเดิม

ข้อจำกัดประการที่สาม ฝ่ายสนับสนุนมีการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ใหม่ไม่เพียงพอ และขาดตอน การประสานงานวิจัย อันนี้เป็นปัญหาเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่สนับสนุนของโครงการฯ ในปี 1 ลาออกไป และเจ้าหน้าที่ที่มาแทนที่ก็เช่นกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนบ่อยครั้ง นั้นทำให้การส่งต่อองค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการทำงานมีความขาดตอน จึงทำให้งานประสานงานได้ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ด้วยความจำกัดของงบประมาณทำให้สามารถจ้างเจ้าหน้าที่สนับสนุนเต็มเวลาได้เพียง 2 ท่านซึ่งไม่เพียงพอกับภาระงานที่มีอยู่

5.1.2 ข้อจำกัด เรื่องอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก

ข้อจำกัด เรื่องอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกประการที่หนึ่ง คือ การประสานงานกับ สกว. โดยเฉพาะในส่วนของการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยมีความล่าช้า สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากงานจำนวนมากที่ทางหน่วยที่รับผิดชอบหน่วยประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (SRI Unit) ต้องรับผิดชอบ ในขณะเดียวกันมีงานบางประการที่เพิ่มขึ้นมาในช่วงปีที่ 2 ด้วยคือการเตรียมการเพื่อจัดตั้งกระทรวงใหม่ที่

เน้นวิทยาศาสตร์ งานวิจัยและนวัตกรรม ซึ่ง สกว. จะเข้าไปมีบทบาทสำคัญ ทำให้ผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับหน่วยประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์มีภาระความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้นไปอีก ทำให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับประเด็น SDGs ล่าช้าไปด้วย

อย่างไรก็ดีอีกส่วนหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความล่าช้าในการพิจารณาโครงการ คือ แม้ว่าทางโครงการฯ พิจารณาให้เห็นแล้วนั้น แต่ก็ยังต้องทำตามระเบียบที่ทาง สกว. กำหนดไว้เพื่ออนุมัติงบประมาณวิจัย อีกทั้งยังต้องเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนในส่วนของ สกว. เองทำให้ยังเกิดความล่าช้าในการเริ่มงานด้วย

อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกประการที่สอง คือ นักวิชาการ และผู้ประสานงานในภาคส่วนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่สามารถทำวิจัยเกี่ยวกับ SDGs ได้ ปัญหาส่วนนี้เราได้มองเห็นตั้งแต่ช่วงปลายของโครงการในปีที่ 1 แล้ว แต่ปัจจุบันยังรังสรรค์ด้วยเหตุผลที่ต้องการให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อน SDSN ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ปรากฏให้เห็นชัดอีกครั้งในช่วงที่มีการประกาศโจทย์การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ฯ และการเชิญชวนนักวิชาการต่าง ๆ มาทำงานประเด็นเชิงนโยบาย การที่นักวิชาการขาดความเข้าใจเรื่อง SDGs และไม่เห็นประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs นั้นเป็นไปอย่างล่าช้า

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของหลายกระทรวงและหน่วยงานในประเทศไทย อันรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปเป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ทำให้การดำเนินงานของโครงการฯ ต้องหยุดชะงัก ซึ่งไม่สามารถทราบได้ว่าโครงการนั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป จะต้องปรับรูปแบบงานให้เข้ากับหน่วยงานของ สกว. หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) เป็นต้น

5.2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไข

การแก้ไขปัญหภายในประการแรกดำเนินการโดยการที่หัวหน้าโครงการได้ยื่นจดหมายลาออกจากการเป็นรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ แต่เนื่องจากยังมีงานบางอย่างที่ยังค้างอยู่และต้องหาคนมาทดแทน การลาออกจึงมีผลจริงเมื่อสิ้นสุดเดือนพฤษภาคม อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำได้เลยคือการผ่องถ่ายภาระงานสอนที่สามารถทำได้ เช่น การสอนวิชา มธ.103 ในหลายเซกชั่น ปัจจุบันก็ได้สลับให้อาจารย์ท่านอื่นไปสอนแทนแล้ว

การแก้ไขปัญหภายในประการที่สอง นักวิจัยบางท่านส่งงานล่าช้าไม่ตรงเวลา และขาดคุณภาพ โดยลดบทบาทของนักวิจัยท่านนั้นลงเพื่อให้เหมาะสมกับเงื่อนไขชีวิต แต่มีการมอบหมายงานลักษณะอื่นทดแทน เช่น หากการเขียนเป็นจุดอ่อนและทำให้เกิดความล่าช้ามาก ก็ปรับลดงานเขียนลงแล้วเพิ่มงานในส่วนการประสานงานให้แทน

การแก้ไขปัญหภายในประการที่สาม ฝ่ายสนับสนุนมีการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ใหม่ไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ในการทำงานกับ สกว. ทำโดยการปรับจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนเต็มเวลา 2

ตำแหน่ง เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนเต็มเวลา 1 ตำแหน่ง และไม่เต็มเวลา (Part-time) จำนวน 2 ตำแหน่งแทน ในขณะเดียวกันหัวหน้าโครงการต้องทำงานกำกับการทำงานของฝ่ายสนับสนุนให้ใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อจำกัด อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกประการแรก การประสานงานระหว่างโครงการฯ กับทาง สกว. ยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในส่วนของการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย ที่มีความซ้ำซ้อน แนวทางการแก้ปัญหา คือ โครงการฯ ต้องดำเนินการตกลงวิธีการทำงานร่วมกันโดยเพิ่มบทบาทของโครงการฯ ในการพิจารณาและปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยให้เป็นไปตามมาตรฐานและความต้องการของ สกว. และแบ่งเบาภาระทาง สกว. ด้วย ในเบื้องต้นได้เสนอเป็นแนวทางการทำงานตามตารางที่ 6.1 ข้อเสนอข้างต้นต้องนำไปปรึกษากับ สกว. ในทางปฏิบัติต่อไป

ตารางที่ 5.1 แนวทางการดำเนินการเพื่อการเสนอและพิจารณาโครงการ

ขั้นตอน	ระยะเวลา	หลักเกณฑ์	ผู้รับผิดชอบ
1. เปิดรับข้อเสนอโครงการ / ทบทวนนักวิชาการมาทำวิจัย	เปิดรับอย่างน้อย 1 เดือน	- หัวข้อของข้อเสนอโครงการวิจัยสอดคล้องกับแนวทางที่โครงการประสานงานกำหนดไว้ - หากประกาศเปิดรับอย่างกว้างขวางให้ดำเนินการตามระเบียบและขั้นตอนของ สกว.	SDG Move
2. พัฒนา Concept Note	1 เดือน	- Concept note ต้องมีลักษณะดังนี้ ● ความสอดคล้องกับกรอบวิจัยที่กำหนดไว้ หรือสอดคล้องกับประเด็น SDGs ทั้งในด้านเป้าหมายและด้านของวิธีการบรรลุเป้าหมาย (Means of Implementation: Mol) ● สามารถเป็นได้ทั้งงานวิจัยเชิงวิชาการ และงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ● เป็นงานวิจัยที่มีได้มองเพียงมิติเดียวของความยั่งยืนแต่ต้องมองให้เห็นความเชื่อมโยงทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม - องค์ประกอบของ Concept Note 1) หลักการเหตุผล ความสำคัญ 2) คำถามการวิจัย 3) วัตถุประสงค์การวิจัย 4) scope ของการวิจัย	SDG Move

ขั้นตอน	ระยะเวลา	หลักเกณฑ์	ผู้รับผิดชอบ
		5) วิธีการวิจัยที่คาดว่าจะใช้ 6) ผลผลิต (output) 7) ผลลัพธ์ (outcome) 8) ผลกระทบ (impact) 9) stakeholder ที่เกี่ยวข้อง (ใครน่าจะ ร่วมในส่วนไหน ใครเป็นผู้ได้รับ ผลประโยชน์จากการวิจัย)	
3. ร่างข้อเสนอโครงการวิจัย	1 เดือน	- กรอกตามแบบฟอร์มข้อเสนอโครงการวิจัยของ สกว. - ในการพิจารณาจะพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้ ● ความสมเหตุสมผลทางกรอบแนวคิด ทางวิชาการและระเบียบวิธีวิจัย ● ความสมเหตุสมผลด้านงบประมาณ ● ความสมเหตุสมผลด้านกรอบเวลา ● ความสมเหตุสมผลในการบรรลุผล ผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ● ต้องเป็นไม่ใช่งานขับเคลื่อนแต่อย่าง เดียว อย่างน้อยต้องเป็นงานวิจัยเชิง ปฏิบัติการ	SDG Move
4. ปรับปรุงร่างข้อเสนอให้เป็น ข้อเสนอโครงการวิจัยตัวจริง	2 สัปดาห์		SDG Move
5. เสนอโครงการให้ สกว. พิจารณา		- SDG Move ควรจะมีจุดหมายประกอบกับ ข้อเสนอโครงการวิจัยว่าเป็นประโยชน์ต่อการ ตอบโจทย์ SRI 14 อย่างไร	สกว.
6. ปรับแก้และขึ้นสัญญา โครงการ			สกว.

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกประการที่สอง ที่นักวิชาการส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่สามารถทำวิจัยเกี่ยวกับ SDGs ได้ สามารถแก้ปัญหาได้โดยการเร่งรัดจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับนักวิชาการ/นักวิจัยเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและหัวข้องานวิจัยที่เป็นไปได้โดยไม่ต้องรอการขับเคลื่อน SDSN ประเทศไทย

ประการสุดท้ายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปเป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) นั้นเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้นั้น การแก้ไขของทางโครงการฯ คือ ศึกษาในรายละเอียดต่าง ๆ ของหน่วยงานของ สกสว. แล้วนำโครงการฯ มาปรับให้เข้ากับนโยบายของ สกสว. อีกทั้งยังมองหาหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะสามารถต่อ

ยอดโครงการที่ได้ทำการวิจัยมาแล้ว ให้นำชิ้นงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งแผนต่าง ๆ นั้นทางโครงการฯ จะกล่าวในบทถัดไป

ตารางที่ 5.2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหา

ปัญหา	แนวทางการปรับปรุงแก้ไข
ปัญหาภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน	
1) หัวหน้าโครงการขาดการติดตามงานอย่างทันการณ์และทั่วถึง	ลดภาระงานในมหาวิทยาลัยด้วยการลาออกจากตำแหน่งบริหารและผ่องถ่ายภาระงานสอนที่สามารถผ่องถ่ายได้
2) นักวิจัยขาดการทำงานตามเวลา ส่งงานล่าช้าและขาดคุณภาพ	- ปรับโหลดงานและค่าตอบแทนให้เหมาะสม และหาทีมงานมาเสริม - หัวหน้าโครงการติดตามงานอย่างใกล้ชิด
3) ฝ่ายสนับสนุนมีการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ใหม่ไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ในการทำงานกับ สกว.	- ปรับตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการจาก 1 Full-time เป็น 2 part-time - หัวหน้าโครงการมาทำงานร่วมกับฝ่ายสนับสนุนอย่างใกล้ชิดมากขึ้น
ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก	
1) การประสานงานระหว่างโครงการประสานงานฯ กับทาง สกว. ยังขาดประสิทธิภาพ	พัฒนาแนวทางการเสนอและพิจารณาโครงการให้เป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐานของ สกว. ก่อนจะส่งให้ ทีม สกว. พิจารณาโครงการ
2) นักวิชาการส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs และประเด็นที่สามารถทำวิจัยเกี่ยวกับ SDGs ได้	เร่งรัดจัดการประชุมนักวิชาการ/นักวิจัยเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
3) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)	- ปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงการให้เข้ากับนโยบายของหน่วยงาน สกสว. - มองหาหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ (อาทิวท.) ที่สามารถนำงานวิจัยของโครงการฯ ไปต่อยอดและทำให้เกิดประโยชน์ได้

บทที่ 6

การดำเนินงานในอนาคต

หลังจากมีการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมขึ้น และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และสิ้นสุดบทบาทการเป็นหน่วยงานสนับสนุนทุนวิจัย (Granting Agency) เปลี่ยนไปเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดำเนินนโยบาย (Policy Deployment) และจัดสรรทุนวิจัย (Budget Allocation) ในระดับนโยบายแทน จึงเป็นที่ชัดเจนว่า สกสว. ไม่สามารถดำเนินการสนับสนุนโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยตรงอีกต่อไป แต่ได้ถ่ายทอดบทบาทดังกล่าวให้กับทางสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแข็งขันในการรับช่วงต่อในการสนับสนุนโครงการวิจัยที่ได้มีการพัฒนาไว้แล้วต่อจาก สกสว. อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ไม่มีความชัดเจนจนปัจจุบันคือ วช. จะสนับสนุนโครงการประสานงานฯ หรือไม่อย่างไร

อย่างไรก็ดี สิ่งที่โครงการประสานงานฯ ได้ดำเนินการมาตลอดช่วง 2 ระยะที่ผ่านมา มิได้มีเพียงแค่การกำหนดประเด็นและสนับสนุนการวิจัยเท่านั้น แต่ได้ทำงานในส่วนอื่นด้วย อาทิ การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินการสนับสนุนองค์ความรู้ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งในรูปแบบของการจัดการอบรมและในรูปแบบของการเป็นวิทยากรในการสัมมนาต่าง ๆ และการสร้างเครือข่ายนักวิชาการที่ได้เริ่มดำเนินการไปแล้วในระยะที่ 2 ที่ผ่านมา สิ่งที่โครงการฯ ค้นพบก็คือ ยังมีความต้องการการสนับสนุนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนค่อนข้างมาก และยิ่งในปัจจุบันภาคส่วนต่าง ๆ เริ่มตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น ยิ่งทำให้บทบาทของโครงการเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ดังนั้นระหว่างที่รอความชัดเจนในการสนับสนุนจากทาง วช. โครงการประสานงานฯ จึงวางแผนสำหรับการดำเนินการในอนาคตไว้ดังนี้

6.1. ปรับบทบาทและหน่วยงานต้นสังกัด

ณ ปัจจุบันที่ยังไม่ปรากฏความชัดเจนตามที่กล่าวไว้ข้างต้น โครงการประสานงานฯ วางแผนที่จะเปลี่ยนสภาพเป็น “โครงการวิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (SDG Research and Support Programme) แทนที่โครงการประสานงานการวิจัยฯ เพื่อให้ชื่อของโครงการสะท้อนบทบาทที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น และจะเป็นโครงการที่อยู่ภายใต้ ศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว (PRO-Green) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปพลางก่อนระหว่างที่รอความชัดเจนนี้

การปรับบทบาทจากโครงการประสานงานฯ มาเป็นโครงการวิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยังมีนัยยะด้วยว่า โครงการจะมีบทบาทในการทำงานวิจัยมากขึ้น มิใช่ทำเพียงงานประสานงานเท่านั้น เนื่องจากโครงการยังต้องการงบประมาณมาเพื่อจุนเจือให้คณะทำงานยังพออยู่ได้ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ด้วย มิ

เช่นนั้นคณะทำงานคงไม่สามารถสภาพอยู่ได้และคงต้องยุบโครงการลงเนื่องจากคนทำงานขาดรายได้ การประสานงานให้เกิดเครือข่ายวิชาการก็จะต้องเป็นในลักษณะเครือข่ายของนักวิจัยที่จะมาทำงานวิจัยร่วมกัน หากใช้เป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อรองรับการสนับสนุนองค์ความรู้ไม่ โครงการวิจัยที่โครงการมีศักยภาพพอที่จะรับทำงานจะเป็นงานวิจัยเชิงนโยบายและงานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

6.2 ดำเนินการสนับสนุน สกสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น SDGs

แม้จะมีการปรับบทบาทและหน่วยงานต้นสังกัดข้างต้น โครงการประสานงานฯ ยังคงบทบาทของการสนับสนุน สกสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น SDGs อยู่เช่นเดิม ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ ในบทบาทของ สกสว. ในประเด็น SDGs ไปจนถึงการช่วย สกสว. และหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันทางโครงการประสานงานฯ กำลังร่างข้อเสนอโครงการวางแผน ววน. ระดับพื้นที่โดยใช้กระบวนการ Foresight มาสร้างการมีส่วนร่วมภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อให้แผน ววน. ระดับพื้นที่มีความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และดำเนินการก่อร่างจากกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ที่มีข้อมูลสนับสนุนอย่างเต็มที่ อีกโครงการที่อยู่ระหว่างการจัดทำข้อเสนอเช่นกันคือ รายงานการศึกษาการพัฒนาาระบบความเชื่อมโยงระหว่างระบบการจัดการองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กับการบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ซึ่งเป็นโครงการของ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) เป็นต้น

6.3 ผลักดันโครงการ “ระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าเป็นโครงการภายใต้แผนแผนงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประจำปี 2564 จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภารกิจที่เป็นความตั้งใจแท้จริงของโครงการประสานงานฯ ที่ทำมาตลอดหาใช่เป็นเพียงการสนับสนุนการวิจัยเท่านั้น แต่ความตั้งใจที่แท้จริงของทีมงานคือการสร้างระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบความรู้ไม่ใช่เพียงงานวิจัยเท่านั้น แต่รวมถึงการมีศูนย์ข้อมูลของแต่ละเป้าหมาย การวิจัยเพื่อติดตามความก้าวหน้า การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างเครือข่ายนักวิจัยและนักวิชาการเพื่อผลักดันเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นที่ยังห่างไกลจากการบรรลุเป้าหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นทางโครงการฯ จึงเสนอของบประมาณสนับสนุนจาก สกสว. ผ่านมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในรอบงบประมาณ ปี 2564 ดังกล่าว เพื่อให้มีงบประมาณในระยะยาวมาเพื่อดำเนินการให้เกิดระบบความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทยเป็นการเฉพาะเสียที

6.4 การปรับโครงสร้างภายในและการยกระดับระบบการบริหารจัดการของโครงการฯ

ปัจจุบันโครงการฯ ดำเนินงานโดยมีนักวิจัย 3 คน ผู้จัดการโครงการฯ 1 คนและผู้ช่วยวิจัย 1 คน ด้วยกำลังคนเท่าที่มียังไม่สามารถทำให้โครงการฯ ยกระดับเป็นโครงการวิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในอนาคตโครงการประสานงานจะปรับโครงสร้างภายในเพื่อรองรับการปรับบทบาทดังกล่าวดังนี้

6.4.1 แบ่งส่วนงานภายใต้โครงการออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนงานติดตามและจัดการความรู้ SDGs (ส่วนงาน Knowledge Management: KM) ส่วนงานเผยแพร่ความรู้และสื่อสารการวิจัย (งานสื่อสาร) และส่วนงานวิจัย (งานวิจัย)

- **ส่วนงาน KM** จะเป็นส่วนงานที่สะสมองค์ความรู้เพื่อเป็นฐานในการสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงเป็นแหล่งความรู้ให้ทีมงานและนักวิจัยภายนอกที่ต้องการเรียนรู้เรื่อง SDGs สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้และไปต่อยอดทำงานวิจัยของตนเองต่อไป หรือมาช่วยโครงการฯ ทำงานวิจัยด้าน SDGs ได้เต็มที่ ทั้งนี้ปัจจุบันปัญหาหลักเมื่อชวนนักวิจัยเข้ามาทำงานก็คือ ทุกคนจะกังวลว่าทราบเรื่อง SDGs ไม่ดีพอ การมีกลไกนี้จะช่วยให้โครงการมีฐานองค์ความรู้ที่หนักแน่นยิ่งขึ้นและช่วยในการสร้างให้เม็ดเงินที่ทำงานด้าน SDGs เพิ่มมากขึ้นได้
- **ส่วนงานสื่อสาร** เป็นส่วนงานที่ทำหน้าที่เผยแพร่และจัดทำสื่อที่เหมาะสมเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ช่องทางปัจจุบันที่มีอยู่แล้วคือเว็บไซต์ sdgmove.com เฟซบุ๊กเพจ SDG Move TH และบัญชีทวิตเตอร์ SDG Move TH ส่วนงานนี้ยังรวมถึงงานอบรมด้วยเพราะถือเป็นการสื่อสารความรู้ SDGs เช่นกัน ในอนาคตโครงการอาจอาศัยช่องทางอื่นในการเผยแพร่ความรู้มากขึ้น เช่น อาจจัดทำคลิปเสียง Podcast หรือคลิปวิดีโอเผยแพร่ผ่าน Youtube และช่องทางอื่น ๆ ต่อไป เป็นต้น
- **ส่วนงานวิจัย** เป็นส่วนงานที่บริหารจัดการงานวิจัยเป็นหลัก ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการประสานงานวิจัย ระหว่างหน่วยงานผู้ให้ทุนกับนักวิจัยในโครงการหรือนักวิจัยที่โครงการจะชวนมาร่วมทำวิจัยร่วมกัน ซึ่งในส่วนนี้ส่วนงานวิจัยจะรับผิดชอบการทำฐานข้อมูลนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

6.4.2 การบริหารจัดการกำลังคน โครงการประสานงานฯ เมื่อเปลี่ยนบทบาทแล้วจะปรับการบริหารจัดการกำลังคนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และแบ่งวิธีการจัดการออกเป็น 2 ส่วนคือในส่วนของผู้บริหารและในส่วนของนักวิชาการ/นักวิจัย

- **ในส่วนของผู้บริหาร** จะมุ่งที่จะมีเจ้าหน้าที่ประจำโครงการฯ ในจำนวนจำกัด และอาศัยการรับเจ้าหน้าที่เข้ามาทำงานเป็นรายโครงการที่รับเข้ามาแทน (เมื่อโครงการสิ้นสุดก็ถือว่าสิ้นสุดการทำงาน) และอีกส่วนหนึ่งให้เป็นการจ้างตามผลงานที่ทำตามที่ตกลงกัน ซึ่งในส่วนนี้จะมุ่งเน้นการ

เพื่อนักศึกษาจบใหม่ที่มีศักยภาพเข้ามาทำงานร่วมกัน เพราะดูจะเป็นกลุ่มที่ยังมีพลังและมีศักยภาพที่สามารถขัดเกลาให้มาทำงานใหม่ ๆ ร่วมกันได้และฐานเงินเดือนยังไม่สูงมาก ในขณะเดียวกันโครงการฯ ก็สามารถเป็นบันไดขั้นต้นของประสบการณ์การทำงานก่อนที่พวกเขาจะขยับไปทำงานในองค์กรอื่นได้ด้วย

- **ในส่วนของผู้บริหาร/นักวิจัย** จะอาศัยการสร้างเครือข่ายและจัดทำระบบ Research Fellow โดยโครงการจะเป็นผู้ประสานงานหลักให้เกิดการสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับ SDGs เปิดพื้นที่ให้มีการเขียนบทความและเผยแพร่องค์ความรู้ระหว่างกันและกัน และสนับสนุนให้เกิดการทำโครงการวิจัยและตีพิมพ์ร่วมกันต่อไป

6.5. Sustainable Development Solutions Network (SDSN)

การจัดตั้ง SDSN ในประเทศไทยยังคงเป็นความตั้งใจของโครงการ ในเบื้องต้นโครงการฯ จะหาวิธีการที่จะทำให้การทำโครงการร่วมกับ สอวช. และ สกสว. เป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณที่สนับสนุนการจัดตั้ง SDSN ในประเทศไทย แต่ในระยะยาวโครงการฯ มองว่า SDSN ควรทำหน้าที่ไม่เพียงการเชื่อมคนทำงาน SDGs โดยตรงเท่านั้น แต่เชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัยและ consortium ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากแผนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (แผน ววน.) ฉบับใหม่นี้เข้ามามีส่วนร่วมกับการเป็นเครือข่าย SDSN ด้วยเช่นกัน เพราะ แผน ววน. เองก็มีความสอดคล้องกับ SDGs ในระดับหนึ่ง และรูปแบบความร่วมมือที่ สกสว. สนับสนุนก็มีความใกล้เคียงกับ SDSN มากคือมีใช้เพียงเครือข่ายของนักวิจัยแต่เป็นเครือข่ายของทั้งนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญในภาคปฏิบัติทำงานร่วมกันเพื่อหาทางออกให้กับปัญหาความยั่งยืน โครงการฯ จึงมองว่าโครงการฯ น่าจะดำเนินบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ประสานงาน SDSN ในประเทศไทย เชื่อมโยงเครือข่ายนักวิจัยในประเทศผ่านกลไกของ สกสว. กับเครือข่าย SDSN ในระดับโลกต่อไป

ภาคผนวก

ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ชล บุญนาค และ ภูษณิศร กมลนรเทพ

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่สังคมไทยตั้งแต่พุทธศักราช 2517 หลักสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นหลักการที่มุ่ง “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของประชาชนและสังคม

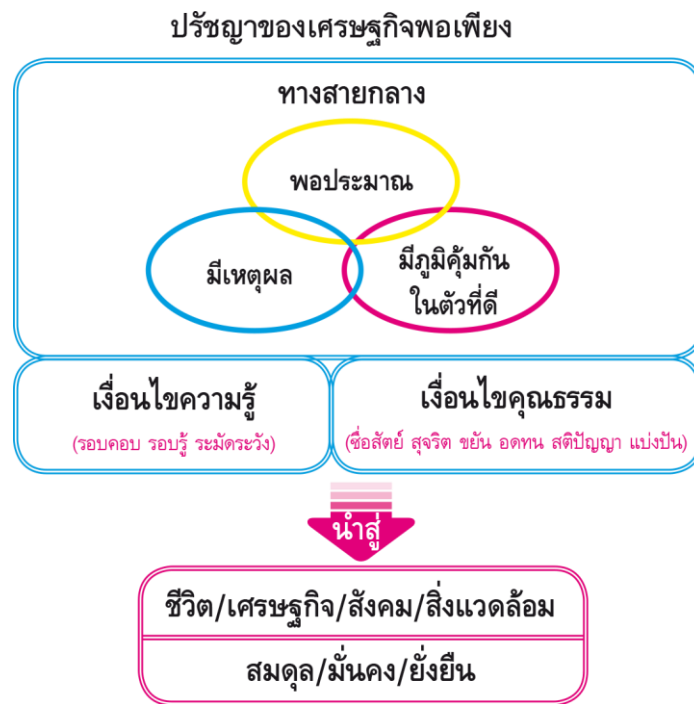
ความสุข เป็นสภาวะทางจิตใจที่เป็นบวก เป็นผลมาจากทั้งปัจจัยภายนอก คือ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายในคือ ระดับสติปัญญา วิถีคิด หลักคุณธรรม จริยธรรม ของบุคคลนั้น ประโยชน์สุข คือ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและนำมาซึ่งความสุข สงบ และเจริญก้าวหน้าของสังคม การจะบรรลุความสุขและประโยชน์สุขคือ มิติต่าง ๆ ของชีวิตและสังคมมีความสุขสงบและสมดุล และพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง มิติที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญคือ มิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การจะเกิดความสุขและพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ข้างต้นได้ กระบวนการตัดสินใจควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ ประกอบด้วย

1. ความมีเหตุผล คือ ในการดำเนินการใด ๆ ต้องมองเห็นทางเลือกที่เกี่ยวข้อง เห็นเหตุและผลและผลกระทบทั้งทางบวกและลบของทางเลือกต่าง ๆ เห็นผลที่เป็นคุณค่าแท้ของการดำเนินการนั้น ๆ
2. ความพอประมาณ คือ การดำเนินการควรต้องใช้ทรัพยากรและดำเนินการในระดับที่พอดีเหมาะสมกับเงื่อนไขที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในแบบที่ประหยัด ไม่เกิดของเสียโดยไม่จำเป็น
3. มีภูมิคุ้มกัน คือ มีการพิจารณาถึงแผนสำรอง รองรับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง

เงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. เงื่อนไขความรู้ คือ ต้องมีทั้งองค์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีสติปัญญาที่จะพิจารณาว่าสิ่งที่เลือกจะนำไปสู่ความสุขและประโยชน์สุขหรือไม่
2. เงื่อนไขคุณธรรม คือ อยู่บนฐานของหลักคุณธรรมและศีลธรรมอันดีของสังคม ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อม

ที่มา: cse.nida.ac.th

2. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมายพัฒนา ระดับโลกที่นำเสนอโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) มีระยะเวลา 15 ปี เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 2559 – 2573 โดยประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนา 2030 (Agenda 2030) ในวันที่ 25 กันยายน 2558 เป้าหมาย SDGs มีทั้งหมด 17 ข้อ ครอบคลุมมิติสังคม (People) เศรษฐกิจ (Prosperity) สิ่งแวดล้อม (Planet) สันติภาพ (Peace) และหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ซึ่งสอดคล้องกับสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) คือ ด้านสังคม (People) สิ่งแวดล้อม (Planet) และ Profit (ผลกำไร) จุดเน้นที่สำคัญของเป้าหมาย SDGs คือการมุ่งที่จะกำจัดความยากจนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้โลกยังเป็นระบบสนับสนุนสิ่งมีชีวิตได้อยู่

หลักการที่เป็นพื้นฐานของ SDGs ที่สำคัญคือหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) และหลักการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) หลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) คือ การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งให้ผลประโยชน์ของการพัฒนา กระจายไปยังกลุ่มคนทุกกลุ่มในสังคม คนเปราะบางและด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงบริการ สาธารณะและโอกาสทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน การพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) จึงเป็นหลักการ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง หมายถึง ในการบรรลุเป้าหมาย SDGs จำเป็นต้องใช้ศาสตร์หลายศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจและหาหนทางเพื่อบรรลุความยั่งยืน และต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน

ที่มา: undp.org/content/undp/

3. ความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) อย่างกลมกลืน เพราะมีเป้าหมายปลายทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ทั้ง SEP และ SDGs ต่างมุ่งพัฒนาและสร้างความสมดุลในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ส่วนที่เหลื่อมกันอยู่แต่ไม่ขัดกันก็คือ SEP เน้นมิติวัฒนธรรมด้วยในขณะที่ใน SDGs มิติวัฒนธรรมแฝงอยู่ในหลายเป้าหมาย และมีส่วนของสันติภาพและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพิ่มเข้ามา

ความร่วมมือเพื่อพัฒนาก็มีปรากฏอยู่ในการประยุกต์ใช้ SEP ในภาคเกษตรคือ เกษตรทฤษฎีใหม่ ในระยะที่ 3 คือ หลังจากชุมชนมีความเข้มแข็งแล้วจึงขยายความร่วมมือมายังองค์กรภายนอกชุมชน ซึ่งในส่วนนี้ SDGs จะมีความชัดเจนกว่า SEP ในแง่ที่ว่า SDGs ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม อย่างชัดเจนในรายละเอียดของเป้าหมาย (Goals) 17 ประการ และเป้าประสงค์ (Targets) 169 ประการ

นอกจากนี้ SEP ยังช่วยเสริม SDGs ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะ SEP ให้หลักการในการดำเนินการเพื่อการบรรลุ SDGs ด้วย โดย SEP ให้หลักในการดำเนินการเอาไว้ว่า

- (1) การดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุ SDGs ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และคำนึงมิให้ผลกระทบทางลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม)
- (2) การดำเนินการต้องพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ให้รอบด้าน เห็นเหตุเห็นผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบของแต่ละทางเลือก (หลักความมีเหตุผล)
- (3) การดำเนินการควรใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้พอดีกับการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ไม่เกิดของเหลือ เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือในชุมชนอยู่ก่อนที่จะขยายไปพึ่งพาภายนอก (หลักความพอประมาณ)
- (4) การดำเนินการควรเตรียมการเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ (หลักภูมิคุ้มกัน)

(5) การดำเนินการจะบรรลุผลได้หากเริ่มจากการระเบิดจากข้างใน เริ่มจากท้องถิ่น ซึ่งในการเริ่มดำเนินการจากท้องถิ่นได้นั้นจะต้องไม่ละเลยมิติวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่จะช่วยเชื่อมโยงคนในท้องถิ่นกับการพัฒนาได้

ยิ่งไปกว่านั้น SEP ยังช่วยกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ด้วย คือ การพัฒนาที่สุดท้ายต้องมุ่ง “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของสังคม ซึ่งหลักคิดนี้จะช่วยให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นมิได้เกิดขึ้นแบบเพียงแค่นี้ แต่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความสุขและประโยชน์สุขของสังคมด้วย

4. บทบาทนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ที่มา: SDG Move Showcase, บทบาทนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, นิทรรศการก้าวพอดี : Open House การขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 9 กค. 62, หอศิลป์กรุงเทพฯ

“เศรษฐกิจพอเพียง” “เศรษฐกิจ” และ “พอเพียง” พอเพียงก็ไม่ค่อยเข้าใจว่าพอเพียงอะไร แต่ความคิดของตัวเอง พอเพียง ก็คือว่า ทำอะไรไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ทำอะไรให้มันเกินไป เมื่อทำแล้วได้ผลในการกระทำ ถ้าทำได้ ก็หมายความว่า ประหยัด สำหรับชาวบ้าน คนที่ทำเศรษฐกิจนี้เอง

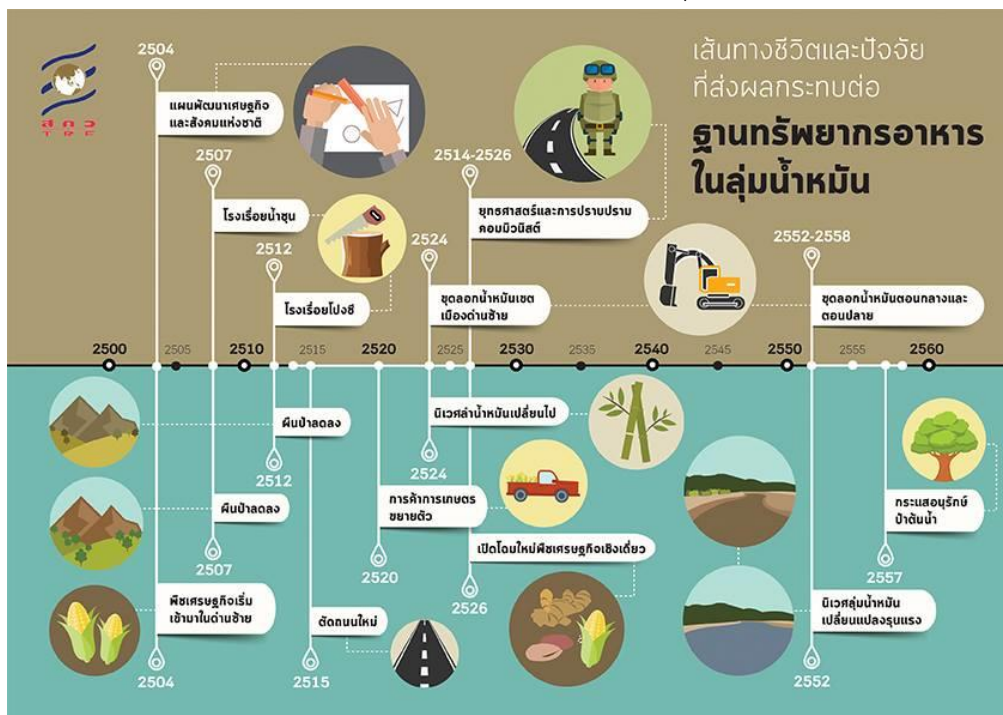
ผู้ที่เป็่นนักทฤษฎี ผู้ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ก็จะต้องหาเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถ้าหาเหตุผลได้ ก็เชื่อว่า เหตุผลนี้ก็จะได้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์แล้ว ชาวบ้านในประเทศไทยก็จะได้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์แล้ว เขาก็จะมีความร่ำรวยขึ้น โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย ถ้าทำได้แล้ว ก็จะเป็นการช่วยให้ประเทศชาติอยู่ได้ ถ้าไม่เอาใจใส่ในความคิดเหล่านี้ งานทั้งหลายที่เราทำก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย”

บางส่วนของพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2470-2559)
พระราชทานแก่คณะผู้บริหารสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร
(องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ณ โรงพยาบาลศิริราช
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554

จากพระราชดำริข้างต้นของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แสดงให้เห็นว่านักวิจัย นักทฤษฎี ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ สมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละภาคส่วนให้เกิดประโยชน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนให้มากที่สุด โดยบทความนี้จะกล่าวถึงตัวอย่างผลงานวิจัยเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดย ผศ.ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา จำนวน 2 กรณีศึกษา (เอกรินทร์ พึ่งประชา 2560)

1) การจัดการลุ่มน้ำหมันโดยเครือข่ายทางสังคม

ระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำหมัน

ที่มา: SDG Move Showcase, บทบาทนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, นิทรรศการก้าวพอดี : Open House การขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 9 กค. 62, หอศิลป์กรุงเทพฯ

ลำนํ้าหมัน จังหวัดเลย เป็นแหล่งทำการเกษตรของชุมชนและใช้นํ้าเพื่อบริโภคซึ่งต่อมาได้เกิดภัยแล้งในระบบนิเวศทางนํ้า อากาศ และดินสะสมเรื่อยมาตั้งแต่ปี 2504 เนื่องจากมีสารเคมีตกค้างจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น การใช้ยาฆ่าหญ้า เมื่อฝนตกจึงนํ้าดินที่มีสารพิษชะล้างลงนํ้า ส่งผลกระทบต่อการใช้นํ้าเพื่ออุปโภคและบริโภคที่ปลอดภัยของชุมชน (เกี่ยวกับเป้าหมายที่ยั่งยืนที่ 6 การมีนํ้าสะอาดเพื่อการบริโภค) นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบทำให้พืชพันธุ์และสัตว์นํ้าสูญหายจากการทำลายของสารเคมี (เกี่ยวกับเป้าหมายที่ยั่งยืนที่ 15 ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศทางบก และเป้าหมายที่ 14 ปกป้องสิ่งมีชีวิตใต้นํ้า)

นักวิจัยได้ลงพื้นที่ไปศึกษาและทำงานร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานหลักในพื้นที่ โดยความร่วมมือหลักในกรณีนี้มาจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชด่านซ้าย โดยผู้อำนวยการโรงพยาบาล ทีมแพทย์ และพยาบาลได้ช่วยทีมนักวิจัยขับเคลื่อนโครงการร่วมกับชาวบ้าน เกษตรกรในพื้นที่ และมีประชาชนในตำบลอ้อมมาเป็นผู้บริโภคผลผลิตทางการเกษตร ด้วยต้นทุนทางสังคมที่โรงพยาบาลมีกับชาวบ้านในฐานะหมอรักษาคนไข้ และในฐานะที่โรงพยาบาลยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นของหมู่บ้านมาปรับใช้ เช่น วัฒนธรรมในการดูแลผู้ป่วยวัยชราที่ใกล้เสียชีวิต ซึ่งความเข้าใจนี้ได้มาจากการศึกษาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ผศ.ดร. เอกรินทร์ พึ่งประชา หัวหน้าโครงการ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. – ปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)) ก่อนที่จะมาศึกษาปัญหากลุ่มน้ำหมัน (เอกรินทร์ พึ่งประชา 2560) สามารถสรุปวิธีการดำเนินการแก้ปัญหาออกมาได้ ดังนี้

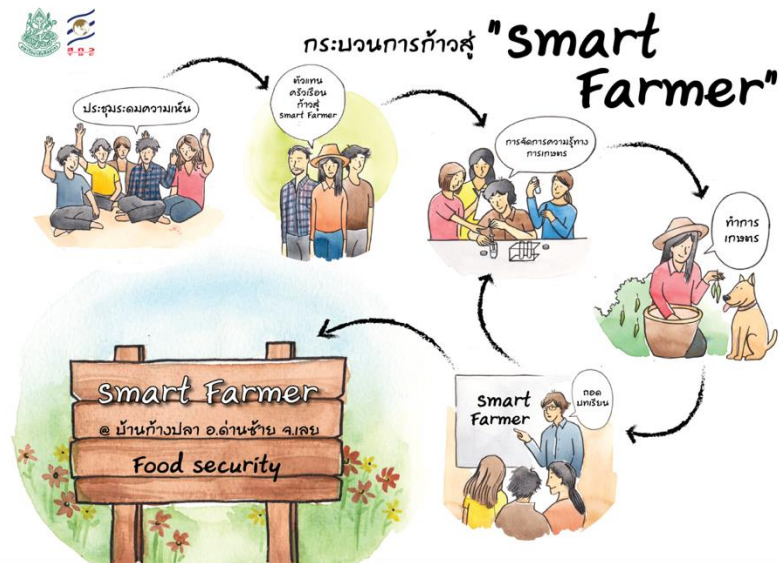
- ทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการกลุ่มน้ำหมันโดยเครือข่ายทางสังคมมีส่วนร่วม
- ทำวิจัย จัดการองค์ความรู้เรื่องป่า น้ำ และดินเพื่อการเกษตร
- บริหารจัดการน้ำ (น้ำท่วมและน้ำแล้ง)
- แก้ไขมลพิษทางน้ำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาศาสตร์
- อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
- สร้างเสริมเกษตรปลอดภัยและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

2) ด่านซ้ายกรีนเน็ตโมเดล และ Smart Farmer

การหาวิธีให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวจากกรณีปัญหาสารเคมีในกลุ่มน้ำหมัน มาเป็นเกษตรทางเลือกเพื่อลดเขาหัวโล้น โดยการชี้ให้เห็นเหตุผลในการปรับเปลี่ยน คือ

ทำไมต้องเปลี่ยนมาเป็นเกษตรทางเลือก:

- ดีต่อสุขภาพผู้ปลูกและผู้บริโภค
- ใช้พื้นที่การเพาะปลูกน้อยลง
- ลดต้นทุนการผลิต
- ช่วยฟื้นฟูทรัพยากรป่า
- ลดสารเคมี
- มีความหลากหลายในผลผลิต เช่น ไม้ยืนต้น เกษตรผสมผสาน

ที่มา: SDG Move Showcase, บทบาทนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, นิทรรศการก้าวพอดี : Open House การขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 9 กค. 62, หอศิลป์กรุงเทพฯ

เมื่อมีเหตุผลชัดเจนในการปรับเปลี่ยน นักวิจัยได้วางแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้ชาวบ้านค่อย ๆ ทำการปรับเปลี่ยนวิถีทำกินด้านการเกษตร ทำให้สามารถลดหนี้สิน และอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายในชุมชน และเยียวยาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่ พื้นฟูและลดจำนวนเขาหัวโล้นโดยเริ่มจากแก้ปัญหาหนี้สินให้เกษตรกรจากปัญหาการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวคือ ต้องรอ 4 เดือนถึงจะเก็บเกี่ยวได้ เป็นการเริ่มปลูกผักพื้นบ้านเสริมเป็นทางเลือก เช่น ผักบุ้ง กะหล่ำปลี จึงเป็นที่มาของรายได้สามส่วนคือระยะสั้น (รายได้รายวัน-สัปดาห์) จากการปลูกพืช ผักสวนครัว ระยะยาว (รายได้รายเดือน) ปลูกผลไม้ เช่น อโวคาโด เลี้ยงไก่ และระยะที่สาม (รายได้รายปี) ปลูกไม้ยืนต้น ปลูกป่า

การปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวตามที่ถูกว่าจ้างปลูกและผู้รับซื้อกำหนดมาเป็น smart farmer ดำเนินการโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิธีการสมัยใหม่เพื่อรักษา เยียวยาตนเองและธรรมชาติ ดำเนินการตามหัวใจของหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา Smart Farmer ต้องกล้าเปลี่ยนแปลงและกล้าขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนั้น พร้อมกับมีความรู้ทันสมัยเรื่องการดูแลการเกษตรด้วยระบบนิเวศชุมชน

5. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกรณีศึกษาท้องถิ่น

	ตอบโจทย์ความมั่นคงทางอาหารและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน
	ลดการป่วยจากสารเคมีอันตราย จากการปนเปื้อน และมลพิษต่างๆ ทางดิน น้ำ อากาศ
	การจัดให้มีน้ำและสุขอนามัย การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและปัญหาอุทกภัย
	พัฒนาประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ทำให้กิจการของชุมชนไม่นำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อหัวประชากรอย่างยั่งยืน บรรลุการจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ มีงานที่เหมาะสมและมีผลตอบแทนที่ยุติธรรมสำหรับทุกคน
	วางแผนการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืน ปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของพื้นที่ ลดความเสียหายจากภัยพิบัติทางน้ำ เพื่อปกป้องประชากรในพื้นที่เปราะบาง และจัดการมลพิษทางอากาศและของเสีย
	สร้างความตระหนักถึงการพัฒนายั่งยืนในสังคม สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ลดและจัดการการปล่อยสารเคมีและของเสียเป็นพิษออกสู่ธรรมชาติอย่างถูกต้อง
	หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อนุรักษ์พันธุ์พืช และใช้บริการทางระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
	ร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยโครงการ นักวิจัยท้องถิ่น โรงพยาบาล อำเภอ ชุมชนเกษตรกร หมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น

ที่มา: SDG Move Showcase, บทบาทนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, นิทรรศการก้าวพอดี : Open House การขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 9 กค. 62, หอศิลป์กรุงเทพฯ

6. บทเรียนจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ข้างต้น พบว่ากระบวนการของงานวิจัยเพื่อชุมชนได้ผนวกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และประโยชน์สุขของสังคม ดังนี้

- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีที่เลี้ยวไปกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดการระเบิดจากข้างใน ทำให้ทิศทางการพัฒนาในพื้นที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
- งานวิจัยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน ทั้งภาคชุมชน ภาควิชาการ และภาครัฐ (SDG 17)
- กระบวนการวิจัยเป็นการสร้างเงื่อนไขความรู้ โดยอาศัยการผนวกระหว่างความรู้ทางวิชาการและความรู้ท้องถิ่นและประสบการณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่น
- วัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการสร้างทุนทางสังคมเพื่อการเรียนรู้และขับเคลื่อนเรื่องอื่น ๆ ในพื้นที่ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างบูรณาการ

- การพัฒนาเป็นไปอย่างบูรณาการ โดยเริ่มจากงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น (SDG 8, 11) ขยายมาสู่งานด้านทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ (SDG 6) ขยับมาทำงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืน (SDG 2) เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านการลดการปนเปื้อนสารเคมีเป็นพิษในธรรมชาติ (SDG 12) ส่งเสริมให้สุขภาพของชาวบ้านดีขึ้น (SDG 3) และนำไปสู่การอนุรักษ์ป่า (SDG 15)

กรณีข้างต้นเป็นหนึ่งในอีกหลายกรณีที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการชวนชาวบ้านมาสร้างความรู้ท้องถิ่นบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของคนในชุมชน เป็นหนึ่งในหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็นหลักการพื้นฐานในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุถึง ความสุข สงบ สมดุล และประโยชน์สุขของสังคมได้

.....

เอกสารอ้างอิง

- เอกรินทร์ พึ่งประชา. 2560. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการระบบและความมั่นคงอาหารของชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย [Online]. elibrary.trf.or.th: Available: https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5420037 [Accessed 26 กันยายน 2562].

ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน – กับ คุณเจนจิรา บุญสมบัติ

ดร. ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี, นิภัตรา นาคสิงห์

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) หรือที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อย่อ “SDGs” ประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย ซึ่งทุกเป้าหมายมีเกี่ยวข้องกับเราทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งที่เป็นคนปกติที่มีวัยครบทั้ง 32 ประการ ตลอดจนผู้พิการ และผู้ทุพพลภาพทุกประเภท และเมื่อทำความเข้าใจกับ SDGs เป็นอย่างดีแล้ว จะเห็นว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดก็คือการที่เราต้อง **“ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”** ทั้งนี้เนื่องจาก **สังคมที่อยู่กันอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม คือ สังคมที่มีความผาสุก** เช่นนี้เราทุกคนจึงล้วนมีส่วนร่วม และมีสิทธิที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม

เพื่อแสดงให้เห็นว่า SDGs มีเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มคน **คุณกาวา** หรือ **คุณเจนจิรา บุญสมบัติ** เป็นตัวแทนของผู้พิการที่เราได้พูดคุยกันในวันนี้ ถึงประเด็นการใช้ชีวิตของคนพิการในประเทศไทย และความเกี่ยวข้องระหว่างคนพิการกับการพัฒนาที่ยั่งยืน คุณกาวาคือคนเก่งอันเป็นที่รักยิ่ง ของเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคน คุณกาวาเรียนจบปริญญาโทเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ(Special Education) จาก มหาวิทยาลัยออริกอน (University of Oregon) ประเทศสหรัฐอเมริกา และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการศึกษาและความมั่นคงของผู้พิการในประเทศไทยมาเป็นเวลาหลายปี ปัจจุบันคุณกาวาทำงานอยู่ที่สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การใช้ชีวิตของคนพิการของประเทศไทยในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตก่อนอย่างไรบ้าง ?

หากมองย้อนกลับไปสิบปีที่แล้ว จนถึงปัจจุบัน เรื่องทัศนคติของคนไทยต่อผู้พิการได้เปลี่ยนไปมาก ปัจจุบันผู้พิการเริ่มสามารถที่จะออกใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนปกติในสังคมได้ เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าการพิการเป็นเรื่องปกติมิได้เป็นอะไรที่แปลกประหลาด อีกทั้งในหลาย ๆ สถานที่ได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ เพื่อเอื้อต่อผู้พิการ ในส่วนของภาครัฐเองได้มีการพัฒนากฎหมาย นโยบาย รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่ขึ้นกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ประสานงานหลักระหว่างผู้พิการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเข้ามาช่วยดูแลตั้งแต่ต้นนโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้พิการในประเทศไทยใช้ชีวิตได้ง่ายขึ้น และดีขึ้นกว่าอดีต อย่างไรก็ตามการใช้ชีวิตของผู้พิการที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตไม่ได้หมายความว่าผู้พิการมีชีวิตที่ดีแล้ว การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการยังคงต้องพัฒนาต่อไปให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

ทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมต่อผู้พิการ ควรเป็นในรูปแบบไหน ?

ในสังคมไทย ปัญหาการเลือกปฏิบัติยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะน้อยลงมาก ปัญหาหลักที่ผู้พิการมักร้องเรียนคือ **การเลือกปฏิบัติ** ซึ่งมีทั้งหมด 2 แบบ อย่างแรกคือ การเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน (multiple discrimination) และแบบที่สองคือ การเลือกปฏิบัติทับซ้อน (intersectional discrimination) หลาย ๆ คนคิดว่าประเทศไทยควรปรับปรุงข้อกฎหมายลงโทษการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการโดยปราศจากการยินยอม แต่ส่วนตัวคิดการแก้ไขปัญหาให้มีความยั่งยืนก็ต้องสนับสนุน **แนวคิดเชิงสิทธิ** ให้กับคนหมู่มาก มิใช่การมองผู้พิการในแง่การสงเคราะห์ หรือการให้ความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว ในทางกลับกันความคิดนี้ก็กลับทำให้มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการที่แยกผู้พิการออกไปจากสังคมเหมือนกับว่าผู้พิการจะต้องมีสถานที่เฉพาะ ไม่มีสิทธิที่จะใช้ชีวิตร่วมกับคนทั่วไป ผู้พิการล้วนมีสิทธิในการแต่งงาน มีลูก มีครอบครัว และมีสิทธิที่จะเข้ารับการศึกษาดูจนจบมีสิทธิในการประกอบอาชีพ เพราะผู้พิการก็คือคน ๆ หนึ่งเหมือนกับคนอื่น ๆ นอกจากนี้คำกล่าวที่ผู้ใหญ่มักใช้สอนเด็ก ๆ ว่า “เห็นไหม เขาพิการ เขายังทำได้เลย” ควรเลิกใช้อย่างถาวร เพราะคำกล่าวนี้นี้แม้จะไม่ได้บิดเบือนข้อเท็จจริง แต่ก็ทำให้สังคมยังคงมองคนพิการว่าด้อยกว่าคนทั่วไป

สื่อสาธารณะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ต้องร่วมกันสร้างมุมมองใหม่เกี่ยวกับผู้พิการให้กับคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นผ่านหนังสือ นิตยสาร สื่อออนไลน์ หรือละครโทรทัศน์ ที่ผ่านมามีละครไทยที่มีผู้พิการ ตัวละครก็จะต้องรอความช่วยเหลือจากคนรอบข้างเสมอ ในขณะที่ละครหรือซีรีส์ในต่างประเทศ ก็มีตัวละครที่เป็นผู้พิการ และได้นำเสนอว่าคนพิการก็เข้มแข็งพอที่จะทำอะไรเองได้ ซึ่งก็อยากให้สื่อในประเทศไทยเป็นแบบนั้น เพราะจัดเป็นการสร้างองค์ความรู้รูปแบบหนึ่ง ว่า ผู้พิการสามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่าง รวมไปถึงการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้ด้วยตัวเอง มิใช่แค่นั่งรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพียงอย่างเดียว

ในปัจจุบันมีนโยบายอะไรบ้าง ที่ช่วยเสริมสร้างชีวิตผู้พิการให้ดีขึ้น ?

โดยหลัก ๆ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีระบุใน พ.ร.บ. ว่า คนพิการที่มีสัญชาติไทยควรมีการจดทะเบียนบัตรผู้พิการ เพื่อที่จะได้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการของรัฐ หรือของสาธารณะที่เตรียมเอาไว้ สิ่งแรกที่จะได้คือ เบี้ยผู้พิการ 800 บาทต่อเดือน สิทธิเรียนฟรีถึงระดับปริญญาตรี สิทธิการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ และจะมีการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย กรณีที่ผู้พิการถูกเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบก็จะสามารถขอทนายความได้ หรือจะเป็นการขอสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ผู้พิการก็ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิอย่างทั่วถึง แม้ว่าในปัจจุบันจะดีกว่าสมัยก่อนก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละพื้นที่ มีกลุ่มเป้าหมายที่ต้องดูแลหลายกลุ่ม บางกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การเดินทางเข้าถึงพื้นที่เป็นไปได้ยากลำบาก หรือเข้าถึงยาก ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้หน่วยงานยังไม่สามารถดูแลผู้

พิการให้เข้าถึงสิทธิ์ได้อย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงาน หรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องยังคงสามารถพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานให้ดีกว่านี้ได้อีก

เพราะเหตุใดประเทศไทยถึงยังไม่ยั่งยืนในเรื่องการช่วยเหลือผู้พิการ ?

อันดับแรกคงเป็นเรื่องของ “ทัศนคติ” ของคนในสังคม โดยผู้ออกแบบนโยบาย และผู้ออกแบบผัง เมืองยังคงมองเรื่องผู้พิการไปในเชิงลบ ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้พิการก็เป็นประชาชนของประเทศ ล้วนมีสิทธิ์ต่าง ๆ เท่าเทียมกับคนปกติ แต่นโยบายที่ออกมา หรืองานที่วางแผนมา การปฏิบัติต่อผู้พิการ ล้วนจะออกไปในเชิงลบ กฎหมาย หรือนโยบายบางอย่างเป็นการกีดกันการใช้ชีวิตของผู้พิการ ทั้งหมดนี้ต่างกับต่างประเทศ อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ที่ญี่ปุ่นมีการวางแผนผังเมืองให้ผู้พิการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระด้วยตัวเอง ในขณะที่ผังเมืองของประเทศ ไทยไม่ได้ถูกออกแบบมาอย่างนั้นตั้งแต่ต้น ทำให้ยากแก่การแก้ไข ลองคิดดูการเดินทางที่สะดวกสำหรับผู้พิการ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจุบัน คือใช้บริการแท็กซี่ ซึ่งในความเป็นจริงเงินเดือนก็ไม่คุ้มกับค่า เดินทางเลย สุดท้ายผู้พิการก็ต้องอยู่กับบ้าน

ในปัจจุบันแม้หลายภาคส่วนจะได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงหลาย ๆ พื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกผู้ พิการ แต่ทว่าการแก้ไขส่วนใหญ่เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้าที่ไม่ได้มีการคำนึงถึงการใช้งานจริง ยกตัวอย่าง ง่าย ๆ ผู้ใช้งานรถเข็นไม่สามารถขึ้นลงถนนและทางเดินเท้าที่มีการตั้งทางลาดที่มีความสูงชันจนเกินไป ไหนจะ เรื่องทางเดินสำหรับคนตาบอดบนทางเท้าที่ใช้งานไม่ได้จริงอีก เหล่านี้ทำให้สงสัยว่าการวางแผนแต่ละครั้ง ไม่ ว่าจะเป็นการวางแผนผังเมือง หรือการกำหนดนโยบายอื่น ๆ มีผู้พิการเข้าร่วมกี่คน หรือมีผู้พิการเข้าร่วม ดำเนินการหรือไม่?

หากพูดถึง SDG การพัฒนาที่ยั่งยืน ในสายตาของคนทำงานเพื่อผู้พิการในประเทศไทย สถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง ?

หากพูดถึง SDG จำเป็นจะต้องดูว่าใน 17 เป้าหมาย มีเป้าหมายไหนบ้างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคนภายนอก ส่วนใหญ่อาจมองว่า เรื่องของผู้พิการเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา และเรื่องการทำงานเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณา ทุกเป้าหมายตามจริงแล้วในระดับเป้าประสงค์ เรื่องของผู้พิการนั้นแทบจะมีความเกี่ยวข้องกับทุก ๆ เป้าหมาย ผู้พิการมีส่วนร่วมในการผลักดันสิ่งแวดลอมได้ หากได้รับโอกาส และคิดว่าถ้าทำได้ก็จะเป็นการดี เพราะ เป้าหมายสูงสุด ของ SDG คือ *การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave no one behind)* แต่ในประเทศไทยยังติด ปัญหา “*ทั้งหลาย ๆ คนไว้ข้างหลัง*” (*leave many people behind*) ซึ่งกลุ่มผู้พิการยังคงติดอยู่ในกลุ่ม นั้น ปัญหาคือ ตั้งแต่ SDGs มาในปี 2015 ในประเทศไทยยังไม่ค่อยมีอะไรคืบหน้า อาจมีแค่การจัดประชุม ซึ่ง ยังไม่สามารถทำให้ปรากฏเป็นผลลัพธ์ออกมาได้อย่างชัดเจน

คิดว่า SDGs จะใช้เป็นเครื่องมือช่วยผู้พิการในประเทศไทยอย่างไรได้บ้าง ?

การที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามที่จะผลักดันให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นจริงนั้น นับเป็นสิ่งที่ดีสำหรับทุกคนในประเทศ ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า SDGs ทั้ง 17 เป้าหมายนั้น หากมองในระดับเป้าประสงค์แล้ว ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับผู้พิการแทบจะทุกเป้าหมาย หากประเทศไทยสามารถบรรลุได้ทุกเป้าหมาย ก็จะเป็นการดี แต่ถ้าถามเรื่องเด่น ๆ สำหรับประเทศไทยก็คงมีเป้าที่:

- เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนรวมถึงผู้พิการจะมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม
- เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิงผู้มีสภาพพิการ และแม้ว่า SDGs จะมีได้พูดถึงความเท่าเทียมของเพศทางเลือก (LGBT) โดยตรง แต่การสร้างความเท่าเทียมให้กับคนกลุ่มนี้โดยเฉพาะผู้ที่มีสภาพพิการก็มีความสำคัญเช่นกัน
- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ นั้นเพราะผู้พิการหลาย ๆ คน มีศักยภาพเทียบเท่ากับคนทั่ว ๆ ไป ผู้พิการทุก ๆ คนอยากเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้ โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมเช่นกับคนทั่ว ๆ ไป
- เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน ทนต่อภัยต่าง ๆ และยั่งยืน ทุกคนต้องไม่ลืมว่าผู้พิการเป็นกลุ่มคนที่มีความเปราะบางสูง ดังนั้นเมืองควรมีการคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ และควรจัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย
- เป้าหมายที่ 13 ต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้
- เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข และครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพรับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

สุดท้ายแล้ว หากพูดถึงทางออกเรื่องผู้พิการกับการพัฒนาที่ยั่งยืน คิดว่าควรเริ่มต้นจากตรงไหน มีจุดไหนบ้างที่สามารถดำเนินการแก้ไขได้เลย ?

แม้สิทธิของผู้พิการในประเทศไทยอาจยังไม่ดีทัดเทียมกับต่างประเทศเท่าใดนัก สิ่งอำนวยความสะดวกหลายอย่างอาจจะยังไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้พิการ แต่นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีที่การใช้ชีวิต

ของผู้พิการในบ้านเรากำลังถูกพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากกลุ่มคนทำงานที่ตั้งใจจริง ตลอดจนการมีเครื่องมือสำคัญที่เรียกว่า SDGs เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ในอนาคตผู้พิการในประเทศไทยจะได้ใช้ชีวิตอย่างอิสระ และเต็มศักยภาพ หรืออย่างน้อยที่สุด คนในสังคมส่วนใหญ่ก็สามารถเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้พิการอย่างที่เราควรจะเป็น

สุดท้ายอยากจะให้ทุกคนทราบว่า ผู้พิการก็เป็นมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง เพียงแค่มนุษย์คนนี้ขาดความสามารถของร่างกายไปบางส่วน เหนือชั้นเดียวกับมนุษย์ทุก ๆ ผู้พิการต้องการสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนทั่ว ๆ ไปควรจะได้รับ ไม่ได้ต้องการสิทธิพิเศษ ไม่ได้ต้องการขอลดค่าโดยสารถ้าระบบขนส่งนั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน ไม่ต้องการเงินสงเคราะห์ แต่ต้องโอกาสให้ผู้พิการทำงานอย่างทั่วถึง และสิ่งสำคัญคือทุก ๆ สถานที่นั้นจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อที่จะเป็นจุดเชื่อมโยงให้คนพิการได้เข้าไปสู่สังคม ได้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ การศึกษา อาชีพ การเข้าถึงข่าวสารสาระต่าง ๆ ได้ใช้ชีวิตอย่างที่คนทุกคนควรจะเป็น

Effective governance: แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชล บุนนาค

1. บทนำ

ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา องค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติและธนาคารโลก ได้ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ในทุกภาคส่วนยึดหลักการบริหารจัดการที่เรียกว่า ธรรมาภิบาล (good governance) หลังจากผ่านมา 2 ทศวรรษ และปัจจุบันทั่วโลกกำลังร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ขององค์การสหประชาชาติได้เสนอแนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการที่เรียกว่า effective governance (ในที่นี้ขอเรียกว่า “ประสิทธิธาภิบาล”) มาแทนแนวคิดด้านธรรมาภิบาล

แนวคิดทั้งสองนี้เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นเพียงการแพคของเก่าลงในกล่องใหม่หรือไม่ และแนวคิดนี้จะช่วงส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร บทความนี้พยายามจะตอบคำถามเหล่านี้ โดยจะนำเสนอสาระสำคัญของประสิทธิธาภิบาล (effective governance) โดยอ้างอิงจากเอกสารของ Economic and Social Council ขององค์การสหประชาชาติ (Principles of Effective Governance for Sustainable Development 2018) ในหัวข้อแรก แล้วจึงชี้ให้เห็นว่า แนวคิดนี้แตกต่างจาก good governance อย่างไร จะมีส่วนในการช่วยบรรลุ SDGs อย่างไร ในหัวข้อที่สอง และหัวข้อสุดท้ายจะกล่าวถึงข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับแนวคิดนี้

2. ประสิทธิธาภิบาล (effective governance) คืออะไร?

การบริหารจัดการ (governance) เป็นหนึ่งในประเด็นที่สำคัญสำหรับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเด็นนี้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเด็นที่เรียกว่า means of implementation หรือ วิธีการดำเนินการ เพื่อบรรลุ SDGs ความหมายของคำว่า governance มีหลายความหมาย unscap เสนอว่าเป็นกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Sheng, n.d.) นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมอย่าง (Kooiman and Bavinck 2005) เสนอว่ามันคือกระบวนการบรรลุเป้าหมายทางสังคมหนึ่ง ๆ ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เล่นกลุ่มต่าง ๆ และระหว่างผู้เล่นกับกติกาที่กำกับการณ์นั้น นอกจากนี้ คำว่า governance ยังสื่อไปในทางที่ว่า การบริหารจัดการต้องมีมากกว่ารัฐ หรือ governance แต่ต้องมองในภาพที่ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการบรรลุเป้าหมายด้วย

ประสิทธิภาพ (effective governance - ผลระหว่างประสิทธิภาพ) เป็นหลักการบริหารจัดการที่เสนอขึ้นมาเพื่อสนับสนุนประเทศต่าง ๆ ที่มีความสนใจอยากปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของตนเองให้สอดคล้องและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในส่วนนี้เป็นความสนใจของแต่ละประเทศ ประสิทธิภาพ มีหลักใหญ่ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. Effectiveness - ความมีประสิทธิภาพ
2. Accountability - ความมีความรับผิดชอบ
3. Inclusiveness - ความครอบคลุม

ภายใต้แต่ละหลักจะมีหลักการย่อยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภายใต้หลัก effectiveness จะประกอบด้วยหลักการย่อย คือ

- Competence หมายถึง ในการที่หน่วยงานหรือภาคีของหน่วยงานจะสามารถจัดการกับปัญหาความยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีทรัพยากรและ ความเชี่ยวชาญมากพอที่จะทำตามภารกิจของตนได้
- Sound policymaking หมายถึง การดำเนินนโยบายสาธารณะที่มีความสอดคล้องกัน (coherent) และตั้งอยู่บนหลักการ หลักฐานข้อเท็จจริง และมุ่งประโยชน์สาธารณะ เพราะหากนโยบายสาธารณะและกฎกติกาไม่สอดคล้องกัน การดำเนินนโยบายอาจขัดแย้งกันและเหนียวรั้งกันได้ หากนโยบายไม่อยู่บนหลักการและข้อเท็จจริง ก็ไม่อาจจะแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด
- Collaboration หมายถึง มีการทำงานกันข้ามหน่วยงานและข้ามภาคส่วนเพื่อการแก้ไขปัญหาที่มีร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีความเชื่อมโยงกัน และในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การมีหลักการบริหารที่เน้นเรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและระหว่างภาคส่วนจึงมีความสำคัญ

ภายใต้หลัก Accountability จะประกอบด้วยหลักการย่อยคือ

- Integrity หมายถึง การยึดมั่นในหลักคุณธรรม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐควรปฏิบัติตามหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรม และสอดคล้องกับหลักคุณธรรมอันพึงมี เพื่อประโยชน์สาธารณะ
- Transparency หมายถึง ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หน่วยงานภาครัฐควรเปิดเผยและมีการติดตาม สอดส่องการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานและเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารและการดำเนินงานของภาครัฐให้เข้าถึงได้โดยสาธารณะเท่าที่กฎหมายจะอนุญาต
- Independent oversight หมายถึง ต้องมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบจะต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดอย่างเป็นมืออาชีพ โดยต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระจากองค์กรที่ถูกตรวจสอบด้วย ด้วยกลไกนี้จะทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าหน่วยงานที่มี integrity และ transparency มีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง

ภายใต้หลัก Inclusiveness จะประกอบด้วยหลักการย่อยคือ

- Leave no one behind หมายถึงการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง คือการทำให้คนทุกหมู่เหล่า รวมถึงคนกลุ่มที่จนที่สุด เปราะบางที่สุด และคนที่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกแบบ และทำให้คนเหล่านี้เข้าถึงผลประโยชน์จากการพัฒนา บริการของรัฐ และโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียม
- Non-discrimination หมายถึง การไม่เลือกปฏิบัติ การให้บริการสาธารณะจะต้องอยู่บนหลักของความเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ เคารพ ปกป้องและส่งเสริม สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนทุกกลุ่ม
- Participation หมายถึง การมีส่วนร่วม กล่าวคือ ความครอบคลุมนั้นมิใช่หมายถึงเพียงแต่ความครอบคลุมจากการได้รับประโยชน์เท่านั้น แต่ต้องถูกครอบคลุมเข้าไปในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการทางนโยบายที่มีความหมายด้วย
- Subsidiarity หมายถึง การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มของการปฏิบัติ ในขณะที่ระบบการจัดการในระดับที่สูงขึ้นควรทำหน้าที่เพียงบางอย่างและช่วยให้ท้องถิ่นสามารถปฏิบัติการเพื่อบรรลุ SDGs ได้ง่ายขึ้น
- Intergenerational equity หมายถึง การคำนึงถึงความเป็นธรรมแบบข้ามรุ่น กล่าวคือ การดำเนินการใด จะต้องสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระยะสั้นของคนในปัจจุบัน กับประโยชน์ในระยะยาวสำหรับลูกหลานและผู้คนในอนาคต

นอกจากนี้ เอกสารของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ยังได้เสนอแนวนโยบายและแนวปฏิบัติที่จะช่วยให้ปฏิบัติตามหลักการข้างต้นเอาไว้ด้วย ดังที่แสดงเอาไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ตารางสรุปรายละเอียดของประสิทธิภาพ (Effective Governance)

หลักการ		ยุทธศาสตร์ที่มักใช้กัน
Effectiveness (ประสิทธิผล)		
Competence	หมายถึง ในการที่หน่วยงานหรือภาาติของหน่วยงานจะ สามารถจัดการกับปัญหาความยั่งยืนได้นั้น จะต้องมืทรัพยากรและความเชี่ยวชาญมากพอที่จะทำตามภารกิจของตนได้	- การส่งเสริมกำลังพลภาครัฐที่มีความเป็นมืออาชีพ - การจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีกลยุทธ์ - การพัฒนาความเป็นผู้นำและการอบรมในวงราชการ - การจัดการผลสัมฤทธิ์ - การจัดการที่มีผลลัพธ์เป็นฐาน - การควบคุมและจัดการทางการเงิน - การจัดการรายรับที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม - การลงทุนในรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

Sound Policymaking	หมายถึง การดำเนินนโยบายสาธารณะที่มีความสอดคล้องกัน (coherent) และตั้งอยู่บนหลักการ หลักฐานข้อเท็จจริง และมุ่งประโยชน์สาธารณะ เพราะหากนโยบายสาธารณะและกฎกติกาไม่สอดคล้องกัน การดำเนินนโยบายอาจขัดแย้งกันและเหนียวรั้งกันได้ หากนโยบายไม่อยู่บนหลักการและข้อเท็จจริง ก็ไม่อาจจะแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด	- การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และใช้เทคนิค Foresight - การวิเคราะห์ผลกระทบของกฎระเบียบ - การส่งเสริมการดำเนินนโยบายแบบสอดคล้องกัน - การทำให้ระบบสถิติระดับชาติเข้มแข็ง - ระบบการติดตามและประเมินผล - พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และนโยบาย (Science-Policy Interface) - กรอบการจัดการความเสี่ยง - การแบ่งปันข้อมูล
Collaboration	หมายถึง มีการทำงานกันข้ามหน่วยงานและข้ามภาคส่วนเพื่อการแก้ไขปัญหาที่มีร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีความเชื่อมโยงกัน และในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การมีหลักการบริหารที่เน้นเรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและระหว่างภาคส่วนจึงมีความสำคัญ	- ศูนย์การประสานงานภาครัฐภายใต้ผู้นำรัฐบาล - ความร่วมมือ การประสานงาน การบูรณาการ สาขาสวนาแบบข้ามระดับของรัฐบาลและขอบเขตการทำงาน - การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน - ระบบการบริหารจัดการแบบเครือข่าย (Network-based governance) - หุ้นส่วนแบบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย
Accountability (ความรับผิดชอบ)		
Integrity	หมายถึง การยึดมั่นในหลักคุณธรรม กล่าวคือเจ้าหน้าที่รัฐควรปฏิบัติตามหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรม และสอดคล้องกับหลักคุณธรรมอันพึงมีเพื่อประโยชน์สาธารณะ	- การส่งเสริมนโยบาย แนวปฏิบัติ และองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน - กติกาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ - การจัดซื้อจัดจ้างที่มีการแข่งขัน - การกำจัดการติดสินบนและการใช้อำนาจต่างตอบแทน - นโยบายที่มีผลประโยชน์ขัดกัน - การปกป้องผู้เปิดโปง - การจัดให้มีค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรมสำหรับข้าราชการ
Transparency	หมายถึง ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หน่วยงานภาครัฐควรเปิดเผยและมีการติดตามสอดส่องการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานและเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการดำเนินงานของภาครัฐให้เข้าถึงได้โดยสาธารณะเท่าที่กฎหมายจะอนุญาต	- การยินดีที่จะเปิดเผยข้อมูล - ความโปร่งใสทางนโยบาย - การเปิดเผยข้อมูลของรัฐ - การลงทะเบียนผู้ที่เป็นเจ้าของหลักทรัพย์หรือสินทรัพย์

		- การจดทะเบียนผู้ทำหน้าที่ Lobby
Independent oversight	หมายถึง ต้องมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบจะต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดอย่างเป็นมืออาชีพ โดยต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระจากองค์กรที่ถูกตรวจสอบด้วย ด้วยกลไกนี้จะทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าหน่วยงานที่มี integrity และ transparency มีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง	- การส่งเสริมให้มีหน่วยงานตรวจสอบที่เป็นอิสระ - การจัดให้มีการทบทวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหารโดยศาลหรือหน่วยงานอื่น - การตรวจบัญชีที่เป็นอิสระ - การเคารพกฎหมาย
Inclusiveness		
Leaving no one behind	หมายถึง การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง คือการทำให้คนทุกหมู่เหล่า รวมถึงคนกลุ่มที่จนที่สุดเปราะบางที่สุด และคนที่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกแบบ และทำให้คนเหล่านี้เข้าถึงผลประโยชน์จากการพัฒนา บริการของรัฐ และโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียม	- การส่งเสริมนโยบายการเงินและการคลังที่เป็นธรรม - การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม - การจำแนกแยกย่อยข้อมูล - การติดตามและทบทวนผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
Non-discrimination	หมายถึง การไม่เลือกปฏิบัติ การให้บริการสาธารณะจะต้องอยู่บนหลักของความเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ เคารพ ปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนทุกกลุ่ม	- การส่งเสริมความแตกต่างหลากหลายในกำลังพลภาครัฐ - การห้ามไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติในการให้บริการสาธารณะ - การให้บริการภาครัฐแบบหลายภาษา - มาตรฐานการเข้าถึงการตรวจตราแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมของหน่วยงาน - การจดทะเบียนเกิดถ้วนหน้า - การจัดสรรงบประมาณที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางเพศสภาพ
Participation	หมายถึง การมีส่วนร่วม กล่าวคือ ความครอบคลุมนั้นมิใช่หมายถึงเพียงแต่ความครอบคลุมจากการได้รับประโยชน์เท่านั้น แต่ต้องถูกครอบคลุมเข้าไปในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการทางนโยบายที่มีความหมายด้วย	- การเลือกตั้งตั้งแต่เสรีและยุติธรรม - กระบวนการควบคุมการรับฟังความคิดเห็นของภาครัฐ - เวทีประชุมแบบหลากหลายภาคส่วน - การจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม - การพัฒนาที่มีชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน
Subsidiarity	หมายถึง การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นจุด	- การกระจายอำนาจทางการคลังไปยังท้องถิ่น

	เริ่มของการปฏิบัติ ในขณะที่ระบบการจัดการในระดับที่สูงขึ้นควรทำหน้าที่เพียงบางอย่างและช่วยให้ท้องถิ่นสามารถปฏิบัติการเพื่อบรรลุ SDGs ได้ง่ายขึ้น	อย่างเหมาะสม - การสร้างความเข้มแข็งของระบบบริหารจัดการเมือง - การสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเงินท้องถิ่น/เทศบาล - สร้างศักยภาพให้ท้องถิ่นเพื่อป้องกันการปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ไม่คาดฝันจากภายนอก - ระบบการบริหารจัดการแบบหลายระดับ
Intergenerational Equity	หมายถึงการคำนึงถึงความเป็นธรรมแบบข้ามรุ่น กล่าวคือ การดำเนินการใด จะต้องสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระยะสั้นของคนในปัจจุบัน กับประโยชน์ในระยะยาวสำหรับลูกหลานและผู้คนในอนาคต	- การประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - การจัดการหนี้ระยะยาว - การพัฒนาและวางแผนเชิงพื้นที่ระยะยาว การจัดการระบบนิเวศ

ที่มา: ปรับปรุงจาก “Principles of Effective Governance for Sustainable Development” 2018) E/2018/44-E/C.16/2018/8, para.

31

3. ประสิทธิภาพ (effective governance) แตกต่างจากธรรมาภิบาล (good governance) อย่างไร?

3.1 ทบทวนแนวคิด good governance หรือธรรมาภิบาล

แนวคิด good governance หรือธรรมาภิบาล ถูกนำเสนอตั้งแต่ช่วงปลาย ทศวรรษ 1990 และต้น 2000 ซึ่งเป็นช่วงที่การพัฒนาในระดับโลกขยับจากความสนใจเรื่องการพัฒนาให้ตลาดทำงานได้อย่างเต็มที่ (Get the Price Rights) มาเป็นการให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงสถาบัน กฎกติกาและการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ (Get the Institutions Right) (John M. Staatz 1998) ช่วงนี้เองที่ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการกับเรื่องการคอร์รัปชันและการมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนา เพราะถูกมองว่าสถาบันที่ไม่มีปัจจัยเหล่านี้กำลังเหนี่ยวรั้งการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ ธรรมาภิบาลจึงถูกนำเสนอขึ้นมาเพื่อเป็นหลักการให้หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ

หลักการภายใต้ธรรมาภิบาลถูกนำเสนอโดยอย่างน้อย 2 องค์กรหลัก ๆ คือองค์การสหประชาชาติ และธนาคารโลก องค์กรสหประชาชาติได้เสนอหลักการภายใต้แนวคิด ธรรมาภิบาล (Good governance) ไว้ 8 ประการดังนี้ (Sheng, n.d.)

- Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการ
- Rule of law: fair legal framework, full protection of human rights หมายถึง การปกครองโดยหลักกฎหมาย การมีหลักกฎหมายที่ยุติธรรม และให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่

- Transparency หมายถึงความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการและในด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
- Responsiveness หมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รับบริการได้ทันเวลาที่ ในห้วงเวลาที่เหมาะสม
- Consensus oriented หมายถึง กระบวนการตัดสินใจควรพยายามอย่างที่สุดในการอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ฉันทามติที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน
- Equity and inclusiveness หมายถึงกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความครอบคลุมไปยังกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังด้วย
- Effectiveness and efficiency หมายถึง ความมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงาน ซึ่งก็เป็นส่วนที่สำคัญพื้นฐานของการดำเนินงานของหน่วยงานไม่ว่าจะภาคส่วนใดก็ตาม
- Accountability หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและดำเนินการต้องมีความรับผิดชอบด้วย

ธนาคารโลก (World bank) ก็ได้นำเสนอหลักการเกี่ยวกับธรรมาภิบาลเอาไว้เช่นกันในหนังสือชื่อ governance and development (World Bank 1992) และมีหลักการที่ใกล้เคียงกับที่องค์การสหประชาชาติเสนอไว้ ประกอบด้วย 4 หลักการย่อย คือ

- Capacity and efficiency หมายถึง ศักยภาพและประสิทธิภาพของหน่วยงานและของกระบวนการดำเนินการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับหลัก effectiveness and efficiency และหลัก responsiveness ขององค์การสหประชาชาติ
- Accountability หมายถึง ผู้ที่ตัดสินใจและดำเนินการความรับผิดชอบ ซึ่งในส่วนนี้จะสอดคล้องกับหลัก Accountability ขององค์การสหประชาชาติ
- Legal framework for development หมายถึงการมีกรอบกฎหมายที่เอื้อกับการพัฒนา ซึ่งในส่วนนี้จะสอดคล้องกับหลัก rule of law ขององค์การสหประชาชาติ
- Information and transparency คือหลักของความโปร่งใสของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งส่วนนี้ก็น่าจะตรงกับหลักการ transparency ขององค์การสหประชาชาติ

จากตัวอย่างข้างต้น หลักการขององค์การสหประชาชาติแตกต่างจากหลักการของธนาคารโลกตรงที่ธนาคารโลกอาจไม่ได้ยกประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วม (participation) และความเท่าเทียมและครอบคลุม (Equity and Inclusiveness) ขึ้นมาเป็นหลักการสำคัญของ good governance ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่ทั้งสององค์กรเสนอแนวคิดเหล่านี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันเล็กน้อย คือ ในบริบทขององค์การสหประชาชาติหลักการดังกล่าวน่าจะมุ่งตรงไปที่การพัฒนาของประเทศสมาชิก ในขณะที่ข้อเสนอของธนาคารโลก มุ่งที่จะให้หลักการเหล่านี้ปรับใช้ได้กับทั้งองค์กรในภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยก็เป็นได้

3.2 ความแตกต่างระหว่างแนวคิดประสิทธิภาพกับธรรมาภิบาล

หากเราเทียบหลักการของ ประสิทธิภาพ กับหลักการของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยองค์การสหประชาชาติ เราจะพบว่า หลักประสิทธิภาพ (effective governance) มีการเพิ่มเติมหลักการย่อยขึ้นมา 5 หลักการคือ

1. Sound policymaking: ดำเนินนโยบายสาธารณะอย่างสอดคล้องกัน (coherent) และตั้งอยู่บนหลักการ หลักฐานข้อเท็จจริง รวมถึง ความปรารถนาดี
2. Collaboration: มีการทำงานกันข้ามหน่วยงานและข้ามภาคส่วนเพื่อการแก้ไขปัญหาที่มีร่วมกัน
3. Independent oversight: องค์กรตรวจสอบจะต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดอย่างเป็นมืออาชีพ โดยต้องมีความเป็นกลาง
4. Subsidiarity: การกระจายอำนาจ
5. Intergenerational equity

หลักการทั้ง 5 ข้อนี้เป็นหลักการที่เพิ่มขึ้นมาเพื่อให้ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น และทำให้หลักการที่มีอยู่เดิมจากหลักธรรมาภิบาลมีความเข้มแข็งขึ้น หลักการที่ชัดเจนว่าถูกยกเพิ่มขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ sound policy-making , collaboration, subsidiarity และ intergenerational equity ในขณะที่ independent oversight คือ ข้อที่น่าจะเสนอขึ้นมาเพื่อให้หลักธรรมาภิบาลเดิมมีความเข้มแข็งขึ้น

Sound policy-making ที่เน้นไปที่ความสอดคล้องเชิงนโยบายและการทำงานบนหลักการและข้อมูล และ collaboration ที่ต้องเน้นไปที่การทำงานร่วมกันข้ามหน่วยงาน ข้ามภาคส่วนเพื่อจัดการกับปัญหาความยั่งยืน เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อการทำงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เนื่องจากความบูรณาการของเป้าหมาย SDGs กล่าวคือ SDGs แต่ละเป้าหมายและเป้าประสงค์มีความเชื่อมโยงกัน การดำเนินการให้นโยบายและกฎกติกาที่แก้ปัญหาคนละเรื่องกันไม่ขัดแย้งกันเป็นเรื่องจำเป็น และการจะเกิดนโยบายที่สอดคล้องกันดังกล่าวได้ การทำงานร่วมกัน (collaboration) ข้ามประเด็นและข้ามหน่วยงานก็เป็นสิ่งที่จำเป็นด้วย

นอกจากนี้ด้วยความที่ปัญหาความยั่งยืนมักเป็นปัญหาที่ซับซ้อน เกี่ยวข้องกับบริบทท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย การทำงานร่วมกัน (collaboration) ข้ามภาคส่วน รวมถึงข้ามศาสตร์ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาความยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น ในปัญหาหมอกควันในภาคเหนือของประเทศไทยนั้น ในการจะรับมือและแก้ปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยรัฐเท่านั้น แต่ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนก็ต้องร่วมแก้ปัญหาด้วย จะใช้ความรู้ด้านการแพทย์และสุขภาพอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ นโยบายสาธารณะ ไปจนถึงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาด้วย

หลัก Subsidiarity เป็นหลักที่สอดคล้องกับหลักคิดที่ว่า การจะนำ SDGs ไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มจากท้องถิ่น (localizing SDGs) หลัก subsidiarity เน้นเรื่องการกระจายความรับผิดชอบในการปฏิบัติการเพื่อการบรรลุ SDGs ไปยังท้องถิ่น ในขณะที่กลไกระดับสูงขึ้นไปทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและทำบางหน้าที่

หลัก intergenerational equity หรือ ความยุติธรรมแบบข้ามรุ่น เป็นหลักที่เพิ่มเข้ามาเพื่อให้สะท้อนหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยแท้ สิ่งนี้เชื่อมโยงกับนิยามของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เสนอโดย World Commission on Environment and Development ในเอกสาร “อนาคตร่วมของพวกเรา” (Our common future) (Brundtland et al. 1987) ที่มีเนื้อความว่า “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของคนในอนาคตในการตอบสนองความต้องการของพวกเขา”

หลัก Independent Oversight หรือหลักการของการตรวจสอบที่เป็นอิสระ ในข้อนี้เป็นหลักการอยู่ภายใต้หลัก Accountability ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่มีอยู่ในแนวคิดธรรมาภิบาลอยู่แล้ว แต่หลัก independent oversight ไม่ได้มีการเสนอในแนวคิดธรรมาภิบาลมาก่อน หลัก Accountability เน้นไปที่พฤติกรรมของหน่วยงาน (เช่นเดียวกับหลัก integrity และ transparency ของแนวคิดประชาธิปไตย) หลัก independent oversight เป็นการช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งของหลัก accountability มากขึ้นเพราะหลักนี้มิได้พึ่งพาเฉพาะพฤติกรรมของหน่วยงานอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เสนอให้มีหน่วยงานตรวจสอบที่เป็นอิสระคอยตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งด้วย

ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างสองแนวคิดนี้คือ ขอบเขตของการประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิดประชาธิปไตย (effective governance) นี้ขยายขอบเขตของแนวคิดจากการดำเนินการในระดับหน่วยงาน (organization) มักถูกนำเสนอเป็นบริบทของการประยุกต์ใช้แนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) มาเป็นขอบเขตในระดับของระบบการบริหารจัดการแทน ดังที่ได้อธิบายไปแล้วจากหลัก collaboration, sound policy making และ independent oversight ทั้ง 3 ข้อนี้ถูกเสนอขึ้นในบริบทของระบบ และมองว่าระบบของการบริหารจัดการนี้ นโยบาย/กฎกติกาต่าง ๆ ควรจะสอดคล้องกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานงานกัน และมีหน่วยงานกลางมาช่วยตรวจสอบอย่างเป็นกลางอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งสะท้อนว่าการมองคำว่า governance ของแนวคิดประชาธิปไตย มอง governance เป็นกระบวนการระหว่างผู้เล่นที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมายทางสังคมหนึ่ง ๆ มากขึ้น สอดคล้องกับนิยามของคำว่า governance มากยิ่งขึ้น

4. ข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวคิดประชาธิปไตย (effective governance)

จากการเปรียบเทียบแนวคิดประชาธิปไตย (effective governance) กับแนวคิดธรรมาภิบาล พบว่า แนวคิดประชาธิปไตยมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าแนวคิดธรรมาภิบาล เพราะแนวคิดนี้มีเพียงให้หลักการที่พึงกระทำภายในองค์กร แต่ยังไม่ให้ภาพในเชิงระบบด้วยว่า ในระบบของการบริหารจัดการเพื่อการบรรลุ SDGs ลักษณะของระบบดังกล่าวควรเป็นอย่างไร

ถึงกระนั้น ลักษณะของ governance ในระดับของระบบก็ยังไม่ได้นำเสนออย่างชัดเจนออกมา แต่
ออกแนวเป็นหลักการย่อยที่เพิ่มขึ้นมาเสริมกับหลักการสำหรับการปฏิบัติในระดับหน่วยงานมากกว่า หากมี
การเพิ่มเติมลักษณะของ governance ในเชิงระบบขึ้นมาให้เต็มรูปแบบด้วยจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นในการ
ออกแบบระบบประสิทธิภาพเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ หลักการย่อยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตอนนี้ยังคงมี
หลักการเดียว คือ intergenerational equity ซึ่งอ้างอิงมาจากเอกสาร อนาคตร่วมของพวกเรา ดังที่กล่าว
ก่อนมาแล้วก่อนหน้านี้ แต่อีกหลักการหนึ่งที่เป็นหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยคือเรื่อง 3 เสาหลักของการ
พัฒนาที่ยั่งยืน (three pillars of sustainability) ยังไม่ได้ถูกรวมเข้าไป ซึ่งในส่วนนี้ นักวิชาการจำนวนหนึ่ง
(อ้างอิง) เสนอว่า หลักการสามเสาหลักนี้ควรจะนำไปสู่การปรับสมดุลเป้าหมายการพัฒนาด้วย (rebalancing
purpose of development) ผู้เขียนเสนอว่า หากจะผลักดันให้ ประสิทธิภาพ (effective governance) ไป
ไกลจนสุดและนำไปสู่การบรรลุ SDGs ด้วย ระบบการบริหารจัดการก็ควรที่จะทบทวนเป้าหมายพัฒนาของ
ตนเองด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดความสมดุลระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคมและ
สิ่งแวดล้อม

5. สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการชุดใหม่ ที่เรียกว่า ประสิทธิภาพ (effective governance) ถือ
เป็นพัฒนาการของแนวคิดด้านการบริหารจัดการขององค์การสหประชาชาติที่ต่อเนื่องจากแนวคิดด้าน
ธรรมาภิบาล (good governance) แนวคิดประสิทธิภาพนี้มีหลักการหลัก 3 ประการ คือ effectiveness,
accountability และ inclusiveness ภายใต้หลักการหลักนี้มีหลักการย่อยที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล
เดิม และเพิ่มหลักการย่อยที่ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นการเฉพาะด้วย เช่น หลัก
sound policymaking, Collaboration, Independent Oversight, Subsidiarity และ
intergenerational equity นอกจากนี้แนวคิดประสิทธิภาพยังขยับจากการเป็นหลักการบริหารระดับ
หน่วยงาน มาเป็นหลักการในเชิงระบบอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการเน้นถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่าง
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

Brundtland, Gro Harlem, M. Khalid, S. Agnelli, S. Al-Athel, and B. Chidzero. 1987. "Our
Common Future." *New York*.
[https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=3lRtBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA29&dq=Our
r+common+future&ots=QRRdBcHIdO&sig=fqn3yW9FBDgf12l1Tr-ejXJynpM](https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=3lRtBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA29&dq=Our+common+future&ots=QRRdBcHIdO&sig=fqn3yW9FBDgf12l1Tr-ejXJynpM).

- John M. Staatz, Carl K. Eicher. 1998. "Agricultural Development Ideas in Historical Perspective." In *International Agricultural Development*, edited by John M. Staatz Carl K. Eicher, Third, 8–38. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Kooiman, J., and M. Bavinck. 2005. "The Governance Perspective." *Fish for Life: Interactive Governance for Fisheries*.
<https://www.oapen.org/download?type=document&docid=340216#page=12>.
- "Principles of Effective Governance for Sustainable Development." 2018. Official Records, Supplement No. 24, . Economic and Social Council.
http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/Principles%20of%20effective%20governance_to%20upload.docx.pdf.
- Sheng, Yap Kioe. n.d. "What Is Good Governance?" UNESCAP.
<https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>.
- World Bank. 1992. *Governance and Development*. Washington, D.C.: World Bank Publication.

การผลิตความรู้แบบ Transdisciplinary Research กับการแก้ไขปัญหาความยั่งยืน

ชล บุนนาค

1. บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ถูกออกแบบ เสนอ และรับรองมาเพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันของนานาชาติในการรับมือและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสันติภาพที่มีความซับซ้อน ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem) ในที่นี้หมายถึงปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยและตัวของมันเองก็เป็นสาเหตุของอีกหลายปัญหา โยงใยอย่างซับซ้อน หลายครั้งเกี่ยวข้องกับหลายตัวผู้เล่น หลายหน่วยงาน บางครั้งข้ามพื้นที่เชิงกายภาพ ข้ามระดับ ตัวอย่างของปัญหาที่ซับซ้อนเช่น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และการรับมือผลกระทบจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Impact) ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ปัญหาขยะในทะเล ปัญหาแรงงานทาสและการค้ามนุษย์ เป็นต้น ปัญหาที่ซับซ้อนและแก้ไขยากขึ้นเมื่อปัญหามีการซ้อนทับกัน (Intersectionality) (Adlparvar and Tasros 2016) เช่น ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBT ในโรงเรียน ปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามประเทศในกลุ่มคนที่เป็นชนกลุ่มน้อย ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาป่าเพื่อปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตอนุรักษ์ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาเหล่านี้อาจไม่สามารถหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่ใช้ได้ทุกพื้นที่ เพราะแต่ละพื้นที่มีบริบททางภูมิศาสตร์ สังคม การเมือง วัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วย

ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem) ดังกล่าว เกินความสามารถของศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งจะรับมือได้ หรือในบางกรณี เกินกว่าแค่ความรู้ทางวิชาการจะสามารถแก้ไขให้บรรลุสู่ความยั่งยืนได้ ภายใต้สถานการณ์ที่ความรู้ทางวิชาการที่แยกส่วนตามศาสตร์แบบเดิมมีข้อจำกัดเช่นนี้ การพัฒนาแนวทางด้านญาณวิทยา (ว่าด้วยความรู้และวิธีการหาความรู้) (Epistemological Approach) ใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางออกต่อปัญหาที่ซับซ้อนดังกล่าว บทความนี้จะนำเสนอแนวทางการวิจัยที่เรียกว่า Transdisciplinary Research และพยายามจะชี้ให้เห็นตัวอย่างเพื่อความเข้าใจในแนวทางการวิจัยนี้ และเถียงว่าแนวทางการวิจัยนี้มีความเหมาะสมและความท้าทายในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างไร

2. Transdisciplinary Research คืออะไร

คำว่า Transdisciplinary เป็นคำใหญ่ทางวิชาการอีกคำหนึ่งที่ถูกนำเสนอในวงวิชาการควบคู่ไปกับคำทางด้านวิชาการที่สะท้อนการศึกษาแบบสหวิทยาการอื่น ๆ เช่น multi-disciplinary, cross-disciplinary, inter-disciplinary เป็นต้น ในภาษาไทยคำว่า Transdisciplinary มีหลายคำแปล เช่น ข้ามสาขาวิชา (จารุณี มุมบ้านเช่า 2560, ฌตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล 2556) เปลี่ยนผ่านวิทยาการ (รัตนะ บัวสนธ์ 2559) เป็นต้น แม้ว่าจากการสำรวจคำแปลเบื้องต้นจากหลายแหล่งส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “ข้ามสาขาวิชา” มากกว่า “เปลี่ยนผ่าน

วิทยาการ” แต่แท้จริงแล้วความหมายของ Transdisciplinary นั้นกว้างขวางกว่าการ “ข้าม” สาขาวิชามากนัก เปลี่ยนผ่านวิทยาการจะเป็นคำที่สะท้อนธรรมชาติของ Transdisciplinary มากที่สุด

สาระสำคัญของวิธีการศึกษา Transdisciplinary นั้นคือ มันเป็นกระบวนการศึกษาที่อาศัยปัญหาที่ซับซ้อนในโลกความจริงเป็นตัวตั้ง จากนั้นกระบวนการหาความรู้เพื่อมาแก้ไขปัญหาเหล่านั้นจะเป็นกระบวนการผลิตความรู้ร่วมกัน (knowledge co-production) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้นและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ดังนั้นนอกจากเป็นการศึกษาที่ข้ามศาสตร์แล้ว ยังเป็นการศึกษาที่ใช้ความรู้หลายประเภทในการศึกษาด้วย (van Kerkhoff and Lebel 2006) ความรู้หลายประเภทนั้นอาจรวมถึงความรู้ทางวิชาการ ความรู้ภาคปฏิบัติ ความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย นอกจากนี้ Bergmann et al. (2012) ยังเสนอเอาไว้ด้วยว่า Transdisciplinary Research มิได้มีเป้าหมายเพียงแค่การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนเท่านั้น แต่ต้องมีเป้าหมายทางวิชาการร่วมด้วย เป้าหมายทางวิชาการดังกล่าวเช่น ศึกษาเพื่อการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัย หรือนำไปสู่การพัฒนารอบความคิดทางทฤษฎีต่าง ๆ ด้วย เป็นต้น ดังนั้น Transdisciplinary Research จึงไม่ใช่การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาแต่อย่างเดียว แต่ต้องนำมาซึ่งความก้าวหน้าทางวิชาการด้วย

แต่เนื่องจากกระบวนการศึกษามีความเกี่ยวพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม สิ่งที่ต้องตระหนักอยู่เสมอเมื่อมีการทำวิจัยแบบ Transdisciplinary Research ก็คือ ในกระบวนการวิจัยและดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาตามปกติ อำนาจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมีไม่เท่ากัน กระทั่งนักวิจัยเองก็มีอำนาจเหนือกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ นักวิจัยควรตระหนักถึงความจริงในข้อนี้และมีบทบาทในการทำให้อำนาจที่แตกต่างกันมีความสมดุลมากยิ่งขึ้นในการวิจัย

3. ตัวอย่างของงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับการวิจัยแบบ Transdisciplinary Research

ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมหนึ่งกรณีที่สะท้อนว่าการผลิตความรู้ร่วมกันจะช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างไร คือตัวอย่างจากการแก้ปัญหาด้านการจัดการน้ำของพื้นที่ ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม (ปัญญา โตทองและคณะ 2545) ในช่วงทศวรรษที่ 2520 มีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ในเขตต้นน้ำของแม่น้ำแม่กลอง ในช่วงการสร้างจำเป็นต้องมีการกักน้ำไว้เพื่อความสะดวกในการก่อสร้างและเพื่อเพิ่มระดับน้ำในเขื่อน จึงทำให้ในเขตปลายน้ำเกิดปัญหาน้ำเค็มรุกรุนแรงกระทบชาวบ้านอย่างมากเนื่องจากขาดน้ำจืดมาผลักดันน้ำ ชาวบ้านจึงร้องให้ภาครัฐช่วยสร้างประตูน้ำปิดตามระบบคลองทั้งหมดในพื้นที่เพื่อป้องกันการรุกล้ำของน้ำเค็ม นี่เป็นตัวอย่างของการแก้ปัญหาโดยใช้ศาสตร์ด้านวิศวกรรมชลประทานเพื่อแก้ปัญหา แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือประตูน้ำเปลี่ยนระบบนิเวศในพื้นที่ จากเดิมที่เคยเป็นแบบน้ำแบบ 3 น้ำ คือ มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ซึ่งในแต่ละน้ำจะมีวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ผูกอยู่กับระบบนิเวศเหล่านั้น เปลี่ยนเป็น 2 น้ำ คือ น้ำจืดซึ่งอยู่เหนือประตูน้ำและน้ำเค็มซึ่งอยู่หลังประตูน้ำ ฉะนั้นกลุ่มที่ใช้ระบบน้ำกร่อยในการทำเกษตรกรรมก็จะได้รับผลกระทบ เช่น สวนมะพร้าว เป็นต้น

ปัญหาอีกประการที่เกิดขึ้นและทำให้เกิดความขัดแย้งในหมู่บ้านคือ ประตุน้ำทำให้การระบายน้ำลงทะเลเป็นไปได้ยาก ดังนั้นเวลาหน้าน้ำมา จะเกิดปัญหาน้ำจะท่วมนาเพราะระบายลงทะเลไม่ได้ ชาวนาจึงมักมาเปิดประตุน้ำเพื่อให้ น้ำระบายลงทะเล แต่การทำอย่างนั้นจะกระทบคนที่อยู่หลังประตุน้ำที่ทำอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำแบบธรรมชาติ คนกลุ่มนี้อาศัยน้ำธรรมชาติซึ่งมีอาหารตามธรรมชาติของกุ้งของปลาอยู่ ดังนั้นในกระบวนการเลี้ยงจะต้องมีการเปิดให้น้ำเข้าและออกจากบ่อที่เลี้ยง คุณภาพน้ำต้องดีเพราะหากไม่ดีอาจทำให้กุ้งและปลาตายได้ การเปิดประตุน้ำส่งผลกระทบต่อคนกลุ่มนี้เพราะว่า ประตุน้ำที่ปิดไว้นั้นบริเวณเหนือประตุน้ำจะมีตะกอนดินและมลพิษสะสมเอาไว้มากเพราะน้ำระบายออกไม่ได้ เมื่อเปิดประตุน้ำ ซึ่งอาศัยวิธีการดึงขึ้นจากด้านบน ทำให้น้ำไหลลดประตุน้ำและพาเอามลพิษไหลลงมากับน้ำด้วย ทำให้ผลผลิตของผู้ที่เลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาตามธรรมชาติมีความเสียหาย สถานการณ์นี้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านอย่างหนัก แม้ว่าภาครัฐจะลงมาช่วยไกล่เกลี่ยและสัญญาว่าจะแก้ปัญหา แต่ปัญหายังคาราคาซังเหมือนเดิม

จนกระทั่งราวปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจากฝั่งน้ำเค็มเริ่มสนใจที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยชุมชน (community-based research: CBR) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. – ปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)) ชาวบ้านทำงานร่วมกับนักวิจัยที่เลี้ยงในการกำหนดโจทย์วิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาแต่ไม่กล่าวโทษกัน จัดเวที รับฟังความคิดเห็นหลายสิบครั้งทั้งฝั่งน้ำจืดและน้ำเค็ม ดำเนินการอยู่หนึ่งปีครึ่งจนกระทั่งได้ความร่วมมือจากผู้นำของชาวบ้านฝั่งน้ำจืดและกำหนดโจทย์วิจัยที่เหมาะสมได้ จากนั้นชาวบ้านโดยนักวิจัยของ สกว. เป็นผู้อำนวยความสะดวก ชวนคิดชวนคุย ได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิธีการจัดการปัญหาน้ำท่วม รวมถึงศึกษาวิธีการทำประตุน้ำของชาวนาจุกที่ทำให้ น้ำระบายได้แต่ไม่ทำให้กุ้งซึ่งอยู่บริเวณพื้นน้ำหลุดออกมาด้วย ซึ่งน่าจะตอบโจทย์การระบายน้ำที่ไม่ทำให้มลพิษที่กองอยู่หน้าประตุน้ำไหลตามมาด้วย จนสุดท้ายชาวบ้านร่วมกับนักวิชาการด้านวิศวกรรมชลประทานร่วมกันออกแบบประตุน้ำเพื่อการแก้ไขปัญหาที่จบสำเร็จ และผลักดันไปสู่การเปลี่ยนประตุน้ำทั้งหมดให้เป็นไปตามแบบนี้แทน เพื่อให้ประตุน้ำสามารถระบายน้ำจืดได้ แต่กันน้ำเค็มไม่ให้รุกขึ้นไป นอกจากนี้กระบวนการวิจัยยังช่วยสร้างทุนทางสังคม คือ ความไว้วางใจเชื่อใจกันระหว่างชาวบ้านทั้งสองกลุ่ม นำไปสู่การกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เช่น ชาวบ้านฝั่งน้ำจืดจะเปิดประตูเพื่อล้างสิ่งปฏิกูลและมลพิษที่ค้างอยู่เหนือประตุน้ำเฉพาะช่วงเวลาที่ชาวบ้านหลังประตุน้ำไม่ได้ทำการเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลา เป็นต้น

กระบวนการข้างต้น แม้ไม่ได้ถูกแปะป้ายว่าเป็นการวิจัยแบบ Transdisciplinary แต่โดยเนื้อแท้ของกระบวนการนั้นมีความสอดคล้องมาก ตั้งแต่ปัญหาที่เข้าไปแก้ไขนั้นเป็นปัญหาที่ซับซ้อน คือ เป็นความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่มีเรื่องการจัดการน้ำเป็นสาเหตุ แต่การจัดการน้ำนั้นก็มีปัจจัยด้านนิเวศและวิถีชีวิตท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขที่กำกับอยู่ ทำให้การแก้ไขปัญหาแบบดั้งเดิม ที่พึ่งพาเพียงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง (เช่น รัฐศาสตร์เพื่อการไกล่เกลี่ย, วิศวกรรมชลประทานเพื่อทำประตูใหม่) ไม่เพียงพอ งานนี้ยังเป็นการใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ในการแก้ปัญหา ความรู้จากหลายประเภท ภาควิชาที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำงานร่วมกัน เกิดนวัตกรรมใหม่ในการแก้ไขปัญหานักวิจัยช่วยในการสร้างสมดุลทางอำนาจสุดท้ายสิ่งที่ชาวบ้านคิดค้นมีอำนาจมากพอที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายได้ ถือว่ามีความสอดคล้องกับการวิจัยแบบ Transdisciplinary research ไม่น้อยเลย

4. ความได้เปรียบและความท้าทายของ Transdisciplinary Research ต่อการแก้ไขปัญหาความยั่งยืน

Transdisciplinary Research มีความได้เปรียบในการแก้ไขปัญหาความยั่งยืนมากกว่าแนวทางการวิจัยที่มีอยู่เดิมหลายประการ ประการแรก ปัญหาความยั่งยืนเป็นปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem) ปัญหาที่ซับซ้อนมักเป็นปัญหาที่มีสาเหตุหลายสาเหตุ เกี่ยวพันกับเงื่อนไขมากมาย และตัวของมันเองมักจะเป็นสาเหตุหรือเงื่อนไขของสิ่งอื่นด้วย และในหลายกรณีปัญหาดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงแบบข้ามพื้นที่หรือข้ามระดับ ด้วยความซับซ้อนของปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น การแก้ปัญหานั้นด้วยศาสตร์เดียวหรือเพียงมิติเดียวไม่อาจทำให้ปัญหาคเล็ดหายไปได้ หรือถ้าคลี่คลายไปก็อาจนำไปสู่การสร้างปัญหาอื่นตามมาไม่จบสิ้น ดังตัวอย่างข้างต้น ปัญหาที่แพร่หลายมาแต่เป็นตัวอย่างของปัญหาที่ซับซ้อน เกี่ยวพันกับหลายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ภายใต้บริบทท้องถิ่นที่มีความเฉพาะตัว และทำให้องค์ความรู้ทั่วไปอาจใช้ไม่ได้พอดีกับพื้นที่ สาเหตุของปัญหาเกี่ยวข้องกับหลายพื้นที่ การแก้ปัญหาก็เกี่ยวข้องกับหลายระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นไปถึงระดับจังหวัด

ลักษณะของการผลิตความรู้ร่วมกัน (knowledge co-production) ระหว่างหลายศาสตร์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการผลิตความรู้ อย่างน้อยจะช่วยให้การมองปัญหาที่ซับซ้อนเหล่านี้มีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาและเงื่อนไขที่สำคัญมากยิ่งขึ้น แนวทางการแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นจากการร่วมผลิตความรู้ก็ได้ นอกจากนี้การที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการหาทางออกกับปัญหาทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและทำให้การดำเนินการจริงเพื่อแก้ปัญหาเป็นไปได้

ประการที่สอง วิธีการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Gupta and Vegelen, 2016) การพัฒนาที่ครอบคลุมเน้นเรื่องของการทำให้กลุ่มคนที่มักถูกทิ้งไว้ข้างหลังได้ประโยชน์จากการพัฒนา กลุ่มที่ไร้พลัง (powerless) ในการต่อรองมีพลังและส่วนร่วมในการต่อรองมากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับ Transdisciplinary Research ที่นักวิจัยควรมีบทบาทในการสร้างสมดุลและความเท่าเทียมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยด้วย นอกจากนี้แนวคิดนี้ยังให้ความสำคัญกับความรู้ทุกประเภท รวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้จากการปฏิบัติด้วย ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้คนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมกับการสร้างความรู้และการแก้ไขปัญหาความยั่งยืนได้ด้วย มิได้จำกัดอยู่เฉพาะที่นักวิชาการเท่านั้น

ประการที่สาม แนวคิดนี้ทำให้ทุกฝ่ายร่วมเรียนรู้ไปด้วยกันเพื่อช่วยกันพัฒนาและแก้ปัญหาคความยั่งยืนทำให้เกิดหุ้นส่วนการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่าน (Transformative Partnership) หุ้นส่วนลักษณะนี้ใกล้เคียงกับหุ้นส่วนแบบประชารัฐ แต่ผลึกความเป็นหุ้นส่วนนั้นไปไกลกว่า ตรงที่ หุ้นส่วนแบบประชารัฐนั้นเป็นการรวมตัวกันของคนที่มีทรัพยากรไปช่วยคนที่ยังขาด แต่หุ้นส่วนการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านนั้นจะผนวกคนที่ยังขาดเข้ามาในกระบวนการดำเนินนโยบายเพื่อการแก้ปัญหาคด้วย ทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจกันและกัน และเข้าใจปัญหามากยิ่งขึ้น เมื่อปัญหาคถูกเข้าใจอย่างลึกซึ้งก็แก้ไขได้ตรงจุดมากขึ้น

ถึงกระนั้น การจะดำเนินการ Transdisciplinary Research แบบเต็มรูปแบบก็มีความท้าทายไม่น้อย ความท้าทายประการแรกคือ ความสามารถของนักวิจัยที่จะมาดำเนินการวิจัยลักษณะนี้ Transdisciplinary Research จำเป็นต้องอาศัยมากกว่าทักษะการวิจัยพื้นฐาน แต่ต้องมีความสามารถทางสังคมและความสามารถในการอำนวยความสะดวกและการเจรจาต่อรองด้วยเพื่อให้กระบวนการวิจัยที่ต้องเกี่ยวพันกับคนจำนวนมากสามารถดำเนินไปได้ ยิ่งเป็นงานวิจัยในประเด็นปัญหาที่มีความอ่อนไหวมากยิ่งต้องอาศัยทักษะทางสังคมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามทักษะลักษณะนี้มีไว้สำหรับทุกคน

ความท้าทายที่สำคัญประการที่สองคือการระบุตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เหมาะสม ดังที่กล่าวข้างต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนมีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยแบบ Transdisciplinary Research หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาในกระบวนการมีเพียงกลุ่มที่มักจะถูกรวมเข้ามาอยู่แล้วเป็นปกติ (เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนในพื้นที่ ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) อาจไม่สามารถหาแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้ การดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมกระบวนการจึงควรจะมีวิธีการที่เป็นระบบเพื่อให้เกิดความครอบคลุมที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ โดยอาจอาศัยกระบวนการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball หรือขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น กลุ่มที่สำคัญที่ควรจะถูกรวมอยู่ในกระบวนการตั้งแต่ต้นก็คือกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย และกลุ่มที่เป็นกลุ่มเปราะบางและกลุ่มคนเล็กคนน้อยที่มักไม่มีเสียงในกระบวนการตัดสินใจ

ความท้าทายประการที่สามคือ การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มากพอที่จะนำมาสู่ความร่วมมือในงานวิจัย ความไว้วางใจอาจจะมีค่อนข้างน้อยในปัญหาความยั่งยืนที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะเริ่มโทษกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น หรือวิธีการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดของกลุ่มหนึ่งกระทบอีกกลุ่มหนึ่งและเกิดเป็นความขัดแย้งอันยาวนานได้ ดังนั้นการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียน่าจะเป็นหนึ่งในสิ่งที่ท้าทายที่สุดในกระบวนการของ Transdisciplinary Research ก็ว่าได้

ความท้าทายประการสุดท้ายก็คือ ไม่ใช่ทุกปัญหาที่อาจจะเหมาะกับการใช้ Transdisciplinary Research บางปัญหาที่อาจจะเป็นเรื่องของความบกพร่องในการดำเนินการหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและผลประโยชน์ การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาลักษณะนี้อาจจะไม่ได้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ แต่จะกลายเป็นการใช้ความรู้และข้อมูลในการกดดันให้มีการดำเนินการที่เหมาะสมหรือเพื่อการต่อรองทางการเมืองระหว่างกลุ่มที่เป็นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบกับกลุ่มผู้มีอำนาจแทน ซึ่งงานวิจัยลักษณะนี้หากพิจารณาอย่างเข้มงวดอาจไม่นับเป็น Transdisciplinary Research เสียทีเดียวเพราะมีประโยชน์ในทางขับเคลื่อนแต่มีประโยชน์ในทางวิชาการโดยเฉพาะในทางทฤษฎีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามงานวิจัยลักษณะดังกล่าวก็ยังมีข้อดีอยู่มากในเชิงการขับเคลื่อนเพื่อการแก้ปัญหาความยั่งยืน

5. สรุป

งานวิจัย Transdisciplinary Research เป็นรูปแบบการวิจัยใหม่ ๆ เน้นการบูรณาการความรู้หลายศาสตร์ และความรู้หลายประเภท ครอบคลุมทั้งความรู้ทางวิชาการ ความรู้จากประสบการณ์ทำงานและความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Complex problem) ซึ่งมักจะเป็นลักษณะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน บทความนี้พยายามเสนอว่า แนวการวิจัยนี้มีความได้เปรียบและเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาความยั่งยืนเพื่อการบรรลุ SDGs มาก เพราะเป็นวิธีการที่จะทำให้สามารถใช้ความรู้จากหลายศาสตร์และหลายประเภทได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ครอบคลุมและเสริมพลังให้กลุ่มที่ไร้อำนาจ และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนา (transformative partnership) แต่กระนั้นก็ยังมีความท้าทายหลายประการเช่นกัน ทั้งทักษะของนักวิจัย การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างความไว้วางใจในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องของปัญหาที่พิจารณา

สิ่งที่ควรเน้นย้ำในท้ายที่สุดก็คือ Transdisciplinary Research อาจไม่เหมาะกับปัญหาบางประเภท โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องในการดำเนินงานของภาครัฐและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและผลประโยชน์ วิธีการวิจัยลักษณะอื่นนี้อาจเหมาะสมกว่า เช่น งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือกระบวนงานวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยของศาสตร์ต่าง ๆ ดังนั้นนักวิจัยจึงควรเลือกวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับปัญหาที่พิจารณาจะเกิดผลดีที่สุด

.....

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

- Adlparvar, N. and M. Tadros. The Evolution of Ethnicity Theory: Intersectionality, Geopolitics and Development. IDS Bulletin. 2016, Vol. 47 No. 2 May.
- Bergmann, M., et al., Chapter 1: The Integrative Approach in Transdisciplinary Research, in *Methods for Transdisciplinary Research: A Primer for Practice*. 2012, Campus Verlag: Frankfurt and New York.
- Gupta, J. and C. Vegelin. Sustainable Development Goals and Inclusive Development. Int Environ Agreement, 2016, **16**: 433-448.
- Van Kerkhoff, L. And L. Lebel, Linking Knowledge and Action for Sustainable Development. *Annual Review of Environment and Resource*, 2006. **31**(1): p.445-477.3

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย

- จารุณี มุมบ้านเช่า. การวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, พ.ศ. 2560 ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.

- ณฑพล ศุกัญญะเศรษฐกุล. สหวิทยาการระหว่างสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการแพทย์ เพื่อประยุกต์ในการเรียนการสอนแพทยศาสตร์. ธรรมศาสตร์เวชสาร พ.ศ. 2556 ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน.
- ปัญญา โตทอง, อภิชาติ วิสิทธิ์วงศ์, สมบูรณ์ แดงอรุณ, อรรณูดี กุลทอง, นพรัตน์ บุญสมหวัง, ปรีชา บุญสมหวัง, พิพัฒน์ อมศิริ, นาคอำนาจ คำหมู่ และสุนทร บุญชัย. รูปแบบการจัดการน้ำในคลองตำบลแพรกหนามแดง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี, พ.ศ. 2545 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รัตน์ บัวสนธิ์. การวิจัยแบบไร้กำแพงทางวิชาการ (Non-boundary Research Method). วารสารราชพฤกษ์, พ.ศ. 2559, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)

ภาคเอกชนไทยกับการก้าวไปกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภูษณิศรา กมลนรเทพ

1. นิยามความยั่งยืนกับภาคธุรกิจ

คำว่า ‘ความยั่งยืน’ เริ่มมีปรากฏในปี 1987 จากรายงาน Brundtland Report ว่าด้วยเรื่องของ Sustainable Development หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน (สฤณี และ ภัทรพร 2559) โดยแบ่งความยั่งยืนออกเป็นสามเสาหลัก ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความหมายที่ชัดเจนว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันโดยไม่เบียดเบียนศักยภาพและทรัพยากรของคนรุ่นหลังเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง (Keeble 1988) ความยั่งยืนตามแนวคิดนี้สามารถอยู่ในภาคธุรกิจ เพราะธุรกิจที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม และประกอบการให้ได้ผลกำไร คือต้องยั่งยืนทางการเงินพร้อมกับการดูแลพนักงาน ชุมชน สังคม และให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติ (สฤณี และ ภัทรพร 2559)

ในปี 2015 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The United Nations Sustainable Development Goals) และมีประเทศทั่วโลกเข้าร่วมจำนวน 193 ประเทศ (SDG Move 2562) เป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมาย ทำให้ทุกภาคส่วนไม่เว้นแม้แต่ภาคเอกชนสามารถดำเนินการเรื่องการพัฒนาและยั่งยืนอย่างมีรูปธรรมมากขึ้นและมีจุดร่วมเดียวกันเป็นสากล (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม 2555)

2. การเคลื่อนไหวของภาคธุรกิจระดับโลก

กรณีศึกษาตัวอย่างจากระดับโลกอย่างผู้บริหาร เรย์ แอนเดอร์สัน (Ray Anderson) ซีอีโอบริษัท อินเทอร์เน็ตเฟซ (Interface) ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายพรมรายใหญ่ของโลก ได้กล่าวไว้ในงาน TED Talk ปี 2009 ว่า ธุรกิจเป็นตัวการใหญ่ที่สุดในการทำลายสิ่งแวดล้อม และธุรกิจเป็นภาคส่วนเดียวที่จะแก้ปัญหาได้ เพราะมีทรัพยากร มีความรู้ และมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในโลก (กิตยากร ผดุงกาญจน์ 2562) เรย์ แอนเดอร์สัน ได้เปลี่ยนวิธีการผลิตพรมจากสารเคมีและวิธีการทางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มาเป็นการว่าจ้างชาวบ้านชาวประมงในการเก็บอวนหาปลาเก่า ๆ จากทะเลมาทำการรีไซเคิลวัตถุดิบเพื่อทำเป็นพรม การเปลี่ยนแปลงมาสู่การเป็นธุรกิจที่ใส่ใจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของพนักงานในการคิดวิธีการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทำให้พนักงานรักที่จะทำงานกับองค์กร และเมื่อการประกอบการเปลี่ยนไปในทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทำให้ผลประกอบการบริษัทอินเทอร์เน็ตเฟซเพิ่มขึ้นถึงสองในสาม และกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นถึงสองเท่า (กิตยากร ผดุงกาญจน์ 2562)

ด้านฝ่ายผู้บริหารยูนิลีเวอร์ก็ได้กล่าวไว้ว่าโมเดลธุรกิจสมัยปัจจุบันถึงอนาคตควรเติบโตไปจากผลกระทบ หมายถึงที่ผ่านมามีเมื่อเศรษฐกิจหรือผลกำไรเติบโตมาก การใช้ทรัพยากร พลังงาน และการปล่อย

ก๊าซคาร์บอนก็มากขึ้นตามไปด้วย แต่การทำธุรกิจที่ยั่งยืนต้องพ้นไปจากการทำลาย ทำให้กำไรและยอดขายเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่เดียวกันผลกระทบก็ลดลง ถึงจะเป็นความสำเร็จที่แท้จริง (สฤณี และ ภัทรพร 2559) จะเห็นได้ว่าภาคธุรกิจมีส่วนสำคัญมากทั้งในแง่เป็นผู้กระทำให้โลกแย่ลงและเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้อย่างมหาศาล

3. องค์กรภาคีเพื่อธุรกิจที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ในประเทศไทย เรามีองค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Thailand Business Council for Sustainable Development (TBCSD) ก่อตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ปี 1993 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมในภาคธุรกิจไทยภายใต้แนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Thailand Business Council for Sustainable Development 2019a) ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 38 องค์กร ได้แก่ ธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 1 องค์กร, ธุรกิจการเงิน 3 องค์กร, ธุรกิจการบริการ 2 องค์กร, ธุรกิจเทคโนโลยี 1 องค์กร, ธุรกิจอุตสาหกรรม 11 องค์กร, ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง 3 องค์กร, ธุรกิจด้านทรัพยากร 12 องค์กร, ธุรกิจด้านผลิตภัณฑ์ผู้บริโภค 2 องค์กร และธุรกิจอื่น ๆ อีก จำนวน 3 องค์กร (Thailand Business Council for Sustainable Development 2019b page 16)

ที่ผ่านมา TBCSD มีการทำโครงการสนับสนุนธุรกิจยั่งยืนร่วมกับมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) เช่น Carbon Reduction Certification for Building ใบรับรองอาคารลดคาร์บอน ซึ่งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเลือกใช้อาคารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Carbon Reduction Label ผลักดันคาร์บอน เป็น การสนับสนุนให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันลดโลกร้อนผ่านกลไกทางการตลาด เกียรติบัตรการใช้เครื่องหมายรับรองฉลากเขียว ซึ่งเป็นฉลากที่มอบให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน และการจัดประชุมสีเขียว (Green Meetings) ใน องค์กร (Green News Agency 2561) สำหรับปี 2018 ที่ผ่านมา องค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้จัดทำเอกสาร Sustainable Development 2018 นำเสนอข้อมูลการขับเคลื่อน SDGs ของภาคเอกชนไทย ผ่านการดำเนินงานของสมาชิก ถือเป็นการนำเสนอภาคปฏิบัติของนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ไทยในปัจจุบัน (Green News Agency 2561)

นอกเหนือจาก TBCSD ภาคเอกชนไทยยังมีรายงานดัชนีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับองค์กร (Corporate SDG Index) ประจำปี 2017 ซึ่งประเมินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The Sustainable Development Goals (SDGs)) ของภาคเอกชนไทย พบว่าองค์กรธุรกิจจำนวน 124 บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และมีรายงานด้านความยั่งยืน (Sustainability Report) รายงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Report) หรือรายงานประจำปี (Annual Report) ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ (Thai CSR Network 2562) สามารถดำเนินการตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 คือ การศึกษาที่เท่าเทียม ได้มากที่สุด รองลงมาคือเป้าหมายที่ 9 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมและนวัตกรรม และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่องค์กรเอกชนยังตอบ

โจทย์ได้น้อยที่สุดคือเป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พืชพันธุ์ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน (Green News Agency 2561)

4. การประยุกต์ใช้ SDGs ในภาคธุรกิจ

อีกหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามาปฏิบัติการเรื่องความยั่งยืนของภาคเอกชนไทยคือ สถาบันไทยพัฒน์ ซึ่งเดือนมีนาคมปี 2017 ได้แถลงเรื่อง “SDG Business: Articulating 'Global Goals' to 'Local Impacts'” สำหรับเป็นแนวทางการดำเนินงานของภาคเอกชนในทางที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก ให้เกิดเป็นผลกระทบที่คาดหวังมาสู่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม มีหลักการดำเนินงาน 6 ประการ (วรวิทย์ ไชยศรี 2560) ว่าด้วย:

1. เที่ยงธรรม (Integrity): การมีเจตนาที่ดีไปสู่การกระทำที่ดี
2. ทั่วถึง (Inclusive): นำขีดความสามารถหลักและความเชี่ยวชาญทางธุรกิจมาใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน
3. เท่าเทียม (Equality): การจ้างงานคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมในที่ทำงานและที่อยู่อาศัยให้มีสภาพที่เข้าถึงได้
4. ท้องถิ่น (Local): สร้างการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับภาครัฐต่อการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น
5. ท่องเที่ยว (Tourism): สร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในมิติของการผลักดัน ยกระดับการรับรู้ และริเริ่มนโยบายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
6. ทดแทน (Renewable): ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

หลักการดำเนินงาน 6 ประการของ 'Global Goals' to 'Local Impacts' นี้ สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ในเป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (เที่ยงธรรม) เป้าหมายที่ 11: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์และยั่งยืน (ทั่วถึง) เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศ ตามเป้าประสงค์ที่ 10.2: ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคมเศรษฐกิจสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ (เท่าเทียม) เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน ตามเป้าประสงค์ที่ 8.3: ส่งเสริมการเกิดและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อยขนาดเล็กและขนาดกลาง (ท้องถิ่น) เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม และเป้าหมายที่ 14: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ท่องเที่ยว) เป้าหมายที่ 7: สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา ตาม

เป้าประสงค์ที่ 7.2: เพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทนในการผสมผสานการใช้พลังงานของโลกภายในปี 2579 และเป้าหมายที่ 12 เป้าประสงค์ที่ 12.2: การจัดการและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน (Renewable) (SDG Move 2562)

5. ทำไมภาคธุรกิจไทยต้องยั่งยืน

การชี้แจงข้อมูลด้านความยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะการทำรายงานด้านความยั่งยืน เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการเติบโตขององค์กร เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของธุรกิจคือนักลงทุน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเลขทางการเงินเพียงอย่างเดียวมากขึ้นเรื่อย ๆ ข้อมูลการประกอบการของภาคธุรกิจที่สะท้อนเรื่องความยั่งยืน เรียกสั้น ๆ ว่า ESG คือ Environment (สิ่งแวดล้อม), Social (สังคม) และ Governance (การกำกับดูแลกิจการ) ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนทั้งสิ้น (CSR Club 2562)

นอกจากนี้ การกำหนดทิศทางการความยั่งยืนขององค์กรยังทำให้ธุรกิจได้เปรียบคู่แข่งขันในการได้รับการยอมรับในมาตรฐานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งความยั่งยืนขององค์กรสามารถเป็นเป้าหมายภายในในการช่วยบริหารความเสี่ยง ปรับปรุงขั้นตอนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การใช้ทรัพยากรอื่นทดแทน การมองหาทางเลือกใหม่ ๆ และการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการ ไปจนถึงพนักงานมีความเข้าใจ เล็งเห็นความสำคัญของผลกระทบของการดำเนินกิจการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางออกใหม่ ๆ (วรุฒิ ไชยศรี 2560)

มาถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญอีกกลุ่มใหญ่ คือ ผู้บริโภค เมื่อมองจากมุมมองผู้บริโภคและกระแสนิยมที่เปลี่ยนไปในยุคปัจจุบัน ในยุคของสื่อดิจิทัล ผู้บริโภคศึกษาถึงคุณค่าของแบรนด์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ มีความตระหนัก ตื่นตัวมากขึ้นกับสภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลันของโลก และมีอำนาจในการเลือก ส่งผลให้ภาคธุรกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง (Thai Publica 2560) มีรายงานออกมาเผยแพร่และข่าวสารด้านภัยจากสภาวะโลกร้อนและภูมิอากาศแปรปรวนมากขึ้น อีกทั้งผลกระทบที่เลวร้ายได้ส่งผลออกมาให้เห็นได้ชัดเจนขึ้นมาก เช่น ปัญหาอุณหภูมิของน้ำทะเลที่สูงขึ้นจนทำให้ปะการังเกิดการฟอกขาวจำนวนมากในรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย (ReReef 2562) ปัญหาไฟไหม้ป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่หมู่เกาะอะเมซอน (กรุงเทพธุรกิจ 2562) ปัญหาน้ำทะเลที่หนุนสูงขึ้นซึ่งกระทบพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรในประเทศหมู่เกาะขนาดเล็ก (UNFCCC 2005) ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในภาคเหนือ ประเทศไทย (Matana Wiboonysake 2562) ปัญหาไมโครพลาสติกที่ตกค้างในอาหารทะเล (Smith et al 2018) เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้คนเริ่มตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงอันใกล้ตัวของประเด็นด้านความยั่งยืนและวิถีการดำเนินชีวิต การบริโภคของตนเองในปัจจุบันและเริ่มมองหาหนทางแก้ไข (จิราพรพรณ มลิทอง 2555)

ข้อมูล ข่าวสารเหล่านี้ ล้วนมีส่วนผลักดันให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนหันมาเปลี่ยนแนวทางการดำเนินธุรกิจใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้บริโภค ในต่างประเทศ เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ที่ทางรัฐบาลยังไม่มีกฎหมายในการงดการใช้ถุงพลาสติก

เหมือนในรัฐอื่น ๆ แต่ผู้ประกอบการภาคเอกชนได้เล็งเห็นประเด็นปัญหา และความต้องการของผู้บริโภค จึงมีนโยบายให้กิจการของตนงดใช้ถุงพลาสติก และขยายเป็นวงกว้างไปถึงกิจการอื่น ๆ ให้เริ่มดำเนินการและผู้บริโภคกลุ่มที่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาเรื่องถุงพลาสติกได้หันมาให้ความสนใจเพิ่มขึ้น (NSW 2018) เช่นเดียวกันกับการที่ห้างสรรพสินค้าในประเทศไทยเริ่มมีการยุติการให้ถุงพลาสติก (Thai PBS NEWS 2562)

6.สรุป

ภาคเอกชนมีส่วนสำคัญมากในการเป็นแรงขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย การอยู่ในจุดที่สร้างผลกระทบมากในความเป็นจริงก็เท่ากับว่าอยู่ในจุดที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้มากเช่นกัน หากขนาดธุรกิจใหญ่ มีการเติบโตและผลกำไรมาก ได้เปลี่ยนการใช้ทรัพยากรและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจำนวนมากพอ ๆ กับผลกำไรมาเป็นการดำเนินการทางธุรกิจที่ใส่ใจถึงความยั่งยืนองค์กรรวมทั้งสามด้าน คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเริ่มต้นจนจบกระบวนการ ก็จะเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนอย่างแท้จริง

ความยั่งยืนเป็นส่วนที่ทำให้ภาคเอกชนประสบความสำเร็จทั้งในด้านการหาแหล่งทุน เนื่องจากผู้ลงทุนก็คาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือในระยะยาว ไม่ใช่แค่ผลกำไรที่เป็นตัวเงิน การมีมาตรฐานด้านความยั่งยืนทำให้แต่ละคู่ค้าต่างจะช่วยกันผลักดันกิจการในส่วนของตนให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน จึงเกิดการพัฒนา ด้านพนักงานซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ของภาคเอกชนก็สามารถมีส่วนร่วมทั้งด้านการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่ความยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตของตนเองที่ดีตามไปด้วย ในด้านของผู้บริโภคเองก็มีส่วนผลักดันภาคเอกชนในการดำเนินกิจการให้ยั่งยืนเช่นกัน เพราะการตระหนักรู้มากขึ้นจากข้อมูล ข่าวสารในยุคดิจิทัล การให้คุณค่ากับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านทางการเลือกอุปโภค บริโภค ทำให้ธุรกิจต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองคุณลักษณะนั้น ๆ ได้ จึงจะถือว่าตอบโจทย์ความเป็นไปของโลกและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยสหประชาชาติ หรือ SDGs ทั้ง 17 เป้าหมายนี้ เปรียบเสมือนแผนที่นำทางการประกอบการอย่างยั่งยืนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นจากการมีเป้าประสงค์ระบุไว้ชัดเจน และเป็นเป้าหมายในประเด็นสำคัญที่สะท้อนสภาพความเป็นไปของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระดับโลก

.....

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

- Keeble, B.R., 1988. The Brundtland report: 'Our common future'. Medicine and War, 4(1), pp.17-25.
- NSW, T. G. 2 0 1 8 . BAN PLASTIC BAGS [Online]. NSW: THE GREENS NSW. Available: <https://nsw.greens.org.au/ban-plastic-bags> [Accessed 1 April 2018].

- Smith, M., Love, D. C., Rochman, C. M., & Neff, R. A. 2018. Microplastics in Seafood and the Implications for Human Health. Current environmental health reports, 5 (3), 375–386. doi:10.1007/s40572-018-0206-z
- Thailand Business Council for Sustainable Development. 2019a. Thailand Business Council for Sustainable Development [Online]. Nonthaburi, Thailand: www.tei.or.th/. Available: http://www.tei.or.th/tbcds/about_tbcds/index.html [Accessed 26 September 2019].
- Thailand Business Council for Sustainable Development. 2019b. The 1/2019 Joint Meeting of Council and Associates of Thailand Business Council for Sustainable Development (TBCSD).
- UNFCCC 2005. Climate change, small island developing States. Germany: Climate Change Secretariat (UNFCCC).

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย

- CSR Club. 2562. รางวัลรายงานความยั่งยืน [Online]. <http://www.thailca.com>: Thai Listed Companies Association. Available: <http://www.thailca.com/csr/about/subsustainable> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- Green News Agency. 2561. เป้า ‘SDGs’ ไทยก้าวหน้าอันดับที่ 2 ในอาเซียน เอกชนเข้มการศึกษา-อ่อนปกป้องระบบนิเวศ [Online]. Green News Agency. Available: <https://greennews.agency/?p=17523> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- REREEF. 2562. Great Barrier Reef กับอนาคตที่มีดมน [Online]. Available: <https://www.facebook.com/Re4Reef/posts/2272998576345703/> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- SDG Move. 2562. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs). โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move).
- Thai CSR Network. 2562. Thailand - Corporate SDG Performance [Online]. สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. Available: <http://www.thaicr.com/2017/03/thailand-corporate-sdg-performance-124.html> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- Thai PBS NEWS. 2562. ดีเดย์ 1 ม.ค.64 ไทยเลิกแจก "ถุงพลาสติก" ทั่วประเทศ [Online]. Thai PBS. Available: <https://news.thaipbs.or.th/content/283923> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- Thai Publica. 2560. บทสรุป “แบรนด์ที่ยั่งยืน” ปี 2017: คิดใหม่เรื่องผู้บริโภค พลังและความหมายชีวิตที่เปลี่ยนไป. Available: <https://thaipublica.org/2017/12/sb2017/> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- WIBOONYASAKE, M. 2562. ‘เชียงใหม่ในม่านฝุ่น’ เข้าใจปัญหาของเมืองด้วยกัน [Online]. www.aware.co.th. Available: <https://www.aware.co.th/%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9D%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%99/> [Accessed 26 กันยายน 2562].

- กิตยากร ผดุงกาญจน์. 2562. “เรย์ แอนเดอร์สัน” มหาเศรษฐีที่เก็บอวนเก่ากว่าสองร้อยตัน มาทำพรมขายใหม่. Available: <https://thepeople.co/ray-anderson-net-works/?fbclid=IwAR1jAa1973i9zh7HML0j8KR9-w8VJkMYoxJvtE31iAsB2E1tRAEqHjik9e8> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- กรุงเทพธุรกิจ. 2562. 'ไฟฟ้าเมซอน' ปัญหาของคนทั้งโลก [Online]. กรุงเทพฯ: <https://www.bangkokbiznews.com>. Available: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/845208> [Accessed 26 กันยายน 2562].
- จิราพรพรณ มลิตอง. 2555. LOHAS ตอบโจทย์สิ่งแวดล้อม & สุขภาพ. ซีซิ่งส่งออก. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.
- วรุฒิ ไชยสร. 2560. รายงานความยั่งยืน (SUSTAINABILITY REPORT) คืออะไร. CSR Club. สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย.
- สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทราพร แยมละออ. 2559. ความยั่งยืน (ฉบับย่อ) – ว่าด้วยทุนนิยม สังคม สิ่งแวดล้อม และธุรกิจสมัยใหม่. In: รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (ed.). www.salforest.com/blog/sustainability-interview.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม 2555. แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

การแก้ไขปัญหามลพิษ PM 2.5 อย่างยั่งยืน: เมื่อการสร้างความตระหนักไม่เพียงพอ

โดย ดร.ณัฐวิกรม พันธุ์วงศ์ภักดี

เมื่อใกล้หมดหน้าฝน ประชาชนชาวไทยจำนวนมากต่างเฝ้ารอการมาถึงของ “ฤดูหนาว” ที่จะมาพร้อมกับอากาศที่เย็นสบายคลายร้อน ทว่าก็ไม่ใช่ทุกปีในพื้นที่ส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะโชคดีได้สัมผัสถึงลมหนาวในช่วงก่อนสิ้นปีจนถึงช่วงหลังปีใหม่ สิ่งที่มาพร้อมกับลมหนาวซึ่งสร้างปัญหาหลาย ๆ ด้านให้กับประเทศไทยทุกปี และยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ นั่นก็คือ มลพิษหมอกควัน โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM2.5) หลายพื้นที่ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือและภาคใต้ ถูกปกคลุมด้วยมลพิษหมอกควัน ผู้คนในเมืองต้องอยู่กับอากาศที่มีฝุ่นละออง PM2.5 เกินกว่าค่ามาตรฐาน โดยช่วงเดือนมีนาคม 2562 ถึง เดือนเมษายน 2562 เมืองเชียงใหม่ติดอันดับเมืองที่มีมลพิษทางอากาศแย่ที่สุดในโลก กรุงเทพมหานครเองก็ติดอันดับนี้เมื่อช่วงปลายเดือนกันยายน 2562 ที่ผ่านมา

*ข้อมูลจาก IQAir AirVisual เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562 เวลา 18:10 น.

แม้ปัญหามลพิษในแต่ละภาคของประเทศอาจจะมีที่มาที่ต่างกัน แต่ผลกระทบทางลบกลับมีความคล้ายเคียงกัน โดยข้อมูลจากทั้งภาคธุรกิจและราชการพบว่า ปัญหามลพิษหมอกควันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนในวงกว้าง ทำให้จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ ผิวน้ำ

ดวงตา รวมไปถึงผู้ป่วยด้านสุขภาพจิต (Roberts *et al.*, 2019) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยจากหลากหลายมหาวิทยาลัย เช่น การศึกษาจาก Ustulin และคณะ (2018) มหาวิทยาลัยคยองฮี (Kyung Hee University) ประเทศเกาหลีใต้ ยังสรุปด้วยว่า มลพิษทางอากาศทำให้คนเสี่ยงกับโรคอ้วนอีกด้วย นอกจากนี้ด้านโรคภัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้น หลายครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากทั้งค่ารักษาพยาบาลและค่าอุปกรณ์ป้องกันมลพิษ และยังส่งผลกระทบไปถึงภาคการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่รับรู้สถานการณ์จากสื่อต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติชะลอการเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยลง เนื่องจากความกังวลในสถานการณ์ (Jeensorn *et al.*, 2018; Pardthaisong *et al.*, 2018; วิทิตานนท์, 2555) ยิ่งไปกว่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ยอดขายร้านอาหารและร้านค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคต่างก็ปรับตัวลดลง เพราะทุกคนพยายามลดการออกจากบ้าน

ในช่วงหลาย ๆ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญมากกับปัญหาด้านเศรษฐกิจแต่ให้ความสำคัญน้อยกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีการกำหนดค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศในปี 2538, 2547, 2550, 2552 และ 2553 แต่การบังคับใช้ในระดับนโยบายนั้นยังไม่มีความเข้มงวด การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับมลพิษทางอากาศยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก แม้เราจะไม่สามารถกำจัดมลพิษให้เหลือศูนย์ได้ เนื่องจากต้นทุนในการกำจัดมลพิษทั้งหมดนั้นสูงมากมายนานาชาติ แต่เราสามารถจำกัดมลพิษให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม แม้จะมีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอย่างจริงจังในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลาย ๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยก็ยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ ที่เป็นรูปธรรม นอกจากการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า เช่น การฉีดน้ำขึ้นไปในอากาศหรือฉีดน้ำรดถนน การทำฝนเทียมลดฝุ่น การบังคับไม่ให้จุดไฟเผาไร่ข้าวโพดและไร่ย่อยในพื้นที่ต่าง ๆ การรณรงค์ให้ประชาชนงดจุดธูป การรณรงค์ให้งดรับประทานหมูกระทะ และการตรวจจับควันดำจากรถยนต์ แต่อย่างที่ทราบกันดีว่าวิธีการเหล่านี้ไม่ได้แก้ไขปัญหที่ต้นเหตุ มีหน้าซ้ำบางวิธียังเป็นการแก้ไขที่ไร้ประสิทธิภาพ ก่อนที่เราจะสามารถแก้ไขปัญหใด ๆ เราต้องทำความเข้าใจต้นเหตุของปัญหาและนัยยะต่าง ๆ ของปัญหานั้น ๆ สิ่งนี้แม้จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่หากไม่ทำเลยรัฐบาลไทยจะผิดคำสัญญาที่ให้ไว้ต่อสหประชาชาติว่าจะผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งตัวชี้วัดการปล่อยมลพิษทางอากาศของฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายที่ 11 ของ SDGs ซึ่งมุ่งที่จะ “ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน” (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable) และประชาชนชาวไทยก็จะยิ่งลำบากกับผลเสียที่มากับมลพิษทางอากาศ ซึ่งกระทบโดยตรงกับเป้าหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 3: การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good health and well-being)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย

อย่างไรก็ตาม การที่เราจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน ทุกคน ๆ จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม น้ำแล้ง แผ่นดินถล่ม และมลพิษทางอากาศนั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม นั่นก็เพราะว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จะไม่เปลี่ยนเป็นปัญหาหากไม่มีมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้อง และเมื่อเรานึกถึงสังคมมนุษย์ เราก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า นัยยะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนัยยะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ต่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของมลพิษทางอากาศทั้งสิ้น กล่าวคือ ผลกระทบจากการพัฒนาที่เราหวังว่าจะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคมของเรากลับสร้างความเสี่ยงทางนิเวศและส่งผลกระทบทางลบต่อสุขภาวะของพวกเรา เช่นนี้แล้ว การแก้ไขปัญหาหมอกพิษเองก็ต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ

กรุงเทพมหานคร และ PM 2.5:

อันที่จริงแล้ว เมืองใหญ่ ๆ หลาย ๆ เมืองทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น ลอนดอน ปารีส ลอสแอนเจลิส เซาเปาลู จาการ์ตา ปักกิ่ง หรือ แม้แต่กรุงเทพมหานคร ต่างก็เผชิญกับปัญหา PM 2.5 อยู่เกือบทุกปี ทว่าในปี พ.ศ.2561 และ พ.ศ.2562 นั้น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เผชิญกับปัญหา PM 2.5 ในระดับที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในหลายพื้นที่ ทำให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเริ่มให้ความสนใจกับปัญหานี้อย่างจริงจัง ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศส่วนใหญ่กลับกลายเป็นการภาวนาให้ฝนตก รอให้ลมเปลี่ยนทิศ หรือการฉีดน้ำขึ้นไปในอากาศ รวมไปถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ และป้องกันตนเองโดยการซื้อหน้ากากป้องกันฝุ่นละอองมาใส่ ทว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้สังคมมองมลพิษทางอากาศอันเนื่องมาจากฝุ่นเป็นภัย “ธรรมชาติ” ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพียงอย่างเดียวและไม่สามารถทำให้หมดไปได้เอง ทั้งที่มลพิษทางอากาศอันเนื่องมาจาก

ฝุ่นในเมืองใหญ่นั้นเป็นปัญหาที่คนจำนวนมากร่วมกันสร้างขึ้น โดยเฉพาะจากการกระทำที่คนหลาย ๆ ยังคงคิดว่าสิ่งที่ตนเองทำเป็นประจำและทำมานานแล้ว อย่างเช่น การขับรถ การเผาขยะ หรือ การปล่อยควันต่าง ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลเสียต่ออากาศมากมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้มาถึงขั้นเลวร้ายดังที่พวกเรากำลังเผชิญอยู่ เนื่องจากการปล่อยมลพิษกันคนละนิดก็สร้างปัญหาได้ การสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักการป้องกันตนเองแม้จะเป็นเรื่องที่ดี แต่รัฐควรคำนึงถึงความจริงที่ว่า สังคมไทยของเรานั้นยังมีความไม่เท่าเทียมกัน และยังมีคนอีกจำนวนมากที่ยังมีความเปราะบาง ไม่ได้มีเงินสำหรับซื้อหน้ากากป้องกันฝุ่นละอองราคาแพง ไม่มีเครื่องปรับอากาศและเครื่องฟอกอากาศในบ้านของตน เวลามีปัญหาทางสุขภาพก็ไม่สามารถทำงานและยังมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งบริการของภาครัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ภาพมลพิษทางอากาศในประเทศจีนโดย Anton Mislavsky

ใช้ภายใต้ สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวโทษพื้นที่โดยรอบ (หรือแม้กระทั่งประเทศเพื่อนบ้าน) ว่าเป็นตัวการสร้างปัญหา จริงอยู่ว่าการเผาหญ้า การใช้ฟันและถ่าน หรือแม้กระทั่งควันต่าง ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของต้นเหตุของปัญหา แต่ก็ไม่ใช่ต้นเหตุเสียทั้งหมด ฝุ่นในกรุงเทพมหานครเองก็ยังมาจากไอเสียของรถยนต์ภายในเมืองเอง อันที่จริง การศึกษาจากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561) เปิดเผยว่า ต้นเหตุสำคัญของปัญหา PM 2.5 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครก็คือ ไอเสียที่มาจากเครื่องยนต์ที่เผาไหม้ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะเครื่องยนต์ ‘ดีเซล’ ที่ใช้กับรถ เราต้องไม่ลืมว่า กรุงเทพมหานครติดอันดับเมืองที่มีรถติดหนักที่สุดในโลก (TomTom, 2019) ในวันหนึ่ง ๆ ปริมาณฝุ่นละออง

PM 2.5 ก็มีปริมาณมหาศาล บวกกับสภาพอากาศระยะที่กำลังเปลี่ยนฤดูกาล ที่กรมอุตุนิยมวิทยารายงานว่า ช่วงเช้าลมสงบ ความชื้นสูง เกิดการผกผันกลับของอุณหภูมิในช่วงเช้า ประกอบฝนที่ตกน้อยลง จึงทำให้ฝุ่นละอองสะสมเพิ่มขึ้น การแก้ไขปัญหานี้เพียงการเพิ่มความเข้มงวดของการตรวจจับรถที่ปล่อยควันดำไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองอย่างยั่งยืนและไม่ได้เป็นการลดจำนวนรถออกไปจากถนนของเมืองหลวง ในหลายปีที่ผ่านมา ภาครัฐให้ความสำคัญในกระตุ้นเศรษฐกิจที่ไม่คำนึงถึงความเสี่ยงของสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้มาตรการรถคันแรกในช่วงปลายปี 2554 ทำให้มีการซื้อรถใหม่กันมากขึ้น ขณะที่รถเก่าก็ยังอยู่ในระบบ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและนำไปสู่การปลดปล่อยมลพิษจำนวนมาก อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดฝุ่นในเมืองใหญ่ก็คือการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างตึก การสร้างถนน หรือการสร้างรางรถไฟ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรทำงานร่วมกันกับภาคเอกชน ตลอดจนผู้รับเหมาก่อสร้าง เพื่อออกมาตรการบริหารจัดการการก่อสร้างในหลายจุดของกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งช่วงระยะการก่อสร้าง การออกแบบระบบงบประมาณเพื่อลดภาระประชาชนและฝุ่นควัน แทนที่จะปิดเส้นทางสัญจรทั้งทางเดินรถ และทางเดินเท้า

ภาพรถติดในกรุงเทพมหานครโดย Gemma Longman

ใช้ภายใต้ สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)

ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการใช้มาตรฐานไอเสียและน้ำมัน ทว่าข้อเสียของมาตรการบังคับเหล่านี้ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ก็คือภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปไม่มีแรงจูงใจในการลดการใช้ยานพาหนะส่วนตัว และการลดการใช้น้ำมัน ดังนั้น หากภาครัฐไม่มีมาตรการบังคับ นโยบายส่งเสริมการลดใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือ เป้าหมายที่ชัดเจนในการยกระดับคุณภาพอากาศ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปย่อมไม่มีความพยายามในการปรับตัวที่จะทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นและกำไรลดลงอย่างแน่นอน นักวิชาการหลายคนต่างลงความเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่า การส่งเสริมให้คนลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางนั้น ภาครัฐจะต้องร่วมมือ

กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงร่วมมือกับภาคเอกชนด้วย เพื่อส่งเสริมระบบขนส่งมวลชนให้มีคุณภาพ รวมไปถึงการส่งเสริมการเดินทางที่ไม่ใช้รถยนต์ เช่น การเดินทางโดยใช้จักรยาน การเดินทางด้วยเท้า หรือการเดินทางโดยใช้ระบบขนส่งมวลชน เป็นต้น การแก้ปัญหาไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้ถูกออกแบบมาให้เดิน ไม่ว่าจะเป็นทางเท้าที่แคบ บาทวิถีที่ไม่ได้มาตรฐาน การไม่มีต้นไม้หรือพื้นที่บังฝนเพื่อลดความร้อนจากแดดและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในช่วงฝนตกหนัก ไฟส่องสว่างตามรายการในช่วงค่ำคืนที่ไม่เพียงพอ และทางม้าลายที่ใช้ไม่ได้จริง มีหน้าซ้ำยังมีนัยยะทางด้านอำนาจของนักการเมือง บริษัทก่อสร้าง บริษัทรถยนต์ หรือ บริษัทน้ำมัน บางบริษัทที่ยังคงได้ผลประโยชน์จากการขยายถนนและการเพิ่มขึ้นของรถบนท้องถนน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรบุษบา มารมย์

อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหัวหน้าหน่วยวิจัย

Urban Futures and Policy

ผังเมืองของกรุงเทพมหานครเองก็ยังมีปัญหาอีกหลายอย่าง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรบุษบา มารมย์ อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหัวหน้าหน่วยวิจัย Urban Futures and Policy เคยกล่าวไว้ว่า พื้นที่ธุรกิจซึ่งเป็นแหล่งงานส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครกระจุกตัวอยู่ในใจกลางเมือง และเนื่องจากที่อยู่อาศัยในเมืองมีราคาแพง บ้านเรือนที่พักอาศัยจึงกระจายออกไปตามชานเมืองที่ระบบขนส่งมวลชนยังเข้าไปไม่ถึงทั่วถึง หลาย ๆ คนอาศัยอยู่ห่างไกลจากสถานีรถไฟฟ้า สถานีรถไฟฟ้า BTS หรือ สถานีรถไฟฟ้า MRT (และยังไม่ได้รวมถึงการขนส่งมวลชนบางชนิดมีราคาที่สูงจนประชาชนหลายคนไม่สามารถจ่ายได้) ในเมื่อเมืองไม่ได้ถูกออกแบบให้เดินได้อย่างสะดวก ประชาชนหลาย ๆ

คนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนั่งรถประจำทางสาธารณะหรือมอเตอร์ไซค์รับจ้างไปยังสถานีรถไฟฟ้า การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวจึงสะดวก (และเย็นกว่าด้วย) ดังนั้น การจัดการกับปัญหาด้านระบบขนส่งมวลชน อีกทั้งการทำให้คนสามารถซื้อหรือเช่าที่อยู่อาศัยในเมืองที่ใกล้แหล่งงานได้เหมือนจะเป็นประเด็นสำคัญในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอันเนื่องมาจากฝุ่นควัน อีกทั้งยังเป็นการผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11

เป้าประสงค์ที่ 11.1 และ 11.2 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าที่ 11

นอกเหนือจากประเด็นการคมนาคมและประเด็นที่อยู่อาศัยแล้ว ยังมีประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยลดมลพิษทางอากาศ เมื่อนึกถึงสิ่งแวดล้อม หลาย ๆ คนก็จะนึกถึงต้นไม้และพื้นที่สีเขียว พื้นที่สีเขียวมีประโยชน์ในด้านการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพภายในเมือง และมีความสำคัญต่อมีผลต่อสุขภาพที่ดีของผู้คนในเมือง นอกจากนี้ ต้นไม้บางชนิดอาจช่วยลดซับสารพิษทางอากาศ แต่พื้นที่สีเขียวก็อาจจะไม่ได้มีส่วนช่วยสักเท่าไรในเรื่องปริมาณฝุ่นละอองที่กระจายในอากาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังให้ความเห็นว่า การผังเมืองจะต้องให้ความสนใจกับ ลม และ ทิศทางลมด้วย (2562) การวางผังเมืองที่สอดคล้องกับทิศทางลม จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการลดทั้งฝุ่น และความร้อนภายในเมือง ซึ่งจะเป็นผลดีในระยะยาว ตึกสูงควรสร้างในระยะที่เหลื่อมกันเพื่อเว้นพื้นที่ให้อากาศถ่ายเท ผังเมืองเองก็ควรให้ความสำคัญต่อช่องลมของเมืองอย่างเช่นแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ปัจจุบันเริ่มโดนบดบังไปด้วยตึกสูง และหากไม่เริ่มทำอะไรเลยปัญหาจะยิ่งบานปลายในเมื่อพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นทำเลทองของภาคอสังหาริมทรัพย์ และนายทุนมากมายต่างต้องการที่จะจับจองพื้นที่เหล่านี้ในการสร้างโครงการของตนโดยไม่จำเป็นว่า เขาเหล่านั้นได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาทั้งหมด การจัดการปัญหาเรื่องฝุ่นละอองมีความสัมพันธ์และโยงใยกับเรื่องอื่น ๆ อย่างหลากหลายไปหมด หากเราต้องการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะเรื่อง PM 2.5 เราจะต้องคิด

ให้เป็นระบบและต้องร่วมมือกันระหว่างทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง เราต้องไม่ลืมว่าปัญหาหลาย ๆ ปัญหาต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน และเราจะเลือกแก้ไขปัญหาย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาไม่ได้ การลดมลพิษทางอากาศก็เช่นกัน เราควร เข้าใจถึงระบบอำนาจและนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อหาวิธีแก้ไขให้กระทบคนเปราะบางให้น้อยที่สุดหรือไม่กระทบเลย การออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาอย่างถ่องแท้และให้มั่นใจได้ว่ามาตรการดังกล่าวสามารถใช้ได้ผล และใช้ได้จริงในเชิงปฏิบัติ เราควรมีการศึกษาวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมาตรามาใช้ในทางปฏิบัติ โดยศึกษาทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศให้รอบคอบ และพิจารณาปรับให้เหมาะสมกับบริบทพฤติกรรมของคนไทยและความพร้อมของประเทศ

ในบทความต่อไป ผมจะมานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ให้ทุก ๆ ท่านได้รับทราบ

อ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *โครงการศึกษาแหล่งกำเนิดและแนวทางการ จัดการฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล*. กรุงเทพมหานคร.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). จากเมือง ‘เดิน’ ได้ สู่มือง ‘ดม’ ได้ : มลพิษทางอากาศในเมือง. *มติชนออนไลน์*. Retrieved Retrieved October 3, 2019 from https://www.matichon.co.th/columnists/news_1316105

Roberts, S., Arseneault, L., Barratt, B., Beevers, S., Danese, A., Odgers, C., ... Fisher, H. (2019). Exploration of NO₂ and PM_{2.5} air pollution and mental health problems using high-resolution data in London-based children from a UK longitudinal cohort study. *Psychiatry Research*, 272, 8–17.

TomTom. (2019). Bangkok in the Traffic Index. Retrieved October 2, 2019, from https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/bangkok-traffic#statistics.

Ustulin, M., Park, S. Y., Chin, S. O., Chon, S., Woo, J. T., & Rhee, S. Y. (2018). Air Pollution Has a Significant Negative Impact on Intentional Efforts to Lose Weight: A Global Scale Analysis. *Diabetes Metab J*, 42(4).

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยพิบัติ

ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เป็นประเด็นที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ และให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์ยังไม่สามารถหยุดยั้งภาวะเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงกิจกรรมเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ อันเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนที่ทั่วโลกกำลังประสบอยู่ ประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นภัยแล้ง ดินถล่ม และน้ำท่วม ต่างก็เกิดได้บ่อยขึ้นและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศยังส่งผลให้ฤดูกาลสั้นลง พื้นที่ทางภาคใต้มีฝนตกชุกและเกิดอุทกภัยบ่อยขึ้น ในขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับความแห้งแล้งที่มากขึ้น ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไปแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดวิกฤตทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่ถึงแม้ไม่ใช่พื้นที่ในพื้นที่ประสบภัยก็พลอยได้รับผลกระทบทางลบไปด้วย ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ล้วนส่งผลเสียโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญจากศาสตร์หลากหลายแขนงทั่วโลก กำลังถกเถียงกันถึงวิธีที่ควรใช้ในการป้องกัน และรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขควรจะเป็นอย่างไรหรือจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด พวกเราทุกคนต้องตระหนักถึงความจริงที่ว่า “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังเกิดขึ้น ส่งผลให้ภัยพิบัติทวีรุนแรงยิ่งขึ้น และเกิดถี่ขึ้น” **เช่นนี้แล้วสังคมไทยควรปรับตัวอย่างไรเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อภัยพิบัติ และวิกฤตอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเหล่านี้?**

เพื่อตอบคำถามที่ได้ตั้งไว้ ผมพร้อมด้วยคณะนักศึกษานักศึกษานโยบาย Urban Futures คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มีโอกาสเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านจากสามชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลการศึกษา และทำวิจัยเกี่ยวกับการรับมือและปรับตัวต่อภัยพิบัติ หรือวิกฤตต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในระยะยาว....โดยมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อพูดถึงภัยพิบัติที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศแล้ว กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะคิดถึงเพียงแค่ปัญหาที่มากับอุทกภัย แต่ทว่าเมื่อถูกถามถึงการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับภัยและวิกฤตการณ์อื่น ๆ ที่มีแนวโน้มอาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เช่น ภัยแล้ง วิกฤตพลังงาน และวิกฤตเศรษฐกิจ อันเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เป็นต้น กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลกลับไม่สามารถแม้กระทั่งจินตนาการสถานการณ์ภัยอื่น ๆ ได้ ดังนั้นพวกเขาก็ไม่สามารถให้คำตอบถึงการเตรียมตัวรับมือเมื่อเกิดภัยพิบัติเหล่านี้ได้เลย ในด้านน้ำท่วมเอง แม้กลุ่มเป้าหมายหลายคนจะคุ้นเคยกับปัญหาอุทกภัยที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์น้ำท่วมในปี 2554 (บางคนกล่าว พวกเขาได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติในปี 2540) และเชื่อว่าพวกเขาจะสามารถรับมือกับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมในอนาคตเพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถอยู่รอดได้ อย่างไรก็ตามพวกเขายังคิดว่าเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ “ไม่ควรเกิดขึ้น” และรัฐบาลควรจะมีมติชอบในการทำให้แน่ใจได้ว่าภัยพิบัติ “ที่สามารถป้องกันได้” จะไม่เกิดขึ้นอีก

นักศึกษากำลังสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในชุมชนในอำเภอรังสิต จังหวัดปทุมธานี

เช่นเดียวกับผู้คนจากหลากหลายประเทศทั่วโลก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังมองการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคและวิศวกร ที่มีความชำนาญ แต่ทว่าแม้กระทั่งประเทศที่เทคโนโลยีระดับสูง เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรืออิตาลี ก็ยังไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายจากภัยพิบัติได้ทั้งหมด ดังนั้นหากสังคมไทยมีการเตรียมพร้อมที่ดี เราก็ยังมีความหวังว่าจะสามารถบรรเทาความเสียหายจากหนักเป็นเบาได้

นักศึกษาในพื้นที่ชุมชนริมคลองในพื้นที่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ประเทศไทยของเรานั้นกำลังดำเนินการเตรียมพร้อมกันอย่างถูกวิธีหรือไม่? ลองคิดดู

แม้จะมีการลงทุนจำนวนมากในโครงการต่าง ๆ เช่นการขุดลอกคูคลอง การกำหนดพื้นที่ช่องลัด ลดน้ำท่วม (หรือฟลัดเวย์) การก่อสร้างกำแพงเพื่อกั้นน้ำท่วม การก่อสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำในหน้าแล้ง และการวางแผนเพื่อสร้างอุโมงค์ระบายน้ำใต้ดิน รวมถึงการชดเชยค่าเสียหายให้กับประชาชนผู้ประสบภัย ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการทุกอย่างแล้ว พวกเราก็ยังต้องประสบกับความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติ อีกทั้งความเสี่ยงและความเปราะบางของเรานั้นยังมิได้ลดน้อยลงเลย **เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนี้?** จริงอยู่ที่การทุจริต หรือปัญหาทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ อาจเป็นผลทำให้สิ่งปลูกสร้างเพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อง่ายพิบัติ นั้น ๆ ไม่ได้มาตรฐาน ประชาชนบางคน บางกลุ่ม และบางชุมชนอาจไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล กระนั้นการทุจริตก็มีเหตุผลเดียวที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน แต่ยังมีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ผู้เชี่ยวชาญบางคนไม่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง และไม่เข้าใจถึงปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจของพื้นที่เป้าหมายนั้น ๆ กล่าวโดยสรุปคือ ไม่ทราบถึงบริบท และความไม่เท่าเทียมกันภายในพื้นที่ ดังนั้นโครงการที่ควรจะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ประชาชนปรับตัวต่อง่ายพิบัติ นั้น อาจไม่ก่อประโยชน์ต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ดังการก่อสร้างถนนยกสูง ที่ทำให้ที่ดินฝั่งหนึ่งมีน้ำขังในเวลาน้ำท่วม ในขณะที่อีกฝั่งแห้ง

อีกหนึ่งตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในหลายพื้นที่ทั่วโลก คือ ปรากฏการณ์ความคิดที่ว่าตัวเองนั้นปลอดภัยแล้ว (False sense of security) ยกตัวอย่างเช่น ภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ ในอดีตได้มีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ดังที่เห็นได้จากสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านยกสูง เพื่อป้องกันมิให้ทั้งตัวบ้าน และสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านได้รับความเสียหายเวลาเกิดน้ำท่วม หรือเวลาน้ำจากแม่น้ำ หรือทะเลหนุนสูง แต่

หลังจากที่หลายภาคส่วนได้เข้ามาพัฒนา และส่งเสริมให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่หลากหลายชนิด เช่นกำแพงกันน้ำ เพื่อป้องกัน น้ำท่วม สนับสนุนการสร้างประโยชน์จากผืนแผ่นดิน รองรับการเพิ่มขึ้นของประชาชน และการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้วิถีชีวิต และความคิดที่อยู่กับน้ำก็เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างคิดว่าน้ำจะไม่ท่วมพื้นที่นั้น ๆ แล้ว ดังนั้น การสร้างบ้านยกสูงจึงไม่มีความจำเป็น เพราะไม่สะดวกและไม่ “ทันสมัย” ความรู้เก่า ๆ ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การพายเรือ การว่ายน้ำ การตกปลา การปลูกพืชที่ทนต่อน้ำท่วม หรือการมีเส้นทางไว้หนีเวลาเกิดน้ำท่วมก็ยอมเลือนหายไปตามกาลเวลา อีกทั้งยังมีการลงทุนอีกจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างตึกรามบ้านช่อง การสร้างพื้นที่เกษตร หรืออุตสาหกรรมในพื้นที่เสี่ยงภัยเหล่านี้ เพราะคิดว่าสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ นั้นสามารถปกป้องผู้คนในพื้นที่ได้ หากแต่ประชาชนเหล่านี้ไม่รู้ หรือเลือกที่จะไม่รับรู้ว่าสิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่เหล่านั้นมีข้อจำกัด เมื่อภัยพิบัติเกิดขึ้นย่อมสร้างความเสียหายเกินกว่าขีดจำกัดของพื้นที่ ขนาดของการทำลายใหญ่ขึ้น มูลค่าของความเสียหายก็ยิ่งสูงขึ้น ในขณะเดียวกันผู้คนยังคงขาดความรู้ในการรับมือต่อภัยพิบัติต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ (Phanthuwongpakdee, 2016)

บ้านริมคลองที่ได้มีการยกสูงขึ้นหลังจากเกิดน้ำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ. 2554

หลาย ๆ ท่านกล่าวว่า ประเทศไทยควรดูประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นแบบอย่างในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม และปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง กระนั้นนักวิชาการทั้งฝ่ายสังคม และฝ่ายวิศวกรรมต่างมีข้อโต้แย้งว่า ประเทศไทยไม่ควรเดินตามรอยเนเธอร์แลนด์ทุกฝั้วเพราะบริบทของทั้งสองประเทศไม่เหมือนกัน ประเทศเนเธอร์แลนด์มีประวัติศาสตร์และแนวปฏิบัติในการสร้างกำแพงกันน้ำมาเป็นเวลานานกว่าพันปี (LOLA Landscape Architects, 2014) ในส่วนของการกั้นน้ำสมัยใหม่ที่รู้จักกันในชื่อ เดลต้าเวิร์ก (Deltawerken) ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยทั้งสิ้นถึง 16 โครงการ มีทั้งที่เป็นเขื่อน พนังกั้นน้ำ ประตูระบายน้ำ และกำแพงกันคลื่น รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ใช้เงินลงทุนจำนวนมหาศาลถึงกว่า 5,000 ล้านยูโร (ประมาณ

194,000 ล้านบาท) และใช้เวลาเกือบครึ่งศตวรรษที่จะสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมเสร็จสมบูรณ์ อีกทั้งรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ยังได้ตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อทำหน้าที่คอยดูแล ตรวจสอบ และรักษาความปลอดภัย โดยมีค่าบำรุงรักษาในแต่ละปีสูงมาก อีกทั้งยังมีการเก็บภาษี “น้ำท่วม” ประชาชนที่ต้องการอาศัยอยู่ในบริเวณที่รัฐบาลประกาศให้เป็นพื้นที่เฝ้าระวังอุทกภัยหรือพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม ประเทศไทยไม่มีเงินทุนมากขนาดนั้น นอกจากนี้ เวลาครึ่งศตวรรษ นับเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก ๆ การที่ประเทศไทยมีสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังเอาแน่เอานอนไม่ได้ทำให้มีความเสี่ยงว่าโครงการอาจจะถูกยกเลิกกลางคัน ดังนั้นเราจึงควรเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีถูกพัฒนาขึ้น ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มากที่สุด ทั้งนี้เทคโนโลยีที่นำมาใช้ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสิ่งของจับต้องได้ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร หรือวัสดุต่าง ๆ แต่ต้องรวมไปถึงภูมิปัญญา องค์ความรู้ และ กระบวนการต่าง ๆ

Oosterscheludedam ส่วนหนึ่งของ Delta Works
รูปโดย Rijkswaterstaat ประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศไทยมีการศึกษาทั้งด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมในการจัดการกับภัยพิบัติ และวิกฤตต่าง ๆ แต่ข้อมูลเหล่านี้มักไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างเหมาะสมให้กับคนทั่วไป ทั้งยังเข้าถึงได้ยาก อีกทั้งการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังเป็นการมองอย่างแยกส่วน ว่าการบริหารจัดการด้านภัยพิบัติและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นงานเฉพาะด้าน และเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานที่มีภารกิจด้านภัยพิบัติโดยตรงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง หากทุกภาคส่วนมีโอกาสได้ รับผลกระทบจากภัยพิบัติแล้วนั้น ทุกภาคส่วนย่อมมีบทบาทในการช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่ของตน หรือพื้นที่ที่อาจส่งผลกระทบต่อตนได้ หากพิจารณาจากมุมมองด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ภัยพิบัติหรือวิกฤต เป็นเพียงปรากฏการณ์อย่างหนึ่ง แต่การที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป็นเพราะปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหาย ความล่อแหลม และความเปราะบางที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข การพัฒนาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตไม่ตอบสนองสภาพปัญหาของชุมชนและครัวเรือน ยกตัวอย่างจากชุมชนที่ผมได้เข้าไปคุยด้วย ตัวแทนชุมชนกล่าวว่า “ชาวบ้านหลายคนคงจะไม่มีเตรียมแผนเพื่อรับมือกับปัญหาน้ำแล้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ก็เพราะการเตรียมการหลาย ๆ อย่างจะต้องใช้เงิน แต่หาแค่เงินในการดำรงชีวิตประจำวันก็แทบจะไม่เพียงพออยู่แล้ว นอกจากนี้การที่ต้องใช้เวลามากขึ้นในการหาเงิน นั้นหมายความว่าสมาชิกวัยทำงานมีเวลาอยู่ในชุมชนและร่วมทำกิจกรรมน้อยลง นานวันความใกล้ชิดของคนภายในชุมชนก็ยิ่งเลือนหายไป”

เช่นเดียวกับชุมชนนี้ พื้นที่ทั่วประเทศกำลังประสบปัญหาการเลือนหายของ “ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน” และองค์ความรู้ในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ของตน ดังนั้นแม้ภัยพิบัติจะก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบมากมาย แต่ก็สร้างโอกาสในการดึงเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ มาใช้ในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน หรือแม้แต่ในระดับครัวเรือน การเตรียมตัวต่อภัยพิบัติและวิกฤตต่าง ๆ ควรที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน ประสบการณ์ทั้งโดยตรง หรือทางอ้อม ที่ได้รับจากภัยพิบัติต่าง ๆ สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยรากที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (ในกรณีของชุมชนนี้ก็คือ ความไม่มั่นคงทางการเงิน) และการหามาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะทำอย่างไรเพื่อให้ประชาชนยอม “ลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในวันนี้ เพื่อจะได้มีความปลอดภัยยิ่งขึ้นในวันข้างหน้า” ทั้งนี้ การปรับตัวหลังจากการเกิดภัยพิบัติควรจะเป็นโอกาสมากกว่าแค่การทำให้ชีวิตกลับไปเหมือนกับสภาพก่อนเกิดภัยพิบัติเท่านั้น แต่ควรเป็นการสร้างให้ชีวิตอยู่บนรากฐานใหม่ที่ดีกว่าเดิม

ในกรณีของพื้นที่ที่ยังมีความเป็นชุมชนสูง “เจ้าของบ้าน ย่อมรู้ปัญหาของบ้านตนเองดีที่สุด” ดังนั้นการจัดการภัยพิบัติจึงเน้นชุมชนเป็นหลัก โดยมีโครงการที่เน้นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เป็นฐานในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ให้คนในชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของชุมชน มุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น จากการเริ่มต้นด้วยการสร้างเครือข่ายระดับชุมชน เชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับพื้นที่ และฝึกซ้อมแผนฯ รวมไปถึงปรับปรุงแผนให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการคำนึงถึงการออกแบบชุมชนที่สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติได้ เช่น ชุมชนริมทะเลอาจมีการปลูกป่าโกงกางเพื่อลดผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ บรรเทาปัญหาการจัดเซาะชายฝั่ง เป็นต้น

ในกรณีของพื้นที่เมืองที่คนส่วนใหญ่ แม้ไม่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมักอยู่แบบตัวใครตัวมัน อาจจะโชคดีกว่าที่อื่น ๆ เพราะมีความเสี่ยง และความเปราะบางของภัยพิบัติที่น้อยกว่าที่อื่น ถึงกระนั้นคนก็ยังคงต้องมีการวางแผน มีการเตรียมตัว มีการฟังข่าวหรือเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของภัยพิบัติต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของเรา

นอกจากภาคประชาชนแล้ว ภาครัฐก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน สิ่งสำคัญที่สุดที่ภาครัฐควรจะได้รับเร่งดำเนินการก็คือการพัฒนาการกระจายข้อมูลข่าวสาร โดยการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดในช่วงอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554 การให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกันของเจ้าหน้าที่ระดับสูงก่อให้เกิดภาวะตื่นตระหนกในหมู่ประชาชน อาจลัทธิให้เกิดผลเสีย คือ ประชาชนไม่เชื่อถือและไม่ปฏิบัติตามข้อมูลข่าวที่ออกมาจากหน่วยงาน จนทำให้ปัญหามานปลายและรุนแรงเกินกว่าที่ประเมินไว้ การเตือนภัยเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง และต้องมีการพัฒนาทั้งระบบควบคู่กันไป

ในการเผยแพร่ข้อมูลที่สำคัญและข่าวสาร ภาครัฐอาจมีการเรียนรู้จากต่างประเทศเพื่อปรับใช้กับประเทศไทย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เข้ากับประเทศไทย 4.0 เช่นการสร้างเว็บไซต์และระบบออนไลน์ที่สามารถให้ข้อมูลอย่างละเอียดเช่นเดียวกับประเทศสหราชอาณาจักร โดยในเว็บไซต์ล้วนมีข้อมูลที่ละเอียด เช่น กรอบปฏิบัติว่า ถ้าน้ำท่วมทำอย่างไร และการทำงานของภาครัฐนั้นต้องเป็นทุกภาคส่วนที่จะต้องประสานกัน ถ้าไม่ประสานกันจะส่งผลเสียอย่างไร นอกจากนี้ยังมีการแบ่งข้อมูลที่ชัดเจนให้กับประชาชนในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ ในสหราชอาณาจักร (ไม่ว่าจะเป็น อังกฤษ สกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ) โดยให้องค์กรในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบในการให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าพื้นที่ไหนน้ำกำลังจะมา พื้นที่นั้นๆ จะเตรียมความพร้อม รวมไปถึงคำแนะนำว่าอะไรที่ควรอยู่ในถ้ำยังชีพด้วย เช่น ไฟฉาย ถ่านไฟฉาย ยา โดยคำแนะนำค่อนข้างละเอียดและคนเอาไปใช้ได้ง่าย อ่านแล้วเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย

อีกตัวอย่างคือ กรณีของประเทศญี่ปุ่น ที่มีการนำเหตุการณ์ภัยพิบัติในอดีตมาเขียนเป็นการ์ตูนและยังมีการสร้างเป็นละคร เพื่อเป็นตัวช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลและความสำคัญของการเตรียมการและการดำเนินการอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดภัยพิบัติ (SEEDs Asia, 2009, หน้า 26) กระทรวงศึกษาไทยอาจจะเน้นบทเรียนที่เกี่ยวกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยพิบัติให้มากขึ้น นอกจากนี้ประชากรไทยจำนวนมากมีความชื่นชอบละคร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะร่วมมือกับวงการบันเทิงเพื่อนำข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ และควรทำอย่างไรเพื่อลดผลกระทบต่อภัยธรรมชาติ ให้เข้าไปอยู่ในละครโทรทัศน์ภาคค่ำซึ่งมีผู้ชมเป็นจำนวนมากได้

หนังสือเรื่อง อินะมูระ โนะ ฮิ (稲むらの火) ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวของ ฮะมะงุชิ โทเรียว ผู้ช่วยชีวิตชาวเมืองจำนวนมากเอาไว้ได้ และเป็นผู้บุกเบิก ระบบการป้องกันภัยพิบัติจากสึนามิในปี ค.ศ. 1854

ในภาคเอกชนเองก็สามารถมีส่วนช่วยในการปรับตัวได้เช่นกัน ทุกวันนี้ภาคเอกชนมีแนวโน้มที่จะลงทุนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติมากขึ้น ดังนั้นภาคเอกชนต้องคำนึงถึงความเสี่ยง จากภัยพิบัติก่อนตัดสินใจลงทุน โดยให้มีการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อประเมินว่าการลงทุนนั้น ๆ จะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติหรือไม่ จะเป็นสาเหตุเพิ่มความเสี่ยง หรือมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติหรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากการลงทุนมีความเสี่ยงจากภัยพิบัติก็ควรหลีกเลี่ยงการลงทุน หรืออาจดำเนินการมาตรการในการลดความเสี่ยงควบคู่ไปด้วย เช่น หาก ต้องสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม ก็ควรก่อสร้างให้ได้มาตรฐานที่จะสามารถต้านทานความรุนแรงของน้ำท่วมได้ หรือ การทำประกันภัยพิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยง

เมื่อเราจะอยู่กับภัยพิบัติ เราก็ต้องรู้จักภัยพิบัติ ผลกระทบ ลักษณะ รูปแบบ รู้วิธีป้องกัน ไม่ให้ภัยเกิดขึ้น รู้วิธีระงับ ไม่ให้ภัยลุกลาม รู้วิธีช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นโดยตนเองปลอดภัย รวมทั้งเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติในอดีต เฉาก เช่นเดียวกับสำนวนจีนจาก พิชัยสงครามซุนจื่อ (孙子兵法 หรือ The Art of War) ว่า "รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง" (“知己知彼, 百战百胜”) นอกจากนี้เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นกับเราจากตัวอย่างในต่างประเทศ หรือ แม้กระทั่งจากสถานการณ์จำลองจากสถาบันที่ศึกษาภัยพิบัติ วิธีง่าย ๆ เพียงแค่การอ่านข่าว หรือดูคลิปวิดีโอผ่านสื่อออนไลน์ นั้น ก็มีประโยชน์อยู่พอสมควร ทั้งนี้ก็เพราะวิธีเหล่านี้สามารถแนะนำให้เรา รู้จักกับภัยพิบัติที่เราอาจไม่คุ้นเคย และวาดภาพในจินตนาการทำให้เราสามารถเข้าใจถึงอันตรายจากภัยพิบัติและสิ่งที่เราสามารถทำได้เพื่อใช้เป็นตัวช่วยในการวางแผนเพื่อลด

ความสูญเสียจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ การวางแผนพัฒนาใด ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยง หรือพื้นที่ที่เคยประสบภัยพิบัติมาก่อน จำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นกับโครงการพัฒนานั้น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการจะไม่ถูกทำลายเสียหายหากเกิดภัยพิบัติขึ้นในอนาคต และเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ว่าควรดำเนินการต่อไปหรือไม่ หากเห็นควรว่า จะดำเนินการต่อ จำเป็นต้องสรรหามาตรการเพื่อลด และบรรเทาความเสี่ยงอย่างเหมาะสม

แม้ว่าภัยพิบัติเหล่านี้อาจไม่เคยเกิดขึ้นกับเราโดยตรงก็ตาม เราไม่ควรลืมนึกว่า ไม่มีใครคาดว่าจะเป็นภัยพิบัติในปี พ.ศ. 2554 หรือภัยพิบัติจากสึนามิในปี พ.ศ. 2547 แต่ภัยพิบัติเหล่านี้ เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตือนล่วงหน้า และแม้ว่าเราจะห้ามการเกิดภัยพิบัติไม่ได้ แต่เราสามารถเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตเพื่อช่วยเหลือตัวเองและครอบครัวให้อยู่รอดในยามที่ประสบทุกข์ภัย นานาประการ ด้วยความตระหนักว่า **ภัยพิบัติไม่ใช่สิ่งที่อยู่ไกลตัวอีกต่อไป และในอนาคตอันใกล้เขาอาจจะมายืนเคาะประตู อยู่หน้าบ้านเรา เมื่อถึงเวลานั้น เราจะพร้อมรับมือกับเขารึยัง**

ข้อมูลเพิ่มเติม

หน่วยวิจัย Urban Futures มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: <http://www.urbanfuturestu.com>

ข้อมูลเกี่ยวกับ เดลต้าเวิร์ก ของประเทศเนเธอร์แลนด์: <http://www.deltawerken.com/Deltaworks/23.html>

เว็บไซต์เกี่ยวกับการรับมือน้ำท่วมของสหราชอาณาจักร: <https://www.gov.uk/guidance/emergency-response-and-recovery>

เว็บไซต์ส่วนภูมิภาคของสหราชอาณาจักร

- อังกฤษ: <https://flood-warning-information.service.gov.uk/warnings>
- สกอตแลนด์: <https://www.sepa.org.uk>
- เวลส์: <https://naturalresources.wales/flooding?lang=en>
- ไอร์แลนด์เหนือ: <https://www.nidirect.gov.uk>

อ้างอิง

LOLA Landscape Architects. (2014). Dike History. Retrieved February 22, 2018, from <http://dutchdikes.net/history>.

Phanthuwongpakdee, N. (2016). *Living with floods : moving towards resilient local-level adaptation in central Thailand* (Doctoral dissertation, King's College London, 2016). London: King's College London.

SEEDS Asia. (2009). Know Disaster, Tell Disaster Risk Reduction: Training Handbook for Media Professionals. Retrieved February 22, 2018, from https://www.preventionweb.net/files/11705_91358948mediatraininghandbookEnglis.pdf.

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กับ แผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ของประเทศไทย

ชล บุนนาค

1. บทนำ

นับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ในวงการอุดมศึกษาและงานวิจัยในประเทศไทยขึ้นเนื่องจากเกิดการตั้งกระทรวงใหม่คือกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) อันเป็นการรวบรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานมาตรฐานการอุดมศึกษา ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ และกลไกการวิจัยที่สำคัญคือ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี การตั้งกระทรวงใหม่นี้มุ่งหมายจะทำให้การดำเนินงานนโยบายด้านการอุดมศึกษาและการวิจัยมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น รวมถึงมีความยืดหยุ่นทางด้านงบประมาณการวิจัยมากขึ้นด้วย ในการนี้ เพื่อให้การวิจัยของประเทศมีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น กระทรวง อว. จะมีการกำหนดแผนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (แผนววน.) ของประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดคือคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กสว.) มีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็นฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่นำแผน ววน. ไปปฏิบัติผ่านกลไกการวิจัยของประเทศ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ไปจัดสรรทุนวิจัยให้โครงการวิจัยอีกต่อหนึ่ง

สิ่งหนึ่งที่ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง อว. ให้ความสำคัญคือการที่ท่าอย่างไรจะทำให้งานวิจัยตอบโจทย์ประเทศ โจทย์ของประเทศตอนนี้คือการบรรลุเป้าหมายการพัฒนา (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ยั่งยืนและดำเนินตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และหากจำเพาะเจาะจงไปที่แนวคิดของท่าน รมว. การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายจะต้องดำเนินการผ่านแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า BCG ซึ่งย่อมาจาก Bioeconomy, Circular Economy และ Green Economy ผู้เขียนซึ่งอยู่ภายใต้โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเกิดคำถามว่า ว่า แผน ววน. มีความสอดคล้องกับ SDGs มากเพียงใด ความสอดคล้องของแผน ววน. กับ SDGs จะมีความสำคัญมากและจะเป็นเรื่องบ่งชี้ได้ว่า นโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล จะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการบรรลุ SDGs ได้มากเพียงใด

บทความนี้จะพยายามตอบคำถามข้างต้น โดยอาศัยการวิเคราะห์เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์หลัก (Objectives and Key Results: OKR) (อ่านเพิ่มเติมที่ John Doerr 2018) ของแผน ววน. ในระดับ

Platform ซึ่งเป็นระดับที่ใหญ่ที่สุด และระดับ Programme ซึ่งเป็นระดับรองลงมา รวมถึงพยายามเชื่อมโยงโครงการ Flagship กับ SDGs โดยพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก บทความนี้มีหัวข้อดังนี้ ในหัวข้อที่ 2 ผู้เขียนจะสรุปแผน ววน. โดยสังเขปเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพร่วมกัน รวมถึงอธิบายเชื่อมโยงไปถึงโครงสร้างที่เกี่ยวข้อง จากนั้นหัวข้อที่ 3 จะนำเสนอผลของการเชื่อมโยง SDGs กับแผนววน. และหัวข้อที่ 4 จะวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและนำเสนอข้อสังเกตบางประการต่อแผนววน. ก่อนจะสรุปในหัวข้อสุดท้าย

2. ภาพรวมแผน ววน. ของประเทศไทย

แผน ววน. ของประเทศไทยหลังจากการตั้งกระทรวง อว. มีความเปลี่ยนแปลงหลายประการในหลายระดับ สิ่งที่ รมว. ให้เป็นนโยบายไว้นั้นแสดงได้ในภาพที่ 1¹ ก็คือ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแบบใหม่นั้นจะต้องเน้นการตอบโจทย์ประเทศ มุ่งเน้นเป้าหมายคือ มิโพลิส เพื่อให้เกิดผลกระทบสูง เป้าหมายดังกล่าวก็คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นอกจากนี้การวิจัยจะต้องเปลี่ยนจากการวิจัยที่ตอบโจทย์ผู้วิจัยอย่างเดียว มาเป็นการวิจัยที่ตอบโจทย์ประเทศ โจทย์สังคมหรือโจทย์ของภาคเอกชน จากการวิจัยเป็นชิ้นๆ มาเป็นการวิจัยเรื่องใหญ่ๆ ที่ชัดเจน งานวิจัยส่วนย่อยเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เข้าใจภาพใหญ่ จากการวิจัยที่แต่ละเรื่องแต่ไม่เก่งสักเรื่อง มาเป็นวิจัยบางเรื่องที่สำคัญแต่เชี่ยวชาญ จากการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นเลิศ มาเป็นการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม จากที่นักวิจัยทำงานแยกกันต่างคนต่างคิด มาเป็นการสร้างเครือข่ายการพัฒนา นวัตกรรมและการวิจัยอย่างเป็นระบบ

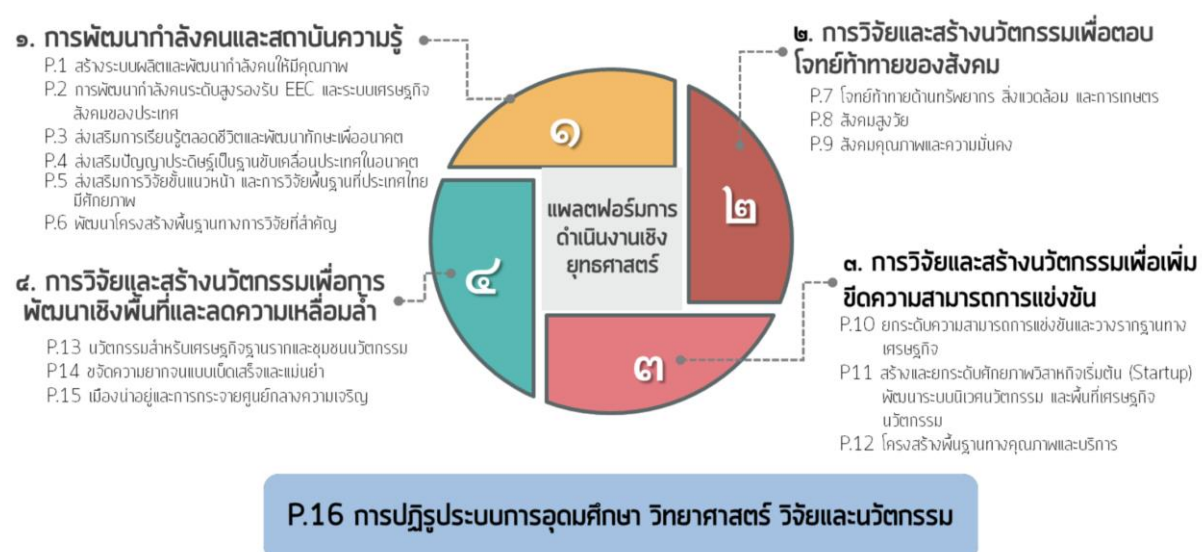
¹ <http://www.nxpo.or.th/th/wp-content/uploads/2019/10/ฉววน-2563-2570-สำหรับ-กรม-และ-ภาค-ผนวก-PRINT.pdf>

ภาพที่ 1 ทิศทางการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๗๐ และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕, หน้า 8)

โครงสร้างของแผน ววน. ถูกออกแบบบนหลักการดังกล่าว ในภาพรวม แผนววน. มีอยู่ทั้งหมด 3 ระดับใหญ่ ๆ ดังที่แสดงในภาพที่ 2² ประกอบด้วย

- ระดับ Platform มีทั้งหมด 4 Platform
- ระดับ programme มีทั้งหมด 16 Programme
- ระดับ แผนงาน/โครงการ มีทั้งหมด 40 แผนงาน/โครงการ

นโยบายและยุทธศาสตร์ อววน. พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๗๐

ภาพที่ 2 นโยบายและยุทธศาสตร์ อววน. พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๗๐

ระดับ Platform ถือเป็นระดับสูงสุดของแผน ววน. ประกอบด้วย 4 platform คือ Platform 1 การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ Platform 2 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายสังคม Platform 3 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน และ Platform 4 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ แต่ละ Platform จะมีเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ สำคัญ (OKR) ของตนเอง ตามตารางที่ 1 นอกจากนี้ภายใต้แต่ละ Platform จะมี programmeย่อยที่เน้นแต่ละเรื่อง มีจำนวนทั้งหมด 16 Programme ภายใน Programme จะมี OKR ของตนเองที่ตอบโจทย์ OKR ของระดับ Platform ทางใดทางหนึ่ง ภายใต้ Programme จะมีโครงการ Flagship ที่ตอบโจทย์ Programme อีกทอดหนึ่ง โดยโครงการ Flagship นี้เป็นโครงการที่ตั้งขึ้นมาก่อนในปี 63 ก่อน หลังจากปี

² อ้างแล้ว

63 จะมีโครงการวิจัยเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งโครงการของแต่ละมหาวิทยาลัยจะต้องตอบโจทย์ OKR ของ Platform และ programme ได้

สกว. จะทำการประสานหน่วยงานระดับที่ทำหน้าที่ในการจัดสรรทุนวิจัยต่าง ๆ มาทำหน้าที่ดูแล programme เรียกว่า Programme Management Unit (PMU) ซึ่งจะทำหน้าที่นำโครงการ Flagship เหล่านี้ไปทำงานกับมหาวิทยาลัยและดำเนินการในทางปฏิบัติกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินโครงการต่อไป สกว. จะทำหน้าที่จัดสรรทุนวิจัยให้ PMU ไปดำเนินการต่อและคอยกำกับและประเมินผลการดำเนินการของ PMU อีกต่อหนึ่ง

3. SDGs กับแผน ววน.

การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่าง SDGs กับแผน ววน. นั้นกระทำโดยพิจารณา Objectives and Key Results (OKR) ในระดับ Platform และ programme และพิจารณาว่า Key Results (KR) มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ (Targets) ของ SDGs โดยตรงหรือไม่ โครงการวิจัย SDG Move มิได้พยายามเชื่อมโยงในระดับเป้าหมายเนื่องจากเป้าหมายนั้นกว้างเกินไป ในขณะที่เป้าประสงค์มีความชัดเจนและกำหนดขอบเขตของ SDGs แต่ละเป้าหมายให้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้เราจะพิจารณาความสอดคล้องโดยตรงเท่านั้น มิได้พิจารณา “ผลกระทบ” ของ OKR ต่อเป้าหมายอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะการพิจารณาผลกระทบว่าจะไปกระทบเป้าหมายนั้นเป้าหมายนี้ เป็นสิ่งที่บรรยายอย่างไรก็ได้ แต่ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าจะมีผลกระทบจริงหรือไม่ ในทางตรงข้าม การพิจารณา SDGs ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับ OKR นั้นสะท้อนว่าเป้าหมาย SDG ดังกล่าวถูกให้ความสำคัญค่อนข้างแน่นอน จะเป็นเป้าหมาย SDG ที่รัฐบาลให้งบประมาณสนับสนุนเป็นหลัก งบประมาณที่จะถูกจัดสรรให้ตาม OKR นี้เองคือหลักฐานที่เป็นรูปธรรมว่าแผน ววน. มีความเชื่อมโยงกับ SDG อย่างไร ในขณะที่ผลกระทบทางอ้อมไปยังเป้าหมายอื่น ๆ หาได้มีหลักฐานที่ชัดเจนไม่

3.1 SDGs กับแผน ววน. ระดับ Platform

ในระดับ Platform ที่มีทั้งหมด 4 Platform นั้น ผลสัมฤทธิ์หลัก (Key Results) เน้นไปที่ SDG 9 ที่ว่าด้วยโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม เป็นอันดับแรก คือ มีจำนวน 7 KR คิดเป็นร้อยละ 43.8 ของ KR ระดับ Platform ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน เป้าหมายละ 2 KR แต่ละเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของ KR ระดับ Platform ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะที่ดี เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า และเป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ เป้าหมายละ 1.25 KR แต่ละเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 7.8 ของ

KR ระดับ Platform ตัวเลขทศนิยมนั้นมาจากการที่บาง KR เป็นส่วนผสมระหว่างหลายเป้าหมาย จึงคิดค่า KR ให้เฉลี่ยกัน ตามมาด้วยเป้าหมายที่ 2 ลดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน และเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน ด้วยจำนวน 1 และ 0.25 KR คิดเป็นร้อยละ 6.3 และ 1.6 ของ KR ระดับ Platform ตามลำดับ ตามภาพที่ 3 และ 4

แพลตฟอร์ม ๑ การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้

ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ					
KR1.1 นักวิจัยและพัฒนาเพิ่มเป็น ๒๕ คนต่อประชากรหนึ่งหมื่นคนภายในปี ๒๕๖๔	KR1.2 คนไทยทุกช่วงวัยมีสมรรถนะพร้อมเข้าสู่อาชีพและทันต่อการเปลี่ยนแปลง	KR1.3 มีกำลังคนและสถาบันความรู้/สถาบันเฉพาะทางชั้นนำของโลก	KR1.4 บัณฑิตคุณภาพ/ผู้สำเร็จการศึกษาใหม่มีทักษะตรงหรือใกล้เคียงกับที่ตลาดงานต้องการ จำนวน ๑ ล้านคน	KR1.5 สัดส่วนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม (STEM degrees)	
P.1 สร้างระบบผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ	P.2 การพัฒนากำลังคนระดับสูงรองรับ EEC และระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	P.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะเพื่ออนาคต	P.4 ส่งเสริมปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานขับเคลื่อนประเทศในอนาคต	P.5 ส่งเสริมการวิจัยขั้นแนวหน้า และการวิจัยพื้นฐานที่ประเทศไทยมีศักยภาพ	P.6 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการวิจัยที่สำคัญ
O1.1 พัฒนาระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาและใช้กำลังคนคุณภาพตรงความต้องการของประเทศ	O1.2 มีกำลังคนระดับสูงรองรับ EEC และระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	O1.3 พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะเพื่ออนาคต	O1.4 พัฒนากำลังคนที่สามารถทำงานโดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และเป็นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ	O1.5a พัฒนาระบบนิเวศการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้าให้เกิดขึ้น	O1.6 โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการวิจัยในสเกลใหญ่ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศ
KR1.1.1 ระบบเพื่อสร้างเส้นทางอาชีพ นักวิจัยและความต่อเนื่องของการวิจัย เพื่อเพิ่มจำนวนนักวิจัยและพัฒนาเป็น ๒๕ คนต่อประชากรหนึ่งหมื่นคนภายในปี ๒๕๖๔	KR1.2.1 ระบบข้อมูลและแผนความต้องการบัณฑิตในระดับประเทศ และพื้นที่ EEC	KR1.3.1 บุคลากรวัยทำงานมีทักษะใหม่ สามารถปรับตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและรูปแบบธุรกิจอย่างฉับพลัน (disruption)	KR1.4.1 เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจและทักษะพื้นฐานด้าน AI จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน	KR1.5a.1 กรอบการวิจัย กระบวนการให้ทุน การติดตามและประเมินผลการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า	KR1.6.1 จำนวนบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ (Top-tier Journals) อย่างน้อย ๒๐ ฉบับ
KR1.1.2 ระบบพัฒนากำลังคนร่วมระหว่างสถาบันอุดมศึกษา กับภาคเอกชน เพื่อพัฒนาบัณฑิตคุณภาพ/ผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ที่มีทักษะตรงหรือใกล้เคียงกับที่ตลาดงานต้องการ จำนวน ๑ ล้านคน ภายใน ๕ ปี (ปี ๒๕๖๖)	KR1.2.2 แรงงานมีทักษะระดับสูง ตรงกับความต้องการเพื่อการพัฒนา EEC โดยพัฒนาบุคลากรรองรับอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC ให้ได้ ๔๗๐,๐๐๐ คน ภายในปี ๒๕๖๖	KR1.3.2 ระบบการเรียนรู้รู้และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน	KR1.4.2 กำลังคนป้อนตลาดแรงงานที่สามารถทำงานโดยใช้เทคโนโลยี AI หรือสามารถพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีด้าน AI จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คน	KR1.5a.2 โครงสร้างพื้นฐานการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า เช่น ห้องสมุดและแหล่งค้นคว้า ห้องปฏิบัติการกลาง การจัดการวารสารวิชาการ การประชุมวิชาการ องค์กรวิชาการเฉพาะทางและองค์กรให้ทุนที่เชี่ยวชาญในการให้ทุนวิจัยพื้นฐานและการวิจัยขั้นแนวหน้า	KR1.6.2 จำนวนผลงานวิจัยและเทคโนโลยีพร้อมใช้ที่ถูกนำไปใช้สร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ อย่างน้อย ๑๐ เรื่อง
KR1.1.3 ระบบและกลไกดึงดูดและสนับสนุนการเคลื่อนย้ายบุคลากรวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ		KR1.3.3 เยาวชนมีทักษะแห่งอนาคต โดยเฉพาะทักษะด้านวิจัย วิศวกรรม และนวัตกรรม โดยการสร้างโรงประลองทางวิศวกรรม ๑๐,๐๐๐ แห่ง ภายใน ๕ ปี (ปี ๒๕๖๖)	KR1.4.3 ผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถเพิ่มกำลังการผลิต (Productivity) ด้วยเทคโนโลยี AI จำนวน ๕,๐๐๐ ราย	KR1.5b.1 องค์ความรู้และกระบวนการค้นคว้าทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สร้างความเข้าใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม อย่างน้อย ๓ เรื่อง	KR1.6.3 มูลค่าการลงทุนของบริษัทที่นำไปประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น ๒ เท่า ภายใน ๕ ปี
				KR1.5b.2 จำนวนบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ อย่างน้อย ๕๐ ฉบับ	KR1.6.4 เกิดเทคโนโลยีต้นแบบ และขีดความสามารถในการประยุกต์ใช้โครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งความสามารถในการบำรุงรักษาระบบ อย่างน้อย ๕ ต้นแบบ
				KR1.5b.3 ผลงานวิจัยที่เป็นการค้นพบสิ่งใหม่ การทำสำเร็จเป็นครั้งแรกในโลก หรือการสร้างสิ่งที่ดีที่สุดในโลก อย่างน้อย ๓ เรื่อง	
				KR1.5b.4 เครือข่ายนักวิจัยไทยมีส่วนร่วมใน global research value chain เกิดโครงการวิจัยร่วมกับกลุ่มวิจัยสำคัญของโลกหรือได้รับทุนวิจัยจากหน่วยงานให้ทุนสำคัญของโลก อย่างน้อย ๑๐ โครงการ	
				KR1.5b.5 การเกิดขึ้นของธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (Deep-tech) การพัฒนาเทคโนโลยีด้านวิศวกรรมหรือต้นแบบ (Prototype) ที่เกิดจากงานวิจัยขั้นแนวหน้า อย่างน้อย ๑๐ บริษัท	
แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ	แผนงาน/โครงการสำคัญ
โครงการสนับสนุนการทววิจัยและนวัตกรรมระดับหลังปริญญาเอก หลังปริญญาโท และบัณฑิตศึกษารองรับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์	- โครงการพัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยีให้แก่สถานประกอบการแบบ Training Consortium - การใช้กลไก Sandbox จัดทำหลักสูตรร่วมระหว่างสถาบันอุดมศึกษาตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม	- การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ (National Academic Credit Bank) - การพัฒนามาตรการทางการเงินส่งเสริมการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ - โครงการพัฒนา ห้องปฏิบัติการสร้างนวัตกรรมในโรงเรียน (STEAM Lab)	- โครงการปัญญาประดิษฐ์สำหรับทุกคน (AI for All) - โครงการปัญญาประดิษฐ์/ วิทยาการหุ่นยนต์สำหรับทุกคน (AI/Robotics for All)	- โครงการสนับสนุนแผนปฏิบัติการบูรณาการจีโนมิกส์ประเทศไทย - แผนงานสร้างโอกาสและความสามารถในการเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีควอนตัม - ข้อริเริ่มการวิจัยขั้นแนวหน้าประเทศไทย - แผนการยกระดับคุณภาพและสมรรถภาพของทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์	- โครงการ Space Consortium - โครงการพัฒนาเครื่องโศกนาฏของประเทศไทยสำหรับพัฒนาบุคลากรและยกระดับความสามารถเพื่อรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีฟิวชันในอนาคต

แพลตฟอร์ม ๒ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม

เป้าหมาย O2 มุ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศ คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า					
ผลลัพธ์ที่สำคัญ					
KR2.1 มุ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนสำคัญของประเทศไทย และบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	KR2.2 คนในทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และมีกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมรับสังคมสูงวัย	KR2.3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพและความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกร			
P.7 โจทย์ท้าทายด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และการเกษตร	P.8 สังคมสูงวัย		P.9 สังคมคุณภาพและความมั่นคง		
O2.7 ใช้ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเร่งด่วนสำคัญของประเทศไทยในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	O2.8 พัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และสร้างกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมรับสังคมสูงวัย		O2.9 สร้างสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และมีการเสริมพลังทางสังคม		
KR2.7.1 อัตราการนำขยะจากทุกกระบวนการกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี KR2.7.2 ลดปริมาณขยะที่เข้าสู่กระบวนการกำจัด - ลดขยะครัวเรือนร้อยละ ๑๐ ต่อปี และลดขยะอุตสาหกรรมร้อยละ ๑๐ ต่อปี เทียบกับปีฐาน KR2.7.3 ลดจำนวนวันที่มีปริมาณ PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน (๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง (เช่น กทม. เชียงใหม่ ฯลฯ) ด้วยความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม KR2.7.4 ผลิตภาพภาคเกษตรเพิ่ม ด้วยการใช้นวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและโอกาสทางการตลาด KR2.7.5 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากร้อยละ ๒๐ - ๒๕ ในปี ๒๐๓๐ เทียบกับกรณีปกติ โดยเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนร้อยละ ๓๐ ในปี ๒๕๗๔ และลดความเข้มข้นการใช้พลังงานลง ร้อยละ ๓๐ ในปี ๒๕๗๔ เทียบกับปี ๒๕๕๓	KR2.8.1 ร้อยละ ๘๐ ของประชากรที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี มีสุขภาพดีและพึ่งพาตัวเองได้ และลดอุบัติการณ์การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และโรคที่เกิดในผู้สูงอายุ เช่น อัลไซเมอร์ และ พาร์กินสัน KR2.8.2 มีผลงานวิจัยเชิงบูรณาการที่สะท้อนคุณค่าผู้สูงวัยเพื่อตักตวงศักยภาพและเสริมพลัง และการจัดการความรู้เชิงระบบเพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม ระบบการออม และระบบบริการสุขภาพ (การบริการสังคม การประกันสังคม การหาเงินเลี้ยงชีพในวัยสูงวัย การช่วยเหลือทางสังคม และการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคม) ในภาพรวมของประเทศและระดับพื้นที่ KR2.8.3 เกิดงานวิจัย เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ช่วยเหลือการดำรงชีวิต (Assisted living) สำหรับผู้สูงวัยและคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานสากล จำนวนอย่างน้อย ๑๕ เรื่อง/ปี ครอบคลุมผู้สูงวัยและคนพิการที่เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ KR2.8.4 เกิดนวัตกรรมหรือโครงการทางสังคมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนทุกวัยใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (social cohesion) และผู้สูงวัยสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ KR2.8.5 เกิดนวัตกรรมเมืองที่ใช้หลักการ Universal Design ที่มีการออกแบบให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ คนพิการ และประชากรทุกช่วงวัย	KR2.9.1 สร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก KR2.9.2 ความรู้สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ถูกนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายสาธารณะและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคม รวมทั้งกลไกการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม KR2.9.3 จำนวนงานวิจัยข้ามศาสตร์ที่สร้างและปฏิบัติการร่วมกับสังคม และเผยแพร่สู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ			
แผนงาน/โครงการสำคัญ - Zero-waste - PM2.5 และการจัดการมลพิษ - Smart Farming - การบริหารจัดการน้ำ	แผนงาน/โครงการสำคัญ โครงการไทยอารี (Thai Ageing Research Innovation Platform)		แผนงาน/โครงการสำคัญ - โครงการชุดวิจัยนโยบายสันติประชาธรรมเพื่อการสร้างสังคมเปิด - แผนงานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การอนามัยโลกด้านความปลอดภัยทางถนน		

แพลตฟอร์ม ๓ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน

เป้าหมาย O3 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม							
ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ							
KR3.1	อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดโดย IMD อยู่ใน ๓๐ อันดับแรก	KR3.2	ดัชนีความสามารถด้านนวัตกรรม (GII) ของไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	KR3.3	สัดส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองต่อการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกจาก ๑๐:๙๐ เป็น ๓๐:๗๐	KR3.4	จำนวนวิสาหกิจเริ่มต้น (Startups) และวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (Innovation-driven Enterprises: IDEs) ที่มีศักยภาพเติบโตได้อย่างก้าวกระโดด ๕,๐๐๐ ราย

P.10 ยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันและวางรากฐานทางเศรษฐกิจ		P11 สร้างและยกระดับศักยภาพวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) พัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรม และพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม		P.12 โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพและบริการ	
O3.10a พัฒนาและยกระดับขีดความสามารถแข่งขันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ด้วยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม		O3.11a พัฒนาวิสาหกิจเริ่มต้น (Startups) และวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (Innovation-driven) ที่มีศักยภาพเติบโตได้อย่างก้าวกระโดด		O3.12a ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนา และการบริการ โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของอาเซียน	
KR3.10a.1	ผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรม S-Curves มียอดขายเพิ่มขึ้นจากสินค้าและบริการนวัตกรรมที่ต่อยอดจากงานวิจัยและพัฒนา ร้อยละ ๑๐ ต่อปี	KR3.11a.1	จำนวน local startups ที่เกิดใหม่และอยู่รอด ๑,๐๐๐ ราย ใน ๓ ปี	KR3.12a.1	ประเทศไทยมีความสามารถทางการวัดและวิเคราะห์ที่สูงที่สุด ๑ ใน ๕ ของเอเชีย และมีอุตสาหกรรมบริการโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน
KR3.10a.2	จำนวนผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรม New S-Curves จากการบ่มเพาะหรือร่วมลงทุนกับภาครัฐด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพิ่มขึ้น	KR3.11a.2	จำนวนวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (IDEs) ที่มียอดขายเกิน ๑,๐๐๐ ล้านบาท/ปี เพิ่มขึ้น ๑,๐๐๐ ราย/ปี	KR3.12a.2	บริการวิเคราะห์ ทดสอบและสอบเทียบมีคุณภาพระดับโลกและมีคุณภาพสม่ำเสมอ
KR3.10a.3	การพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศสำหรับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ (Technology Localization) มีจำนวนเพิ่มขึ้น	KR3.11a.3	จำนวน deep-tech startups ที่ประกอบการในประเทศไทย		
O3.10b ต่อยอดอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์และวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แนวคิด BCG		O3.11b พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม (Economic Zone of Innovation)/อุทยานวิทยาศาสตร์ (Science Parks)/ระเบียงนวัตกรรมภาคตะวันออก (EECI)/เมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis)		O3.12b สินค้าสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกด้วยคุณภาพ	
KR3.10b.1	สร้างมูลค่าเพิ่มจากงานวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรมเป้าหมายบนฐานเศรษฐกิจ BCG (เกษตรและอาหาร การแพทย์สุขภาพ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พลังงานและวัสดุชีวภาพ) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ ของ GDP	KR3.11b.1	จำนวนผู้ประกอบการที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม/อุทยานวิทยาศาสตร์/EECI/เมืองนวัตกรรมอาหาร	KR3.12b.1	เครื่องหมายคุณภาพของไทยได้รับการยอมรับในคุณค่าและคุณภาพทัดเทียมของเครื่องหมายคุณภาพสินค้า EU และญี่ปุ่น โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าเกษตรและสินค้าวัฒนธรรม
KR3.10b.2	เกิดการจ้างงาน knowledge worker ในอุตสาหกรรมเป้าหมาย BCG เพิ่มขึ้น ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน	KR3.11b.2	มูลค่าการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของบริษัทที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรม/อุทยานวิทยาศาสตร์/EECI/เมืองนวัตกรรมอาหาร		
KR3.10b.3	การลงทุนร่วมรัฐและเอกชนในการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม BCG			O3.12c ตลาดการค้าภายในประเทศเป็นตลาดสินค้าคุณภาพเช่นเดียวกับตลาดประเทศในพัฒนาแล้ว	
KR3.10b.4	เพิ่ม eco-efficiency จากการลดการใช้ทรัพยากรและการเกิดของเสีย	O3.11c ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมาย พัฒนามาตรการและแรงจูงใจ รวมถึงการบริการภาครัฐ ให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจนวัตกรรม (Ease of doing innovation business) ของผู้ประกอบการ		KR3.12c.1	ตลาดในประเทศมีกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการแข่งขันด้วยคุณภาพ
KR3.10b.5	ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในอุตสาหกรรมสำคัญ	KR3.11b.1	ความสำเร็จในการผลักดันกฎหมาย/กฎระเบียบ/มาตรการเพื่อปลดล็อกข้อจำกัด และสร้างแรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจนวัตกรรม		
O3.10c สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากธุรกิจแพลตฟอร์ม					
KR3.10c.1	จำนวนธุรกิจแพลตฟอร์มที่เป็นของผู้ประกอบการไทยเพิ่มขึ้น				
KR3.10c.2	จำนวนผู้ประกอบการไทยที่ใช้ประโยชน์บนแพลตฟอร์มของไทยและนานาชาติมีเพิ่มขึ้น				
KR3.10c.3	มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากธุรกิจแพลตฟอร์มที่เป็นของประเทศไทย				

แผนงาน/โครงการสำคัญ

- BCG in Action
- การพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศสำหรับอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ (Technology Localization)
- Public-Private Partnership for RDI

แผนงาน/โครงการสำคัญ

- การพัฒนาสตาร์ทอัพและผู้ประกอบการนวัตกรรม

แผนงาน/โครงการสำคัญ

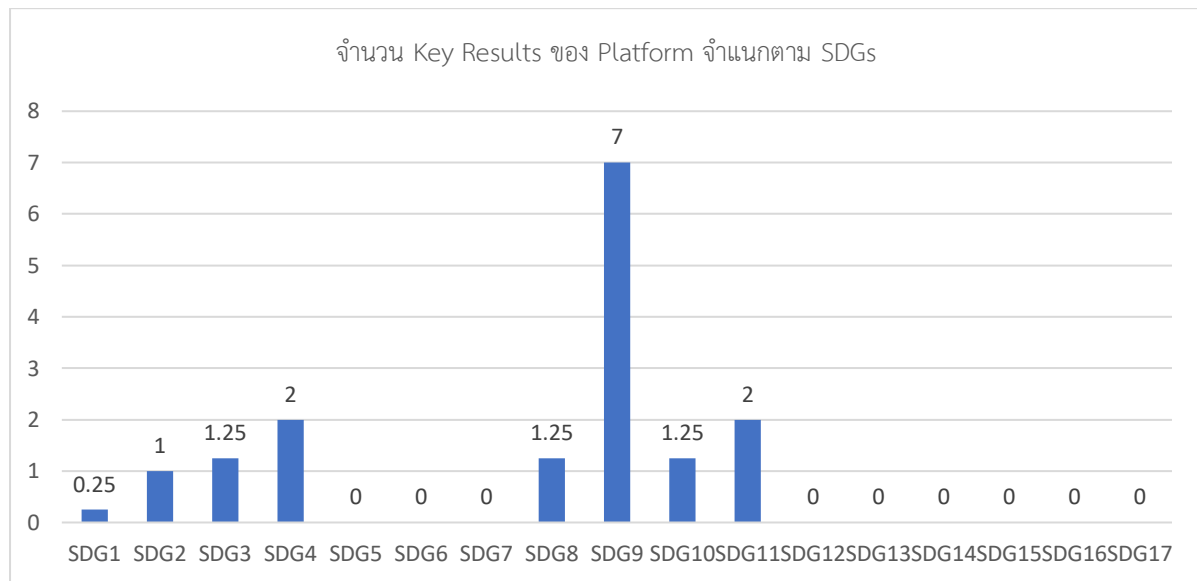
- NQI เพื่ออาหารสุขภาพและสมุนไพรไทย / NQI สำหรับยาชีววัตถุ / NQI สำหรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีอัจฉริยะ NQI สำหรับยานยนต์อนาคตและการเคลื่อนย้ายในอนาคต (future vehicle & seamless mobility)
- Precise timing & positioning platform for innovative services

แพลตฟอร์ม ๔ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

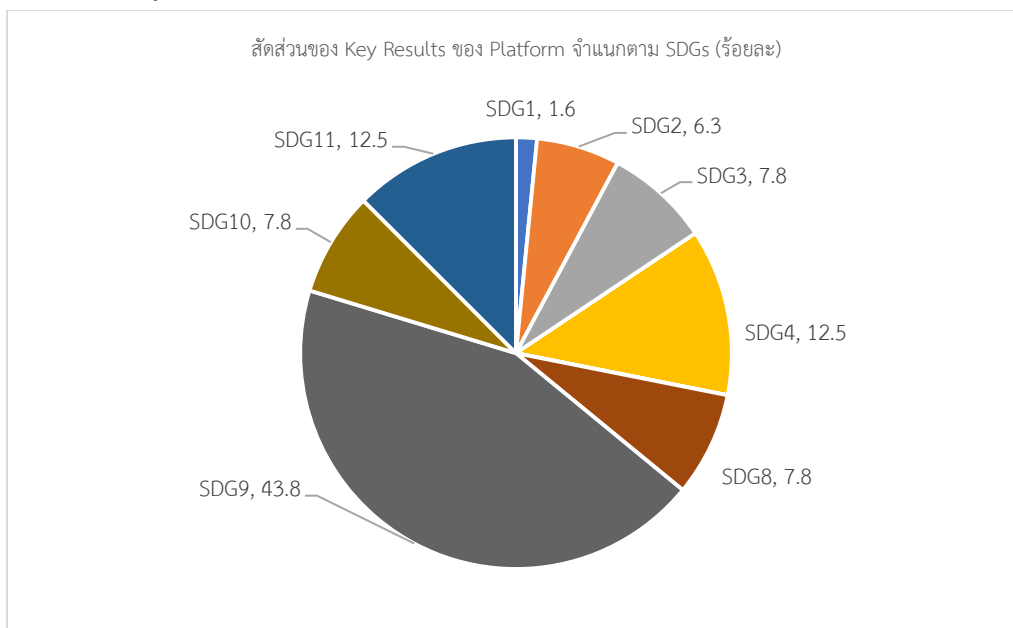
เป้าหมาย O4 กระจายความเจริญและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่น ด้วยความรู้และนวัตกรรม							
ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ							
KR4.1	ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเอง (Smart community) มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	KR4.2	รายได้ของคนจนกลุ่มรายได้ร้อยละ ๔๐ ล่างเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕ อย่างทั่วถึง	KR4.3	เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยมีเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค	KR4.4	ดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index: IDI) ของไทยดีขึ้น

P.13 นวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม	P.14 ขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	P.15 เมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ
O4.13 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตน และการจัดการตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	O4.14 ประชากรกลุ่มยากจนหลุดพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน และสามารถเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา สวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม	O4.15 ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมืองและเชื่อมโยงความเจริญสู่ชนบท
KR4.13.1 เกิดนวัตกรรมชุมชน วิสาหกิจชุมชน และ Smart SMEs เพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชน ปีละ ๑,๐๐๐ นวัตกรรม KR4.13.2 จำนวน Smart Community/ชุมชนนวัตกรรม มีความสามารถในการพัฒนาการพึ่งตนเองและจัดการตนเองเพิ่มขึ้น ๓,๐๐๐ ชุมชน ภายใน ๓ ปี (ปีละ ๑,๐๐๐ ชุมชน) KR4.13.3 มูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุน ทรัพยากร วัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี	KR4.14.1 ระบบข้อมูลเพื่อติดตามกลุ่มเป้าหมายคนจน KR4.14.2 คนจนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ได้รับการบริการและความช่วยเหลือให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น	KR4.15.1 เมืองศูนย์กลางที่น่าอยู่และเป็น Smart City สำหรับคนทุกกลุ่ม ทุกวัย จำนวน ๓๐ เมือง (เมืองสีเขียว มีผังภูมิวิเทศเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่) KR4.15.2 Smart City ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี จำนวน ๔๐ เมือง KR4.15.3 มูลค่าการลงทุนในเมืองเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕ ใน ๓ ปี KR4.15.4 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อให้เป็นหัวรถจักรของการเติบโตในเมืองบริวารเติบโตขึ้นร้อยละ ๑๐ KR4.15.5 พื้นที่มีแผนผังภูมิวิเทศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ผังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งโบราณคดี จำนวน ๓ ภาค KR4.15.6 ช่องว่างความเหลื่อมล้ำระดับพื้นที่ลดลงจาก ๕.๕ เท่า เหลือ ๓ เท่า
แผนงาน/โครงการสำคัญ - ชุมชนนวัตกรรม - นวัตกรรมสังคม - อาสาประชาชน - มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (University for Inclusive Growth Program: UNIG)	แผนงาน/โครงการสำคัญ ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TP-MAP)	แผนงาน/โครงการสำคัญ เมืองน่าอยู่ ทนสมัย ใกล้เคียง มั่งคั่ง

ภาพที่ 3 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs

ภาพที่ 4 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Platform จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

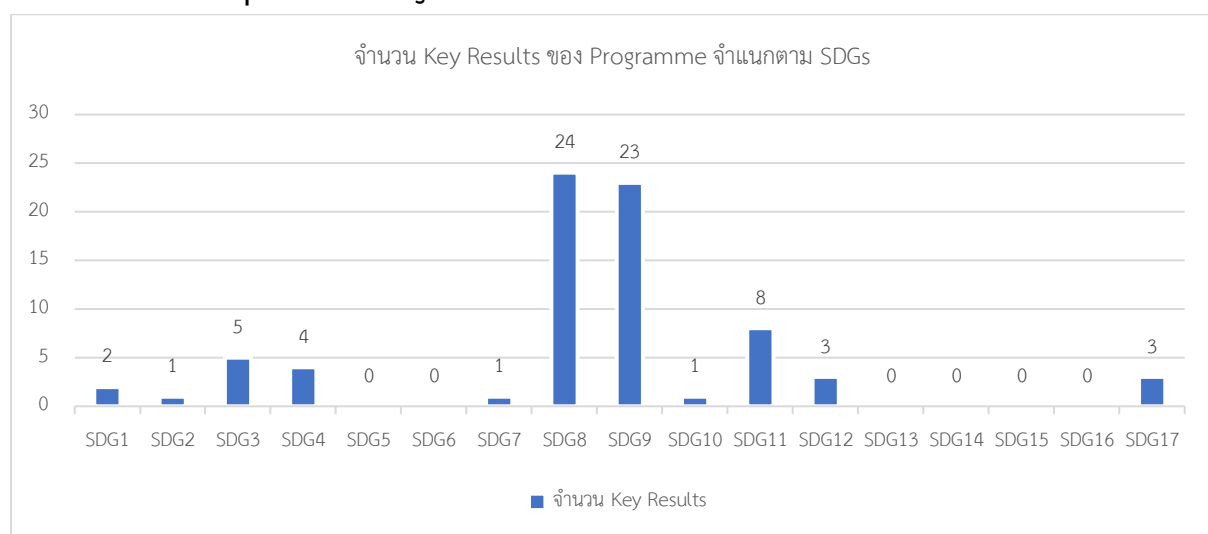
หากพิจารณาจำแนกผลสัมฤทธิ์หลักระดับ Platform ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลักจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 71.9 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 28.2 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) กลุ่มเป้าหมายด้านสันติภาพ (เป้าหมายที่ 16) และกลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) ไม่ปรากฏว่ามีผลสัมฤทธิ์หลักที่จำเพาะเจาะจงลงไป อนึ่งมีผลสัมฤทธิ์หลัก (KR) ของ Platform 2 กล่าวถึงว่ามีองค์

ความรู้ที่ตอบโจทย์ความท้าทายสังคมและเพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนก็จริง แต่ผลสัมฤทธิ์หลักดังกล่าวมิได้มีความจำเพาะเจาะจงกับ SDGs ข้อใดเป็นการเฉพาะ จึงไม่นับเป็นส่วนหนึ่งของ SDGs ข้อใดแต่จัดไว้เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายที่ 9 เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการผลิตความรู้และงานวิจัยเป็นสำคัญ

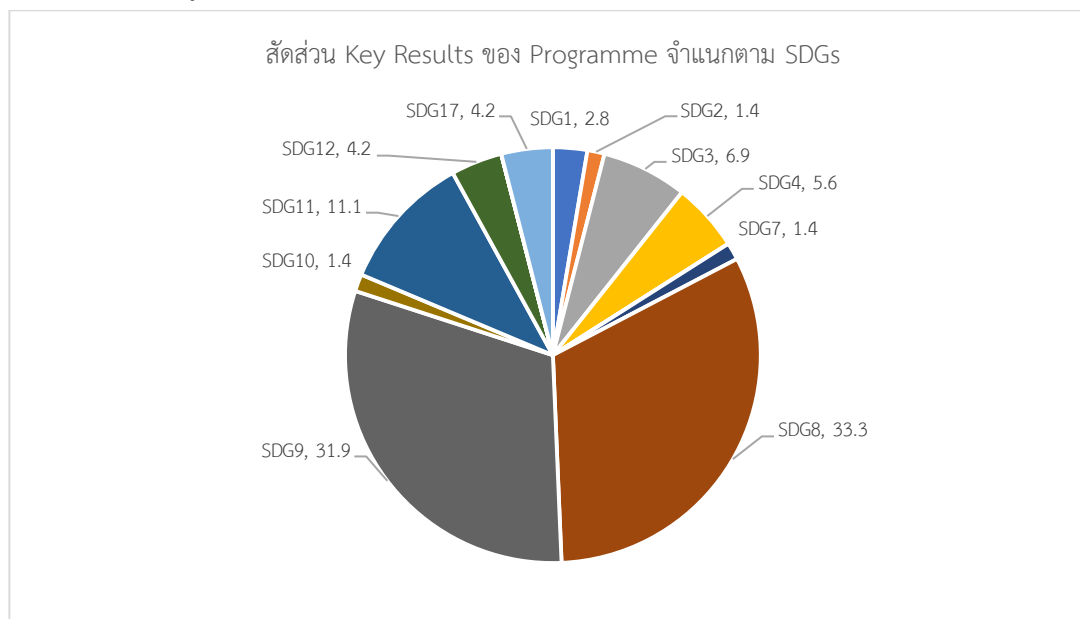
3.2 SDGs กับแผน ววน. ระดับ Programme

โปรแกรมทั้งหมด 16 โปรแกรม มี เป้าหมายเป็นจำนวนทั้งหมด 23 เป้าหมาย มีผลสัมฤทธิ์หลัก (KR) จำนวนทั้งหมด 72 ผลสัมฤทธิ์ จากการประเมินตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 5 และ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ระดับ Programme มีความสอดคล้องกับ SDGs จำนวน 11 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน จำนวน 2 KR คิดเป็นร้อยละ 2.8 เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะ จำนวน 5 KR คิดเป็นร้อยละ 6.9 เป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำนวน 4 KR คิดเป็นร้อยละ 5.6 เป้าหมายที่ 7 พลังงานที่จ่ายได้และสะอาด จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า จำนวน 24 KR คิดเป็นร้อยละ 33.3 เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม จำนวน 23 KR คิดเป็นร้อยละ 31.9 เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 1 KR คิดเป็นร้อยละ 1.4 เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน จำนวน 8 KR คิดเป็นร้อยละ 11.1 เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน จำนวน 3 KR คิดเป็นร้อยละ 4.2 และเป้าหมายที่ 17 หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 3 KR คิดเป็นร้อยละ 4.2

ภาพที่ 5 จำนวนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs

ภาพที่ 6 สัดส่วนผลสัมฤทธิ์หลักของ Programme จำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

หากพิจารณาจำแนกผลสัมฤทธิ์หลักระดับ programme ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลักจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 79.1 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 16.7 ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) และกลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) นั้น มีผลสัมฤทธิ์หลักคิดเป็นร้อยละ 4.2 เท่านั้น และไม่มีผลสัมฤทธิ์หลักใดเลยในระดับ programme ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสันติภาพ โดยในเป้าหมายกลุ่มเศรษฐกิจนั้น ผลสัมฤทธิ์หลักเน้นไปที่เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า และเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรม

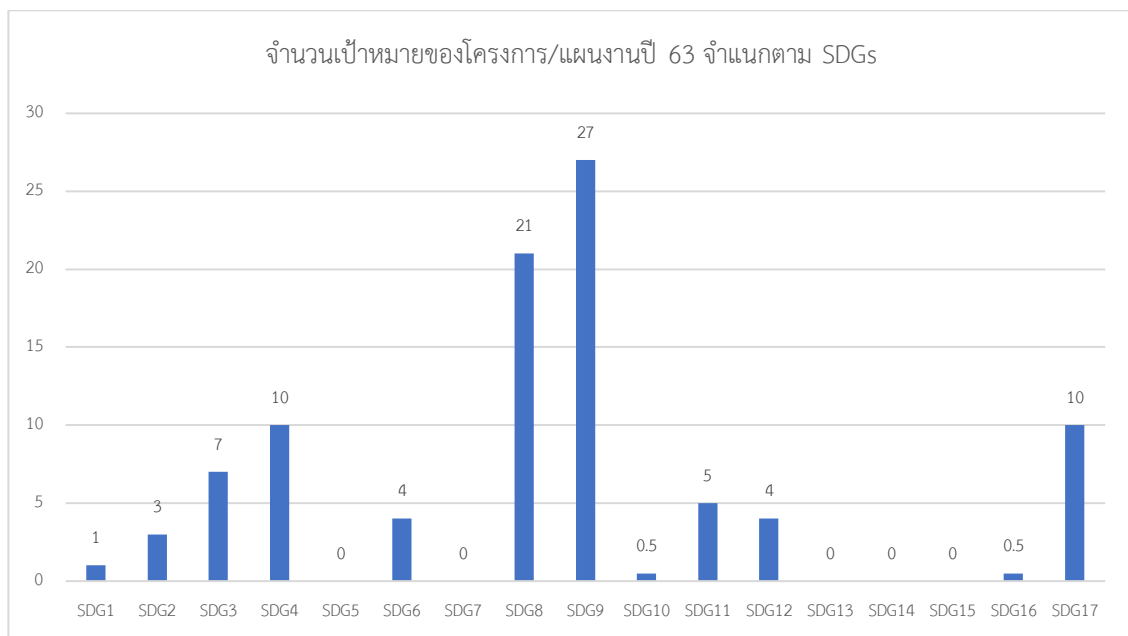
3.3 SDGs กับแผน ววน. ระดับโครงการและแผนงาน ปี 63

ภายใต้ Programme ทั้ง 16 Programme ในปี 63 มีโครงการและแผนงานทั้งหมด 40 โครงการ/แผนงาน การพิจารณาความสอดคล้องกับ SDGs ในระดับของโครงการ/แผนงาน จะใช้เป้าหมายของโครงการ/แผนงานแทนการใช้ผลสัมฤทธิ์หลัก (Key Results: KR) ทั้งนี้เพราะในระดับโครงการนั้น ผลสัมฤทธิ์หลักอาจไม่สื่อถึงความมุ่งหมายของโครงการได้ชัดเจนเท่าเป้าหมาย เนื่องจากผลสัมฤทธิ์หลักอาจเกี่ยวกับปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดเป้าหมาย เช่น ต้องการจะลดของเสียหรือขยะ แต่ผลสัมฤทธิ์หลักคือการ

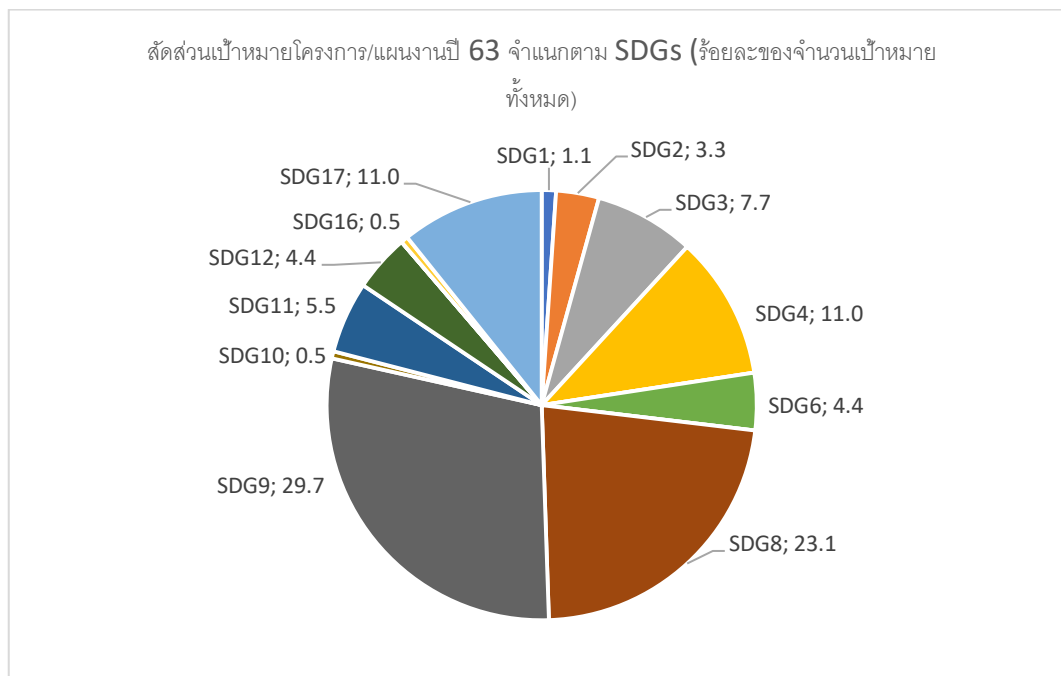
เปลี่ยนแปลงและบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ การพิจารณาเป้าหมายจะทำให้เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของโครงการ/แผนงานมากกว่าการพิจารณาผลสัมฤทธิ์หลัก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เป้าหมายของโครงการ/แผนงานทั้ง 40 โครงการ/แผนงาน มีทั้งหมด 91 เป้าหมาย ใน 91 เป้าหมายนี้ มีความสอดคล้องกับ SDGs ทั้งหมด 12 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน จำนวน 1 เป้าหมาย (ร้อยละ 1.1) เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 3 เป้าหมาย (ร้อยละ 3.3) เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและสุขภาวะที่ดี จำนวน 7 เป้าหมาย (ร้อยละ 7.7) เป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำนวน 10 เป้าหมาย (ร้อยละ 11) เป้าหมายที่ 6 น้ำและสุขอนามัย จำนวน 4 เป้าหมาย (ร้อยละ 4.4) เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและงานที่มีคุณค่า จำนวน 21 เป้าหมาย (ร้อยละ 23.1) เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม จำนวน 27 เป้าหมาย (ร้อยละ 29.7) เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 0.5 เป้าหมาย (ร้อยละ 0.5) เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน จำนวน 5 เป้าหมาย (ร้อยละ 5.5) เป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน จำนวน 4 เป้าหมาย (ร้อยละ 4.4) เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ความเป็นธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง จำนวน 0.5 เป้าหมาย (ร้อยละ 0.5) และเป้าหมายที่ 17 หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนา จำนวน 10 เป้าหมาย (ร้อยละ 11) ตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 7 และ 8 ตามลำดับ

ภาพที่ 7 จำนวนเป้าหมายของแผนงาน/โครงการจำแนกตาม SDGs

ภาพที่ 8 สัดส่วนเป้าหมายของโครงการ/แผนงานจำแนกตาม SDGs (ร้อยละ)

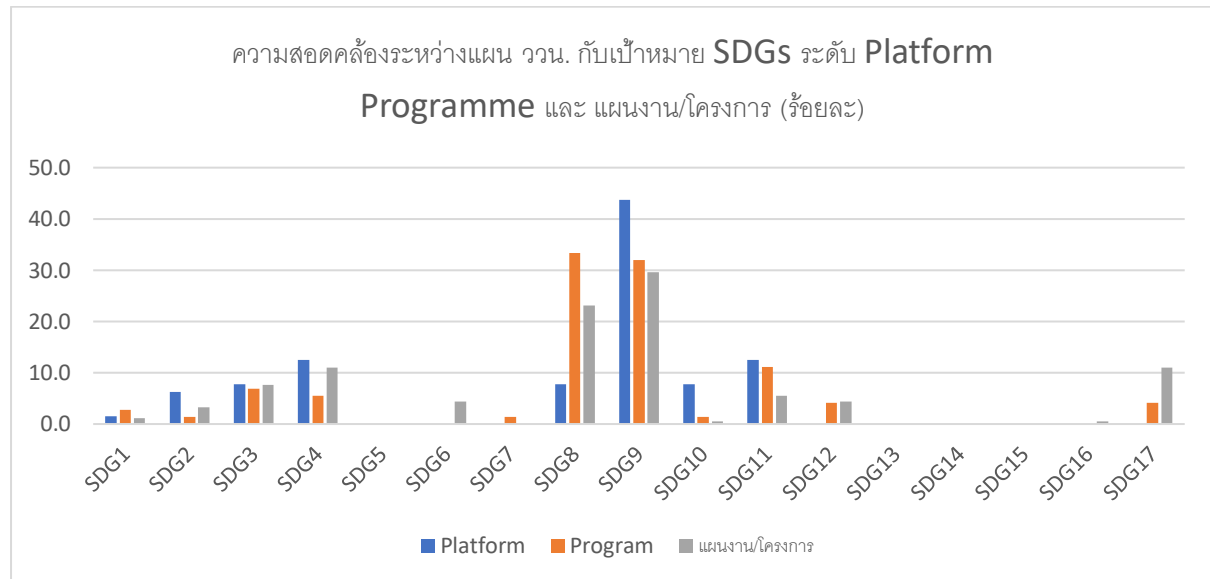
หากพิจารณาจำแนกเป้าหมายของแผนงาน/โครงการปี 63 ตามกลุ่มของเป้าหมาย SDGs คือ กลุ่มด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จะเห็นว่าเป้าหมายจะตกอยู่ในกลุ่ม SDGs ด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ (เป้าหมายที่ 7-11) คิดเป็น ร้อยละ 58.8 กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (เป้าหมายที่ 1-5) มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.1 กลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (เป้าหมายที่ 17) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11 กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 6, 12-15) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 8.8 กลุ่มเป้าหมายด้านสันติภาพ (เป้าหมายที่ 16) มีสัดส่วนคิดเป็น ร้อยละ 0.5 เท่านั้น

4. ข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับแผน ววน.

ข้อสังเกตที่ชัดเจนประการหนึ่งคือ แผน ววน. มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม และนวัตกรรม มากที่สุด ซึ่งไม่น่าแปลกใจ เนื่องจากแผน ววน. คือแผนที่ว่าด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และเป้าประสงค์และตัวชี้วัดของเป้าหมายที่ 9 นั้นมีส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและนวัตกรรมโดยตรง คือ เป้าประสงค์ที่ 9.5 เพิ่มทุนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี 2573 มี

การส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน และการใช้จ่ายในภาคสาธารณะและเอกชนในการวิจัยและพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการที่แผน ววน. จะมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 9 นั้นจึงเป็นที่ไม่เกินความคาดหมาย และข้อสังเกตนี้เด่นชัดมากในความสอดคล้องของแผน ววน. กับ SDGs ในระดับ Platform ตามภาพที่ 9

ภาพที่ 9 เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างแผนววน. กับ เป้าหมาย SDGs ในระดับ Platform programme และ แผนงาน/โครงการ (ร้อยละ)

ประการที่สอง ความสอดคล้องระหว่างแผน ววน. กับ SDGs มีการกระจายตัวสอดคล้องกับเป้าหมายจำนวนมากขึ้นเมื่อพิจารณาในระดับที่ย่อยลงไปจากระดับ Platform ไปยัง programme และ แผนงาน/โครงการ จากระดับ Platform ที่สอดคล้องกับเพียง 8 เป้าหมาย ก็เพิ่มเป็น 11 เป้าหมายในระดับ programme และ 12 เป้าหมายในระดับแผนงานและโครงการ อย่างไรก็ตาม มีใช้ว่าระดับความสอดคล้องของแต่ละเป้าหมายจะลงที่ในระดับ Platform programme และเป้าหมาย มีบางเป้าหมายที่ไม่ได้ปรากฏว่ามีความสอดคล้องในระดับ Platform มากนักกลับมามีความสอดคล้องในระดับ programme และแผนงาน/โครงการ เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย เป้าหมายที่ 6 น้ำและสุขอนามัย เป้าหมายที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีงานที่มีคุณค่า เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 สันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง และ เป้าหมายที่ 17 หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ในทางกลับกันก็มีเป้าหมายที่มีความสอดคล้องในระดับ Platform แต่ในระดับ programme และแผนงานโครงการกลับมีความสอดคล้องน้อยลงอย่างชัดเจน คือเป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยและเกษตรกรรมยั่งยืน เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ ส่วนเป้าหมายที่ 4 การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นแม้ความสอดคล้องระดับ Programme จะลดลงแต่ก็กลับมาสอดคล้องยิ่งขึ้นในระดับแผนงาน/โครงการ

ประการที่สาม แผน ววน. ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นของเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศภาพ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมาย 14 ชีวิตใต้น้ำ (ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และมหาสมุทร) เป้าหมายที่ 15 ชีวิตบนบก (ระบบนิเวศและทรัพยากรบนบก) และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 7 การเข้าถึงพลังงานที่สะอาดและจ่ายได้ และเป้าหมายที่ 16 เรื่อง สันติภาพ ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็งเพียงเล็กน้อย

คำถามคือ การที่แผน ววน. ไม่ครอบคลุมเป้าหมายเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนว่าเป้าหมายเหล่านี้ไม่สำคัญอย่างนั้นหรือ ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าหลายประเด็นภายใต้เป้าหมาย SDGs ที่ไม่สอดคล้องกับแผน ววน. ยังมีอีกหลายประเด็นที่เป็นความท้าทายที่สำคัญของสังคมไทย เช่น

(1) ประเด็นเรื่องสันติภาพ การเมืองประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเห็นวรั้งสังคมไทยมาเป็นเวลานานทั้งในภาพรวมและในเขตจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 16 นอกจากนี้ UNESCAP (2019) ยังชี้ในรายงาน SDG Progress Report 2019 ด้วยว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยมีแนวโน้มความก้าวหน้าในเป้าหมายที่ 16 แบบย้อนกลับ (Reversal trend) อีกด้วย ซึ่งถือเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง

(2) ประเด็นเรื่องการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นธรรม ทั้งในระดับสังคมและระดับท้องถิ่น ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศไทย (UNESCAP 2019)

(3) ประเด็นเรื่องแม้อยู่ในไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สุดภายใต้ SDGs ของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 และ 5 แต่ไม่ถูกกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญแต่อย่างใด (SDSN 2019)

(4) ประเด็นเรื่องขยะในทะเล ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง และเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ซึ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันและมีเครือข่ายนักวิจัยที่ค่อนข้างเป็นรูปเป็นร่าง นอกจากนี้ SDG Progress Report 2019 (UNESCAP 2019) ยังระบุว่า เป้าหมายที่ 14 ยังเป็นประเด็นที่ขาดข้อมูลที่เพียงพอในการประเมิน และภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ก็การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายก็ยังไม่ดีพอ อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวไม่ปรากฏทั้งในระดับ Platform และ programme แต่อย่างใด

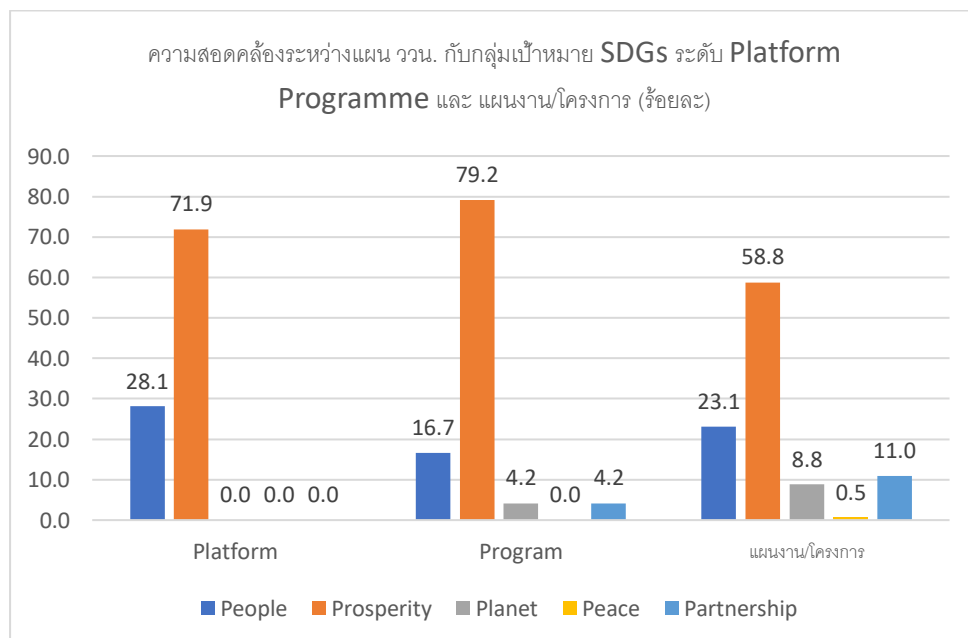
(5) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศบนบกของประเทศไทย ซึ่งเช่นเดียวกับเป้าหมายที่ 14 UNESCAP (2019) ระบุว่าเป้าหมายที่ 15 นี้ยังขาดข้อมูลที่เพียงพอและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังทำได้ไม่ดีพอ ยิ่งไปกว่านั้น SDG Index (Bertelsmann Stiftung and SDSN, 2019) ยังชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพอีกด้วย ประเด็นเป้าหมายที่ 15 ยังเชื่อมโยงไปถึงระบบการจัดการและระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เชื่อมโยงกับเขตป่าสงวนและการเพิ่มพื้นที่ป่า กติกาและเทคนิควิธีที่จะทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืนยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญภายใต้รัฐบาลที่ยังคงให้ความสำคัญกับการทวงคืนผืนป่า และ Bioeconomy กับความเป็นธรรมในการแบ่งสรรผลประโยชน์จากความ

หลากหลายทางชีวภาพระหว่างประเทศและระหว่างคนที่ต้องถิ่นกับทุนใหญ่ เป็นประเด็นที่ได้มีการกล่าวถึง และให้ความสำคัญแต่อย่างใด

ประการที่สี่ ในภาพที่ใหญ่กว่านั้น หากพิจารณาในมิติความยั่งยืนตาม SDGs คือ 5P ประกอบด้วย ด้านสังคม (People) ด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ด้านสันติภาพ (Peace) และ ด้านหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (Partnership) จะพบว่า แผน ววน. ให้ความสำคัญกับมิติด้านสิ่งแวดล้อมและ สันติภาพน้อยมาก แต่เน้นหนักไปที่มิติเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของแผน ววน. หากพิจารณาจากมิติความยั่งยืน ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 10

ประการสุดท้าย จริงอยู่ว่า แผน ววน. ถูกวางบทบาทให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ และในความเป็นแผนยุทธศาสตร์ ทำให้แผน ววน. ไม่สามารถดำเนินการทุก เรื่องได้ แต่ถึงกระนั้นผู้เขียนเชื่อว่า แม้จะต้องเลือกทำแค่บางเรื่อง การวางกรอบสำหรับยุทธศาสตร์ก็สามารถ ทำให้สมดุลได้ เช่น วางกรอบเอาไว้ว่า แผน ววน. จะต้องมีการครอบคลุมมิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสันติภาพ แล้วเลือกบางเรื่องในมิติเหล่านั้นก็ได้ หรือหากเน้นมิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม และสังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับมิติเศรษฐกิจนั้นก็ควรจะถูกรวมอยู่ในแผนด้วย เป็นต้น

ภาพที่ 10 ความสอดคล้องระหว่างแผน ววน. กับกลุ่มเป้าหมาย SDGs ระดับ Platform programme และแผนงาน/โครงการ (ร้อยละ)

5. สรุป

แผน ววน. เป็นแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศไทยเป็นหนึ่งในนวัตกรรมทางนโยบายเพื่อผลักดันให้งานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศไทย ตอบโจทย์สังคมและประเทศชาติมากขึ้น ทำให้การใช้งบประมาณด้านการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและยุทธศาสตร์มากขึ้น หนึ่งในโจทย์ที่แผน ววน. พยายามจะตอบก็คือการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) บทความนี้ประเมินความสอดคล้องระหว่างแผน ววน. กับ SDGs โดยพิจารณาแผน ววน. ในระดับ Platform, programme และ แผนงาน/โครงการ

ข้อค้นพบสำคัญคือ แผน ววน. นั้น มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 9 คือ โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมและนวัตกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะในระดับ Platform ซึ่งไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจเนื่องจากเป้าหมายที่ 9 นั้นมีเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านงานวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่การวิเคราะห์ในระดับ programme และแผนงาน/โครงการสะท้อนว่า แผน ววน. เน้นมิติเศรษฐกิจมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 79.2 ของผลสัมฤทธิ์หลักในระดับ Programme และร้อยละ 58.8 ของเป้าหมายโครงการ/แผนงาน และให้ความสำคัญกับมิติสังคมในระดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 28.1 ในระดับ Platform ร้อยละ 16.7 ในระดับ Programme และร้อยละ 23.1 ในระดับแผนงาน/โครงการ แต่มีความยั่งยืนที่ถูกละเลยจากแผน ววน. คือมิติมิติสันติภาพ ซึ่งรวมถึงเรื่องการเมือง คอร์รัปชัน ประสิทธิภาพการทำงานภาครัฐ และมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันมิติที่ถูกให้ความสำคัญเพียงมิติเดียวคือประเด็น Circular Economy และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมลพิษและทรัพยากรน้ำ ในขณะที่ประเด็นสำคัญแห่งยุคสมัยเช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในส่วนของการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อผลกระทบไม่ได้ถูกระบุในแผน ววน. แต่อย่างใด นอกจากนี้ประเด็นท้าทายอื่น ๆ ภายใต้เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศสภาพ เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมาย 14 ชีวิตใต้น้ำ (ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และมหาสมุทร) เป้าหมายที่ 15 ชีวิตบนบก (ระบบนิเวศและทรัพยากรบนบก) ยังไม่ได้ถูกระบุอยู่ในระดับใดเลยของแผน ววน.

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (2019). *Sustainable Development Report: Transformations to achieve the Sustainable Development Goals*.

Doerr, John (2018). *Measure What Matters: How Google, Bono, and the Gates Foundation Rock the World with OKRs*. New York: Portfolio/Penguin.

UNESCAP (2019). *Asia and the Pacific SDG Progress Report 2019*. Bangkok: United Nations Publication.

ภาษาไทย

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๗๐ และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๗๐.

ความสำคัญของศิลปะ และวัฒนธรรม กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดย อรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกูล

Photo by [Eric TERRADE](#) on [Unsplash](#) From <<https://unsplash.com/photos/0WQOCx1g8hw>>

ความยั่งยืน เป็นกระแสที่พูดถึงกันกว้างขวางในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นำเสนอผ่านเรื่องวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) และผลจากเทคโนโลยีที่เป็นเรื่องที่ทำให้เห็นผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยความยั่งยืนเองถูกผลักดันให้เป็นวาระสำคัญของโลกผ่านทางภาคสังคม และทางภาคการเมือง ที่มีส่วนสำคัญกลายเป็นประเด็นที่ทำลายเกี่ยวกับความยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน เป็นโจทย์สำคัญที่มีความสลับซับซ้อน และเป็นวาระที่สำคัญมากของโลกในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา หลังจากเรื่องเหตุการณ์สงครามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก

ปัจจุบันเกิดแนวทางการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเรื่องความยั่งยืนร่วมกันมีหลากหลายแนวทาง โดยเป็นการแก้ปัญหาระดับปัจเจก และระดับหน่วยงาน จากองค์กรต่าง ๆ มีการร่วมกันขับเคลื่อนแต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้มากนัก ด้วยปัญหาเรื่องความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยพลังของคนส่วนใหญ่ (Collective Action) ถึงจะ

เปลี่ยนแปลงได้ และรากของปัญหาเอง ที่มีส่วนสำคัญมาจากน้ำมือมนุษย์ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ง่ายเพียงพึ่งพาความรู้เพียงศาสตร์เดียว

ในแนวทางการศึกษาที่หลากหลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีพลังมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนให้เกิดผลลัพธ์ได้มากขึ้น บทความนี้ต้องการทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างการใช้ศิลปะ และการใช้วิธีการที่ศิลปะเป็นฐาน(Art-Based Method) ผ่านประเด็นเรื่องสุนทรียศาสตร์(Aesthetic) นำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความหลงใหลในเป้าหมาย(Passion) และการสร้างการเชื่อมต่อด้านอารมณ์และความรู้สึก (Emotional Connection) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจก ที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนในการดำรงชีวิตให้เกิดขึ้นได้(Shrivastava, 2012) และเชื่อมโยงให้เห็นประเด็นสำคัญของโลก เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่การขับเคลื่อนมีความเชื่อมโยงกับศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นแนวทางที่สำคัญเช่นกัน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าศาสตร์อื่นที่แพร่หลายในปัจจุบัน

ความหมาย ความสัมพันธ์ของศิลปะ และวัฒนธรรม

อารยธรรมทั่วโลกที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในการดำรงชีวิต ผ่านภาษา ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ โดยใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการดำรงอยู่ เป็นการดำเนินการผ่านวิถีทางศิลปะ ที่สอดแทรกอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการหลอมรวม กลุ่มคนต่าง ๆ เข้ามาดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันได้เป็นกลุ่มเป็นก้อน ด้วยส่งผลทางจิตใจ ศิลปะ และวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ แรงงานต่าง ๆ ร่วมกัน

แม้คำว่า ศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นคำติดปาก ที่ผ่านเนื้อหาวิชาที่เรียนกันมาสมัยเด็กจนปัจจุบัน หากถามคนรอบข้างเพื่อหาความหมายที่ชัดเจนอาจไม่สามารถให้ความหมายได้อย่างรวดเร็ว หรือเพราะลึกลับความหมายไปแล้วก็ไม่ทราบ หากลองไปถามหาความหมาย โดย พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายไว้ว่า...

'ศิลปะ เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง งานฝีมือทางการช่าง การแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงามน่าฟัง ชวน และเกิดอารมณ์สะเทือนใจ'

หากแยกส่วนในการทำความเข้าใจ เริ่มจาก "ศิลปะ" นั้นเป็นความงามที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดของมนุษย์ ผ่านมุมมองความคิด การสร้างสรรค์ เพื่อการสื่อสารถึงสิ่งที่ตนเองคิด ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม แทรกซึมอยู่ในทุกส่วนของการดำเนินชีวิต ในบางครั้งผู้คนในสังคมไม่ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของศิลปะ เห็นเป็นสิ่งปกติที่มีอยู่แล้ว ตั้งแต่เสื้อผ้าที่สวมใส่ บ้านที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน ล้วนเป็นส่วนผสมของศิลปะทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันศิลปะก็ให้ประโยชน์ด้านจิตใจ โดยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างสุนทรียภาพให้กับชีวิตของผู้คนในสังคมอีกด้วย ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญเชื่อมต่อกับวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

นี่เอง ศิลปะ จึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์ การดำรงชีวิตที่เป็นมิติวัฒนธรรม ย้อนมาทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม โดยพระราชบัญญัติ วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้ให้ความหมายที่น่าสนใจเชื่อมโยงไปถึงความยั่งยืนไว้ว่า...

"วัฒนธรรม" คือ วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน'

วัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ผ่านรูปแบบศิลปะ ในการการรังสรรค์ให้เกิดขึ้นได้ตามวิถีของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป ศิลปะจึงเป็นสิ่งสร้างสรรค์ ผลิตค่านิยม ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงกับเรื่องวัฒนธรรม ที่จะช่วยพัฒนากระบวนการความคิด และการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องมือที่สื่อสารให้เกิดการยอมรับที่ประนีประนอม คล้อยตามได้ง่ายมากขึ้น เมื่อถูกสอดแทรกผ่านเครื่องมือทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ อย่างวัฒนธรรมเองก็ตาม

ศิลปะกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ศิลปะเป็นข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนถึงการสร้างสรรค์ของมนุษย์ พิจารณาจากผลกระทบของความไม่แน่นอนในทางเศรษฐกิจ และวิกฤติทางการเงินที่เกิดขึ้นทั่วโลก มนุษย์ต้องการทางออกที่สร้างสรรค์ ที่จะเป็แนวทางที่เป็นนวัตกรรม และมีความสร้างสรรค์มากพอที่จะช่วยรังสรรค์ให้คนสามารถอยู่กับธรรมชาติได้เป็นปกติ โดยการคิดค้นแนวทางที่เข้าถึงการดำเนินชีวิต(Lifestyle) ที่ยั่งยืน และเป็นจริง(Ehrenfeld, 2009) ได้มากขึ้นในการหาทางออกของปัญหาในปัจจุบัน

สุนทรียศาสตร์(Aesthetic) เป็นการเอื้อให้เกิดความเข้าใจสภาพที่จริงแท้ ผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง (Taylor and Hansen, 2005) โดยใช้ศิลปะเป็นพื้นฐานสำคัญในการดึงดูดให้เกิดความผูกพันในความสุขสุนทรีย์ (Aesthetic Engagement) และความผูกพันในความสุขสุนทรีย์นี้ เป็นการบูรณาการของความคิด และความรู้สึกเข้าด้วยกัน นำไปสู่ความประทับใจ ที่ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกับตัวบุคคลกับกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีทัศนคติ หรือมุมมองจาก

การมีความเข้าใจร่วมกัน(Dewey, 1934) ความสุนทรีย์ เป็นหนทางที่ทำให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์(Emotion) ความหลงใหลในเป้าหมาย(Passion) และความรู้สึกสะเทือนใจ(Compassion) เกิดขึ้นได้ โดยเป็นพลังเชิงบวกที่สนับสนุนให้เกิดการกระตุ้นความสนใจ และเกิดอารมณ์ร่วม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และองค์กรได้

แคนท์ (Kant, 1987) ได้เสนอว่าประสบการณ์ความสุนทรีย์ ผ่านเรื่องความสวยงามเป็นการพิจารณาจากความคิดเห็นส่วนตัว แต่เป็นความจริงที่ตาชด้นคนทั่วไปคิดเห็นตรงกัน เช่นเดียวกับความเห็นของซิลเลอร์ (Schiller, 1910) ความประทับใจในความสุนทรีย์นี้ เป็นความสวยงามที่สมบูรณ์แบบของการยินยอมร่วมกัน (Reconciliation) ผ่านการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึก และการใช้เหตุผล ซึ่งมีความเป็นธรรมชาติของมนุษย์

ความหมายโดยทั่วไปของอารมณ์ (Emotion) นิยามคือ เป็นการจัดการทาง จิตชีววิทยา (Psychobiological) (ที่มาความหมาย <https://dekgenius.com/dictionary/medical/medical-terminology-35931.htm>) เป็นการจัดการทางกระบวนการชีววิทยาในร่างกาย(Psychobiological) ที่ตอบสนองเชื่อมกับส่วนจิตใจ ส่วนสรีรวิทยา (physiological) ส่วนปัญญาการรู้คิด(Cognitive) และส่วนระบบการสร้างแรงจูงใจภายใน [Huy, (2002), p.34] ความเกี่ยวข้องของอารมณ์กับความหลงใหลในเป้าหมายนั้น มีการอธิบายไว้ว่าเป็น ส่วนผสมของอารมณ์(Emotion) ระดับการกระทบกระเทือน(Affect) และความรู้สึก(Feeling) หากกล่าวโดยย่อ Passion เป็นความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม และนำไปสู่การลงมือทำให้เกิดผลลัพธ์

การเกิดความหลงใหลในเป้าหมาย (Passion) เป็นการทำความเข้าใจแบบองค์รวม(Holistic) ที่เชื่อมต่อกับความเข้าใจในเรื่องอื่น ๆ ที่มาจากความเห็นส่วนตัว และจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรก จิตใจ การสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ทำให้เกิดปัญญา ส่วนที่สองร่างกาย การตระหนักจากความรู้สึกที่เกิดขึ้น และส่วนที่สามอารมณ์ ที่มาจากประสบการณ์ สร้างเป็นความผูกพันทางอารมณ์ โดย Passion สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ผ่าน ศิลปะ กีฬา สังคม การทำงานของระบบนิเวศ และผ่านการปฏิบัติในเรื่องที่เขาสงใจ(Shrivastava, 2010) ตัวอย่างที่ว่่านี โยคะ และไทจิ(Vallerand, 2008) อธิบายไว้ว่าผู้คนมีความหลงใหลในเป้าหมาย ในการเล่น บาสเกตบอล การเล่นกีตาร์ หรือการประพันธ์บทกวี แต่ไม่ได้จบแค่นั้น มันนำไปสู่การปฏิบัติ คือการเป็นนักบาสเกตบอล นักเล่นกีตาร์ และกวีด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ว่่านั้น อธิบายผ่านทฤษฎีเหตุการณ์ที่ผูกพัน 'Affective event' เป็นความสั่นไหวทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้จากเหตุการณ์(Event) ต่าง ๆ โดย ไวส์และโครแพนซาโน (Weiss and Cropanzano, 1996: 1-74) ให้ทัศนะว่าความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่ออารมณ์และทัศนคติของคน โดยจะเริ่มจากความรู้สึกของคนที่ได้รับผลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจมีปัจจัยจากแนวโน้มของตัวบุคคล (Personal

Dispositions) เป็นตัวกำหนดลักษณะท่าทางและอารมณ์ ส่งผลให้เกิดการโต้ตอบทางอารมณ์ทั้งทางบวกและทางลบ (Emotional Reaction) เกิดขึ้นได้ และการโต้ตอบทางอารมณ์นี้ เป็นความสำเร็จที่บอกได้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

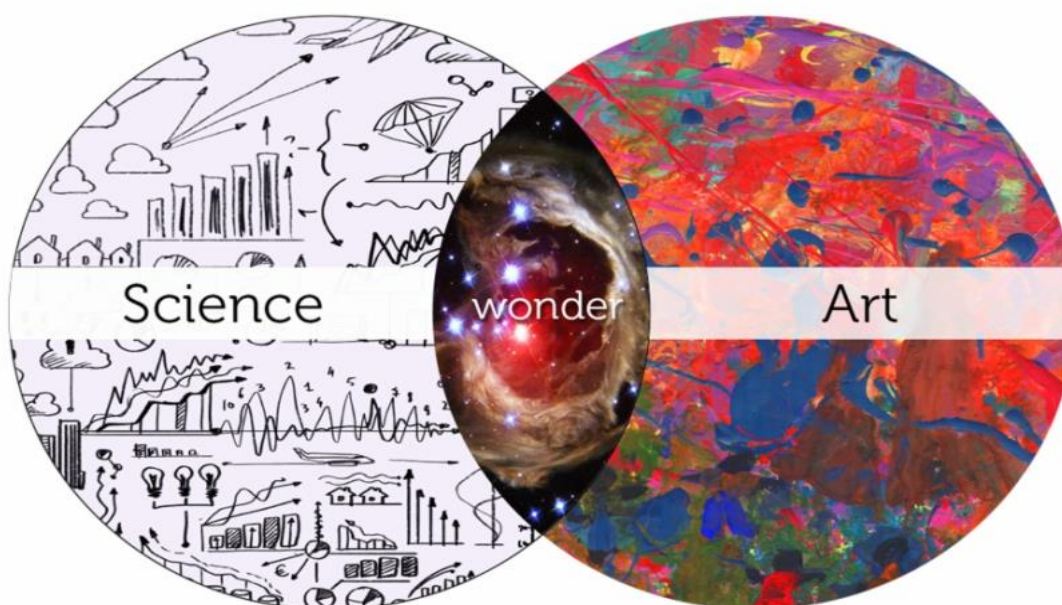
จากงานวิจัยของ ศาสตราจารย์พอล (Shrivastava, 2012) กล่าวว่า ไม่มีความพยายามของมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่คนใดที่ทำงานสำเร็จ โดยปราศจาก "Passion" หรือความหลงใหลในเป้าหมาย ซึ่ง Passion เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการบรรลุความยั่งยืน หากมุ่งไปในแนวทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี คงไม่เพียงพอที่จะทำให้คนทั่วไป ร่วมผลักดันไปสู่เรื่องความยั่งยืน จำเป็นที่จะต้องไปไกลกว่าองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ด้วยศิลปะนั้นจะเป็นหนทางที่ทำให้เกิดความหลงใหลในเป้าหมายเกิดขึ้น ที่จะนำไปสู่แนวทางในการแสวงหาความยั่งยืนร่วมกันของมนุษยชาติ ผ่านทางเรื่องอารมณ์และความหลงใหลในการผลักดันให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันได้

ทว่า Passion เองไม่ใช่ความลุ่มหลงของอารมณ์อ่อนไหวที่เกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราว และไม่ได้เกิดขึ้นเองแบบหุ่นยนต์พลันเล่นในตัวบุคคล แต่ Passion เป็นตัวแทนของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ในตัวบุคคลด้วย ซึ่งนิยามความฉลาดทางอารมณ์ มีหลากหลายความหมาย ผู้เขียนสรุปตามความสอดคล้องกับบทความนี้ โดยใช้แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จากบทความเรื่อง 'Emotional Intelligence ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะสำคัญที่สุดของผู้นำในศตวรรษที่ 21' โดย นครินทร์ วนกิจไพบูลย์ ที่ได้แนะนำแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จากหนังสือ On Emotional Intelligence ของ Harvard Business Review โดย แดเนียล โกลแมน สรุปได้ว่า

ความฉลาดทางอารมณ์มี 5 องค์ประกอบที่สำคัญคือ 1. Self-Awareness การตระหนักรู้ในตัวเอง เข้าใจจุดแข็งจุดอ่อน คุณค่า Passion และเรื่องอื่น ๆ ของตัวเองได้เป็นอย่างดี เป็นการตระหนักรู้ในตัวเอง เชื่อสัจยต่อตัวเอง รู้จักดึงคุณค่าออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้ว่างานที่ทำอยู่ทำไปเพื่ออะไร 2. Self-Regulation การสามารถควบคุมตัวเองได้ การควบคุมอารมณ์ คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ ไม่ใช่ความรุนแรงสร้างตัวอย่างที่ดี และทำให้คนอื่น ๆ อายกมีส่วนร่วม 3. Motivation การมีแรงจูงใจจากภายใน หากมีแรงจูงใจที่ดี ย่อมมีแรงกระตุ้นมากพอที่จะอยากทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4. Empathy รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีส่วนช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องรอบด้าน เข้าใจความแตกต่างหลากหลาย 5. Social Skill สร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยให้คนอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ที่ช่วยเชื่อมโยงให้ดำเนินการร่วมกันสู่เป้าหมายได้ (ที่มา : <https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce111/>) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีความฉลาดทางอารมณ์นั้น อ้างถึง Huy(1999, p.325) ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ช่วยทำให้เกิด

การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มความสามารถทางอารมณ์นี้ทำให้เป็นไปได้ที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่โตเกิดขึ้นได้

การเปลี่ยนแปลงที่มีความซับซ้อนมาก อย่างเรื่องความยั่งยืน จำเป็นต้องสร้างอารมณ์ร่วมอย่างแรงกล้าในตัวคน เป็นความจำเป็นในการดำเนินการที่สร้างสรรค์ในทางปฏิบัติ โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากความหลงใหลในเป้าหมายที่มีชีวิตชีวา ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเกิดขึ้นในตัวบุคคล ในการนำไปสู่ความสำเร็จผ่านการดำเนินการที่จะช่วยสร้างความแตกต่าง จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น(Huy, 2002; Kiefer, 2004)

ที่มา : https://www.trzcacak.rs/imgm/hJxRRTh_how-art-and-science-collide-to-make-the/

ทำไมองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ต้องการความรู้ศิลปะสู่ความยั่งยืน

แนวทางหลักในการแก้ปัญหาเรื่องความยั่งยืนในปัจจุบัน เน้นเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นกระแสหลัก ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกถึงปัญหาเรื่องความยั่งยืน แต่น่าเสียดายที่ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ในการนำไปสู่เรื่องความยั่งยืนนี้ ยังไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่กันถึงของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในส่วนบุคคล และนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ โดยข้อจำกัดนี้สามารถอธิบายผ่าน 3 ประเด็นหลักได้ว่า (Shrivastava and Ivanaj, 2012)

ประเด็นแรก ด้วยเป็นความตั้งใจในการตัดความเชื่อมโยงของเรื่องอารมณ์และการหลงใหลในเป้าหมาย (passion) ออกไป จากเจตนาในการศึกษาที่จะทำให้เกิดความชัดเจน ในการหาความจริงให้กระจ่าง เป็นการใช้เหตุผลในการอธิบาย ด้วยการตัดในส่วนความคิดเห็น มุมมองส่วนบุคคล และแรงจูงใจเบื้องต้นออกไป (Taylor and Hansen, 2005) ถึงแม้ว่าจะเป็นแนวทางการผลิตความรู้ความเข้าใจที่ทำให้เกิดปัญญา (Cognitive) ก็ตาม แต่ถือเป็นเรื่องล้มเหลวที่ไม่ได้ทำให้เห็นแนวทางที่มีอารมณ์ร่วมปนอยู่ด้วย จะช่วยกระตุ้นความสนใจได้มากขึ้น

ประเด็นที่สอง ความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ หลายครั้งทำให้เกิดความสับสน จากผู้นำไปใช้ประโยชน์ที่ไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ เช่น ผู้ประกอบการ นักการเมือง และสาธารณชน ที่เกิดจากความที่ไม่มีความแน่นอนมากพอที่แม้ว่าการหาแนวทางตามหลักวิทยาศาสตร์และเป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่ จะถูกนำไปใช้จริงหรือปฏิบัติตามทำให้เกิดการไม่ยอมรับ และข้อกังขาตามมา ตัวอย่างเช่น IPCC และ Stern จัดทำรายงานให้เห็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแล้ว แต่กลับทำให้เกิดข้อสงสัยผลจากรายงาน ด้วยข้อตกลงโคเปนเฮเก้น ปี 2009 ที่เป็นการประชุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กลับมีหลายประเทศไม่ร่วมด้วย ทำให้ข้อตกลงไม่เป็นที่ยอมรับ กลายเป็นความล้มเหลวของผู้ตัดสินใจทางการเมืองในทางปฏิบัติต่อหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ประเด็นที่สาม การดำเนินการทางวิทยาศาสตร์เป็นแบบแท่งไซโล (SILO) ด้วยนักวิทยาศาสตร์มักศึกษาในเชิงลึกอย่างที่สุด หัวข้อจึงมีความแคบในการศึกษา นั่นจึงควรศึกษาให้เกิดการบูรณาการ และข้ามศาสตร์วิชา ด้วยประเด็นความยั่งยืนเป็นเรื่ององค์รวม (Holistic) และเป็นประเด็นที่ซับซ้อน ต้องการความเข้าใจที่พร้อมกันหลาย ๆ เรื่องและการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างสามเสาของความยั่งยืน (Ivanaj and Ivanaj, 2010)

ทำให้จำเป็นต้องมีมุมมองเชิงระบบ คือ การศึกษาแบบเปลี่ยนผ่านวิทยาการ (Transdisciplinary) ในการทำความเข้าใจ เป็นเป้าหมายการสร้างความรู้เข้าใจโลกในปัจจุบัน และทำให้เป็นเอกภาพของความรู้ มุมมองจาก Transdisciplinary จะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ เข้าใจความซับซ้อน การหาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความเคารพในความหลากหลายของเสียงที่เรียกร้องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม หลากเชื้อชาติ หลากชาติพันธุ์ หลากศาสนา หลากภูมิศาสตร์ และหลากหลายช่วงอายุของประชากรได้เข้าถึงที่สุด

เกร็กกอรี่ เบทซ์ัน ที่เป็นหนึ่งนักคิดเรื่อง การศึกษาแบบเปลี่ยนผ่านวิทยาการ (Transdisciplinary) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การก้าวสู่วิทยาของจิตใจ (Step to an Ecology of Mind) ของเขาว่า...

"เมื่อเราพยายามค้นหาความหมายในศิลปะ ความคิดของเราก็กำลังพยายามเชื่อมต่อกับธรรมชาติไปพร้อมกัน"
(Bateson, 2000)

ความยั่งยืนผ่านศิลปะ : การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน

ความคิดเชิงออกแบบ(Design Thinking) เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เป็นทักษะที่จำเป็น เป็นความต้องการของตัวบุคคล กลุ่ม และชุมชน ที่จะทำให้เกิดความท้าทายในเรื่องความยั่งยืน โดยการออกแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงในส่วนการผลิต การบริโภค การขนส่งกระจายสินค้า โจทย์ที่น่าสนใจอย่างเรื่องเสื้อผ้า ที่ในปีค.ศ. 2042 คาดการณ์ว่าจะมีประชากรในโลก 9.4 พันล้านคน ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงในเรื่องการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ ที่ช่วยแก้ปัญหาได้มีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างให้เกิดอรรถประโยชน์จากการใช้วัสดุ และพลังงานอย่างคุ้มค่าที่สุด(Ehrenfeld, 2009)

การออกแบบ เป็นการแสดงออก ในความสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แยบยล และเป็นสิ่งที่เกิดความใคร่ครวญอย่างดี ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดขึ้นจากการใช้ศิลปะ การออกแบบเป็นกุญแจดอกเดียวที่มีบทบาทให้เกิดความยั่งยืนได้ การออกแบบเป็นการประยุกต์สู่ความยั่งยืน ผ่านแนวทางที่หลากหลาย เช่น Ecodesign(การออกแบบที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้) อุตสาหกรรมการผลิตที่ยั่งยืน(Manufacturing for Sustainability) สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน(Sustainable Architecture) การสื่อสาร(Communications) การออกแบบสินค้าและการบริการ (Service/Product Design) และ กราฟฟิกดีไซน์ (Graphic Design) (กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ที่รวมเข้ากับงานศิลปะและเทคโนโลยีสู่ความคิดสร้างสรรค์นักออกแบบที่ทำงานกับเครื่องมือสื่อสารที่หลากหลายจากสิ่งที่จะถ่ายทอดข้อความไปสู่ผู้ชมสื่อ (ที่มา : <https://guru.sanook.com/4274/>)

สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน(Sustainable Architecture) ด้วยความรู้สถาปัตยกรรม เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสุขนทรีย์ จากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ ที่น่าสนใจในปัจจุบันคือสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน(Sustainable Architecture) ก็เกิดจากสถาปนิกเองมักมองหาแนวทางผลกระทบเชิงลบให้น้อยที่สุด ที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างสถาปัตยกรรมต่าง ๆ โดยใช้วัสดุ พลังงาน และการพัฒนาพื้นที่ ผ่านการนำนวัตกรรมเทคโนโลยี เป็นต้น

ที่มาจากเว็บ : https://cdn.vox-cdn.com/thumbor/-GHC_ejPb2xqkZ82lyMclRFAfsc=/38x0:986x533/1600x900/cdn.vox-cdn.com/uploads/chorus_image/image/52468005/beyonce_tower_australia_melbourne_2.0.jpeg

การออกแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดี ที่ตึกเซี่ยงไฮ้(Shanghai Tower) เป็นตึกที่สูงเป็นอันดับสองของโลก มีการเลือกใช้วัสดุที่อยู่ในท้องถิ่นในการก่อสร้างตัวอาคาร เพื่อลดการใช้พลังงานขนส่งในการนำเข้าวัสดุจากต่างประเทศ และมีวัสดุบางส่วนมาจากวัสดุรีไซเคิล การออกแบบผนังของตึกจะมีส่วนโค้งถึง 1200 ส่วนโค้ง ทำให้ลดแรงลมได้ ด้านบนสุดของตึกทำเป็นสวนลอยฟ้า มีกังหันลมในการผลิตกระแสไฟฟ้า และการใช้น้ำฝนในการทำเกษตร โดยมีการวางระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดจากการทำเกษตรกรรม(ที่มา : <https://gosmartbricks.com/sustainable-and-green-building-examples/>)

ส่วน กราฟฟิคดีไซน์ ที่มีผลในการทำให้ผู้รับชมสื่อ ได้รับความสะเทือนใจที่ได้เห็น ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของคนได้ไม่น้อย จนเกิดเป็นกระแสที่พูดถึงเรื่อง Single Use Plastic กันทั่วโลก ตัวอย่างที่มีผลกระทบ มาก จากนิตยสาร National Geographic ที่มีการออกแบบหน้าปกเป็นรูปเหมือนภูเขาน้ำแข็ง แต่หากพิจารณาดี ๆ แล้ว จะเป็นรูปถุงพลาสติกที่ถูกจัดวางให้ดูเหมือนภูเขาน้ำแข็ง ทำให้คนสั่นสะเทือนในความรู้สึก เกิดความชื่นชม พร้อมกับเกิดกระแสรณรงค์การงด/ลดการใช้ถุงพลาสติกไปทั่วโลก

ที่มา : <https://themomentum.co/life-community-museum-bueng-kan/>

ตัวอย่างในประเทศไทยที่น่าศิลปะ วัฒนธรรม ขับเคลื่อนเรื่องความยั่งยืนนั้น "พิพิธภัณฑสถานชุมชนมีชีวิตแห่งบึงกาฬ" โดยสุทธิพงษ์ สุริยะ หรือคุณขาบ นักออกแบบตกแต่งอาหาร (food stylist) ที่นำศิลปะงานออกแบบร่วมสมัยเข้ามาผสมผสานกับอัตลักษณ์ของชุมชน บ้านเกิดในอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ โดยมีวิถีเกษตรชุมชนเป็นตัวเชื่อม รวมทั้งมีการสร้างสรรค์งานศิลปะตามตรอกซอกซอยของหมู่บ้านเพื่อให้ที่นี่เป็นหมู่บ้านอีสานต้นแบบภาพวาดศิลปะเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การมีระบบการจัดการ ที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพเสริม เช่น งานจักสาน งานผ้าทอ งานหัตถกรรม มาวางจำหน่ายให้ผู้มาเยี่ยมชม บริเวณลานอเนกประสงค์ เพื่อสร้างรายได้และสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเปิดพื้นที่ให้เด็ก ๆ ในชุมชนได้มาช่วยกันวาดภาพระบายสีตามจินตนาการ เพื่อช่วยกันเผยแพร่ชุมชนให้เป็นที่รู้จักตามภาพในความคิดของตัวเอง โดยภาพวาดต่าง ๆ จะนำมาแขวนประดับตกแต่งให้นักท่องเที่ยวได้ชม รวมถึงเปิดเวทีให้ศิลปิน นักออกแบบ และนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ได้มาแลกเปลี่ยนผลงาน เป็นวิทยากรแนะนำการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ ให้กับชาวบ้านที่ยึดอาชีพงานฝีมือตามวิถีเดิม เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนตามแนวทางยั่งยืน (ที่มา : <https://themomentum.co/life-community-museum-bueng-kan/>)

ทั้งนี้เองศิลปะมีบทบาทในการสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม ที่นำไปสู่เรื่องความยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้

ศิลปะ วัฒนธรรม กับความเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goal(SDGs) นั้นแม้ได้มีการกำหนด Mean of Implementation หรือหนทางในการขับเคลื่อน SDG แล้ว ที่มีหัวข้อหนึ่งแนะนำว่า ควรใช้เรื่องเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยั่งยืน ที่จะช่วยบรรลุเป้าหมายร่วมกันในปีค.ศ. 2030 ไว้ก็ตาม แต่นอกจากคำแนะนำ การขับเคลื่อนผ่านประเด็นวิทยาศาสตร์แล้ว SDG มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศิลปะ และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ระบุไว้ในเนื้อหาของเป้าประสงค์(Target) และเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการนำไปสู่เรื่องความยั่งยืนได้เช่นกัน โดยมีเป้าประสงค์ที่ระบุเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจำนวน 4 เป้าประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกเน้นเรื่อง การวางแผน ติดตาม และการวางนโยบายจะมี 3 เป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

เป้าประสงค์ที่ 11.4 เสริมความพยายามที่จะปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติของโลก

เป้าประสงค์ที่ 12.b พัฒนาและใช้เครื่องมือติดตามผลกระทบการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เป้าประสงค์ที่ 8.9 ในปี 2030, วางแผนและดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์

กลุ่มที่สองเน้นเรื่องการขับเคลื่อนผ่านวัฒนธรรม จะมี 1 เป้าประสงค์ที่สำคัญมาก คือ

เป้าประสงค์ที่ 4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และค่านิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการที่วัฒนธรรมมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573 (ใช้เนื้อหาเป้าประสงค์อ้างอิงจากเวทีประชุมปฏิบัติการจัดทำตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา เมื่อวันที่ 7 ถึง 8 สิงหาคม 2562 ที่โรงแรมรอยัลริเวอร์)

ซึ่งในส่วน ของเนื้อหาของเป้าประสงค์ที่ 4.7 เองนั้น ในเนื้อความตอนท้ายเป็นส่วนที่สำคัญ จากต้นฉบับภาษาอังกฤษได้กล่าวว่า 'culture's contribution to sustainable development' หรือให้ความหมายได้ว่า บทบาททางวัฒนธรรมที่จะสนับสนุนก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วย ซึ่งจากเนื้อหาที่ระบุไว้ในเป้าประสงค์ของ

SDG ที่เป็นทิศทางของกระแสโลก จึงเป็นความสอดคล้องที่ถูกต้องตามหลักฐานจากบทความนี้ที่ผู้เขียนเองพยายามทำให้เห็นว่าการขับเคลื่อนเรื่องความยั่งยืน หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม เข้ามามีส่วนทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวก ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เข้าถึงในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อคนในชาติได้มากขึ้น

ศิลปะ วัฒนธรรมกับความเป็นไปได้ สู่ความยั่งยืนของประเทศไทย

ศิลปินเองสามารถช่วยสร้าง และแชร์มุมมองใหม่ของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ มุมมองใหม่นี้มีความจำเป็นที่จะเป็นทางเลือกในขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ และสังคมไปสู่ทิศทางใหม่ ๆ ได้ และศิลปินสามารถเสาะแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ของการมีชีวิตอยู่ การดำรงชีวิต การขยายผลสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นได้(Boutet, 2010)

สำหรับแนวทางในการสร้างงานศิลปะของประเทศไทย อ.ศรีศักร วัลลิโภดม ได้เขียนอธิบายไว้ว่า งานศิลปะของไทย ผ่านช่างฝีมือและศิลปินในยุคใหม่นี้ ให้ความสำคัญอยู่ 2 แนวทาง แนวทางแรกเห็นว่าการสร้างศิลปะก็เพื่อเป็นศิลปิน เป็นเรื่องของปัจเจกที่อยู่นอกบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เป็นแนวคิดและแนวทางที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปินตะวันตก แนวทางที่สองเป็นการสร้างผลงานศิลปะที่ต้องมีส่วนในการสร้างขึ้นเพื่อรับใช้สังคม(ศรีศักร 2556) ส่งผ่านทางวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสองแนวทางนี้ แนวทางที่หนึ่งเป็นกระแสหลักในการสร้างสรรค์งานศิลป์ แต่แนวทางที่สองเป็นแนวทางเลือกใหม่ ที่เริ่มมีให้พบเห็นกันบ้างแล้ว ตามสถานศึกษา และกลุ่มศิลปินนักพัฒนาที่แยกออกมาจากศิลปินกระแสหลัก

การสร้างศิลปะแบบแนวทางแรกเป็นเรื่องของปัจเจก โดยมักแพร่หลายในสังคมเมืองและชมรมของกลุ่มศิลปะร่วมสมัย และค่อนข้างเป็นสากล เพราะมีความสัมพันธ์ทางความคิด รูปแบบ วิธีการและเทคนิคกับการเคลื่อนไหวทางศิลปะในต่างประเทศ รวมทั้งการสื่อสารกันด้วยการจัดแสดงในรูปแบบอาร์ตแกลลอรี่ ที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายไปด้วยในเวลาเดียวกัน ในขณะที่แนวทางที่สอง การสร้างศิลปะแบบประเพณียังสืบเนื่องในระดับท้องถิ่น เป็นศิลปะที่ยังอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนออกมาทางโลกทัศน์ ค่านิยม ความเชื่อและอุดมการณ์ของสังคมท้องถิ่น ดังเห็นได้ในรูปแบบทางศิลปะสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และศิลปะเพื่อการประดับทั้งในทางศาสนา ความเชื่อและทางฆราวาส(ศรีศักร 2556)

ความท้าทายในระดับปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามการพัฒนางานศิลปะ ในประเทศไทย อาจจะเป็นความท้าทายจากการที่ยังไม่แพร่หลายมากนัก และไม่ได้รับการยอมรับ ในกลุ่มศิลปินกระแสหลัก ที่เน้นการผลิตงานตามความรู้สึกตนเองก็ตาม และด้วยการเป็นข้อจำกัดนี้ ความเป็นศิลปะเองนั้น ที่เป็นเครื่องมือที่แยบยลจะทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงได้ หรือที่สุดแล้วศิลปะเองก็จะช่วยเติมเต็มช่องว่าง การพัฒนาศิลปะให้มีส่วนในการขับเคลื่อนสังคมได้มากยิ่งขึ้น

ตั้งข้อความของปรมาจารย์ด้านศิลปะของไทยที่มีศิลปินไม่น้อยให้ความนับถือ คือ อาจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวไว้กับนักเรียนศิลปะที่เข้ามาเรียนในวันแรกว่า...

“พวกเธอต้องเรียนรู้ความเป็นมนุษย์ก่อน...แล้วจึงเรียนศิลปะ”

ด้วยเหตุผลว่า เพราะศิลปะไม่ว่าจะเป็นภาพวาด บทเพลง บทกวี ภาพถ่าย หรือแขนงใดก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งที่รองรับและแสดงออกถึงความคิดของมนุษย์ และเมื่อเป็นเช่นนั้น คนสร้างงานศิลปะจะปฏิเสธที่จะไม่เรียนรู้ความเป็นมนุษย์ได้อย่างไร

นอกจากนั้นประโยคที่อาจารย์ศิลป์ย้ำให้เห็นถึงคุณูปการของศิลปะได้กล่าวไว้ว่า...

“ในงานศิลปะ 100 ชิ้น ท่านอาจได้พบงานสักชิ้นหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ซาบซ่านสะเทือนใจ ให้ความสุข และเป็นบ่อเกิดให้คิดให้ทำในสิ่งที่ดีงาม”

นี่คือความสำคัญว่าศิลปะรับใช้สังคมได้อย่างไร (จากหนังสือ ศิลปวิชาการ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และ ศิลปวิชาการ ๒ : ศิลปะคืออะไร)

ความท้าทายของอนาคตในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำให้การมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการสร้างอารมณ์ร่วม ในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติสิ่งแวดล้อม กับตัวบุคคลเอง ซึ่งความยากจะขึ้นกับการเปลี่ยนเรื่องนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ที่สร้างความเข้าใจที่ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับบุคคล ที่ทำให้เกิดเป็นความหลงใหลในเป้าหมาย สร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ผ่านการมีความรับผิดชอบในตัวบุคคล ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ทั้งนี้ ในส่วนงานวิชาการของประเทศไทย ด้วยมีกลุ่มคนและชุมชนที่ใช้ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการพัฒนาขับเคลื่อนปรากฏอยู่มากมาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการสังเคราะห์องค์ความรู้ว่าด้วยกระบวนการใช้ศิลปะในงานพัฒนาออกมาเป็นดัชนีชี้วัด (index) และแบบจำลอง (model) เพื่อนำไปสู่การขยายผล สร้างกระแสให้เกิด

แนวทางใหม่ในการนำไปสู่ความยั่งยืนได้เพิ่มมากขึ้น และจะเป็นการเตรียมความพร้อมองค์ความรู้ด้านศิลปะ ที่จะนำไปสู่การศึกษาแบบเปลี่ยนผ่านวิทยาการ(Transdisciplinary)ที่กำลังเป็นแนวทางที่น่าสนใจในปัจจุบัน...

*“ขอให้ศิลปะเป็นสิ่งที่แทรกอยู่ในทุกเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นเครื่องมือไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
เป็นวิธีการให้คนได้เกิดแรงบันดาลใจ”*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวิตร มหาสีรินันท์

ในเวทีเสวนา SDGs ครั้งที่ 2 ศิลปะกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2561

ณ ห้องประชุมคึกฤทธิ์ ปราโมช สถาบันไทยคดีศึกษา ชั้น 9 อาคารอเนกประสงค์ 1

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

อ้างอิง :

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. (2549). อะไรคือศิลปะ. ศิลปวิชาการ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. หน้า 19-25.

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. (2549). ศิลปะคืออะไร?. ศิลปวิชาการ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. หน้า 107-109.

ศรีศักร วัลลิโภดม, (2556), แนวคิดและแนวทางการศึกษาศิลปะในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1.

Bateson, G. (2000) *Steps to An Ecology of Mind*, University of Chicago Press, Chicago.

Boutet, D. (2010) *Art, Connaissance et Transdisciplinarité: Quelques Idées*, available at <http://www.recitsdartistes.org> (accessed on June 10/6/2019).

Dewey J. (1934) *Art as Experience*, Perigee Books, New York.

Ehrenfeld, J. (2009) *Sustainability by Design*, Yale University Press, New Haven, CT.

Huy, Q.N. (2002) 'Emotional balancing of organizational continuity and radical change: the contribution of middle managers', *Administrative Science Quarterly*, Vol. 47, No. 1, pp.31–69.

Huy, Q.N. (1999) 'Emotional capability, emotional intelligence, and radical change', *Academy of Management Review*, Vol. 24, No. 2, pp.325–345.

Ivanaj, V. and Ivanaj, S. (2010) 'The contribution of interdisciplinary skills to sustainability of Business: when artists, engineers, and managers work together to serve enterprises', in Stoner J.A.F. and Wankel C. (Eds.): *Global Sustainability as a Business Imperative*, pp.91–109, Palgrave Macmillan.

Kant, I. (1987) *Critique of Judgment*, Translated by Werner S. Pluhar, Hackett Publishing Co.

Kiefer, T. (2004) 'Towards an integrated model for understanding antecedents and consequences of negative emotions in ongoing change', Paper presented at *4th International Conference on Emotions in Organizational Life*, London, UK.

Shrivastava, P. (2010) 'Pedagogy of passion for sustainability', *Academy of Management Learning and Education*, Vol. 9, No. 3, pp.443–455.

Shrivastava, P., Ivanaj, V. and Ivanaj, S. (2012) 'Sustainable development and the arts', *Int. J. Technology Management*, Vol. 60, Nos. 1/2, pp.23–43.

Schiller, F. (1910) *Literary and Philosophical Essays: French, German and Italian. With Introductions and Notes*, p.2, The Harvard classics, New York, Collier Series.

Taylor, S.S. and Hansen, H. (2005) 'Finding form: looking at the field of organizational aesthetics', *Journal of Management Studies*, Vol. 46, No. 2, pp.1211–1231.

Vallerand, R.J. (2008) 'On the psychology of passion: in search of what makes people's lives most worth living', *Canadian Psychology*, Vol. 49, No. 1, pp.1–13.

Weiss, H.M. and Cropanzano, R. (1996) 'Affective events theory: a theoretical discussion on the structure, causes and consequences of affective experiences at work', in Staw, B.M. and Cummings, L.L. (Eds.): *Research in Organizational Behavior: An Annual Series of Analytical Essays and Critical Reviews*, Vol. 18, pp.1–74, Elsevier Science/JAI Press, USA.